ARTIS MEDICÆ PRINCIPES.

TOMUS QUARTUS.

ARTIS MEDICÆ PRINCIPES

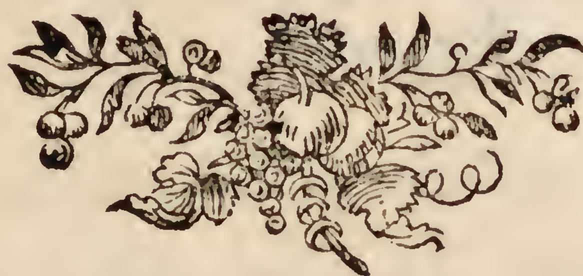
HIPPOCRATES, ARETÆUS, ALEXANDER, AURELIANUS, CELSUS, RHAZEUS.

RECENSUIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS DE HALLER,

PRÆSES SOCIET. REG. SCIENT. GÖTTING. SODALIS ACADD. REG. SCIENT. PARIS. CHIR. REG. GALL. IMP. BEROL. SUEC. BON. ARCAD. BAVAR. SOC. SCIENT. BRIT. EDIMB. UPSAL. BAT. BOT. FLOR. HELVET. IN SENATU SUPREMO BERNENSI DUCENTUMVIR.

TOMUS IV.

LAUSANNÆ,
Sumptibus FRANC. GRASSET & SOCIOR.

M. D. CC. LXXI.

PRÆFATIO

AD TOMUM IV.

HIPPOCRATIS ecce opera omnia, amice lector, quorum commodam editionem iis medicis curare visum est qui græcarum litterarum minus studiosi, tamen divi senis præsagiis & consiliis uti volent. Criticam manum non adhibui: aliis laboribus mea tempora debui; neque satis profunde linguam COI sum meditatus, ut meo arbitrio magis crederem, quam FOESIO aliisque editoribus. Subinde tamen, ut ferebat occasio, dum menda lego, aliqua vocabula in melius reformavi. Præfatiunculas cuique libro addidi, ut præcipuum auctoris scopum indicarem, & mea de ea quæ-

ſtione cogitata aperirem, ſitne quiſque liber vere HIPPOCRATICUS. In re conjecturis obnoxia, in qua demonſtratio ſperari nequit, conſului veteres, Galenum etiam potiſſimum: deinde librum ipſum, ut videretur vel aliqua poſteriora inventa tradere, vel ratiociniis indulgere philoſophicis, quæ a Medicina HIPPOCRATEM ſeparaſſe CELSUS idoneus auctor exſtat; vel demum errores & opiniones contineret, alienas ab HIPPOCRATICIS. In primum tomum collegi, quæ ab omni tempore pro HIPPOCRATICIS habita fuiſſent. Et tamen etiam hic, dum hæc opera ſollicite lego, ſæpe lecta prius, nova mihi dubia ſunt enata. Ita in libro de aëribus aquis & locis, de quo nunquam dubitatum fuit, auctoris in Europa nati manifeſtum opus eſt: neque vero putem

COUM virum Europæum potius quam Asiaticum haberi posse. Nisi forte Doricam ob originem se Europæ addixerit.

Deinde in libro *de Alimento* tamen locus est, qui ad ERASISTRATEA tempora, aut iis etiam posteriora, videatur pertinere, cum & arteriæ a venis distinguantur, & à corde nasci, & ab eo sanguinem & spiritum in omnia vehere dicantur. Verum mitiora ubique secutus, non sustinui damnare librum, quem GALENUS pro legitimo habeat.

In secundam classem eos conjeci libros, qui non videantur ipsius esse HIPPOCRATIS: quod vel aliena varia ab ipsius DIVI SENIS placita tradant, vel nuperiora inventa, vel ejusmodi demum vitia contineant quæ HIPPOCRATES ipse damnaverit, neque ideo videatur commisisse. Cæterum bo-

na ſunt in univerſum ſcripta, eorumque multa à GALENO vel ad ipſum HIPPOCRATEM referuntur, vel certe ad primos viri diſcipulos, aut filios generumque.

In tertiam claſſem eos conjeci, qui magis manifeſto ſpurii eſſent: ſive mera fuerint aliorum operum HIPPOCRATICORUM compendia, ſive in ratiociniis ſolis occupentur: ſive indicta fuerint veteribus: ſive demum magno viro indigna, quales ſunt epiſtolæ.

Video diſpliciturum multis, quod Epidemicorum duos libros a quinque reliquis ſeparaverim, quod Prædictionum librum ſecundum a primo avulſerim. Verum cum ex communi ſenſu veterum illi quidem libri genuini eſſent HIPPOCRATIS labores, iſti vero incerti auctoris, neque DIVI SENIS ſint opera, certe viſum eſt conſultum eos li-

bros seorsim digniori loco reponere, qui legentium fidem mereantur; alioqui antiqui essent, neque tamen HIPPOCRATICI. Infinitis erroribus, infirmisque ratiociniis locum dedit genuinorum scriptorum cum spuriis confusio: quæ dum miscuerunt nuperi, pro inventis HIPPOCRATIS anatomicis, pro placitis VIRI SUMMI, alienorum temporum industriam produxerunt, debilemque ignotorum hominum auctoritatem.

Eo minus vero nos sollicitos tenuerit, si limites classium non semper firmissime constituerim: & aliquis enim hic locus est, citra quem error sit innoxius. Totum nempe HIPPOCRATEM medicis trado, etsi paulo aliter dispositum quam in vulgaribus solet editionibus.

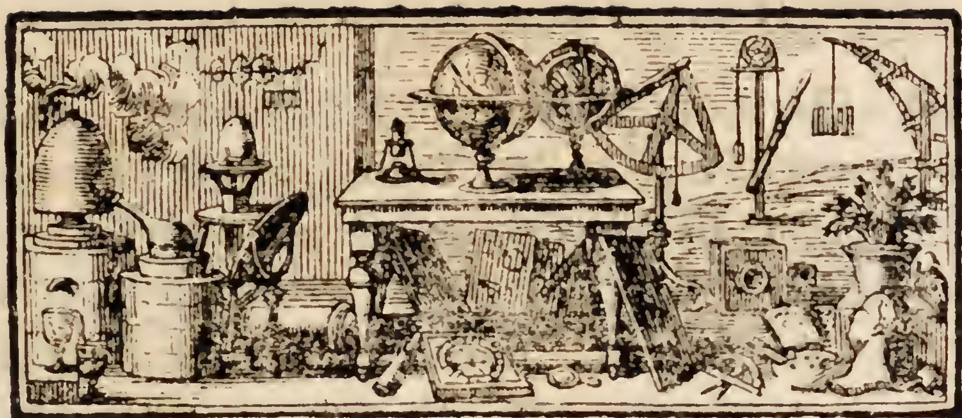
Ita utere his nostris laboribus, *Lector benevole*, qui nihil hic nobis sumamus, præter voluntatem publicis serviendi commodis, ARETÆUS continuo sequetur.

Dabam Bernæ Helv. die 1. Novembris 1770.

TABULA TOMI QUARTI.

HIPPOCRATIS
DE
SANORUM VICTUS RATIONE
LIBRI TRES.

LIBER PRIMUS.

PRÆFATIO.

*I*N*dignum eſſe* HIPPOCRATE GALENUS *&* MERCURIALIS. *Sed antiquus certe eſt, qui* HERACLITI *præcepta contineat, idem mire brevis, obſcurus, & hactenus hippocraticus. Omnia conſtare igne & aqua, hæc ſufficere omnibus, illum movendo, hanc alendo; ex iis etiam animam miſceri. Temperamenta octo ex varia aquæ & ignis portione & ex utriusve vario robore fieri. Ad quodque temperamentum idonea victus ratio enumeratur. Sed etiam animorum varietas recenſetur, quæ ex diverſa hac elementorum temperie naſcitur, & cujusque remedia. Ita cholerico homini frigida & hu-*

mida victus ratio præscribetur, tum balnea, nulla venæ incidendæ facta mentione. Adparet temperamentorum theoriam longe ab ea differre, quæ reperitur in libro de carnibus. Duplex tamen, ut in libro de genitura, semen hic reperias, ipsique mores a prædominio masculi seminis aut feminei deducuntur. Duplicem etiam uterum admittit; & in universum præsidiis ab exercitatione & a vomitu petitis ad fines medicos utitur. Hactenus a lib. III. non diversus.

Hæc facilia, multo obscuriora quæ sequuntur, in quibus noster olim ILL. COLLEGA J. M. GESNERUS *pro sua singulari sagacitate germina animalium & plantarum detexit, quæ incorrupta alterne conspicua fiunt & vegetant aut adolescunt, alterne in statum inconspicuum redeunt. Intercedunt multa, quorum sensum & scopum ægre invenias.*

ARGUMENTUM LIBRI PRIMI.

Docet quæ diætam salubrem instituenti prænoscenda sint; ex quibus animantium corpora constituantur; humanos artifices cum natura confert; nec non masculos cum fœminis inter sese in corporis robore, auctione, & nutritione. De temperamentis ætatum, sexusque agit; ac de variis animi pathematibus.

CAPUT I.

Proemium totius operis, adtentione, docilitate, & benevolentia conditum; quæ diætetico medico prænoſcenda, ac de cibi ac potus facultate.

SI quis ex iis, qui prius de humano victu, ad ſanitatem conferente, ſcripſerunt, omnia in totum recte cognoviſſe, & quantum humanæ menti conceditur, conſcripſiſſe mihi videretur, ſatis eſſet id mihi, labore expleto ab aliis, quæ noſſem recte ſe habere, iis uti, prout ipſorum quidpiam utile eſſe videretur. Nunc vero multi quidem ſcripſerunt, nullus tamen, quid ſcribendum eſſet, recte cognovit. Alii quidem aliud adſequuti ſunt; totum vero, ne unus quidem adhuc ex his, qui ante extiterunt. Neque tamen eorum quiſquam merito reprehendendus eſt, propterea quod invenire non potuerint; quin potius laudandi omnes, quod inveſtigare contenderint. Neque ergo, quæ recte dicta non ſunt, arguere decrevi; ſed iis, quæ ſatis ſunt explorata, adſentire in animum induxi. Quæcunque igitur recte a prioribus dicta ſunt, de iis fieri non poteſt, me aliter ſcribentem recte ſcribere: quæ vero non recte dixerunt, ſi ea quidem, quod ita non ſe habeant, redarguero, nihil profecero; at explicando quomodo eorum quodque recte habere videatur, declarare volo. Hanc autem orationem ideo præponendam duxi, quod plerique homines ubi aliquem prius de re aliqua differentem audierint, eum qui poſterius his de rebus diſceptat, non probant, neſcientes ejuſdem mentis eſſe de his, quæ recte dicta ſunt (& invenire quæ dicta non ſunt) cognoſcere. Ego igitur, quæ recte dicta ſunt, ut dixi, iis adſentiar:

quænam vero ſint, quæ non recte fuerint cognita, ea declarabo. Quin etiam ea, quæ nullus ex prioribus explicare aggreſſus eſt, illa quoque qualia fuerint, demonſtrabo.

CAPUT II.

Inſtitutum ſuum proponit de diæta tum univerſali, tum particulari, ad quod ciborum, potionum, laborum, aſtrorum, regionum facultates dignoſcendæ ſunt.

QUI de hominis victus ratione recte ſcripturus eſt, eum dico, primum quidem totius hominis naturam noſſe ac dignoſcere oportere: noſſe quidem, ex quibus ab initio conſtitutus eſt; dignoſcere vero, quænam in eo partes ſuperent. Niſi enim primam conſtitutionem noverit, quodque in corpore ſuperat, ea, quæ homini conducunt, minime offerre poterit. Hæc igitur conſcribentem cognoſcere oportet; deinde vero ciborum omnium, ac potionum, quibus in victu utimur, quam ſingula facultatem, tum ex natura, tum ex neceſſitate & arte humana obtineant: ſcire namque decet, qua ratione fortibus natura vires detrahere: & quomodo imbecillis, ut cujusque occaſio ſe obtulerit, vires ex arte adhibere oporteat. Qui vero commemorata noverit, huic nondum idonea eſt hominis curatio: quandoquidem homo comedens; niſi etiam (laboribus) exerceatur, ſanus eſſe non poteſt. Cibi enim & labores contrarias inter ſe facultates, mutuo tamen ad ſanitatem conferentes, obtinent: labores namque, ea, quæ adſunt, conſumere ſo-

lent; cibi vero & potiones ea, quæ vacuata ſunt, explere. Laborum autem, quantum par eſt, facultas, tum eorum, qui a natura, tum eorum, qui per vim contingunt, dignoſcenda eſt; & quinam ex ipſis carnes ad incrementum, & qui ad defectum, præparent. Neque iſta tantum; verum etiam conveniens laborum modus pro ciborum copia, & hominis natura, & corporum ætate, pro anni temporibus, ventorumque mutationibus, & pro locorum ſitu, in quibus vitam agunt, & pro anni conſtitutione. Quin etiam ſiderum ortus, & occaſus noſcendi ſunt; quo & ciborum, ac potionum, ventorumque, ac totius mundi viciſſitudines, exceſſusque, ex quibus ſane morbi hominibus proveniunt, obſervare ſciat. Qui tamen hæc omnia noverit, huic inventum nondum ſatis eſt: nam ſi præter hæc inventus fuerit cujusque naturæ conveniens cibi modus, & laborum numerus, qui neque ſupra, neque infra modum excedat, ſanitas profecto hominibus exacte inventa fuerit. Nunc vero prædicta quidem omnia, quænam ſint, inventa ſunt; hoc vero inveniri non poteſt. Si igitur quis præſens adſit, & inſpiciat hominem exſuentem ſe veſtibus, & in gymnaſiis exercentem, is utique noverit, hæc quidem detrahendo, illa vero adjiciendo, ut ſanum ſervare oporteat. Qui vero non adfuerit, is exacte cibos & labores præſcribere non poterit; quum, quantum quidem quis invenire poſſit, a me jam relatum ſit. Nam ſi a reliquis vel parum admodum deficiant, temporis tamen ſpatio corpus ab exceſſu ſuperari, & in morbum incidere, neceſſe eſt. Ab aliis igitur, ut hucusque inveſtigatione pervenirent, tentatum eſt, neque vero hæc dicta ſunt; a me autem inventa eſt morbi prænotio, etiam antequam

homo ab excessu ægrotet, utramvis in partem fiat. Neque enim morbi confertim hominibus accidunt; sed paulatim collecti, repente se produnt. Prius ergo quam in homine, quod sanum est, a morboso superetur, quæ perpetiantur, & ut ea sanitati restituenda sint, a me inventa sunt. Hoc autem scriptis addito, meditationum conatus perficietur.

CAPUT III.

Institutum aggreditur, & de principiis naturalibus universim disputat; quæ duo constituit, ignem & aquam, quatuor donata qualitatibus.

OMNIA igitur tum animantia, tum homo ipse ex duobus, facultate quidem diversis, usu vero consentientibus constant: igne (inquam) & aqua. Quæ duo simul juncta, tum aliis omnibus, tum sibi invicem satis sunt; utrumque vero seorsim, neque sibi ipsi, neque cuiquam alteri (suffecerit.) Horum igitur utrumque hanc obtinet facultatem. Ignis siquidem omnia semper movere; aqua vero omnia semper nutrire, potest: at secundum partes utrumque superat & superatur, ad summum, ac minimum, quoad fieri potest. Neutrum enim hanc ob causam prorsus superare potest. Ignis siquidem in extremam aquam irruens, alimento deficitur; avertitur igitur eo, unde alimentum sumpturus est. Aquam vero in extremum ignem irrumpentem deficit motus. In ea itaque sistitur: & quum constiterit, non amplius superior est; sed protinus ab irruente igne in alimentum consumi-

tur: proptereaque neutrum penitus ſuperare poteſt. Quod ſi alterutrum aliquando etiam ſuperaretur, nihil eorum, quæ nunc ſunt, veluti nunc ſe habet, permaneret. Quum autem ita ſemper ſe habeant, eadem erunt, & neutra, neque ſimul deficient. Ignis igitur & aqua, quemadmodum a me dictum eſt, in ſummo ac minimo ſimiliter conſiderata, omnibus in univerſum ſatis ſunt. Horum autem utrique hæc adjuncta ſunt: igni quidem calidum & ſiccum; aquæ vero frigidum & humidum. Habent autem a ſe invicem: ignis quidem ab aqua humiditatem; ineſt enim ab aqua humiditas: aqua vero ab igne ſiccitatem; ineſt enim aquæ ab igne ſiccitas. Quibus ſic ſe habentibus, in multas cujusvis generis, tum ſeminum tum animalium formas, nihil inter ſe, neque viſu, neque facultate ſimiles, a ſe invicem ſecernuntur. Quum enim nunquam in eodem ſtatu permaneant, ſed perpetuo alterentur; temporis tandem ſucceſſu, quæ etiam ab his ſecernuntur, diſſimilia oriri neceſſe eſt.

CAPUT IV.

Eorum, quæ ex principiis orta ſunt, non ortum, ſed alterationem, incrementum & decrementum eſſe.

NIHIL quidem rerum omnium perit, neque oritur, quod prius non erat; verum invicem commixta & diſcreta, alterantur. At homines exiſtimant, id quidem, quod ex orco in lucem augetur, oriri: quod vero ex luce ad orcum imminuitur, perire; oculis autem magis creden-

dum, quam opinionibus. Ego vero iſta ratione exponam. Animantia namque ſunt & illa, & iſta: neque animal interire poteſt, quin omnia intereant (etenim unde moriatur?) neque quod non eſt, generari: quum non ſit unde generetur. Verum augentur omnia, & imminuuntur ad ſummum, & ad minimum, quoad ejus fieri poteſt.

CAPUT V.

Rerum naturalium declarationem adgreditur, ejusque baſin primo ſupponit: mox in genere deſcribit, de generatione & corruptione, ac divina neceſſitate.

QUID autem generari & interire vocem, multorum gratia expono; ea vero & commiſceri, & ſecerni, ſignificare declaro. Sic autem ſe res habet: generari, & interire idem; commiſceri & ſecerni idem. Generari idem, quod commiſceri. Interire, imminui, idem ac ſecerni. Unumquodque ad omnia, & omnia ad unumquodque idem ſunt. Lex enim in his naturæ adverſatur; ſeorſum vero omnia, & divina, & humana ſurſum & deorſum viciſſim rependuntur. Dies & nox ad ſummum & minimum conſiderantur, velut lunæ ſummum ac minimum accedit. Igni ſuus eſt impetus, & aquæ item ſuus; ſol ad longiſſimum, & breviſſimum accedit; rurſus hæc, & non hæc: lux Jovi, tenebræ orco, lux orco, tenebræ Jovi: commeant & tranſmoventur illa huc, & hæc illuc, & omni quidem tempore; illa horum, hæc vero illorum res peragunt; & quæ quidem faciunt, neſciunt; quæ

vero non faciunt, ſcire videntur: & quæ quidem vident, non cognoſcunt. Et tamen his omnia neceſſitate divina contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt. Illis autem huc, his vero illuc commeantibus, & invicem commixtis, fatalem ſuam ſortem unumquidque complet, & ad majus, & ad minus. Interitus autem eſt omnibus mutuus: & majori a minore, & minori a majore. Quin etiam majus a minore, & minus a majore augetur; tum reliqua omnia, tum hominis animus & corpus, velut anima certo ordine gubernantur. Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum, quæ ignis & aquæ commixtionem habent, partim quidem ſumptura, partim datura: & quæ quidem ſumunt, plus faciunt; quæ vero dant, minus. Lignum homines ſerra ſecant: & hic quidem trahit, alter vero trudit; idem tamen faciunt, & minus facientes plus faciunt. Idem & hominis natura, partim quidem propellit, partim vero trahit: partim dat, partim etiam accipit: & alii quidem dat, ab alio vero accipit, & alii quidem tanto plus dat, ab hoc vero tanto minus accipit. Locum autem ſuum quidque tuetur; & quæ quidem ad minus tendunt, in minorem locum ſecernuntur: quæ vero ad majus proficiſcuntur, commixta in majorem claſſem tranſeunt. Externa vero, neque ejusdem generis, ex aliena regione pelluntur: in unoquoque autem anima, majora & minora habens, ſuas ipſius partes circummeat, quæ nec adpoſitione, nec detractione indigent; quum tamen eorum, quæ adſunt, accretione, & imminutione opus habeat. Locum vero ſingula conficiunt, in quem ingrediantur, & ea, quæ incidunt, ſuſcipiant: neque enim poteſt, quod non eſt ejusdem generis, in loco minime ſibi conveniente permanere;

vagantur ſiquidem non adgnita; invicem vero permixta, ſimul cognoſcuntur. Conveniens enim convenienti adhæret; haud convenientia vero diſſident & pugnant, & a ſe invicem ſeparantur. Quam ob cauſam hominis anima in homine, neque in ullo alio incrementum, accipit; eodemque modo de magnis animalibus. Quæcunque vero aliter per vim mutuo ſecernuntur: de aliis animalibus prætermittam; de homine vero declarabo.

CAPUT VI.

De hominis ortu, incremento, alimento, & mixtionis harmonia excellentiſſima.

IRREPIT autem in hominem anima, ignis & aquæ contemperationem obtinens, ſortem corporis humani. Hæc autem feminea & maſcula, multa & cujusvis generis nutriuntur: nutriuntur autem & augeſcunt victu, quo homo utitur. Quæ vero ingrediuntur, ea omnia partes habere neceſſe eſt; nam cujuscunque pars non inerit a principio, nullo unquam modo augeri poterit, neque copioſo neque exiguo accedente alimento; quum non habeat, quod incrementum accipiat. Augetur autem quidque in ſuo loco, quod omnia habet: ſuperveniente vero alimento, ab aqua ſicco, ab igne vero humido, alia quidem intro, alia vero foras vi adiguntur. Quemadmodum fabri lignarii lignum ſerra ſecant, & alter quidem trahit, alter vero trudit, idem ſane facientes; & qui deorſum urget, eum, qui ſupra eſt, trahit; neque enim aliter deorſum ire poſſet: ſin per vim agant, penitus aberrabunt. Ita ſe

habet hominis alimentum: aliud quidem trahit, aliud vero trudit; intro vero vi actum, foras trahit; si autem intempestive per vim agatur, prorsus successu frustrabitur. Sed singula tanto tempore eundem habent ordinem, quoad locus non amplius suscipiat, neque satis alimenti ad extremum usque aquarum habeant. Postea ad externam regionem transeunt tum feminea, tum mascula, eodem modo, vi & necessitate coacta. Quaecunque vero fatalem sortem implerint, haec prima secernuntur, & simul commiscentur; unumquodque siquidem secernitur, haec autem omnia commiscentur. Quae ubi regionem permutaverint, & concentum tres consonantias recte habentem nacta fuerint, comprehensim per omnia penetrantes, iisdem, quibus etiam antea, vivunt & incrementum accipiunt. Quod si concentum non adsequantur, & gravia acutis minime consona fuerint, prima consonantia perit: & si secunda generatio adfuerit, quod per totum est, uno decedente, totus tenor vanus est. Non enim consonantiam haberent; sed a majore ad minus, ante destinatam sortem, transitio fit; eo quod nesciunt, quid faciant.

CAPUT VII.

Hominis ortum & incrementum in utero demonstrat.

At cur utrique, tum masculus tum femina generentur, procedente oratione ostendam. Horum autem quodcunque concentum sortitum fuerit, dum humidum est, ab igne movetur; motum vero vivescit, & alimentum ad se ab in-

gredientibus in mulierem cibo & ſpiritu adtrahit: imprimis quidem undique æqualiter, dum adhuc rarum eſt; motu vero & igne ſiccefcit, & ſolideſcit: & ſolidum redditum, circumquaque denſatur. Ignisque incluſus non amplius ſufficiens alimentum adtrahere valet, neque ſpiritum propter ambientis corporis denſitatem expellit. Abſumit enim quidquid intus humoris ineſt: ſolida quippe, quæ naturam in conſiſtenti & ſicco (poſitam habent), non concedunt igni in alimentum; ſed præfirma redduntur, & humore deficiente compinguntur, quæ quidem oſſa, & nervi nominantur. Ignis autem ex commixto humore commoto, corpus ſecundum naturam propter hanc neceſſitatem componit. Neque enim per ſolidum & ſiccum diutius permeare poteſt, quum alimentum non habeat; at per humida & mollia poteſt: nam hæc ipſi ſunt alimentum. In his autem etiam ſiccitas, ab igne non conſumpta ineſt. Hæc vero mutuo inter ſe conjunguntur. Ignis igitur penitiſſime concluſus, & plurimus eſt, & maximum exitum fecit, quum plurimus hoc in loco humor ineſſet, qui venter appellatur; indeque excidit foras, cum alimentum non haberet, ac tranſitus ſpiritus fecit & alimenti ſubvectionem, & concoctionem. Qui vero ad reliquum corpus excluſus eſt, triplices circuitus fecit. Etenim quod erat in igne humidiſſimum, in iis locis remanſit, quæ venæ cavæ appellantur; in medio vero harum, quod reliquum eſt, aquæ denſatum conſtitit, & carnes vocantur. Ad ſummam, ignis omnia, quæ ſunt in corpore, ſecundum ſuum ipſius modum, ad univerſi imitationem, parva cum magnis, & magna cum parvis, diſpoſuit. Ventrem quidem maximum, ſicci & humidi promptuarium conſtituit, ut omnibus da-

ret, & ab omnibus acciperet, maris habens facultatem, quod animalia in eo enutrita fovet, aliena vero perimit. Circum hunc autem est aquæ frigidæ, & humidæ coagmentatio, transitus spiritus frigidi & calidi, ad terræ imitationem, omnia in eam illabentia alterantis. Consumens vero & augens, aquæ tenuis, & ignis dispersionem fecit, obscuri non apparentis & apparentis a compacto secretionem; in quo delata omnia singula pro fatali sorte in apertum veniunt. In hoc autem triplices ignis circuitus fecit, in se invicem intro ac foras tendentes; alios quidem ad humorum cavitates, lunæ facultate: alios vero ad exteriorem superficiem, ad ambientem consistentiam, siderum facultate: medii autem, intro & foras permeantes, calidissimum & validissimum ignem (continent) qui cunctis dominatur, omniaque secundum naturam moderatur, sine strepitu tum ad visum, tum ad tactum. In hoc anima, mens, prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, somnus, vigilia. Hic omnia in totum gubernat, & hæc, & illa, nunquam quiescens.

CAPUT VIII.

Comparatione quarumvis aliarum actionum, & affectionum humanarum, sive natura, sive arte constent, naturalis ortus, & incrementi doctrinam confirmat, & illustrat.

At vero homines ex manifestis obscura in considerationem adhibere non noverunt. Ignorant enim, quod artibus utantur naturæ

humanæ ſimilibus. Deorum enim mens edocuit ipſos ſua ipſorum opera imitari, cognoſcentes, quæ faciunt, & ignorantes, quæ imitantur. Omnia enim ſimilia, quæ diſſimilia ſunt; & convenientia omnia, quæ ſunt differentia; loquentia, non loquentia; rationem habentia, ratione carentia: ſingulorum modus, qui in confeſſo eſt, aliquantulum adverſatur. Lex enim & natura, quibus omnia conficiuntur, conſentientes non conſentiunt. Legem quidem ipſi ſibi homines ſtatuerunt, ignorantes, de quibus ſtatuerent. Naturam vero omnium Dii certo ordine conſtituerunt: quæ igitur homines ſanciverunt, ea nunquam eodem modo ſe habent, ſive recta, ſive non recta ſint; quæ vero Dii ſanciverunt, ea ſemper recte habent. Atque recta & non recta, in tantum inter ſe differunt. Ego proinde artes manifeſtas, affectionibus hominum tum manifeſtis, tum obſcuris ſimiles eſſe demonſtrabo. Divinatio hoc munus habet: ut ex manifeſtis obſcura quidem cognoſcat, ex obſcuris manifeſta, & ex præſentibus, quæ futura ſunt, ex & mortuis, viventia. Ea etiam, quæ intelligentiam non habent, intelligunt, ſemper quidem recte, qui doctus eſt, indoctus vero alias aliter. Hominis naturam & vitam hæc imitantur. Vir cum muliere congreſſus, puerum creavit; ex re manifeſta obſcuram cognoſcit, quod ſic futurum eſt. Mens hominis obſcura, manifeſta cognoſcens, ex puero in virum tranſit, ex præſenti, quod futurum eſt, cognoſcit. Non ſimile quidpiam mortuus viventi, ex mortuo animal novit. Venter intelligentia caret; ex eo intelligimus, quod ſitit aut eſurit. Quæ artis divinandi & humanæ naturæ affectiones, intelligentibus quidem ſemper recte; ignorantibus vero alias aliter ſe habent.

Artis ferrariæ inſtrumenta ferrum colliquefaciunt, dum flatu ignem cogunt, alimentum, quod adeſt, detrahunt, quumque rarum fecerint, feriunt & ducunt; aquæ autem alterius alimento roboratur. Eadem homini a pædotriba contingunt: præſens alimentum igne detrahitur, dum ille vi ſpiritus impellitur; rarefactus vero tunditur, adteritur, extenuatur; aquis autem aliunde inductis corroboratur. Fullones quoque idem conficiunt, pedibus calcant, feriunt, eluendo tundunt, trahunt; lavando firmiora reddunt; quæ ſupereminent deradendo, & adtexendo pulchriora efficiunt. Eadem etiam homini contingunt. Sutores tota in partes dividunt; ſecando autem & pungendo lacera integra reddunt. Idem etiam in homine contingit, tota in partes dividuntur, & partium adpoſitione tota fiunt; pungendo & ſecando marcida a Medicis ſanantur, ac vivit homo. Medicina id, quod moleſtum eſt, amovet: & unde laborat auferens, ſanum facit. At natura ſponte hæc poteſt. Qui ſedet, laborat exſurgere: qui movetur, conatur requieſcere; atque alia ejusmodi natura, quæ ſunt medicinæ, ſibi vindicat. Fabri lignarii dum ſerra ſecant, hic quidem trudit, alter vero trahit, & ut idem fiat, utrimque res fert. Dum terebrant, unus quidem trahit, alter vero impellit. Premens alterum ſurſum trahit, alterum deorſum, & minus facientes plus faciunt, humanamque naturam imitantur. Spiritus hic quidem trahit, ille vero pellit, & ut idem fiat, utrimque contingit. Cibi partim quidem deorſum urgentur, partim vero ſurſum vergunt. Ab una anima dividente, plures & pauciores, majores, & minores fiunt. Qui domos conſtruunt, ex rebus differentibus unam convenientem efficientes, ſicca quidem humectantes,

humida vero ſiccantes; & tota quidem in partes ſecantes, ſecta vero conjungentes; (niſi enim ita contingeret, nihil proprie fieri poſſet), humani victus rationem imitantur, dum ſicca quidem humectant, humida vero ſiccant, tota in partes ſecant, ſecta vero conjungunt. Hæc omnia quum differentia ſint, naturæ conveniunt. Muſicæ organum primum adeſſe oportet, in quo concentus, quæ vult, declaret. Compoſitiones ex iiſdem non eædem; ex acuto & gravi, nomine quidem ſimilibus, ſono vero non ſimilibus. Quæ plurimum differunt, maxime conveniunt, quæ minimum differunt, minime conveniunt. Si quis vero omnia ſimilia faciat, nulla aderit delectatio. Plurimæ & variæ admodum mutationes maxime delectant. Coqui opſonia hominibus parant cujusvis generis differentia commiſcentes, non eadem ex iiſdem ad hominum cibum ac potum. Quod ſi omnia ſimilia facerent, nullam haberent delectationem; neque ſi eodem omnia componerent, ea utique recte ſe haberent. Pulſantur toni in muſica tum ſuperne, tum inferne. Lingua muſicam imitatur, & ex his, quæ illabuntur, quod dulce eſt & acidum, dignoſcit, & quæ ſunt diſſonantia & conſonantia. Pulſat autem ſonos ſupra & infra, neque quæ ſupra, ſi infra pulſentur, neque quæ infra, ſi ſupra, recte habent. At lingua probe compoſita, concentus (adeſt) delectatio; inconcinna vero, moleſtia. Coriarii tendunt, terunt, pectunt, lavant. Eadem eſt puerorum cura. Qui nectunt, aut texunt, fila in orbem ducendo plicant, a principio in principium deſinunt. Idem eſt circuitus in corpore; unde incipit, eodem deſinit. Qui aurum tractant, tundunt, lavant, molli igne liquant (neque enim vehementi coit) quod ubi elaboraverunt, ad omnia utuntur. Triticum

ticum homo tundit, lavat, molit, eoque igne ſubacto utitur, neque vehementi quidem igne in corpore conficitur, ſed leni. Statuarii corporis ſimilitudinem efficiunt, anima excepta, (neque enim mentem habentia fingunt,) ex aqua & terra, dum quæ ſunt humida, ſiccant, & ſicca humectant; & quæ ſuperant, demunt; & ad ea, quæ deficiunt, adjiciunt, ex minimo ad maximum incrementum perveniendo. Eadem homini contingunt: ex minimo enim ad maximum incrementum deducitur, dum quæ ſuperant, detrahit, & quæ deficiunt, apponit: ſicca humectando, & humida ſiccando. Figuli rotam verſant, quæ neque retrorſum, neque antrorſum procedit: ſed utramque in partem ſimul univerſi imitatione in orbem fertur. In ea autem cujusvis generis opera, neque inter ſe ſimilia, circumagendo efficiunt. Ex iisdem eadem hominibus eveniunt, reliquaque animantia in eodem circumactu omnia operantur, ex iisdem nihil ſimile, iisdem inſtrumentis, ex humidis ſicca, & ex ſiccis humida afficiendo. Grammatica tale quid eſt, figurarum compoſitio, quæ ſunt humanæ vocis notæ, facultas ea quæ præterierunt in memoriam revocandi, & quæ facienda ſunt demonſtrandi; ea cognitio per ſeptem figuras habetur. Hæc omnia homo tum literarum gnarus, tum earum rudis conficit. Per ſeptem etiam figuras ſenſus homini contingit; auditus ſoni, viſus apparentia, narium odor, linguæ ſuavitas & inſuavitas, oris ſermo, corporis calidi & frigidi tactus proprius eſt. Spiritus intro & foras permeat; & per hæc hominibus cognitio contingit. Palæſtra & pædotribæ, tale quid docent; ex inſtituto leges violare, jure injuriam inferre, decipere, furari, rapere, vim pulcherrimis ac turpiſſimis inferre. Quæ qui non facit, malus eſt; qui vero

facit, bonus; indicium hoc multorum imprudentiæ, hæc ſpectant, & unum præ omnibus probum judicant, reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci vero cognoſcunt. Homines in forum progreſſi eadem perpetrant, dum vendendo & emendo decipiunt. Qui plurimum decepit, eum admirantur. Bibentes & inſanientes eadem peragunt, currunt, luctantur, pugnant, furantur, decipiunt, unus omnibus præfertur. Hiſtriones & deceptores coram ſpectatoribus alia dicunt, alia ſentiunt. Iidem prorepunt & irrepunt minime iidem. Homini datum eſt alia quidem dicere, alia vero facere; eundemque non eſſe eundem, & interdum quidem aliam habere mentem, interdum vero aliam. Sic ſane artes omnes cum natura humana communionem habent.

CAPUT IX.

Generalis ortus & incrementi humani theoriam prædictam ſingularium inductione illuſtrandam, confirmandamque proponit.

At vero hominis anima (ut a me etiam antea dictum eſt) ignis & aquæ temperamentum habens, partes quidem hominis, in omne animal quod reſpirat, irrepit, & in omnem ſane hominem, tum juniorem, tum ſeniorem: in omnibus autem non ſimiliter increſcit. Verum in juvenilibus quidem corporibus, quum nimirum velox ſit circuitus, & corpus ad incrementum aptum (ipſa nempe anima) velut incenſa & attenuata in corporis incrementum impenditur. At in ſenioribus, quum tarda ſit motio, corpusque

ſane frigidum, in hominis imminutionem conſumitur. Quæ vero corpora in vigore ſunt & ætate ſecunda, ea nutrire & augere poteſt. Potentes autem homines ſunt: quisquis plurimos homines alere poteſt, is potens. Iis vero, quos alit, deficientibus, imbecillior eſt. Sic etiam ſingula corpora ſe habent. Quæ plurimas animas alere poſſunt, ea ſunt robuſtiora; his vero diſcedentibus, imbecilliora. Quidquid igitur in aliud corpus ingreſſum fuerit, non augeſcit; quidquid vero in feminam id augeſcit, ſi quæ conveniunt, nactum fuerit. Partes autem ſimul omnes diſcernuntur & augentur, neque una prior altera, neque poſterior: majores tamen natura minoribus priores conſpiciuntur, quum priores non ſint. Neque vero æquali tempore omnes fetus formantur; verum alii citius, alii tardius, prout quisque ignem & alimentum ſortitus fuerit. Quidam igitur fetus tribus ac quadraginta diebus conformationem habent; quidam quatuor menſibus. Eodem etiam modo vitales naſcuntur, quidam citius ſeptimo menſe perfecte; quidam tardius, nono menſe perfecte in lucem prodeunt, eam contemperationem habentes, quam ſemper habituri ſunt.

CAPUT X.

Ortus & incrementi humani diverſitatem ſecundum ſexum in mare & femina oſtendit.

MARES igitur & feminæ hoc modo, quoad ejus fieri poteſt, naſcuntur. Feminæ vero ab aqua magis, & ex frigidis, humidis, ac mollibus, tum cibis, tum potibus, & vitæ inſtitu-

tis, incrementum accipiunt. At mares ab igne magis, ex ſiccis videlicet & calidis cibis, reliquaque victus ratione. Si igitur feminam procreare ſit animus, victus ratione ad aquam tendente eſt utendum. Si vero marem, victus ratio, quæ ad ignem ſpectet, inſtituenda eſt. Ac neque ſolum hoc viro, ſed etiam mulieri peragendum. Neque enim ſolum quod a viro excernitur, ad incrementum aptum eſt, ſed etiam quod a muliere, iſtam ſane ob cauſam. Neutra quidem pars per ſe ſufficientem habet motionem ad humoris copiam, ut quod affluit, abſumat; ſed ex ignis imbecillitate concreſcit. Quum vero in unum ambo convenerint, in ſeſe mutuo incidunt, ignis ad ignem, & aqua eodem modo. Si quidem igitur in ſicco loco circumagatur, aquam, quæ ſimul illapſa eſt, ſuperat, ab eaque ignis incrementum accipit, ut non ab illabente unda exſtinguatur, ſed & id, quod ſupervenerit, excipiat, & quod jam ineſt, congreget. Si vero in humidum inciderit, ſtatim ab initio ab illabente unda exſtinguitur, & in minorem ordinem diſſolvitur. Uno vero cujusque menſis die, ea quæ irruunt, cogere & ſuperare valet, idque ſi contigerit, ut quæ ab utrisque immittuntur, in eundem locum conveniant. Conſiſtere autem inter ſe poſſunt & mas & femina, quandoquidem anima in omnibus animatis eadem eſt; cujusque vero corpus differt. Semper igitur anima tum in majore, tum in minore ſimilis eſt. Neque enim natura, neque neceſſitate immutatur. Corpus vero nunquam in ullo neque natura, neque neceſſitate idem eſt, quum partim in omnia ſecernatur, partim ad omnia commiſceatur.

Si igitur contigerit, ut ab utrisque maſcula corpora ſecernantur, pro re præſenti increſcunt, pro-

creanturque viri animo clari, & corpore validi, nisi a subsequente victus ratione lædantur. Quod si a viro quidem masculum semen secernatur, a muliere vero femineum, & masculum superaverit, anima quidem imbecillior ad validiorem admiscetur, quum nihil ex his, quæ adsunt, familiarius habeat, ad quod se conferat. Parva enim majorem, & major minorem suscipit: in commune tamen in ea, quæ adsunt, imperium exercent. Et maris quidem corpus augescit; feminæ vero minuitur, & in aliam sortem secernitur. Atque hi quidem prioribus minus clari sunt; sed quoniam masculum a viro excretum dominatum obtinuit, viriles procreantur, & hoc nomen merito obtinent.

At si a muliere masculum quidem secretum fuerit, & a viro femineum, masculumque dominatum obtineat, eodem modo, quo prius incrementum accipit, hoc vero minuitur; Androgyni autem procreantur, hocque nomine recte nuncupantur. Ac tres quidem hæ sunt virorum generationes differentes in eo, quod plus aut minus tales sint, ob partium aquæ temperationem, alimenta, educationes, & consuetudines; de quibus etiam procedente oratione est agendum. Femina vero eodem modo procreatur, si quidem ab utrisque femineum secretum fuerit, feminæ maxime muliebres, & ad hanc indolem comparatæ nascuntur. Quod si mulieris quidem semen femineum, viri vero masculum fuerit, obtinuerit autem femineum; eodem modo augescit; & prioribus audaciores quidem sunt, venustæ tamen & ipsæ, At si viri semen femineum fuerit, mulieris vero masculum, prævalueritque femineum, eodem modo incrementum accipit, & prioribus longe audaciores nascuntur, viraginesque nominantur. Si quis autem animam animæ commisceri minime

ſibi perſuadeat, is ratione caret. (Quod ſi) carbones ardentes ad ardentes, validos ad debiles adjiciat, & ipſis alimentum exhibeat, eandem omnes corporis ſpeciem præbebunt, neque alter ab altero dignoſcetur; ſed quocunque in corpore ignem ſuſcitaverint, idem in omnibus erit. Ubi vero præſens alimentum conſumpſerint, in id, quod obſcurum eſt, ſecernuntur. Idem quoque humanæ animæ contingit.

CAPUT XI.

Ortus & incrementi humani diverſitatem in multitudine fetuum enarrat.

At vero gemellorum procreationem ſic oratio declarabit. Ut plurimum quidem natura uterorum muliebrium in cauſa eſt. Si enim utraque ex parte juxta oſculum æqualiter a natura comparati fuerint, & æqualiter hiaverint, & a purgatione ſiccentur, alere poſſunt, ſi viri ſemen conceperint, ita ut ſtatim dividatur. Sic enim in utrumque uterum æqualiter ſpargi neceſſe eſt. Si igitur copioſum ab utriſque & validum ſemen excretum fuerit, in utriſque locis augeri poteſt; accedens enim alimentum prehendit. At ſi alio quo pacto contingat, gemini non naſcuntur. Quum itaque ab utriſque maſculum ſemen ſecretum fuerit, in utriſque maſculos generari neceſſe eſt. Quum vero femineum ab utriſque, feminæ procreantur. Quum hoc quidem femineum, illud vero maſculum fuerit, quodcunque alterum ſuperaverit, id ipſum incrementum accipiet. Similes vero inter ſe gemelli hanc ob cauſam gignuntur. Imprimis quod æqualia ſint loca, in quibus

augeſcunt; deinde quod una excreti ſint, poſtea quod iisdem alimentis augeſcant, vitalesque in lucem producantur. Fetus autem ſuccedanei hunc in modum gignuntur. Ubi & uteri natura calidi & ſicci fuerint, & mulier ejusmodi, ſemenque calidum & ſiccum inciderit, nulla amplius in uteris reperitur humiditas, quæ ſuperincidens ſemen ſuperet. Quam ob cauſam initio coaleſcit, ac vivit; permanere autem non poteſt: quin etiam id, quod ineſt, inſuper corrumpit, quia non eadem utrisque conducunt.

CAPUT XII.

Ortus & incrementi humani diverſitatem ſecundum conſtitutionem corporis declarat, ubi pro ætatum diverſitate diverſa diæta inſtituitur.

QUOD aquæ tenuiſſimum, & ignis rariſſimum eſt, ea in hominis corpore contemperationem ſortita, ſaluberrimum habitum conſtituunt; propterea quod neque in maximis anni tempeſtatum mutationibus, neque in ætatum tranſmutationibus, neque in ciborum ac potuum victus ratione, aqua denſiſſima evadit in aquæ acceſſionibus, neque ignis in ignis incurſibus. Poſſunt enim ambo tum motionem, tum repletionem copioſam ſuſcipere. Æs tum molliſſimum, tum rariſſimum, plurimum temperamentum recipit, & optimum redditur. Eodem modo etiam quod in aqua eſt tenuiſſimum, & quod in igne eſt rariſſimum, contemperationem ſortita. Qui igitur hanc naturam habent, ſani omni tempore usque ad quadrageſimum annum perſeverant; quidam vero etiam usque ad extremam ſenectutem. Qui vero ſupra quadrageſimum an-

num morbo aliquo correpti fuerint, vix unquam evadunt. At vero corpora, quæ ignis validissimi & aquæ densissimæ contemperationem sumpserint, valida quidem & robusta evadunt, verum multa cura indigent Magnas enim utramque in partem mutationes habent, & in aquæ & ignis incursibus eodem modo in morbos incedunt. Huic igitur victus ratione anni temporibus contraria uti confert. Aquæ quidem accessione contingente, (qui ad ignem, ignis vero incursu contingente) iis quæ aquæ adversantur utendum, sensim quidem pro anni temporum ratione transmutatione facta. At ubi aquæ crassissimæ & ignis tenuissimi in corpore temperatio facta fuerit, talia contingunt, ex quibus frigidam & humidam naturam dignoscere convenit. Et hæc corpora hieme quam æstate, & vere quam autumno, morbosiora sunt. Inter hos, quod ad ætates adtinet, pueri maxime sani sunt, deinde adolescentes; morbis vero maxime obnoxii senes, & iis proximi, eæque naturæ cito senescunt. His in victus ratione conferunt, quæcunque calefaciunt & siccant, tum in laboribus, tum in cibis; & ad exteriores corporis partes labores adhibere magis, quam ad interiores convenit. Si vero quod in igne est humidissimum, & in aqua densissimum, contemperationem in corpore acceperit, ex his humidam & calidam naturam dignoscere licet. Hi quidem vere maxime morbis tentantur; autumno vero minime: quandoquidem vere humiditatis excessus est, autumno vero siccitatis commoderatio. Ex ætatibus maxime morbis obnoxiæ, quæ juniores sunt. Corpora vero celeriter crescunt, iique destillationibus obnoxii redduntur. Pro diæta autem conferunt, quæ siccant & refrigerant, tum cibi, tum potus, tum labores. His quoque partes corporis inter-

nas laboribus exercere maxime conducit. At ſi quod in igne eſt validiſſimum, & in aqua tenuiſſimum, contemperationem adeptum fuerit, ſicca & calida ea eſt natura, iique in ignis acceſſionibus morbo corripiuntur; in aquæ vero acceſſionibus ſanitate fruuntur. Ætate vigente ad bonam carnis habitudinem, morboſiſſimi ſunt; ſenes vero & utrisque proximi, admodum ſani. Victus rationes, quæ refrigerent & humectent, & labores minime calefacientes & colliquantes, plurimam refrigerationem afferent. Ejusmodi naturæ longiſſimæ ſunt vitæ, & maxima ſanitate fruuntur. Si vero ignis rariſſimi & aquæ ſicciſſimæ contemperationem acceperit, ſicca & frigida ejusmodi eſt natura; autumno quidem morbis obnoxia, vere autem & proximis temporibus, ſana. Similiter ætates ad annos quadraginta morboſæ; pueri vero ſaniſſimi, & quum ad utrasque ætates accedunt. Diætæ ſint, quæ calidæ humectant, & labores, qui ſenſim adhibiti leniter calefaciunt, neque multum ex his, quæ adſunt, tollunt. De naturæ igitur cognitione, ea ſic a prima conſtitutione dignoſcenda eſt. Ætates autem ipſæ ad ſe ipſas, hoc ſe habent modo. Puer quidem ex humidis & calidis temperatus eſt, quandoquidem ex his conſtat, & in his incrementum accepit. Quæ igitur ortui ſunt proxima, humidiſſima & calidiſſima, & quamplurimum augentur, quæque eodem modo ſe habent. At adoleſcens calidus quidem, quoniam ignis acceſſio aquam ſuperat; ſiccus vero, quia puerile humidum jam conſumptum eſt, partim quidem in corporis incrementum, partim vero in ignis motionem, partim etiam a laboribus. Vir, quum corpus conſtiterit, ſiccus, & frigidus, quoniam calidi quidem acceſſio non amplius ſuperat, ſed deſtitit ab

incremento corpus quiefcens, & perfrigeratur. Verum ex juvenili ætate ficcitas adeft, neque ab accedente ætate, neque aquæ acceffione humiditatem habet; ideoque a ficcis & frigidis fuperatur. Senes autem frigidi & humidi; quoniam ignis quidem deceffio, aquæ autem acceffio adeft, & ficcitatis quidem fublatio; humidorum vero conftitutio. At vero inter omnes, mares quidem calidiores funt & ficciores; feminæ vero humidiores & frigidiores, eam ob caufam, quod utrique per exordia in talibus nati funt, & ex talibus creverunt. Quin etiam in lucem producti (mares,) laboriofiore victus genere utuntur, quo incalefcunt ac reficcantur; feminæ vero humido magis ac otiofo, & fingulis menfibus calidi purgationem ex corpore habent.

CAPUT XIII.

Ortus & incrementi humani diverfitatem fecundum animæ vim γνωστικὴν, *tum intelligentem, tum fentientem edifferit.*

At de ea quæ dicitur animæ prudentia vel imprudentia, fic fe res habet. Quod in igne eft humidiffimum, & in aqua ficciffimum, in corpore temperamentum fortita, prudentiffima efficiuntur; quoniam ignis quidem ab aqua humiditatem, aqua vero ab igne ficcitatem habet. Utrumque autem hoc modo fibi maxime fatis effe videtur. Neque ignis alimenti indigentior longe proficifcitur, neque aqua motionis inops admodum levis redditur. Utrumque igitur tum hoc modo fibi fatis eft, tum inter fe temperata. Quod enim vicinis minime indiget, id maxime

præſentibus obtemperat, ignis, qui minime, neque neceſſitate movetur, & aqua, quæ maxime, non per vim. Ex his autem animus contemperatus, prudentiſſimus eſt, & memoria maxime valet. Quod ſi aliquo ſuperinducto uſus fuerit, & horum quodcunque increverit, aut contabuerit, imprudentiſſimus evadit; quare quum ſic ſe habent, ipſa ſibi maxime ſatis eſſe videntur.

Quod ſi ignis & aquæ puriſſimæ contemperationem acceperit, & ignis aqua paulo inferior fuerit, ii quidem etiam prudentes ſunt, plus tamen illis quam in priore (temperatione) deeſt. quoniam ignis ab aqua ſuperatur, tardamque motionem efficiens, ſegnius in ſenſus illabitur. Ejusmodi autem fere ſtabiles ſunt animi, quamcunque ad rem ſe applicuerint. Quod ſi recta adhibeatur victus ratio, prudentiores & acutiores præter naturam evadent. His autem conducit, ut victus ratione, quæ ad ignem magis accedat, utantur, & neque cibis, neque potionibus expleantur. Curſibus itaque celeribus utendum, quo & corpus humore vacuetur, & humor celerius ſiſtatur. Lucta autem, frictionibus, & ſimilibus exercitationibus uti non convenit, ne ampliores redditi meatus expleantur. Ab his enim animæ motum gravari neceſſe eſt. De ambulationibus etiam tum a cœna, tum matutinis, itemque poſt curſus, utendum eſt. A cœna quidem, quo ſiccius alimentum ab iis, quæ ingeruntur, anima accipiat. Mane vero, ut viæ humore vacuentur, & animæ meatus minime obſtruantur. Ab exercitiis autem, ne quod a curſu excretum eſt, in corpore remaneat, & animæ commixtum, vias obſtruat, & alimentum conturbet. Confert etiam, ut vomitionibus utantur, quo corpus repurgetur, ſi quid remiſſius labores effecerint. A vomitione autem ſenſim adji-

ciendo, cibus offerendus, per quatuor, ut minimum, dies. Ungi vero, quam lavari, magis convenit. Rebus autem venereis in aquæ acceſſionibus frequentiore utendum; minus vero in ignis incurſionibus.

At ſi in aliquo inferiorem quam aqua potentiam ignis ſortitus ſit, tardiorem eum eſſe neceſſe eſt, ac tales ſtolidi appellantur. Nimirum enim quum tardus ſit circuitus, paulatim ſenſus allabuntur, & qui acuti ſunt, ſenſim etiam commiſcentur, propter circuitus tarditatem. Acuti enim ſunt animi ſenſus, qui viſione & auditione percipiuntur; qui vero tactu, tardiores & facilius ſentiuntur. Has igitur non minus ii ſentiunt, quam quæ ſunt frigida & calida, & ejus generis. Quæ vero viſione & auditione percipienda ſunt, quæ non ante ſciunt, percipere nequeunt. Niſi enim ab igne illabente commota anima fuerit, id qualecunque ſit, non percipiet. Id igitur hujusmodi animis ob craſſitiem non contingit. Quod ſi recta victus ratione utatur, is etiam melior evadere queat. Eadem igitur, quæ priori victus ratio confert; verum cibis tum ſiccioribus, tum paucioribus, laboribus autem pluribus & vehementioribus utendum. Confert etiam ut fomentis, & poſt ea vomitionibus utatur, & poſt vomitus ex longo intervallo cibos exhibeat, ſi minor vomitus contigerit; quæ ſi fecerit, magis valebit & prudentior evadet.

Quod ſi magis a præſenti aqua ignis ſuperetur, hos jam alii dementes, alii attonitos appellant. Eorum autem inſania tardior exiſtit. Hi plorant, quum a nemine vexentur, aut verberentur; minime metuenda metuunt, moleſtia afficiuntur, ubi minime convenit; & ſentiunt, quæ prudentes non deceant. Iis itaque fomenta conducunt, & a fomentis purgationes ex veratro, & victus ratio

adhibenda, quam antea dixi; indigetque talis (homo) adtenuatione ſpiritus, ac ſiccitate.

At ſi aqua inferiorem quam ignis facultatem adepta ſit, quum ſinceram contemperationem habeant, in ſanis corporibus prudens eſt ejusmodi anima, & quæ ingruunt, percipit, neque frequenter ad alia ſe transfert. Talis igitur natura boni eſt animi; melior tamen efficietur, ſi recta victus ratione utatur; ut deterior, ſi prava. Huic vero victus ratio conducit, quæ ad aquam magis ſpectet, & neque in cibis, neque in potionibus, neque laboribus modum excedat. Curſibus flexis & circenſibus, luctis, & reliquis exercitationibus utatur, dum in nullo modum ſuperet. Si enim corpus bene valuerit, nullaque re alia perturbetur, hæc animæ contemperatio prudens eſt.

Quod ſi adhuc magis aquæ vis ab igne ſuperetur, eo acutiorem quidem animam habere neceſſe eſt, quo citius movetur, & ad ſenſus celerius incurrere; verum priore minus ſtabilem, propterea quod moventur ea, quæ adveniunt, & ad plura alia propter celeritatem feruntur. Huic conducit ea victus ratione uti, quæ magis ad aquam ſpectet, quam priori, & maza potius quam pane, piſcibus quam carnibus, potione etiam dilutiore, & venere rarius uti, & laboribus, qui ſecundum naturam maxime obeuntur, & quam plurimis; violentis vero, ſi uti cogatur, paucioribus. Vomitionibus etiam poſt ipſas repletiones, quo corpus quidem evacuetur, quam minime vero incaleſcat. His etiam ad prudentiam confert, ut minime carnoſi evadant. Ad bonum enim carnis habitum neceſſe eſt ſanguinem calidum fieri. Quod quum acciderit, ejusmodi animus, aqua ſuperata, adtracto igne in inſaniam incidit. His vero confert, ut negotia cibo ſumpto potius quam jejuni obeant.

Commodo enim alimento admixto, ſtabilior longe animus evadit, quam alimenti indigens.

Quod ſi adhuc magis aqua ab igne ſuperetur, ejusmodi animus valde acutus eſt, eosque ſomniis agitari neceſſe eſt. Hos autem ſubfurioſos vocant. Hoc enim inſaniæ proximum eſt. Etenim a brevi & incommoda inflammatione inſaniunt, & in vini potionibus, & carnis bona habitudine, & a carnium eſu. Sed & hunc ab his quidem omnibus abſtinere oportet, & omni alia repletione, & exercitationibus, quæ per vim obeuntur. In victus autem ratione, maza non ſubacta utendum, & oleribus coctis, præterquam purgantibus, & piſciculis ex muria. Quin etiam aquam bibere optimum, ſi fieri poſſit; ſin minus, quod ad hanc proxime accedit, vinum molle & album. Deambulationibus quoque matutinis multis utatur; a cœna vero ſolum exſurgat, ne cibi quidem a deambulationibus poſt cœnam reſiccentur, corpus autem a matutinis evacuetur. Aqua autem tepida circumadfuſa potius perfundatur, quam ungatur. Confert etiam æſtate interdiu ſomno uti breviore, quam multo, ne corpus ab anni tempore exſiccetur. Commodum etiam eſt vere fotibus antea præparatos potionibus ex veratro purgare; deinde ſenſim ad victus rationem adducere, neque hunc jejunum negotia obire oportet. Et hac ſane cura ejusmodi animus prudentiſſimus evaſerit. Prudentis igitur & imprudentis animi, hæc contemperatio cauſa eſt, velut a me ſcriptum eſt; victus tamen ratione melior & deterior fieri poteſt. Ignis autem incurſibus ſuperantibus, forte aquæ aliquid addi non poteſt, ut neque, ſi aqua in temperamento prævalet, ignis augeri. Ex his vero prudentiores, & imprudentiores animi efficiuntur.

CAPUT XIV.

Ortus & incrementi humani diverſitates quantum ad animi appetentem facultatem enarrat.

AT vero iſtorum nulla amplius contemperatio, cujusmodi eſt iracundus, ſegnis; doloſus, ſimplex; infenſus, benevolus. Horum omnium, meatuum natura, per quos anima meat, cauſa eſt. Per qualia enim vaſa ſecedit, & ad qualia allabitur, & qualibus commiſcetur, talia (homines) ſapiunt. Ideoque hac victus ratione immutari non poſſunt; naturam enim occultam transformare non licet. Similiter vero & vocis, qualiscunque tandem fuerit, ſpiritus meatus cauſa ſunt. Per quales enim aer movetur, & ad qualescunque adlabitur, talem eſſe vocem neceſſe eſt. Et hanc quidem deteriorem & meliorem facere poſſunt: quod leviores & aſperiores ſpiritus meatus reddi queant; illud vero victus ratione permutari non poſſit.

HIPPOCRATIS
DE
VICTUS RATIONE SANORUM
LIBER SECUNDUS.

PRÆFATIO.

NON indignus eſt hippocratico nomine boni ordinis liber, quo eæ res, quas ſcholæ dixerunt

non naturales, ſuis cum viribus recenſentur, quas in ſano corpore exercent: eas vires auctor ex qualitatibus ſimplicibus derivat, dulci, acri, aquoſo, pingui; exque viribus ab iis profluentibus, ut adtenuantibus, calefacientibus, refrigerantibus, purgantibus, ſiccantibus, adſtringentibus, humectantibus. Initium facit ab aeribus aquis & locis, neque diſſimilia docet eorum, quæ HIPP. *in proprio libro docuerat. Fuſius agit de cibis in Græcia uſu receptis, pane vario & cerealibus; deinde carnibus, inter quas etiam caninam reperies, & equinam: inde de avibus edulibus paucis, & de numeroſis piſcibus, quibus Græci mire indulgebant. Hinc potulenta; tunc olera, legumina, herbæ, poma, de quibus ea ſcribit, quæ fere tota poſteritas recepit. Porro de culinariis præparationibus, & earum efficacia. Deſinit in Gymnaſticis, lucta, curſu, balneis. Finis eſt in modo quo delaſſati & ab inſolitis nimiisque laboribus fatigati, per victus rationem reſtituuntur. Vomitum laudat. Ex igne & aqua omnia conſtitui docet, ut prior.*

ARGUMENTUM LIBRI SECUNDI.

Enarrationem principiorum & differentiarum humani corporis (quæ penitus Phyſica eſt) ſequitur diætæ tractatio, qua corpus humanum vel conſervatur in eodem ſtatu, vel ſecundum qualitatem & quantitatem mutatur. Agit itaque de ventorum ac regio-

regionum ſingularum naturis, ac ſitu; de alimentorum facultatibus ac differentiis, ex animalibus ac plantis petitis; de balneis, & externis rebus; ac de variis exercitiis.

CAPUT I.

De locorum ſitu ac temperie.

AT ſingularum regionum ſitum & naturam ſic dignoſcere oportet. In univerſum quidem res ita ſe habet. Quæ ad meridiem ſita, præ ea quæ ad ſeptentriones ſpectat, calidior eſt & ſiccior, quod ad Solem proxime accedat. In his autem regionibus, hominum nationes & quæ e terra producuntur, ſicciora, calidiora, & validiora eſſe neceſſe eſt, quam quæ in contrariis, velut Libyca natio (ſi) cum Pontica (conferatur,) & quæ utriſque vicina ſunt. Per ſe autem ipſæ regiones hoc modo ſe habent. Alta loca, & arida, & ad meridiem ſita, campeſtribus æqualiter ſitis ſunt ſicciora, quod pauciores humiditates contineant. Illa ſiquidem aquam pluviam non retinent; hæc contra. Lacuſtria & paluſtria humectant & calefaciunt. Calefaciunt quidem, quoniam cava ſunt, & circumdantur, & (ventis) minime perflantur; humectant vero, quod quæ e terra producuntur, quibus homines nutriuntur, humidiora ſint, & ſpiritus, quem inſpiramus, propter aquam motus expertem, craſſior ſit. Cava vero & minime aquoſa, ſiccant & calefaciunt. Calefaciunt quidem, quod cava ſint & circumdentur: ſiccant vero, cum propter alimenti ſiccitatem, tum quod ſpiritus, quem inſpiramus, quum ſiccus ſit, humorem ad

ſui nutritionem e corporibus trahat; quum non habeat humidius quidquam, in quod incidens nutriatur. At quum regionibus montes ad auſtrum adjacent, in his auſtri æſtuoſi, & morboſi afflant. Quum vero ab aquilone montes adjacent, in his aquilones perturbant ac morbos efficiunt. Ubi autem ab aquilone cava loca urbibus adjacent, ab æſtivis ventis calidus & morboſus hic locus eſt: propterea quod neque perflans boreas puram ſpiritus invectionem exhibet, neque ab æſtivis ventis perfrigeratur. Quæ autem inſulæ continenti ſunt vicinæ, eæ rigidiores habent hiemes; marinæ vero hiemem tepidiorem; propterea quod nives & glacies in continenti ſtationem habent, & ventos frigidos ad vicinas inſulas mittunt. In marinis vero, per hiemem ſtationem non habent.

CAPUT II.

De aëre, & de ventorum natura ac facultatibus diverſis.

At vero de ventis, quam quisque naturam aut facultatem habeat, hoc modo dignoſcendum. Omnes quidem venti, tum animalium corpora, tum ea, quæ e terra producuntur, ſuapte natura ideo humectant & refrigerant, quod ventos omnes a nive, a glacie, a vehementi gelu, a fluminibus & ſtagnis, & terra humecta ac perfrigerata ſpirare neceſſe ſit; & validiores quidem ventos a majoribus & validioribus; debiliores vero a minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animantibus ſpiritus ineſt, ita in cæteris omnibus, nonnullis quidem minor ſpi-

ritus, quibusdam vero (major) pro eorum magnitudine. Naturam igitur habent quidem refrigerandi & humectandi venti omnes. Verum propter situm regionum & locorum; per quæ ad regiones quasque accedunt, diversi inter se sunt, frigidiores, calidiores; humidiores; ficciores; morbosiores; salubriores.

Singulorum autem causa ad hunc modum cognoscenda est. Boreas quidem frigidus & humidus spirat, quia ab ejusmodi locis erumpit; & ad loca ejusmodi permeat, ad quæ sol non accedit; neque aërem resiccans humorem ebibit: ideoque ad terram habitabilem, suam ipsius facultatem retinens accedit, quum regionis situ non corrumpitur; & his quidem, qui proxime habitant, frigidissimus est; remotissimis vero minime. At auster a locis, natura aquiloni similibus spirat. Quum enim ab australi axe spiret; & a nive multa, glacieque ac gelu valido irruat, his quidem, qui illic prope habitant, talis spiret, qualis nobis boreas, necesse est. Neque tamen toti regioni similis accedit. Nam, quum per solis accessus in meridiem spiret, exhausta a sole ejus humiditate, resiccatus rarescit; ideoque calidum & siccum ad nos ipsum pervenire necesse est. Proindeque vicinis regionibus eandem potentiam calidam & siccam ex necessitate impertit. Quod & ipsum sane in Lybia facit; quum, quæ e terra nascuntur, arefaciat; & homines latenter exsiccet. Nam, quum neque e mari, neque e fluvio humorem accipere queat, ex animantibus & plantis humidum exsugit. At ubi pelagus transierit, quum calidus & rarus sit, multa humiditate regionem, ad quam illabitur, implet; atque adeo Austrum calidum & humidum esse necesse est, ubi regionum situs non (aliud) ferant. Ad eundem vero modum reli-

quorum etiam ventorum ſacultates ſe habent. Ad ſingulas autem regiones ſic venti comparati ſunt. Qui quidem venti ex mari in regiones irruunt, ii quodammodo ſicciores ſunt. Qui vero e nive, aut glacie, aut ſtagnis, aut fluminibus, ii omnes tum ſata, tum animantia humectant & refrigerant, & corporibus ſanitatem præſtant, quotquot frigore modum non excedunt. Hi enim, quod magnas in corporibus caloris & frigoris mutationes faciunt, lædunt. Quod ſane iis contingit, qui loca paluſtria & calida, juxta magna flumina, incolunt. At reliqui venti, qui ex prædictis ſpirant, utiles ſunt, tum quod aërem purum & ſincerum præbeant, tum etiam animæ calori humiditatem ſuggerant. Qui autem venti ſecundum terram flant, eos, quum a ſole & terra reſiccentur, ſicciores eſſe neceſſe eſt. Nam, quum non habeant venti, unde alimentum trahant, a viventibus humorem exſugunt, ſataque & animantia omnia lædunt. Et qui quidem relictis montibus ad urbes perveniunt, non ſolum ſiccant; verum etiam ſpiritum, quem adtrahimus, turbant, & hominum corpora morbis obnoxia reddunt. Horum igitur cujusque natura & facultas ad hunc modum cognoſcenda eſt. Quanam autem ratione ad ſingula ſe præparare oporteat, procedente oratione demonſtrabo.

CAPUT III.

De alimentis in univerſum, mox de cerealibus in ſpecie; ac de panum differentiis ac facultatibus.

At vero ciborum & potuum ſingulorum facultatem tum naturalem, tum arte para-

tam, ita cognoſcere oportet. Qui igitur in universum, aut de dulcium, aut amarorum, aut pinguium, aut ſalſorum, ſive alius cujuspiam rei ejusmodi facultate dicere conati ſunt, ii non recte judicant. Neque enim eandem facultatem habent, nec dulcia inter ſe, neque amara, neque aliorum ejusmodi quidquam. Horum enim multa & alvum dejiciunt, & ſiſtunt, & ſiccant, & humectant. Eodem modo in reliquis omnibus. Sunt & quæ adſtringunt, & per alvum ſecedunt, & urinas movent. Sunt, quæ horum neutrum faciant. Ad hunc autem modum & ex calefacientibus ac reliquis omnibus, alia aliam habent facultatem. Et quidem omnia qualia ſint, declarari non poſſunt; quam tamen ſingularia quædam facultatem habeant, docebo. Hordeum natura quidem frigidum & humidum & exſiccat. Ineſt & quiddam, quod purget, ex palearum ſucco. Indicium autem eſt, quod ſi hordeum integrum quidem coquere velis, vehementer purgat is ſuccus; ſi vero decorticatum (coxeris) refrigerabit magis, alvumque ſiſtet. Quum autem toſtum fuerit, humor qui purgat, igne adimitur; frigiditas autem & ſiccitas relinquitur. Quod ſi refrigerare & ſiccare oporteat, in ipſum polenta perficiet.

Maza cujusvis generis ſic utimur, eamque habet maza facultatem. Farinæ confuſaneæ minus quidem nutriunt; magis autem per alvum ſecedunt. Puræ vero plus nutriunt: minus autem per alvum ſecedunt. Maza pridem ſubacta, conſperſa, ſine intritione, levem facit, & facile ſecedit, & refrigerat. Refrigerat quidem, quia frigida aqua frigefacta eſt; ſecedit vero, quia cito concoquitur; levem vero facit, quia multum alimenti cum flatu foras exit. Quum enim alimenti tranſitus anguſtiores ſint, aliud quod ſuperadditur,

non recipiunt; & pars quidem cum ſpiritu adtenuata foras excernitur: pars vero, quæ intus manet, flatum inducit; partimque etiam ſuperne eructatur, partim per inferiora ſecedit. Multum itaque alimentum e corpore exſpirat. Quod ſi mazam ſtatim, ut ſubacta eſt, exhibere velis, ea ſiccandi vim habet, quod nimirum polenta quum ſicca ſit, atque ita aqua irrigata in ventrem calida incidat, humorem ex ipſo trahit. Calidum ſiquidem frigidum, & frigidum calidum trahere ſolet. Ventriculi autem humore conſumpto, reſiccari neceſſe eſt. Aqua vero, quæ ſimul mazam ſubiit, inducta, refrigerat. Quæ igitur aut in alvi profluvii, aut alius ejusmodi caliditatis profuſione, ſiccare aut refrigerare oportet, hæc maza efficiet. At vero ſicca intrita, exſiccat quidem, non æque tamen, propterea quod vehementer condenſata eſt; alimentum vero plurimum corpori impertit, quum nimirum ſenſim ipſius eliquatæ alimentum viæ excipiant. Per alvum igitur tarde ſecedit; flatum tamen minime excitat, neque ructus adfert. Quæ autem jam pridem ſubacta & intrita eſt, nutrit quidem minus; ſed alvum movet & flatum magis inducit.

Cyceon autem cum farina ſolum in aqua refrigerat & nutrit; cum vino autem calefacit, ac nutrit & ſiſtit; cum melle, minus quidem calefacit & nutrit; magis vero alvum ſubducit, ſi mel purum fuerit; alioqui alvum non ciet, ſed ſiſtit. Cum lacte autem, omnes (cyceones) quidem nutriunt; verumtamen ovillum lac alvum ſiſtit; caprinum vero magis alvum ſubducit: bubulum minus: equinum & aſininum alvum magis movent. Triticum hordeo quidem eſt valentius, & magis nutrit, minus autem alvum ſubducit, tum ipſum, tum ſuccus. Panis autem ex tota farina factus,

ſiccat & alvum ſubducit; purus vero plus quidem nutrit, minus vero alvum dejicit. Ex ipſis autem panibus, fermentatus quidem levis eſt, & per alvum ſecedit. Ac levis quidem eſt, quoniam fermenti acore humiditas eſt conſumpta, quæ ſane alimentum eſt; ſecedit autem, quia cito coquitur. At non fermentatus, minus quidem alvum dejicit, plus vero nutrit. Ex ſucco autem ſubactus, leviſſimus eſt, etenim abunde nutrit, & per alvum ſecedit. Nutrit quidem, quia purus; levis vero eſt, quod cum leviſſimo ſubactus ſit, & ab eodem fermentatus ac toſtus. Per alvum autem ſecedit, quod dulci & alvum ſubducenti tritici parti commixtus ſit. Ex panibus autem maximi plurimum habent alimenti; quod humidum ab igne minime exuratur. Et furnacei panes magis nutriunt, quam focarii & veruarii, quod minus ab igne exurantur. Teſtacei vero & ſubcinericii, ſicciſſimi: hi quidem propter cinerem; illi vero propter teſtam, humido exſucto. Similaginei autem horum omnium validiſſimi ſunt; multoque magis qui ex alica parantur, admodum nutriunt; verum non æque ſubducunt. Farina pura ex aqua pota refrigerat: & lotura farinæ aqua ſubactæ, igne cocta. Furfurum ſuccus coctus, levis, alvum ſubducit.

At farinæ ex lacte exhibitæ, propter ſerum magis per alvum ſecedunt, quam quæ ex aqua; præcipueque ſi cum alvum dejicientibus miſceantur. Quæ vero farinæ cum melle & oleo incoquuntur, aut aſſantur, omnes æſtum & ructum excitant: ructum quidem, quod quum multum alimentum exhibeant, per alvum minime ſecedunt; æſtum vero, quod quum pingues & dulces ſint, & inter ſe conveniant, neque ejusdem cocturæ indigeant, in eodem ſunt.

Similago & alica cocta, validum & multum alimen

tum exhibent; non tamen per alvum ſecedunt. Tragus ſive olyra, tritico levior, & quæ ex ea conficiuntur, his ſimiliter, quæ ex tritico parantur; magis tamen per alvum ſecedunt. Avena in cibo & ſorbitione ſumta, humectat & refrigerat. Polentæ ac farinæ recentes vetuſtis ſicciores ſunt, quod igni & præparationi viciniores ſint. Quæ ubi vetuſtæ ſunt, calor exſpirat, frigiditas vero inducitur. Panes calidi quidem ſiccant, frigidi vero minus; gracilitatem tamen quandam inferunt.

CAPUT IV.

De leguminibus, carne, & ſucco carnis univerſim.

FABÆ alimentum quoddam alvum ſiſtens & flatuoſum exhibent. Flatuoſum quidem, quoniam meatus aliud ſuperveniens alimentum non excipiunt; alvum autem ſiſtens, quoniam totam alimenti fæcem continet. Piſa minus quidem inflant; magis autem alvum dejiciunt. Eruiliæ autem & phaſeoli, his magis alvum dejiciunt, minus vero inflant, & probe nutriunt. Cicer album, alvum & urinam movet, & nutrit. Nutrit quidem, quod carnoſum eſt; dulce per urinam redditur; ſalſuginoſum per alvum demittitur. Milii grana ac paleæ ſiccant, & alvum ſiſtunt: & cum ficubus, vehementibus doloribus (ſuccurrunt). Milium autem coctum nutrit, minime tamen per alvum ſecedit. Lentes æſtuoſæ ſunt & turbant, & neque alvum dejiciunt, neque ſiſtunt. Ervum vero alvum ſiſtit & validum eſt, incraſſat, explet, & bonum colorem homini conciliat. Lini ſemen nutrit & alvum ſiſtit, &

aliquid habet refrigeratorium. Hormini ſemen conſimilia lini ſemini efficit. Lupini natura validi & calidi; præparatione tamen leviores & frigidiores evadunt, & per alvum ſecedunt. Irio humectat & alvum dejicit. Cucumeris ſemen, urinam magis, quam alvum, movet. Seſamum non lotum per ſeceſſum abit; implet autem & incraſſat: alvo quidem ſecedit propter exterius putamen; carne vero implet & incraſſat: lotum vero, alvum quidem minus dejicit; incraſſat autem, & explet magis: ſiccat vero & urit, quia pingue & oleoſum. Cnicus autem dejicit. Papaver ſiſtit, idque nigrum præſtat magis, quod etiam album facit; potenter autem nutrit. Horum omnium ſuccus magis, quam caro, alvum movet. Hæc igitur in præparatione adhibenda cautio, ut in quibus ſiccare velis, in iis ſucco detracto carne utaris; in quibus vero alvum movere, ſucco plurimo, & carne pauciore, ac bene ſucculenta.

CAPUT V.

De iis, quæ ab animalibus ſumuntur, alimentis; quadrupedibus, volucribus, piſcibus.

De animalibus autem, quæ in cibum veniunt, ſic ſentiendum. Carnes bubulæ validæ ſunt, & tardæ ac difficiles concoctu ventribus; quoniam craſſi & multi ſanguinis eſt hoc animal. Et carnes in corpus ſumptæ graves ſunt, eædemque carnes & ſanguis, & lac. Quorum autem animalium lac tenue eſt, & ſanguis ſimiliter, eorum quoque carnes conſimiles ſunt. Caprinæ carnes his leviores ſunt, & magis alvum dejiciunt. Suillæ his quidem magis corpus roborant, & abunde

alvum dejiciunt: propterea quod tenues, paucumque ſanguinem continentes venas (hoc animal) habet; multam vero carnem. Agninæ ovillis ſunt leviores, & hœdinæ caprinis: quia exſangues magis & humidæ. Sicca enim & valida natura animantia, quum quidem tenera ſunt, per alvum ſecedunt, quum vero adoleverint, non item, & vitulinæ carnes ad bubulas eodem ſe habent modo. At porcellorum carnes ſuillis ſunt graviores; hoc enim animal natura carnoſum & exſangue, quamdiu tenellum eſt, ſuperabundantem habet humiditatem. Quum ergo ſuperinjectum alimentum meatus non ſuſcipiunt, id quod remanet, ventrem calefacit & turbat. Carnes aſininæ per alvum ſecedunt; ſed pullorum præſertim, & equinæ ſunt leviores. Caninæ calefaciunt & ſiccant, roburque afferunt, non tamen per alvum ſecedunt; catulinæ vero humectant, & alvum dejiciunt. Sylveſtris ſuis (caro) ſiccat, & robur affert, alvumque dejicit: cervi vero ſiccat, & minus alvum dejicit, magis autem urinam provocat. Leporina ſicca eſt & alvum moratur: urinam tamen quodammodo ciet. Vulpina humidior eſt. Erinaceorum terreſtrium carnes urinam provocant; verum humectant.

At vero de volucribus ſic ſe res habet. Omnes fere volucres quadrupedibus ſicciores ſunt: nam quæ veſicam non habent, neque urinam reddunt, neque ſalivam fundunt, prorſus ſicca ſunt; ventris enim caliditate corporis humiditas in caloris alimentum abſumitur; atque idcirco neque urinam reddunt, neque ſalivam fundunt. Cui autem ejusmodi humiditates deſunt, id ipſum neceſſario ſiccat. Palumbis igitur caro ſicciſſima apparet: deinde columbæ, tertio perdicis, & galli, ac turturis: anſeris vero, maxime humida. Quæ autem ſemina

legunt, prioribus ficciores funt. Anatis vero carnes, & reliquarum (avium,) quæ in paludibus aut aquis degunt, omnes humidæ funt.

Ex pifcibus ficciffimi quidem hi: fcorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thriffa: leves vero, faxatiles fere omnes; velut turdus, phycis, elephitis, gobio. Tales autem & prædicti, erronibus leviores funt: quum enim quiefcant, raram & levem carnem habent. Errones autem & undas verberantes, laboribus adtriti, folidiorem carnem obtinent. Torpedines, & fquatinæ, ac rhombi, & ejuscemodi, leviores funt. Qui vero pifces in cœnofis & paludofis locis cibum capiunt, velut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui id genus, graviores funt, quod ab aqua & luto, & his quæ illic producuntur, nutriuntur: ex quibus etiam fpiritus hauftus hominem lædit & aggravat. Fluviatiles autem & paluftres, his etiam graviores funt. Polypi vero & fepiæ, atque ejusmodi, neque leves funt, ut videntur, neque alvum dejiciunt, idcircoque, fi edantur, oculos gravant: illorum tamen jus alvum movet. Conchylia vero, velut pinnæ, purpuræ, patellæ, buccinæ, oftrea, ea quidem ficca funt: horum autem fucci alvum movent. Mytuli, pectines & tellinæ his magis per alvum fecedunt. Urticæ, & qui cartilaginei funt generis, maxime humectant & alvum dejiciunt. Erinaceorum ova, & locuftarum humor, mufculi, & urfi, & cancri, præfertim fluviatiles, fed & marini, alvum movent, & urinam provocant. Sale conditi ficcant & adtenuant: plerique etiam leniter alvum dejiciunt: ex falitis ficciffimi quidem marini, deinde fluviatiles, paluftres maxime humidi. Inter fale conditos pifces, qui percæ nominantur, valde ficcant.

Ex cicuratis autem animalibus, quæ in fyl-

vis & agris paſcuntur, iis quæ domi nutriuntur, ſunt ſicciora; quia laborando a ſole & rigore reſiccantur, & ſicciore ſpiritu utuntur. Fera etiam animalia manſuetis ſicciora, & crudivora, quæque ſylvarum materia paſcuntur, & quæ parum edunt, multum edentibus ſicciora; quæque fœno paſcuntur, iis quæ herbis; item quæ fructus edunt, iis quæ minime fructibus victitant; quæque parum bibunt, iis quæ multum; & quæ multo ſanguine abundant exſanguibus & paucum ſanguinem habentibus; & quæ in ætatis vigore ſunt conſtituta, potius quam admodum vetuſta: & juvencula, & maſcula quam feminea, & caſtrata, quam non caſtrata; nigra quam alba, & hirſuta quam nuda. His vero contraria, humidiora.

Animalium autem ipſorum carnes validiſſimæ quidem, quæ maxime laborant, & ſanguine abundant, & ſupra quas recumbunt. Leviſſimæ vero carnes ſunt, quæ minime laborant, & in umbra latent, & in intimis animalis partibus ſitæ ſunt. Exſanguium autem validiſſimæ, cerebrum & medulla. Leviſſimæ quæ ſunt in ventre inferiore, muſculi, pectines, pedes. Piſcium ſicciſſimæ ſunt partes ſuperiores, leviſſimæ ventris inferioris, & capita humidiora, propter pinguedinem & cerebrum. Volucrum ova validum quid, & nutriens, & inflans habent: validum quidem, quoniam animalis generationem continent: nutriens vero, quod hoc in pullo lactis rationem habeat: inflans autem, quia ex parva mole in multam diffunditur. Caſeus validus eſt, æſtuoſus, & alit, alvumque ſiſtit: validus quidem, quod generationi ſit proximus: alit vero, quia lactis carnoſa pars in eo remanet: æſtuoſus eſt, quia pinguis; alvum autem ſiſtit, quia ex ſucco & coagulo conſtat.

CAPUT VI.

De poculentis, aqua, vino, aceto, ſapa, lora.

AQUA frigida & humida eſt; vinum calidum & ſiccum; habet & purgans quiddam a materia. Vina nigra & auſtera, ſicciora ſunt, neque per alvum ſecedunt, neque urinam aut ſputum movent; ſed corporis humiditatem abſumendo ſiccant & caliditatem inferunt. Mollia vero nigra, humidiora ſunt, & inflant, alvumque magis dejiciunt. Dulcia nigra, humidiora ſunt; calefaciunt autem, & inflant, quum humiditatem inducant. Alba vero & auſtera calefaciunt, magis autem urinam movent quam alvum dejiciant. Vina recentia alvum magis movent, quod muſto ſint propiora, & nutriunt; item odora magis quam inodora ejusdem ætatis, quia facilius concoquuntur, & craſſa, quam tenuia. At tenuia dulcia urinam magis & alvum movent, corpusque humectant, & ſanguinem imbecillum reddunt; quum infeſtum corpori ſanguinem in corpore augeant. Muſtum flatum movet, & ſubducit, conturbatque, alvumque dejicit. Flatum quidem movet, quod calefaciat; e corpore autem ſubducit, quia purgat; conturbat autem, quia in ventriculo fervet, & alvo ſecedit. Vina acida refrigerant, extenuant, & humectant. Refrigerant quidem & extenuant, quod humidi e corpore vacuationem moliantur; humectant autem, ob aquam una cum vino ingredientem. Acetum refrigerat, quod corporis humidum colliquando abſumat; magis autem alvum ſiſtit, quam dejiciat, quia minime alit, & acre eſt. Sapa calefacit, humectat, & ſubducit. Calefacit quidem quia

vinoſa: humectat vero, quod nutriat, ſubducit autem quia dulcis. Fæces vinaceæ humectant, ſubducunt, & flatum excitant; quod etiam muſtum idem efficiat. Mel calidum & ſiccum, quum eſt ſincerum, ex aqua vero humectat, & bilioſis alvum dejicit, pituitoſis vero ſiſtit. At vero vinum dulce, pituitoſis magis per alvum ſecedit.

CAPUT VII.

De herbis & oleribus.

DE oleribus autem ſic ſe res habet. Allium calidum eſt, & alvum movet, & urinam ciet, oculis minime bonum. Quum enim multam corporis purgationem faciat, viſum hebetat; alvum autem & urinam ciet, propter vim purgantem; coctum crudo imbecillius; flatum autem parit, propter ſpiritus vehementiam. Cepa viſui quidem commoda: corpori vero noxia; quoniam calida & æſtuoſa, & per alvum non ſecedit: nullum enim alimentum corpori, neque utilitatem præbet; calefaciendo autem exſiccat propter ſuccum. Porrum minus quidem calefacit, urinam vero & alvum movet; etenim habet quid purgatorium; humectat autem, & ructum acidum ſedat, ipſumque poſt reliquos cibos comedere præſtat.

Raphanus humectat, pituitam ſua acrimonia diffundendo: folia vero non tantum vim habent; ſed radix infeſta eſt arthritico morbo laborantibus: per ſumma autem fluitat, & ægre concoquitur. Naſturtium calidum eſt, & carnem liquefacit; pituitam albam ſiſtit, proindeque ſtranguriam infert. Sinapi calidum eſt, & alvum de-

jicit; ſed & hoc urinæ difficultatem parit. Quin & eadem eruca facit.

Coriandrum calidum, alvum ſiſtit, & ructum acidum ſedat, ſomnum conciliat, ſi poſtremo loco edatur. Lactuca frigidiſſima eſt priusquam ſuccum habeat; imbecillitatem autem quandam corpori infert. Anethum calidum, & alvum ſiſtit, olfactumque ſternutamentum ſedat. Apium urinam magis quam alvum movet; radices etiam magis, quam ipſum, alvum movent. Ocimum ſiccum eſt, calidum, & alvum ſiſtit. Ruta urinam magis quam alvum movet; quandam etiam condenſandi vim habet, & præpota adverſus venena valet. Aſparagus ſiccus eſt, & alvum ſiſtit. Salvia ſicca eſt, & alvum ſiſtit. Solanum refrigerat, & in ſomnis ſemen effundere non permittit. Portulaca recens refrigerat, & ſale condita calefacit, & purgat. Calamintha calefacit, & urinam movet. Mentha calefacit, & urinam ciet, vomitionemque ſiſtit; ac ſi quis eam ſæpe comedat, ejus genitale ſemen ita colliquefacit, ut effluat, & arrigere prohibet, corpusque imbecillum reddit. Rumex calefaciendo alvum movet. Atriplex humida eſt, belle tamen alvum dejicit. Blitum non calidum, alvum movet. Braſſica calefacit, per alvum ſecedit, & bilioſa educit. Betæ ſuccus quidem alvum dejicit: olus autem ipſum cibo ſumptum ſiſtit; radices vero betæ alvum magis movent. Cucurbita refrigerat, & humectat, alvoque ſecedit. Rapum æſtuoſum eſt; humectat autem & corpus conturbat, non tamen per alvum ſecedit; verum urinæ difficultatem adfert.

Pulegium calefacit & alvum movet. Origanum calefacit, bilioſa tamen ſubducit. Thymbra eadem, quæ origanum, efficit. Thymum calidum, alvum & urinam movet; & pituitoſa educit. Hyſſopum calidum, & pituitoſa ducit.

Ex agrestibus autem oleribus, quæ os calefaciunt & odorata sunt, ea calefaciunt, & urinam potius quam alvum movent. Quæ vero humidam habent naturam & frigidam, ac insipidam, & odorem gravem, per alvum magis secedunt quam per urinam. Quæ acerba & austera, alvum sistunt. Quæ acria & odorata, urinam provocant. Quæ acria & sicca sunt in ore, ea omnia siccant: quæ acida, refrigerant. Hi succi urinam movent, crethmi, apii, allii cremor, cytisi, fœniculi, porri, adianti, solani, qui & refrigerat, scolopendrium, mentha, seseli, caucalides, hypericum, urticæ. Alvum vero movent & purgant, cicer, lens, hordeum, beta, brassica, mercurialis, sambucus, cnicus. Hæc omnia alvum potius quam urinam movent.

CAPUT VIII.

De fructibus diversis.

At vero de fructibus autumnalibus, sic se res habet. Fructus seminibus referti alvum magis movent; virides magis quam sicci. Horum autem facultas explicabitur. Mora calefaciunt, & humectant, per alvumque secedunt. Pyra matura calefaciunt, & humectant, & alvum dejiciunt; dura vero sistunt. Pyra silvestria, hiberna, matura alvum movent, eamque purgant; cruda vero sistunt. Mala dulcia ægre concoquuntur; acida autem & matura minus. Cydonia adstringunt, neque alvum dejiciunt. Malorum autem succi vomitiones sistunt & urinam promovent, quod & odor ante vomitionem præstat. Mala silvestria alvum sistunt; cocta vero comesta

magis

magis alvum dejiciunt: ad respirationem, quæ non nisi erecta cervice fit, tum eorum ſucci, tum ipsa quoque epota juvant. Sorba, meſpila, corna, aliique id genus fructus, alvum ſiſtunt, & acerbi ſunt. Mali punici dulcis ſuccus alvum dejicit; verum æſtuoſum quiddam habet. Mala punica vinoſa minus æſtuoſa ſunt: acida vero magis refrigerant. At omnium nuclei tardæ coctionis. Cucumeres crudi, frigidi, ægreque concoquuntur: maturi vero, urinam & alvum dejiciunt; verum flatus excitant. Uvarum racemi, calidi & humidi, alvum dejiciunt; præcipue quidem albi. Dulces igitur potenter calefaciunt, quod multum jam calidi obtineant: immaturi vero minus calefaciunt; potu autem magis purgant. Ficus & uvæ paſſæ æſtuoſæ ſunt, alvum tamen dejiciunt. Ficus viridis humectat, alvum dejicit, & calefacit: humectat quidem, quod ſucco prægnans ſit; calefacit vero propter lac: ſed alvum dejicit, propter ejusdem dulcedinem. Primæ ficus vitioſiſſimæ, quia lacte pleniſſimæ; optimæ autem poſtremæ. Ficus aridæ æſtuoſæ, alvum tamen dejiciunt. Amygdalæ æſtuoſæ ſunt, & nutriunt, his de cauſis: æſtuoſæ quidem, quia pingues; nutriunt autem, quia carnoſæ. Nuces rotundæ his ſimiliter ſunt. Latæ vero maturæ, nutriunt & alvum dejiciunt. Purgatæ autem, etiam flatus pariunt; earum vero tunicæ alvum ſiſtunt. Glandes ilignæ, quercinæ & fagineæ, crudæ & toſtæ alvum ſiſtunt; coctæ vero, minus.

CAPUT IX.

De carnibus quibuscunque; de conditura, natalibus, effectis, tempore, & coctura alimentorum.

CARNES pingues æstuosæ, sed alvum dejiciunt. Carnes conditæ ac adservatæ in vino, siccant & nutriunt. Siccant quidem propter vinum; nutriunt vero propter carnem. Aceto autem conditæ, calefaciunt certe, propter acetum tamen minus; sed abunde nutriunt. At sale conditæ, minus quidem nutriunt, humido a sale spoliatæ; extenuant tamen & siccant, abundeque alvum dejiciunt. Singulorum autem vires ad hunc modum detrahere, & adjicere oportet.

Ex igne & aqua constant cuncta, tum animantia tum plantæ, & ex his concrescunt, ac in hæc resolvuntur; firmorum ciborum vim sæpe elixando & exsiccando auferre; & augere rursus ad hunc modum oportet. Humidorum quidem, torrendo & assando, humiditatem detrahere; siccorum vero, macerando & irrigando siccitatem: salsorum autem macerando & coquendo salsuginem. Amara& acria dulcibus, acerba vero pinguibus permiscendo: ac de reliquis omnibus ex prædictis æstimare oportet.

Quæcunque tosta aut assata sunt, crudis magis alvum sistunt; quod humidum, & succulentum, & pingue ab igne detractum sit. Quum igitur in ventriculum inciderint, humidum ad se e ventre trahunt, & venarum oscula exsiccando & calefaciendo occludunt; proindeque humoris transitus coarctant. Quæ vero e locis minime aquosis, siccis & æstuosis proveniunt, ea omnia sicciora & calidiora sunt, & robur plurimum corpori exhibent; eo quod pari mole & copia graviora sunt ac densiora, uberioremque fetum ferunt, quam quæ humidis, riguis, & frigidis locis nascuntur. Ea autem humidiora, leviora & frigidiora sunt. Neque igitur solum ipsius cibi & potus, atque animantium, sed & patriæ, ex qua oriuntur, vim nosse oportet. Quum

ergo ex iisdem etiam cibis validum alimentum corpori offerre volent, his, quæ ex locis minime aquosis prodeunt, utendum, tum cibis, tum potionibus, tum animantibus. Quum vero levius atque humidius, his, quæ ex riguis locis nafcuntur, utendum.

Dulcia, acria, falfa, amara, auftera, & carnofa calefacere folent, tum quæ ficca funt, tum quæ humida. Quæ igitur plus ficcæ partis in fe habent, ea ficcant quidem & calefaciunt. Quæ vero plus humidæ partis, hæc omnia calefaciendo humectant, & magis quam ficca per alvum fecedunt. Nam quum alimentum amplius corpori præbeant, in ventriculum repugnantiam faciunt, & humectando alvum dejiciunt. Quæ vero calefacientia ficcant, tum cibi, tum potus, neque fputum, neque urinam, neque dejectionem cientia, corpus ficcant has ob caufas. Incalefcens corpus humido vacuatur: partimque ab ipfis cibis, partim etiam a calore animæ in alimentum abfumitur; partim vero calefactum & adtenuatum, per cutim foras propellitur. Dulcia vero, pinguia, & oleofa idcirco implent, quia ex parva mole multum fe diffundunt: calefacta vero & diffufa, calore corpus replent, & tranquillum reddunt. Acida autem, acria, auftera, acerba, & ex toto collata, & ficca, non implent; ideo quod venarum ora tum aperiunt, tum expurgant: & partim quidem ficcantia, partim vero mordentia & adftringentia horrorem inferunt, & carnis humidum in parvam molem contrahunt: atque ita vacuum multum in corpore oritur. Quum igitur paucis implere, vel multis vacuare voles, hifce utitor.

Recentia omnia plus roboris quam cætera exhibent; propterea quod vivo funt propinquiora. At vetufta autem ac marcida, quod ad putredinem magis accedant, recentibus alvum

magis dejiciunt. Cruda vero alunt, & ructus excitant, quod quæ igne coqui oporteat, ea ventriculus, his quæ ingeruntur, quum debilior ſit, conficere cogatur. At vero opſonia ex intritis præparata, ideo ſunt æſtuoſa & humida, quod pinguia, & ignea, & calida, & inæquales inter ſe vires ſortita, in eodem reſident: quæ vero muria condiuntur, meliora, & minime æſtuoſa.

CAPUT X.

De balneis, unctione, aëre, ſudore, venere, vomitu, ſomno, labore, quiete, & cibatione; de iis denique univerſim, quæ corpus quomodolibet ingrediuntur.

DE balneis autem ita ſe res habet. Aqua potabilis humectat & refrigerat; nam corpori humiditatem impertit. Salſum vero balneum calefacit & ſiccat; quum enim natura calidum ſit, humiditatem e corpore trahit. At balnea calida jejunum quidem hominem extenuant, & refrigerant; caliditate enim humidum e corpore tollunt, eoque e carne vacuato, corpus refrigeratur: poſt cibum autem calefaciunt & humectant, quum ea, quæ in corpore ſunt, in majorem molem diffundant. Frigida vero balnea, contra. Vacuo quidem corpori frigidum (balneum) calorem quendam impertit; at poſt cibum humiditatem præſentem tollit, & ſua frigiditate, ſiccum quod adeſt, auget. Balnei abſtinentia, conſumpta humiditate, ſiccat: eodem ſane modo neglecta unctio. At vero unctio calefacit, humectat, & emollit. Sol autem & ignis has ob cauſas ſiccant: quod calida quum ſint & ſicca, e corpore humiditatem trahunt;

umbra vero, & frigus, moderate humectant; plus enim dant, quam accipiunt.

Sudores omnes exeuntes, & ſiccant & adtenuant, humido e corpore evaneſcente. Veneris uſus extenuat, humectat, & calefacit. Caleſacit quidem ob laborem, & humiditatis excretionem; adtenuat autem ob vacuationem: humectat vero propter id, quod ex colliquatione a labore in corpore relictum eſt.

Vomitiones (vero) extenuant, propter alimenti evacuationem; neque tamen ſiccant, ſi quis poſtridie recte medeatur: ſed propter repletionem, & carnis ex labore colliquationem humectant. At ſi quis hæc poſtridie in alimentum a calore conſumi ſinat, ſenſimque diætæ adjiciat, ſiccant. Alvum autem coactam vomitio ſolvit, & plus æquo fluidam ſiſtit: illam quidem humectando; hanc vero ſiccando. Quum igitur quis alvum celerrime ſiſtere volet, devoratum cibum priusquam humeſcat, & deorſum detrahatur, evomere eum oportet, & acerbis ac auſteris cibariis potius uti. Ubi autem alvum ſolvere volet, quamplurimo tempore immorari cibis confert, & acribus ac ſalſis, & pinguibus, dulcibusque, tum cibariis, tum potionibus uti.

Somni jejunum quidem extenuant & refrigerant, ſi non longi fuerint, eam, quæ adeſt, humiditatem vacuantes. Si vero longi excalefacientes carnem colliquant, corpusque reſolvunt, & imbecillum reddunt. Poſt cibum autem calefacientes humectant, alimentum in corpus diffundendo. A matutinis deambulationibus ſomnus maxime ſiccat. Vigilia vero poſt cibos noxia, quum cibum colliqueſcere non ſinat: jejunos autem extenuat quidem; at minus lædit.

Ignavia humectat, & corpus imbecillum reddit. Anima enim quieſcens non abducit humorem e

corpore. Labor vero ſiccat, corpusque validum efficit. Semel die ſumptus cibus extenuat & ſiccat, alvumque ſiſtit: quoniam animæ calore ventris & carnis humidum abſumitur. Prandium vero uni cibatui contraria efficit. Aquæ potus calidus extenuat: eodemque modo etiam frigidus. At vero plus æquo frigidus tum ſpiritus, tum cibus, & potus, humidum in corpore cogunt, & concretione ac frigore alvos ſiſtunt; nam animæ humiditatem ſuperant. Contraque etiam caloris exceſſus in tantum cogit, ut diffundi nequeat. Quæ vero corpus calefaciunt, neque alimentum exhibent, carnem humore vacuant, & quum nihil excedant, frigiditatem homini conciliant: humiditate enim, quæ adeſt, evacuata, ſpiritu adventitio repletus, refrigeratur.

CAPUT XI.

De exercitiis, tum in genere, tum in ſpecie.

At vero de laboribus, quam habeant facultatem, ita dignoſcendum. Sunt enim quidam naturales, quidam violenti: naturales igitur ſunt, viſus labor, auditus, vocis, curæ. Ac viſus quidem hæc eſt facultas. Anima in id quod videtur intenta, movetur & incaleſcit; calefacta vero, humido vacuato, exſiccatur. Per auditum autem irrumpente ſono, anima concutitur, & laborat; laborans vero calefit & ſiccatur. Quæcunque in cura hominibus contingunt, ex his anima calefit & ſiccatur; humidoque abſumpto laborat, & carnes adtenuat, hominemque vacuat. Quicunque ſunt vocis labores, velut ſermo, aut lectio, aut cantus, ii omnes animam movent; mota vero ſiccatur & calefit, humidumque cor-

poris absumit. At deambulationes, etiamsi maxime præ reliquis naturales sint, habent tamen quid violentum; earum autem hæc est facultas. A cœna deambulatio alvum, corpus, & ventrem exsiccat, ipsumque hanc ob causam pinguem fieri non sinit. Quum homo movetur, tum corpus, tum cibi incalescunt. Humiditatem igitur caro attrahit, neque circa ventrem congregari sinit. Impletur igitur corpus, venter vero extenuatur; has autem ob causas exsiccatur. Quum movetur corpus & calefit, quod alimenti tenuissimum est, consumitur partim ab insito calore; partim vero una cum spiritu foras excernitur: partim etiam per urinam emittitur. Quod vero in cibis est siccissimum, remanet; ita ut cum ventre simul etiam caro siccetur.

Deambulationes matutinæ extenuant, & quæ circa caput sunt partes, leves & agiles, & promptas efficiunt, alvumque solvunt. Extenuant quidem, quia quum agitetur corpus, incalescit, & humidum partim quidem a spiritu adtenuatur, & purgatur; partim vero emungitur, & exscreatur; partim etiam ab animæ calore in alimentum absumitur. Alvum autem solvunt, quod quum calida sit, spiritu frigido ex superioribus partibus irruente, frigido calidum cedit. Leves autem circa caput partes hasce ob causas efficiunt. Ubi evacuata est alvus, calida quum sit, e reliquo corpore & capite humidum ad se adtrahit. Vacuato autem capite, repurgatur visio, & auditio, & agiles homines redduntur. At deambulationes post exercitia, corpora pura reddunt & emaciant; neque carnis colliquationem, ex labore provenientem, consistere sinunt; sed eam repurgant.

Cæterum ex cursibus hæc contingunt. Longi quidem & non flexi, sensim adaucti carnem calefacientes concoquere ac diffundere queunt,

& ciborum facultatem in carne concoquunt; tardiora tamen & craſſiora corpora efficiunt, quam qui in orbem fiunt. His autem, qui multum comedunt, commodiores ſunt, & hieme magis quam æſtate. Qui vero in veſte obeuntur curſus, eandem facultatem habent; ſed magis calefaciunt, humidioraque corpora & decoloratiora reddunt: quia purus extrinſecus irruens ſpiritus ea non repurgat; ſed in eodem ſpiritu exercentur. Siccis igitur & multum carnoſis conferunt, quum quis carnem detrahere volet, & ſenioribus propter corporis frigiditatem. Curſus autem reciproci, & indefiniti equeſtres, carnem quidem minus diffundunt: ſed magis extenuant, quia quum externis animæ partibus hi labores obeantur, humidum ex carne revellunt, corpusque adtenuant & exſiccant. Circulares vero curſus, carnem quidem minime pervadunt; ſed extenuant; carnemque & ventrem maxime aperiunt; quod cum citiſſimo ſpiritu utantur, humidum ad ſe promptiſſime attrahunt. Curſus vero dimiſſis manibus derepente quidem ſiccant; neque tamen idonei, neque utiles ſunt. Convulſiones enim inducunt, propterea quod calefactum corpus cutem vehementer tenuat; carnem vero minus cogunt quam curſus circulares, eandemque humore evacuant.

Commotiones, & in ſublime ſaltationes carnem quidem minime excalefaciunt; ſed corpus & animam commovent, & ſpiritu vacuant. Lucta vero & frictio exterioribus corporis partibus laborem magis præbent; carnem autem calefaciunt, firmant, ac augeri faciunt, ob hanc cauſam. Quæ natura ſolida ſunt, dum fricantur, in ſe coeunt; cava vero augeſcunt, & quæcunque venas habent. Calefactæ enim & exſiccatæ carnes alimentum ad ſe per

venas trahunt; deinde increſcunt. Volutatio in pulvere eadem, quæ lucta facit; ſed propter pulverem magis exſiccat, carnemque minus gignit. Lucta, quæ ſummis manibus fit, extenuat, carnesque ſurſum trahit. Cum folle decertatio, & manuum geſticulatio, conſimilia efficiunt. Spiritus retentio meatus per vim cogere, cutem tenuare, & humiditatem ad cutem propellere valet.

Quæ in pulvere & oleo exercitationes obeuntur, hoc differunt: pulvis quidem frigidus; oleum vero eſt calidum. Oleum quidem hieme corpus magis auget; quoniam quid auferre e corpore frigus prohibet. Æſtate vero oleum, calorem vehementer adaugens, carnem colliquat; quum & a tempore, & oleo, & labore incaleſcat. Pulvis autem æſtate incrementum magis juvat. Quum enim corpus refrigeret, ultra modum incaleſcere non ſinit; hieme vero frigus & algorem adfert. Morari autem poſt exercitationes in pulvere per æſtatem modico tempore, refrigerando quidem juvat; diu vero, ſupra modum exſiccat, & corpora dura ac arida reddit. Frictio ex oleo & aqua emollit, neque vehementer incaleſcere ſinit.

CAPUT XII.

De exercitiorum accidentibus, veluti laſſitudinibus.

At de laſſitudinibus, quæ in corporibus naſcuntur, ad hunc ſe res habet modum. Homines quidem inexercitati ab omni labore laſſantur. Nulla enim corporis pars ad ullum aliquem laborem exercitata eſt. Exercitata autem corpora ab inſuetis laboribus laſſantur. Quædam vero etiam a conſuetis exercitiis laſſantur, ſi his

ſupra modum utantur. Et ea quidem ſunt laſſitudinum genera. Earum vero facultas talis eſt. Nam non exercitati, humidam carnem habentes; quum laboraverint, calefacto corpore, multam colliquationem dimittunt. Quidquid igitur exſudaverit, aut cum ſpiritu repurgatum fuerit, non aliam moleſtiam affert, niſi corporis parti præter conſuetudinem vacuatæ: ſed quidquid colliquationis intus remanſerit, non modo parti corporis præter morem vacuatæ moleſtiam exhibet, imo & ei parti, quæ humiditatem ſuſcepit: neque enim corpori commodum eſt, ſed infeſtum. In non carnoſas quidem corporum partes haud æquabiliter coit, ſed in carnoſas, ita ut his quidem, donec exeat, moleſtiam exhibeat. Nempe quum circuitum non habeat & quieſcat, tum ipſum, tum ea, quæ irrumpunt, incaleſcunt. Si igitur copioſum fuerit, quod ſecretum eſt, id quidem, quod ſanum eſt, ſuperat, ita ut totum corpus concaleſcat, & vehementem febrem inferat. Sanguine enim calefacto & adtracto, ea, quæ in corpore inſunt, celerem circuitum faciunt, & tum reliquum corpus a ſpiritu purgatur, tum quod coaluit, incaleſcens adtenuatur, ſimulque ex carne in cutem foras propellitur, idque ſudor calidus vocatur. Hoc autem excreto, tum ſanguis ad naturalem ſtatum reſtituitur, tum febris remittit, & laſſitudo ſedatur, tertio præſertim die.

Hanc autem laſſitudinem hunc in modum curare oportet: fomentis & balneis calidis id, quod concrevit, diſſolvendo, & non violentis deambulationibus, ut expurgentur, ciborumque paucitate & extenuatione carnis vacuationem cogendo, ac oleo leniter, & diu, ne violenter recaleſcat, confricando: unguentis etiam tum ſudorem elicientibus, tum emollientibus inungere, ac emollire confert.

His vero, qui exercentur, ab insuetis laboribus idcirco lassitudo contingit; quod si corpus laboribus se non exercuerit, ea parte qua laborare non consuevit, carnem humidam esse necesse est, velut inexercitatis ad singula genera. Carnem igitur colliquefieri, & secerni, ac in sese cogi velut in priore necesse est. Sic autem curari confert. Exercitationibus quidem adsuetis utendum, ut quod compactum est, incalescens tenuetur, ac depurgetur, neque reliquum corpus humectetur, neque inexercitatum maneat. Utile est autem & hunc balneis calidis, ac frictione similiter ac priorem, uti: fomentis autem nihil opus est; labores enim calefaciendo, ad id, quod coactum est, tenuandum, & depurgandum sufficiunt.

A consuetis autem exercitiis lassitudo hoc modo contingit; a commoderato quidem labore nulla oritur lassitudo. Quum vero major, quam par sit, labor fuerit, carnem supra modum exsiccat, eaque humore vacuata, incalescit, & dolet, & horret, & in longiorem febrem incidit; nisi quis recte curet. Oportet autem imprimis quidem balneo neque admodum multo, neque nimis calido lavari; deinde ipsum a balneo, epoto molli vino, in cœna quam plurimis & cujusque generis eduliis vesci, & potu aquoso; vino autem molli ac copioso uti. Postea diutius immorari, dum venæ oppletæ turgescant. Mox vomat, & post modicam stationem, molliter dormiat. Postea per dies sex sensim ad cibos & labores consuetos ipsi redeundum, & in his ad consuetum tum cibum, tum potum deveniendum. Quæ curatio hanc habet vim, ut supra modum resiccatum corpus, citra excessum humectare queat. Si quidem igitur concederetur, laboris exsuperantiam noscendo quantacunque ea sit, cibi com-

moderatione mederi, id bene haberet. Nunc vero illud quidem fieri non poteſt, hoc vero facile. Reſiccatum namque corpus, a cujusvis generis ingeſtis, ſibi quod confert, adſumit, & unaquæque corporis pars de ſingulis cibis; repletum vero & humectatum, vacuato per vomitionem ventriculo, rurſus id, quod exſuperat, dimittit. Ventriculus autem vacuus factus revellit. Exſuperantem igitur humiditatem caro eructat; commoderatam vero non niſi per vim, aut labores, aut medicamenta, aut aliud quoddam revulſionis genus dimittit. Subinde cibi accretione ſenſim uſus corpori diætam reſtituit.

HIPPOCRATIS
DE
SANORUM VICTUS RATIONE
LIBER TERTIUS.

PRÆFATIO.

NIHIL commune habet cum duobus prioribus, ſed neque eſt HIPPOCRATIS. HERODICI *gymnaſtæ opus eſſe* CLERICUS *ſuſpicatur. Agit de initiis morborum ex corporis exercitatione nimia aut nimis remiſſa naſcentium, & de eorum morborum remediis. Hæc fere ad victus rationem pertinent, ad abſtinentiam a cibis, vomitum, & proprias aliquas, neque alias exercitationes. Debilem*

ventriculum vomitu levat catulorumque carnibus, & in universum rationem medendi tradit a nostra diversissimam. Porro victus rationem secundum anni tempora docet mutare. Mireris, hieme non minus quam æstate, Græcos corpora exercuisse, neque ignis ullam fieri mentionem: ipsaque balnea frigida imperari.

ARGUMENTUM LIBRI TERTII.

Diætæ applicandæ methodum instituit: quod perarduum sit diætam præscribere laboribus analogam; quæ diæta singulis anni tempestatibus, tum divitibus, tum plebi sit idonea: de repletionibus, lassitudine, earumque signis, & curatione: de diarrhœis, cruditatibus, faciei decoloratione, ructibus, stercoris vomitione, & cæteris similibus.

CAPUT I.

Diætæ humanæ considerationem proponit.

DE diæta vero humana, quemadmodum etiam antea a me dictum est, accurate scribere quidem nemo potest; ita ut ad ciborum copiam laborum commoderatio adhibeatur. Multa enim sunt, quæ prohibent. Primum quidem differentes inter se hominum naturæ. Nam & quæ siccæ sunt, ipsæ inter se invicem, & cum cæteris collatæ, magis & minus siccæ sunt, & humidæ, ad eundem modum, &

cæteræ omnes. Deinde etiam ætates, quæ iisdem minime indigent. Ad hæc vero & regionum positiones, ventorumque mutationes; & tempestatum transmutationes, & anni conditiones. Quin & inter cibos ipsos magna est differentia. Triticum enim a tritico, & vinum a vino differt, reliquaque omnia, ex quibus victum trahimus, quum diversa sint, impediunt, quo minus quis ea de re exacte scribere possit. Sed enim inventæ a me sunt eorum, quæ in corpore superant, prænotiones, sive labores cibos, sive cibi labores superent, & ut singulis mederi oporteat: tum etiam sanis naturis prospicere, uti ne in morbos incidant: nisi quis valde multum ac sæpe delinquat. Hæc autem medicamentis jam indigent; sunt autem quædam, quæ neque medicamentis sanari possunt. Quæ igitur quam proxime ad finem inveniri potuerunt, a me inventa sunt: exacte vero a nemine.

CAPUT II.

Sanorum diætam quatuor anni tempestatibus accommodatam, in genere describit.

PRIMUM quidem igitur plerisque hominibus præscribam, ex quibus maxime utilitatem capiant, qui cibis quibuslibet & laboribus necessariis, coactisque profectionibus utuntur, tum qui maritimis negotiationibus ad victum parandum repertis occupantur; si plus justo incalescant, & magis, quam expediat, refrigerentur, reliquaque victus ratione instabili utantur. His sane ex præsentibus ita victum instituere conducit. Annum quidem in quatuor partes omnibus

fere notas divido, hiemem, ver, æſtatem, & autumnum. Ac hiemem quidem a Vergiliarum occaſu ad Æquinoctium vernum. Ver autem ab Æquinoctio ad Vergiliarum exortum. Æſtatem a Vergiliarum ortu ad Arcturi exortum. Autumnum vero ab Arcturo ad Vergiliarum occaſum.

Per hiemem igitur, ut anni tempori frigido & conſtricto te opponas, hac victus ratione uti convenit. Primum quidem ſemel tantum cibus ſumendus; niſi quis alvum valde ſiccam habeat: ſi id fieri nequeat, parum prandendum. Cibis autem utendum ſiccis, auſteris, calefacientibus, ex toto collatis, ac meracis. Pane quoque magis, & opſoniis aſſis potius quam elixis utendum. Potionibus item nigris, meracioribus, ac paucioribus. Oleribus autem quam minimum, præterquam calefacientibus & ſiccis: ſuccis etiam, ac ſorbitionibus quam minimum. Laboribus autem plurimis omnibus, curſibusque flexis, ſenſim acceſſione facta, & lucta cum oleo longa, a levioribus adurgendo. Et deambulationibus quidem poſt exercitationes celeribus; a cœna vero tardis, in loco tepido. Matutinis etiam multis, ex levi initio vehementer in omnibus progrediendo, & leniter deſinendo. Duro etiam cubili, tum nocturnis deambulationibus uti, tum etiam in pulvere, ac canibus venari confert. Hæc enim omnia extenuant & calefaciunt: iisque plurimis utendum. Quum vero quis lavari volet, ſi quidem in palæſtra laboraverit, frigida lavetur: quod ſi alio quopiam labore uſus fuerit, calida magis confert. Uti autem ad hoc tempus re venerea frequentius oportet; at grandiores natu magis, quam juniores. Vomitionibus autem poſt cibos cujusvis generis humidiores ter in menſe utantur; ſicciores vero bis. A vomitionibus ſenſim per tres dies ad con-

ſuetum cibum perveniendum: & ſub id tempus levioribus & paucioribus laboribus utendum. A bubula & porcina carne, aut a quibusvis aliis, qui ſupra modum repletus eſt, vomat. Quin etiam a caſeoſorum, & dulcium, & pinguium minime conſuetorum repletione, vomere confert. Poſt ebrietatem quoque, & ciborum mutationem, locorumque tranſmutationem, vomendum. Purum autem ſe frigori exponere oportet, præterquam a cibis, & exercitiis. Sed & in matutinis deambulationibus, quum corpus incaleſcere cœperit, & in curſibus, reliquoque quovis tempore, exſuperantia vitanda eſt. Hac enim tempeſtate corpori frigus ſentire, quam exerceri magis confert. Neque enim arbores, quæ hoc tempore frigora non ſenſerunt, fructum ferre, aut ſatis valere poſſunt. Hac quoque tempeſtate laboribus etiam multis ad exſuperantiam utendum; niſi laſſitudines contingant. Iſtud docebo plebeios argumentum: curque hæc ita ſe habeant, aperiam. Quum hoc anni tempus frigidum & conſtrictum ſit, conſimilia etiam animalia patiuntur. Corpora igitur lente ex labore incaleſcere, & humidi, quod ineſt, parvam quandam portionem excerni neceſſe eſt. Deinde labori quidem temporis parum conceditur, quieti vero multum: quum dies quidem brevis ſit, nox autem longa. Ideoque neque tempus, neque labor modum excedunt. Eam igitur ob cauſam hoc anni tempore, iſta victus ratio inſtituenda eſt, a Vergiliarum occaſu ad Solſtitium usque, diebus quadraginta quatuor. At circa Solſtitium, in cuſtodia quam maxime eſſe oportet; & a ſolſtitio aliis totidem diebus eadem victus ratione uti.

Ubi autem tempeſtas favonium adduxerit, & mollior evaſerit, victus quoque rationem cum tempeſta-

te

te ſequi oportet, diebus quindecim, quum Arcturi exortus eſt, & hirundo advenit. Sequens vero tempus, varie magis jam tranſigere oportet, ad Æquinoctium usque, diebus duobus & triginta. Victus igitur ratione ad anni temporis varietatem accommodata, molliore ac leviore utendum, & cibis, & potibus, & laboribus, ſenſim ad ver adducendo. Cum autem Æquinoctium jam mollius evaſerit, diesque longiores, & noctes breviores, annique adveniens tempeſtas calida & ſicca conſtiterit, præſens etiam victus nutriens ac meracus eſto. Quemadmodum igitur arbores, quum ratione careant, hac tempeſtate ſibi comparant adjumentum ad æſtatem (ferendam,) & incrementum, & umbram; ita & homo, quum mente ſit præditus, carnis incrementum ſalubre ſibi comparare debet. Ne igitur victus ratio derepente immutetur, tempus in ſex partes, per octo dies dividendum. In prima itaque parte de laboribus detrahendum, reliquisque lenioribus utendum, cibi quoque molliores exhibendi, & potiones aquoſiores ac albidiores, & lucta cum oleo in ſole utendum. In ſingulis autem anni temporibus una quæque victus ratio paulatim tranſmutanda, & deambulationes a cœna plures detrahendæ, matutinæ vero pauciores. Maza quoque pro pane adponenda, & olera cocta exhibenda, opſoniaque elixa aſſis adæquanda. Balneis etiam utendum, & parvo prandio, & rebus venereis paucis; vomitiones quoque primum quidem duobus interpoſitis diebus; deinde longiore interjecto tempore, faciendæ, quo & corpus ad puram carnem reducas, & victus rationem hoc tempore mollem inſtituas, ad Vergiliarum exortum. Tunc jam adeſt æstas, ad quam victus rationem inſtituere oportet.

Quum itaque Plejas jam exorta eſt, ci-

bis mollioribus & paucioribus utendum; deinde plus maza quam pane, eaque prius ſubacta, & vino dulci non emollita. Potibus autem mollibus, albis, aquoſis, prandio modico, & ſomnis a prandio brevibus, & ciborum ac potionum repletionibus quam minimis. In cibo potu quantum ſatis eſt utendum. Interdiu vero quam minimum bibendum, niſi neceſſaria aliqua ſiccitate corpus detineatur. Oleribus autem coctis utendum, æſtuoſis & ſiccantibus exceptis. Crudis quoque utendum, calefacientibus & ſiccantibus exceptis. Ac vomitionibus, niſi qua repletio inſit, minime utendum, rebusque venereis omnium minime. Balneis vero tepidis uti licet. Poma vero, quum pro natura humana valentiora ſint, ab his fructibus abſtinere præſtat. Quod ſi quis cum cibis utatur, minime deliquerit. Laboribus etiam, & curſibus circularibus exerceri oportet, & reciprocis curſibus modicis multo tempore, & deambulationibus in umbra. Lucta vero in pulvere, quo minimum incaleſcat. Nam volutatio in pulvere curſibus circularibus præſtat. Refrigerant enim corpus, humidum vacuando. A cœna minime deambulandum, ſed tantum ſurgendum. Mane vero deambulationibus utendum. Soles vitandi & frigora tum matutina, tum veſpertina, quæcunque a fluminibus, aut ſtagnis, aut nivibus ſpirant. In hac autem victus ratione ad ſolſtitium æſtivum usque perſeverandum, uti hoc tempore ſicca omnia & calida, ac nigra, & meraca, ac panes detrahas; niſi paulum quid voluptatis gratia exhibeas.

Tempore vero ſequenti, utatur mollibus, & humidis, & refrigerantibus & albis, ad Arcturi exortum, & Æquinoctium, diebus tribus & nonaginta. Poſt Æquinoctium autem hoc modo victus rationem inſtituere oportet,

per autumnum ad hiemem accedendo, ita ut frigorum ac teporis mutationes vestitu crasso devites. Hoc vero tempore prius in veste motu utendum, frictioneque, & lucta cum oleo, sensim adjiciendo, & loco tepido deambulandum, calidaque lavandum, & somni diurni detrahendi; cibi etiam assumendi calidiores, minus humidi, & puri; potus vero nigriores, molles tamen & non aquosi, olera autem minus. Reliquaque omni victus ratione ita progrediendum, ut ab æstivis demas, hibernis utaris, non ad summum, quo quam proxime ad hibernam victus rationem devenias, per dies duodequinquaginta, ad Vergiliarum occasum ab Æquinoctio.

Atque ista quidem plerisque hominibus suadeo, quibus temere vitam degere necesse est, neque licet reliquis post habitis suæ ipsorum sanitatis curam habere. Qui vero ita sunt comparati, sibique in animum induxerunt, neque pecuniarum, neque ullius rei utilitatem, citra sanitatem æstimandam esse, iis a me inventa est victus ratio, quæ quoad ejus fieri potest, maxime ad veritatem accedit. Hanc itaque procedente oratione demonstrabo.

CAPUT III.

Diæta sanorum errores cognoscere variis repletionum generibus docet. De repletionis primæ signis atque cura.

ATQUE ista inventio mihi quidem inventori decora est; utilis vero discentibus: a nullo adhuc antea tentata, & quam ad alia omnia plurimi æstimo. Est autem prænotio antequam ægrotent: & adfectionis corporum cognitio, utrum

cibi labores, an labores cibos ſuperent; an moderate inter ſe habeant. Quodcunque enim ſuperetur, ex eo morbi contingunt; ex mutua vero inter ſe æquabilitate, ſanitas adeſt. Ad has ſane ſpecies adgrediar & aperiam, quænam iis contingant, qui ſibi ſani eſſe videntur, & jucunde comedunt, ac laborare queunt, ac tum corporis tum coloris habent abunde.

Nares a cœna citra cauſam manifeſtam implentur; etſi plenæ eſſe videntur,nihil tamen emungunt. Quum vero mane deambulare & exerceri cœperint, tunc emungunt & ſpuunt; procedenteque tempore palpebras etiam graves habent: frontem pruritus occupat; cibis abſtinent, ac bibere minus poſſunt, & color his fit decolor; & aut diſtillationes, aut febres cum horrore excitantur, quocumque tempore repletionem commoveri contigerit. Eo autem tempore quidquid forte fecerit, æger in id culpam rejicit, quum minime in cauſa ſit. In hoc enim ſuperiores cibi laboribus, & ſenſim collecta repletio, morbum prius invexerunt. Verum non oportet eo usque differre; ſed quum prima ſigna noverit, ſcire, quod quum cibi labores ſuperant, paulatim collecta repletio eſt. Mucus enim & ſaliva repletionis ſunt indices: quæ quieſcente quidem corpore, ſpiritus meatus opplent, quum multa inſit repletio; quod vero labore incaleſcit, extenuatum excernitur. Hunc autem ita curare oportet: exercitatum conſuetis exercitiis citra laſſitudinem, calidaque lotum, cibis omnis generis explere, ac vomitionem ciere. A vomitu vero os & fauces vino auſtero colluat, quo venarum oſcula conſtringantur, nihilque amplius divellatur, velut ex vomitionibus contingere ſolet. Deinde ubi ſurrexerit, loco tepido modice deambulet. Poſtridie vero deambulatio-

nibus quidem utendum; exercitationibus tamen paucioribus & levioribus quam antea; & ſi æſtas fuerit, minime prandeat; ſi vero æſtas non ſit, parum comedat, & de cœna, quam ſumere ſolebat, dimidium detrahat. Tertio autem die labores quidem conſuetos omnes & deambulationes obeat; ſed ad cibos ſenſim adducatur, uti quinto die poſt vomitionem conſuetus cibus adſumatur. Quod ſi inde ſatis bene habuerit, de cætero paucioribus quidem cibis, laboribus vero pluribus curetur. Si vero plenitudinis ſigna minime quieverint, duabus ab ea, qua cibos (conſuetos) aſſumpſit, intermiſſis diebus, rurſus vomat & ad eosdem ſenſim deducatur. Sin minus, etiam tertio idem (repete), quoad plenitudine liberetur.

CAPUT IV.

De repletionis ſecundæ, tertiæ, & quartæ dignotione & curatione.

At quidam ſunt homines, qui, ubi labores a cibis ſuperantur, talia patiantur. Incipiente quidem repletione, ſomni longi & placidi ipſis contingunt; & interdiu etiam dormiunt. Contingit autem ſomnus humectata carne, & funditur ſanguis, & quieſcit (eo) fuſo ſpiritus. Quum vero corpus plenitudinem amplius capere non poteſt, circuitus violentia ſecretionem intro jam remittit; quæ alimento a cibis provenienti occurrens, animam perturbat. Quo ſane tempore non amplius ſuaves ipſis ſunt ſomni, ſed hominem perturbari neceſſe eſt, ac pugnas movere videtur. Qualiacunque enim patitur corpus, talia videt anima, abdita viſione. Quum igitur eo devene-

rit homo, prope jam eſt, ut ægrotet. Quod autem morbum habiturus ſit, admodum eſt manifeſtum. Qualiscunque enim ſecretio venerit, & in quacunque parte invaluerit, eam morboſam facit. Sed prudentem hominem non decet differre: aſt quum primum cognoverit, curationem aggredi; & hunc ſane veluti priorem curare: longiori autem tempore, & exquiſita inedia opus habet. Sunt præterea etiam talia plenitudinis indicia. Quibusdam totum quidem corpus dolet; quibusdam vero corporis pars quædam, quæcunque ea fuerit. Dolor vero eſt velut laſſitudo, & delaſſati eſſe ſibi videntur; ſegnitiaque, & repletione remedium quærunt, quoad in febrem incidant. Ac nondum id vero cognoſcunt; ſed balneis, ac cibis utentes, morbum ad peripneumoniam deducunt: & in extremum periculum deveniunt. Verum antequam in hos morbos incidant, conſilio proſpiciendum, & ad hunc modum curandum: præcipue quidem mollibus fomentis hominem fovendo; ſin minus, (aqua) multa & calida lavando, & corpus quam maxime diluendo, & poſt exhibitos cibos, primum quidem acres ac plurimos, deinde ſalſos, probe vomitum ciendo: poſtea exſurgat æger, modicoque tempore in loco tepido deambulet: deinde dormiat. Mane vero deambulationibus paulatim, adjectione facta utendum, exercitationibusque levibus, atque ciborum oblationibus, velut antea. Extenuatione autem plurima & deambulationibus indiget. Si vero non adhibita providentia, in febrem inciderit, per dies tres, præter aquam, nil offerendum. Interea igitur ſi ſedetur, bene ſe habet: ſin minus, ptiſanæ ſucco curandus eſt: & vel quarto, vel ſeptimo die decedet febris, ſi exſudaverit. Bonum vero eſt ſub criſes illitioni-

bus ſudorem moventibus uti; (ad ſudorem) enim provocant.

At quidam etiam ex plenitudine hæc perpetiuntur. Caput iis dolet & gravatur, palpebræque ipſis a cœna concidunt, & inter dormiendum turbantur, calorque ineſſe videtur, & alvus interdum ſiſtitur. Quum autem venere uſus eſt, homo levior ſtatim ſibi videtur; at poſtea magis gravatur. In his caput, plenitudinem ad ſe attrahens, tum alvum ſupprimit, tum ipſum gravatur; & gravia impendent pericula, & quo plenitudo eruperit, id ipſum corrumpit: ſed hac ratione providendum. Si celerem curationem facere velis, veratro purgandus eſt; deinde cibi leves & molles, ad dies decem offerendi, iique alvum dejicientes, quo alvus inferior, deorſum revellendo, caput ſuperet. Curſibus tardis & matutinis, ac deambulationibus convenientibus, utendum; luctaque ex oleo, & prandio, ſomnoque a prandio non longo; a cœna vero tantum exſurgere ſatis eſt. Et partim quidem balneis, partim vero unctionibus (utendum) balneis autem tepidis; a coitu autem abſtinendum. Hæc quidem expeditior eſt curatio. Quod ſi medicamentorum potiones ſumere nolit, multa calida lotus, a cibis dulcibus & ſalſis vomat; a vomitu vero, ut exſurgat, ſatis eſt. Matutinæ autem deambulationes, & exercitationes præſcriptæ, ad dies ſex ſenſim augendæ. Die vero ſeptimo addita repletione, ex ſimilibus cibis vomitus movendus eſt: & ad eundem modum ſenſim adjectio facienda. His autem ad quatuor hebdomadas utendum. Tanto enim maxime tempore reſtituitur. Deinde cibi exhibendi, quo corpus reficiatur: & diæta ad conſuetum morem paulatim reducenda.

CAPUT V.

Repletionis quintæ, ſextæ, atque ſeptimæ dignotio & curatio.

HÆC quoque ex plenitudine contingunt. Quibus ventriculus cibum quidem concoquit, carnes vero minime recipiunt, alimentum intus manens flatum infert; ubi autem pranſi fuerint, ſubſidet. Levius enim a valentiore expellitur, & ſibi liberari videntur; ſed poſtridie multo copioſius adeſt. Quum autem in dies ſingulos increſcens, valentius fiat, id, quod adeſt, quæ ſuperingeruntur, ſuperat, corpusque calefacit & perturbat, & diarrhœam infert. Hoc enim ita nominatur, quoad alimentum ſolum computreſcens per alvum ſecedit. At ubi calefacto corpore acris purgatio fit, tunc & inteſtinum raditur ac exulceratur, cruentaque per alvum demittuntur: hoc dyſenteria vocatur, tum gravis, tum periculoſus morbus. Verum providere oportet, prandiumque detrahere, & cœnæ tertiam partem; curſibus autem pluribus & luctis uti, & deambulationibus tum ab exercitationibus, tum mane. Quum vero dies decem præterierint, cibi detracti dimidium adponere, & vomitum ciere, atque ad dies quatuor cibum ſenſim offerre. Ubi vero alii decem dies advenerint, tum reliquum cibum adjicere, tum vomitum facere. Et ſenſim ad cibum adducendo, intra hoc tempus ſanitati reſtitues. Laboribus autem hic audacter urgendus eſt. Accidit vero quoque ejusmodi plenitudo. Poſtridie cibum crudum citra ructum acidum eructat. Quod ſi venter dejicit, pauciora quidem quam pro ciborum ratione, ſatis multa

tamen; dolor vero nullus adest. His quum ventriculus frigidus sit, cibos per noctem concoquere nequit. Motione igitur accedente, cibum crudum eructat. Huic itaque, tum victus ratione, tum laboribus ventriculo calorem conciliare oportet. Ac primum quidem pane confusaneo fermentato, in vino nigro, aut suillæ carnis jusculo intrito utendum; piscibus vero in acri muria decoctis. Carnosis etiam utendum, velut trunculis suillis percoctis pluribus; & carnibus ovillis coctis; porcinis vero non multis, neque catulorum, neque hœdorum carnibus. Oleribus autem, porro, & allio coctis, & crudis, blitoque cocto, & cucurbita; tum potionibus meracioribus; tum somnis longis, citra prandium primis diebus, tum etiam somnis post exercitationes; cursibus etiam flexis paulatim increscentibus; lucta item mollis ex oleo sensim adjicienda. Balneis quoque paucis, inunctionibus pluribus, deambulationibus etiam matutinis pluribus; a cœna vero modicis utendum. Bona est etiam ficus cum cibis (sumpta,) & post merum. Ex hac quidem curatione, his quidem citius, illis vero tardius plenitudo curatur.

Aliis autem quibusdam ista contingunt. Faciem decolorem habent, & ubi comederint, paulo post acida eructant, & acor sursum nares petit. His corpora impura sunt; quum plus ex carne a labore colliquetur, quam ex circuitu repurgetur. Quod sane intus remanens, alimento contrarium est, eique vim infert, & acidum reddit. Alimentum igitur eructatur; ipsum vero sub cutem propellitur, hominique decolorationem procreat, morbosque hydropi similes. Verum ita providere oportet. Celerior igitur curatio est, epoto veratro cibos exhibere, quemadmodum a me scriptum est. Tardior vero

per victus rationem hoc modo. Primum quidem lotum calida, vomitum ciere; deinde septem a vomitu diebus ad consuetum cibum adducere oportet. Decimo vero post vomitum die, rursus vomat, & eodem modo cibos adsumat; idque tertium similiter faciat. Et cursibus utatur circularibus paucis ac concitatis, & in motionibus, & frictione ac in exercitatione mora longa ungatur, & volutatione in pulvere. Utatur vero & deambulationibus multis post exercitationes, quin etiam post cœnam; matutinis autem utatur plurimis in pulvere. Quum autem lavari volet, calida lavetur; & impransus totum hoc tempus transigat. Et si quidem uno mense restituitur, de cætero convenientibus curetur. Quod si quid reliquum fuerit, priore curatione utatur.

CAPUT VI.

Repletio octava, nona, decima.

SUNT autem nonnulli quibus postridie ructus acidi contingunt; his in nocte secretio fit ex plenitudine. Quum igitur ex somno corpus motum fuerit, crebriore spiritu usum, una cum spiritu calidum & acidum foras propellit; indeque, nisi quis providentia utatur, morbi oboriuntur. His autem confert, velut superiori, curationem adhibere; sed hi pluribus laboribus uti debent.

Nonnullis etiam ista contingunt. In corporibus densa carne præditis, quum cibi concalefiunt, & diffunduntur, tum a primo somno, tum a cibis carne incalescente, per somnum a carne multæ humiditatis secretio fit; deinde caro, quum densa evaserit, alimentum non su-

ſcipit. Quod vero a carne ſecretum eſt, alimento contrarium, ac foras vi propulſum, hominem ſuffocat & calefacit, quoad evomuerit. Poſtea vero levior factus eſt: ac dolor nullus manifeſtus in corpore; ſed pallidus redditur. Procedente vero tempore, & dolores, & morbi oboriuntur. His autem conſimilia patiuntur & ii, qui exercitationibus non adſueti, derepente laboraverunt; & violentam multamque carnis colliquationem fecerunt. His hæc adhibenda curatio eſt. Cibi pars tertia detrahenda. Utendum autem cibis acribus, ſiccis, auſteris, odoratis, & urinam ducentibus. Curſibus vero, flexis quidem plurimis in veſte; exſutis autem veſtibus, ad metam recurrentibus ac circularibus: frictione item & lucta modica; ſed lucta, quæ fit tantum palmis inter ſe conſertis: hæc enim lucta, quam follis pugillatorii certamen utilior eſt. Deambulationibus quoque multis poſt exercitationes utendum, iisque matutinis, & a cœna. Vocis autem exercitatio utilis eſt; quum enim humidi vacuationem faciat, carnem rarefacit. Confert quoque ſine prandio degere. Hiſce autem utendum per dies decem; deinde dimidium ſubtracti cibi adjiciendum per dies ſex, & vomitus procurandus: & poſt vomitionem usque ad quatuor dies cibus paulatim adjiciendus. Diebus vero decem a vomitu præteritis, totum ſubtractum cibum recipiat, & ad labores ac deambulationes animum convertat, & ſanus evadet. Ejusmodi autem natura copioſiore labore quam cibo indiget.

Altera plenitudo. Quidam etiam talia perpetiuntur; cibus per alvum ipſis ſecedit liquidus, incoctus: qualis in lienteria, nullumque dolorem affert. Hoc autem præcipue patiuntur alvi humidæ & frigidæ: quæ propter frigiditatem quidem minime

concoquunt; propter vero humiditatem dejiciunt. Corpus proinde contabescit, quum alimentum conveniens non adsumat, alvique corrumpuntur, & in morbos incidunt: verum prospiciendum est. Huic quidem confert ciborum tertiam partem subtrahere. Sint autem cibi, panes non fermentati, confusanei, clibano cocti, aut subcinericii, calidi, vino austero intincti; & piscium partes ex dorso & cauda; partes vero capitis & ventris inferioris, tanquam humidiores (sinendæ.) Et cocti quidem pisces cum muria edendi; assati vero cum aceto. Carnibus etiam sale & aceto conditis utendum, & catulinis assatis, e palumbe autem, ac reliquis hujusmodi volucribus, assatis & elixis: oleribus autem quam minimum. Vino quoque nigro, & deambulationibus; sed a cœna, ac matutinis, & a deambulatione dormiendum. Cursibus autem inflexis utatur, sensim accessione facta. Sit & frictio multa, & lucta tarda, tum in oleo, tum in pulvere, uti concalescens caro resiccetur, & ex ventriculo humiditatem retrahat. Inungi autem magis quam lavari conducit; impransus vero degat. Ubi autem dies septem præterierint, dimidium cibi adjiciatur: & ad dies quatuor cibus sensim exhibeatur, & vomat; præteritis vero aliis septem diebus, totum cibum recipiat, & vomitione rursus facta, ad eadem sensim reducatur.

CAPUT VII.

De repletione undecima, duodecima, & decima tertia.

ALIIS autem quibusdam hæc contingunt; alvi recrementum incoctum per alvum se-

cedit, corpusque contabeſcit, quum cibis minime fruatur. Hi vero procedente tempore in morbos delabuntur. His ventres ſunt frigidi & ſicci. Proinde quum neque convenientibus cibis, neque exercitationibus utantur, talia perpitiuntur. Sic autem adfecto panibus puris, furnaceis uti conducit, & piſcibus coctis cum intritis, carnibusque ſuillis coctis, & animalium extremitatibus percoctis, plurimisque aſſis, & ex acribus ac dulcibus, his, quæ humectant, & ſalſuginoſis. Vinis quoque nigris & mollibus; & uvis ac ficubus inter reliquos cibos abunde uti confert. Modicum vero prandere oportet: & pluribus exercitationibus uti, curſibusque inflexis, ſenſim acceſſione facta; circularibus autem poſtremis, & poſt curſum lucta ex oleo: deambulationibus vero poſt exercitationes non multis; a cœna vero ſatis eſt exſurgere. Matutinis autem deambulationibus plurimis utendum. Calida vero lavetur, & inunctionibus utatur; ſomno longiori indulgeat, & molliter cubet. At venere aliquantulum utendum, & cibi pars quarta ſubtrahenda, diebusque decem ad cibos paulatim reducendus.

Sunt vero nonnulli, quibus alvi recrementum liquidum & concoctum per alvum ſecedit; & qui alias ſani ſunt, & exercentur, res nullam moleſtiam exhibet.

Quibus vero convenientia exercitia deſunt, procedente tempore venter ob caliditatem carnes attrahit, ſaneque dolorem exhibet; & cibos faſtidiunt, & venter exulceratur: ipſumque jam ſiſtere difficile eſt. Prius autem providere oportet, ubi cognoveris ventrem plus quam expediat calidum, & humidum, laborumque minime convenientium exſuperantiam contigiſſe. Victus igitur ratione refrigerare & ſiccare oportet, & pri-

mum quidem exercitationes dimidia ex parte detrahere, ciborumque tertiam partem. Maza vero ante subacta, vino dulci intrita, piscibusque siccissimis, coctis, neque pinguibus, neque salsis. Carnibus vero volucrium utatur assis; palumbis quidem & columbæ elixis: perdicum vero & gallorum assatis, sine condimento. Leporinis autem in aqua coctis, & ferinis omnibus. Oleribus vero quæ refrigerant, velut beta cocta, aceto condita. Vino etiam nigro, austero. Exerceatur quoque cursibus circularibus, celeribus. Sed neque multa frictio adhibeatur, sed modica, neque etiam lucta. Lucta summis manibus, & manuum ad rythmum agitatio, & follis pugillatorii certamen, ac volutatio in pulvere commoda; sed non multa. Deambulationibus post exercitationes utatur, pro laborum ratione accommodatis; & a cœna, ad ciborum rationem, pluribus, & matutinis, pro habitus ratione, moderatis. Lavet autem tepida, & quietem agat. Hac victus ratione per decem dies usus, cibi dimidium, & laboris tertiam partem adjiciat; & post cibos siccos & acerbos assumptos, vomitus cieat; nec cibo immoretur, sed quam citissime vomat. Post vomitum vero ad quatuor dies cibus & labor partitus sensim exhibeatur. Quum autem dies decem præterierint, reliquus cibus adjiciatur, & vini potio consueta; sed labores parciores. Ac vomitione facta, paulatim ad priorem victum, velut scriptum est, deducatur. Semel vero tantum cibum capere per hoc tempus confert, quoad malum conquieverit.

Aliis autem quibusdam siccum quodammodo & exustum est alvi recrementum; osque siccum, & progressu temporis amarum evadit, & alvus sistitur, & urina. Quum enim intestinum hu-

miditatem non habeat circa excrementum, intumescens vias obstruit, & dolorem parit; calor prehendit, & quidquid biberit, aut comederit, evomit; tandem etiam stercus vomit. Quo quum hic pervenerit, non vivet. Verum ante providere oportet eum, qui hominem siccitate evinci agnoverit. Hunc igitur victum instituere oportet, ex maza prius subacta, resperfa, & pane ex tritico trimestri, furfurum succo fermentato; oleribus quoque coctis uti, præterquam acribus & siccis; piscibus etiam levissimis coctis, pisciumque & locustarum capitibus, mytulis, erinaceis, & cancris, & conchyliorum succis, iisque liquidissimis. Carnibus vero suillis, & trunculis anterioribus coctis, hœdorum etiam & agnorum, atque catulorum elixis. Piscibus sane fluvialibus, & in stagnis degentibus coctis. Vino molli, aquoso. Laboribus autem non multis, neque celeribus, sed omnino quietis. Deambulationibus autem matutinis utatur, quæ pro corporis habitu satis sint, & post exercitii labores moderatis; a cœna vero minime deambulet. Balneis quoque utatur, & somnis mollibus, & prandio: somnoque a prandio non longo. Fructibus etiam humectantibus cum cibis utatur, & cicere viridi, siccoque in aqua macerato. De prioribus autem laboribus dimidium etiam hic a principio detrahat, & post dulces, pingues, salsos, multosque cibos vomitum faciat, plurimoque tempore in cibis immoretur, adusque vomitum. Deinde per tres dies sensim ad cibum redeat, neque impransus maneat. Quum vero dies decem præterierint, labores plures sensim adjiciat; & si quidem plenitudo ac ventriculi a cibo offensio adsit, vomat; sin minus, sic reliquo tempore in ista curatione perseveret.

CAPUT VIII.

Duas inanitionum ſpecies cognoſcere, & curare docet.

CONTINGUNT autem etiam iſta. Horrores a matutinis deambulationibus proveniunt, & caput gravatur. Huic deambulationes modum excedunt. Corpus enim & caput humore vacuatum horret, & gravatur; procedente vero tempore in febrem horrificam incidit. Verum ad hoc deveniendum non eſt, ſed prius ita curandum. Quum ſtatim ſigna aliqua adfuerint, unctus, & frictus modice, plus ſolito prandeat: & vinum molle, quod ſatis ſit, bibat, deinde a prandio abunde dormiat. Sub veſperam vero, levibus exercitiis uſus, & calida lotus, more ſolito cœnet. A cœna deambulationibus non utatur; ſed aliquanto tempore immoretur. Poſtridie vero in aqua lavetur, & in mollibus ſomnis vitam traducat. Et per dies quinque ſenſim is ad conſueta deducatur.

Sunt autem nonnulli, qui poſt exercitationes horrent; ac ubi quis exſuitur, donec certamen conſerat; quum vero refrigeratur, rurſus horret: & dentium fremitus corpus occupat, ſomnoque gravatur; quumque expergiſcitur, ſæpius oſcitat. A ſomno vero ei palpebræ ingraveſcunt: progreſſuque temporis malignæ febres ſuccedunt. Cavere igitur oportet, ne huc usque res progrediatur, ſed prius ita curare. Imprimis quidem exercitationes omnes, aut dimidium, detrahantur. Cibis vero omnibus humidioribus & frigidioribus utatur, potibusque mollioribus ac dilutioribus. Ubi autem dies quinque præterierint, detracto-

detractorum laborum tertia pars adjiciatur; cibis vero iisdem utatur. Post alios autem quinque dies, reliquorum laborum dimidium adjiciatur. Rursusque alio quinto post die, labores omnes, sed leviores paucioresque restituito, ne iterum exsuperantia contingat. Iis enim, qui signis hujusmodi conflictantur, labores cibos excedunt. Æquales igitur reddere oportet.

Ac quibusdam hæc non contingunt; sed partim quædam, partim vero minime. In omnibus autem istis signis, labores cibos superant, curatioque eadem est. His autem calida lavare, & molliter cubare conducit: semelque atque iterum merum bibere, sed non supra modum. Quod si rerum venerearum usus accesserit, a laboribus quiescendum. A deambulationibus vero prorsus abstinendum.

HIPPOCRATIS
DE
VICTUS RATIONE SALUBRI.

PRÆFATIO.

VETERES addebant ad Librum de natura hominis: mihi videtur plurima similia habere cum libro III de Diæta, ex quo alia quidem, & multa sane, exscripta sunt, alia hic fusius tractantur, ut ratio vomitus diætetici.

ARGUMENTUM LIBRI.

Rationem victus iis, qui sibi vivunt, instituit, pro temporis, habitus, ætatis, affectuum, sexus, & consuetudinis ratione.

CAPUT I.

Victus ratio qualis instituenda sit pro corporum, anni temporum, ac ætatum varietate: quando deambulandum.

PRIVATOS homines hac vivendi ratione uti oportet; hieme quidem edere quam plurimum, quam minimum vero bibere: sed potum esse quidem decet vinum quam meracissimum: cibos vero, panem, & obsonia, cocta omnia. Oleribus autem quam paucissimis hac tempestate utendum: sic enim maxime corpus tum calidum, tum siccum fuerit. At quum ver accesserit, tunc copiosius, & dilutius, paulatimque vinum bibendum est, cibisque mollioribus & paucioribus utendum; panis subtrahendus, & maza offerenda: eademque ratione obsonia detrahenda, & pro assis elixa omnia paranda. Oleribus etiam paucis vere utendum, donec ad æstatem homo deveniat; tum molliores omnes cibos, tum obsonia cocta sumendo, & olera cocta & cruda; similiterque potus plurimos, & uti dixi, quam dilutissimos, idque sensim, ne magna mutatio derepente utenti contingat. Æstate autem tum molli maza, tum potu copioso & diluto, obsoniisque omnibus elixis nutriri oportet, iisque ita utendum dum æstas fuerit, quo

corpus molle ſit & frigidum : ſiquidem hæc tempeſtas calida eſt & ſicca, & corpora æſtuoſa & ſqualida facit. Hac igitur inſtituta victus ratione iis ſuccurrendum eſt. Eadem vero ratione, quemadmodum ex hieme ad ver, ſic etiam ex vere ad æſtatem deveniet, cibos quidem demendo, potum vero augendo; ad eumque modum anniverſaria ratione peracta, ex æſtate ad hiemem perveniendum. In autumno contra, cibi quidem majore copia, & ſicciores exhibendi, & obſonia ad eundem modum; potus vero pauciores & meraciores, ut homo commodam degat hiemem, ſi potibus utatur meracioribus, & paucis, cibisque quamplurimis & ſicciſſimis. Ita enim quum maxime valebit, tum minime frigus ſentiet; quum hæc anni tempeſtas admodum frigida ſit, & humida.

Corporibus vero carnoſis, & mollibus, ac rubris confert ſane majorem anni partem ſicciore victus ratione uti: humida namque eorum corporum natura eſt. Duros vero, denſos, fulvos, & nigros humidiore victu majorem temporis partem uti oportet; nam hujusmodi corpora ſicca ſunt.

Junioribus quoque corporibus confert, tum molliori, tum humidiori victu uti; hæc enim ætas ſicca eſt, & eorum adhuc corpora compacta ſunt. Senes vero ſicciore victus modo plurimam temporis partem degere oportet: nam ea ætate humida, mollia, & frigida ſunt corpora.

Quare pro ætate, anni tempore, conſuetudine, regione, corporum habitu, victus ratio inſtituenda eſt, reluctandumque inſtantibus & caloribus, & brumis; ita namque optima valetudo conſequetur. Ac hieme quidem celeriter ire oportet; æſtate vero ſedatius ſe habere, niſi per

(ſolis) ardorem iter ſit faciendum. Corpulentos autem celerius, graciles vero tardius iter facere convenit. Balneis etiam multis per æſtatem, at per hiemem paucioribus utendum: gracilibus vero magis, quam carnoſis, expedit lavari, hieme autem veſtes puras induere convenit; æſtate vero oleo imbutas: ſiccos autem contrario modo.

CAPUT II.

De modo gracileſcendi, & pingueſcendi; vomitus quando & quo modo inſtituendus.

CRASSOS autem oportet, quique tenues fieri volunt, labores omnes jejunos ſubire, & adhuc ex labore anhelantes, necdum refrigeratos cibum adſumere, vinumque prius bibere dilutum, ac non perfrigidum. Obſonia quoque ex ſeſamis, aut condimentis, aliisque hujusmodi apparata adſumere. Atque ſint pinguia obſonia, quæ offeruntur: ſic enim a pauciſſimis cibariis impleantur. Quin & ſemel tantum in die cibum adſumere, ſuperſedere balneis, duriter cubare, nudumque obambulare, quoad ejus fieri queat, oportet. Qui vero tenues quum ſint, craſſiores effici volunt, tum alia his, quæ dixi, contraria facere, tum jejunos nullam exercitationem ipſos ſubire oportet.

Vomitibus autem, & infuſis alvum eluentibus ſic utendum. Sex hibernis menſibus vomitus ciendus; id enim tempus æſtivo pituitoſius eſt, & morbi circa caput, & regionem eam, quæ ſupra ſeptum transverſum eſt, obſident. At quum æſtatis fervor adfuerit, infuſis utendum: hæc enim anni tempeſtas æſtuoſa eſt, & corpus bilio-

ſum magis redditur, gravitates etiam lumbos & genua infeſtant, calores oboriuntur, & ventris tormina concitantur. Corpus igitur refrigerandum: & quæ ſurſum adtolluntur, deorſum ex iſtis locis deducenda. Sint autem infuſa, craſſioribus quidem & humidioribus magis ſalſa & tenuiora; ſiccioribus vero & gracilioribus, & imbecillioribus pinguiora & craſſiora. At infuſa ſunt pinguia & craſſa, quæ ex lacte parantur, & ciceris decoctum, cæteraque id genus: tenuia vero & ſalſa, muria, aqua marina, & quæ ſunt ejusmodi.

Vomitus autem hoc modo provocandi ſunt: qui homines obeſi ſunt, ac minime tenues, jejuni vomant a curſu, aut celeri deambulatione circa meridiem. Hyſſopi eſto hemina dimidia in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat, adfuſo aceto, & addito ſale, quo fiat jucundiſſimum: ac primum quidem ſenſim; deinde vero celerius ebibatur. Graciliores autem & imbecilliores a cibis vomitum cieant hoc modo: loti calida meri heminam præbibant; mox cibos cujusvis generis comedant, neque inter cibos, neque a cibis bibant, ſed ſe contineant quanto tempore quis quatuor ſtadia percurrat. Deinde triplex illis vinum in potum permiſcebis, auſterum, dulce, & acidum; primum quidem meracius, ſenſim & ex magno intervallo: deinde vero dilutius, celerius, & affatim.

At vero qui bis in menſe vomere conſuevit, hunc præſtat duobus ex ordine diebus vomitum ciere, quam decimo quinto die: ſed alii contrarium plane faciunt. Quibus vero cibos evomere incommodum eſt, vel quibuscunque alvi non facilem exitum habent, iis omnibus crebro de die cibum ſumere, & omnis generis cibariis uti con-

fert, ac obſoniis varie apparatis, vinumque duorum aut trium generum bibere: qui vero cibos revomunt, quique alvos habent humidas, iis omnibus contrariam huic vitæ rationem inire confert.

At pueros infantes per multum tempus aqua calida madefacere decet, vinumque aquoſiſſimum bibendum iis exhibere, neque prorſus frigidum; idque dandum, quod minime ventrem adtollat, & flatum creet: hæc autem facienda ſunt, quo minus convulſionibus tententur, magisque adoleſcant, & coloratiores evadant.

Mulieres autem ſicciore victus ratione ſic uti oportet: ſicca namque cibaria ad muliebrium carnium mollitiem magis ſunt idonea, & meraciores potus ad uteros, & fetus nutritionem, meliores ſunt.

CAPUT III.

De exercitiorum generibus, quæ, quando, & qua ratione conveniant.

QUI exercentur, per hiemem eos currere & luctari convenit: & æſtate parum quidem luctari, currere vero minime; ſed multum in frigore deambulare. Qui curſibus defatigantur, eos luctari oportet; qui vero lucta defatigantur, iis currendum eſt. Ita enim qui laborat, corporis parte defatigationi obnoxia calefiat, componatur, & maxime quieſcat.

Quicunque, quum exercentur, alvi potiſſimum profluviis corripiuntur, & alvi excrementa cibos referentia, ac incocta demittunt, iis tum exercitationum tertia pars minor non ſubtra-

henda, tum ciborum dimidia exhibenda eſt. Conſtat enim ventriculum ingeſtorum ciborum copiam, ut concoquat, concalefacere non poſſe. Cibus autem iis eſto panis quam maxime bis coctus, in vino comminutus, potusque quam pauciſſimi, & temperatiſſimi, neque deambulationibus a cibo utantur: ſub hoc vero tempus ſemel duntaxat cibum ſumere eos convenit. Sic enim vel maxime concalefiet ventriculus, & ingeſtos cibos ſuperaverit. Hoc autem alvi profluvii genus corporum habitus denſiori carne præditos potiſſimum exercet, quando ita natura comparatus eſt homo, ut ad carnium eſum compellatur: venæ ſiquidem condenſatæ cibos ingeſtos non recipiunt. Hæc autem natura quidem præceps eſt, & ad utramque partem vertitur, & hujusmodi corporum bonus habitus exiguo tempore viget.

At qui rariores habitus ac hirſuti, magis carnium eſum admittunt, laboresque magis ſuſtinent, diutiusque in bona corporis habitudine perſeverant. Qui poſtridie cibos eructant, & quibus præcordia cibis non coctis adtolluntur, iis longior ſomnus confert: quin etiam ad alios corporis labores cogi debent, vinumque meracius & copioſius bibere, & ſub id tempus paucioribus uti cibariis. Conſtat enim ſane ventriculum, præ imbecillitate & frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non poſſe.

Quos autem ſitis obſidet, iis cibi & labores ſubtrahendi, & vinum aquoſum, & quam frigidiſſimum propinandum. Quibus vero viſcerum dolores, aut ab exercitatione, aut ex alio aliquo labore ſuboriuntur, his quieſcere, & cibis abſtinere confert. Potu autem utantur, qui quam pauciſſima copia (in corpus aſſumpta) plurimam

urinam ducat, ne venæ, visceribus insitæ, copia distendantur: ex his enim causis, tubercula & febres oriuntur.

Quibus vero morbi ex cerebro oriuntur, torpor primum caput obsidet, & urinam crebro mingit (æger), eademque, quæ in urinæ stillicidio, perpetitur; istaque ad dies novem patitur. Et si quidem per nares, aut aures, aqua vel mucus erumpat, morbo liberatur, & sedatur urinæ stillicidium. Mingit autem multum, & citra dolorem, idque album, quoad viginti præterierint dies, & capitis dolor hominem relinquit; sed huic intuenti splendor obscuratur. Porro virum prudentem ratiocinari oportet, sanitatem plurimi ab hominibus æstimandam esse, ac scire suo ipsius consilio in morbis opitulari.

HIPPOCRATIS

DE INSOMNIIS LIBER.

PRÆFATIO.

EUMDEM putes (*) auctorem habere, quem liber tertius de diæta. Simillima enim præcepta tradit de cibis addendis & detrahendis, de exercitatione, deque medicina quæ ea ratione fit. Elegans cæterum & comtus libellus, quo insomnia ad suas causas physicas referuntur, calidum, frigidum, se-

(*) Sensit etiam Foesius.

cretiones, repletiones. Indicationes etiam ab insomniis desumit, eorum, quibus iis malis medearis, ex quibus insomnia nata sunt. Propitiationibus parum tribuisse satis percipias, etsi eas passim commendat. Hic manifesto dicitur sanguinis circuitus auctus & diminutus.

ARGUMENTUM LIBRI.

Explicat insomnia, ex quibus certa tum prosperæ, tum adversæ valetudinis signa colliguntur: & cujusmodi res anima in somnis imaginatur.

CAPUT I.

Indiciorum ex insomniis præstantiam ac utilitatem præfatur; de anima in vigilia, ac somno; somnia alia præternaturalia, alia naturalia.

DE indiciis eorum, quæ in somnis (visuntur) quisquis recte cognorit, is ea ad omnia magnam habere vim comperiet. Anima enim vigilat; & quum quidem corpori inservit, in multas partes dispertita, sui juris non est; sed singulis corporis partibus partem quandam communicat, sensibus nimirum, auditui, visui, tactui, ambulationi, totius corporis actionibus: ipsa autem anima sui ipsius non est. Quum vero corpus quiescit, anima in motu est, & corporis partes perreptans, domicilio suo continetur, omnesque corporis actiones ipsa obit. Neque enim corpus dormiens sentit; at ipsa vigilans cognoscit; videnda videt, &

audienda audit; vadit, tangit, mœret, temporis momento ratiocinatur, ac (ut paucis dicam) quæcunque corporis, aut animæ officia ſunt, ea omnia in ſomnis anima peragit. Quisquis igitur recte iſta judicare novit, is magnam ſapientiæ partem novit.

Porro quæcunque ſomnia divina ſunt, & quædam eventura ſignificant, aut urbibus, aut privato populo, vel mala vel bona, non ob ipſorum culpam, ſunt qui ipſa judicant, de his accuratam artem habentes. Quas vero corporis affectiones anima prænunciat, repletionis, vel inanitionis, rerum a natura inſitarum exſuperantiam, vel conſuetarum mutationem, & hæc quidem judicant: & partim adſequuntur, partim aberrant, neutrumque eorum intelligunt, curnam fiant, neque id, quod adſecuti fuerint, neque a quo aberrarint. Præcavere ne quid mali accidat, adhortantes, ut cautio adhibenda ſit, non docent; ſed Diis ſupplicare jubent. At precari quidem decorum eſt & optimum; ſed oportet & manus admoventem Deorum opem advocare. De his itaque ita ſe res habet.

CAPUT II.

De inſomniis diurnas actiones objicientibus ſalubribus, inſalubribus, & perturbationis curatione.

QUÆCUNQUE inſomnia diurnas hominis actiones aut cogitationes ſub noctem exhibent, quales fuerunt, & eodem modo reddunt, quo per diem in re juſta, geſta aut conſulta ſunt, hæc homini bona ſunt; ſanitatem enim portendunt; propterea quod anima, neque pleni-

tudine ulla, neque evacuatione, neque alio extrinſecus accidente ſuperata, in diurnis conſiliis perſeverat.

Quum autem inſomnia diurnis actionibus adverſantur, & de ipſis pugna oboritur, quum id contigerit, perturbationem in corpore denunciat. Et ſi vehemens quidem ſit, malum eſt vehemens; ſi vero levis, debilius. De actione igitur, utrum averruncanda ſit, necne, nihil ſtatuo; corpus vero hominis curari ſuadeo. Repletione enim aliqua intus facta, ſecretio quædam contigit, quæ animæ negotium faceſſit. Ac ſi quidem, quod adverſum eſt, vehemens fuerit, vomitum ciere conducit, & cibos leves exhibere ſenſim adjiciendo aliquid ad dies quinque. Deambulationibus quoque multis ac concitatis, ſenſim adjectione facta (uti), & exercitationes pro ciborum adjectione moderatas adhibere. Si igitur quod adverſum eſt debilius fuerit, dempta vomitione, cibi tertiam partem demitto, eamque ſenſim in dies item quinque promoveto, & deambulationibus urgeto. Vocis etiam utitor contentione: & Diis ſupplicet æger, & conquieſcet ipſi perturbatio.

CAPUT III.

De inſomniis aſtra objicientibus, ſanitatem aut morbum ac curationem ſignificantibus.

At vero ſol, luna, cælum & ſidera, pura, & ſuo motu agitata, ſolito more viſa, ſingula bona ſunt. Sanitatem enim corpori ſignificant ab omnibus præſentibus. Atque hunc habitum præſenti victus ratione conſervare oportet.

Si vero horum aliquod contrarium fiat, aliquem corpori morbum portendit; a vehementioribus quidem vehementiorem; a debilioribus vero leviorem. Ac sideribus quidem exterior ambitus, soli medius; lunæ vero, qui ad cavitates, (respondet.) Si quid igitur istorum siderum extingui, aut lædi, aut evanescere, aut cursum sustinere videatur; in illa ipsa parte morbum eventurum (indicat;) ac debiliorem quidem, si ab aëre aut nube ex ipsis sideribus aliquod pati videatur; si vero ab aqua, aut grandine, graviorem. Secretionem enim humidam & pituitosam in corpore factam, & in externum ambitum incidisse indicat. Huic conducit, ut vestibus indutus cursibus utatur multis sensim increscentibus, ut quam maxime sudet; & deambulationibus post exercitationem multis, etiam absque prandio, subtractaque tertia ciborum parte, paulatim ad dies quinque adjicere. Si vero vehemens (morbus) videatur, etiam vaporariis uti. Nam quum in externo corporis ambitu nocumentum sit, purgationem per cutim facere confert. Cibis vero utendum siccis, acribus, austeris, meracis, & laboribus maxime exsiccantibus.

At si quid horum luna patiatur, ad interna revulsionem facere conducit, ab acribus quoque, salsuginosis, & mollibus cibis, vomitione uti; cursibus vero circularibus citatis, ac deambulationibus celeribus. Vocis etiam exercitiis (utendum), & prandii abstinentia, cibique detractione, & adpositione eodem modo. Ob id autem intro revellendum, quoniam ad corporis cavitates offensio conspicitur.

Si autem tale sol patiatur, vehementius jam malum est, & difficilius expellitur. Utramque vero in partem revulsiones faciendæ, & cursibus,

tum flexis, tum circularibus utendum, & deambulationibus, aliisque omnis generis laboribus; ciborum etiam ſubtractione, & adjectione eodem modo. Deinde vomitu facto, rurſus ad dies quinque paulatim cibos adhibere.

CAPUT IV.

Cœlum ac ſidera varie adfecta in ſomnis varios affectus ſomniantibus portendere, variaque præſidia indicare.

QUOD ſi ſereno cælo ſidera premantur, & imbecilla eſſe videantur, præ ſiccitate, & a ſuo circuitu inhiberi, imminentis morbi periculum denunciat. Sed labores ſubtrahendi, & victus ratione humidiore & molli utendum, & balneis, animique tranquillitate longiore, & ſomno multo, quoad (malum) conquieſcat.

Si vero igneum & calidum eſſe videatur, quod eis adverſatur, bilis ſecretionem arguit. Quod ſi etiam evicta diſpareant, imminens ex morbo mortis periculum eſt. Si vero terga vertiſſe, quod præſens eſt, ac celeriter fugere: hi vero perſequi videantur; inſaniæ periculum homini, niſi curetur, imminet. His vero omnibus poſt veratri purgationem, optime inſtituta victus ratio conducit. Alioqui, ut victus ratione ad aquam tendente utantur, expedit, neque vinum bibant, niſi album, tenue, molle, & dilutum. Ab acribus autem, ſiccantibus, calefacientibus, ſalſuginoſis abſtineant; laboribus ſecundum naturam plurimis utantur, & curſibus in veſte plurimis. Frictio vero ne adſit, neque lucta, neque volutatio in pulvere. Multo ſomno & molliter recu-

bet, & in desidia degat, laboribus secundum naturam exceptis, & a cœna obambulet. Prodest etiam vaporariis uti, & ex vaporatione vomere. Per triginta dies minime repleatur. Quum vero repletus fuerit, cibariis sumptis dulcibus, aquosis & lenibus, bis in mense vomat.

Quæcunque autem ex his nulla necessitate coacta huc vel illuc oberrant, animi perturbationem quamdam ex sollicitudine indicant. Huic autem homini confert, ut cum animi relaxationem adhibeat, tum animum ad spectacula, quæ maxime risum movent, convertat. Sin minus, per biduum aut triduum ea spectet, quibus maxime gaudeat, & malum conquiescet; alioqui periculum est, ne in morbum incidat.

Quæ autem sidera pura & splendida e sua orbita excidere videntur, & auroram versus feruntur, sanitatem denunciant. Quidquid enim in corpore purum secundum naturam ex suo circuitu excernitur, a vespera ad auroram, bene habet. Quæ enim in ventrem demittuntur, & in carnem rejectantur, ea omnia ex circuitu suo excidunt.

Quod vero horum nigrum & obscurum, ad vesperam ferri videtur, sive in mare, sive in terram, aut sursum, hæc efficacius morbos portendunt. Et quæ quidem sursum feruntur, capitis distillationes; quæ vero in mare, ventris morbos, quæ autem in terram, tubercula potissimum in carnem eruptura significant. His utile est tertiam cibi partem detrahere, & post vomitum, sensim ad dies quinque adjicere; in aliis autem quinque diebus totum cibum reponere, & vomitu facto, rursus eodem modo sensim reducere.

Ex cælestibus vero quodcunque purum & humidum insidere tibi videbitur, sanitatem denun-

ciat; quoniam ex æthere in hominem deſcendit; tale vero, quale ingreſſum eſt, animus etiam cernit.

Quod autem nigrum, impurum, minime perſpicuum fuerit, morbum portendit, non ob plenitudinem aut evacuationem, ſed ob id, quod extrinſecus inductum eſt. Huic confert curſibus circularibus concitatis uti, quo quam minima corporis colliquatio contingat; & ubi ſpiritu quam creberrimo uſus fuerit, id, quod advenit, excernat. Poſt curſus autem deambulationibus concitatis (utatur.) Victus autem ratio ad dies quatuor mollis, & levis adhibeatur.

Quidquid vero purum a Deo ſumere ſibi quis videtur, id bonum eſt ſanitatis (augurium.) Ea enim, quæ in corpus ingeſta ſunt, pura eſſe indicat. At vero quidquid huic contrarium videre quis putat, bonum non eſt. Morbum enim corpori advenisse ſignificat. Huic igitur, velut priori, eadem curatio adhibenda eſt.

Si quis clementi cælo, molli pluvia complui, & minuta roratione, neque cum gravi tempeſtate madefieri videatur, bonum eſt. Commoderatum enim & purum ſpiritum ex aere ingreſſum eſſe ſignificat. Quod ſi his contraria contingant, ut quis vehementer complui aqua impura, & cum tempeſtate ac procella videatur; morbum a ſpiritu inducto ſignificat. Verum huic quoque eadem victus ratio obſervanda eſt, iisque omnibus modicus cibus exhibendus.

Ac de ſignis quidem cæleſtibus ſic ſtatuere & conſilio providere, ad idque victus rationem dirigere oportet, & diis ſupplicare. Ad res quidem proſperas, Soli, Jovi cæleſti, Jovi opulento, Minervæ, Junoni, Mercurio, Apollini; ad adver-

ſas vero, Diis averruncatoribus, & Terræ, & Heroibus, ut gravia omnia averruncent.

CAPUT V.

De corporeis, ac civilibus functionibus in inſomniis; de terræ arborum, fluviorum, fontium ac maris ſomniorum judicationibus.

At vero hæc quoque ſanitatem præſagiunt, ea quæ in terra fiunt, acute cernere, & audire firmiter, item ſecure iter facere, ac ſine metu currere; terram planam ac bene cultam videre; arbores item germinantes, fructuoſas & ſativas; flumina etiam curſu ſolito labentia, & aqua limpida, neque copioſiore, neque pauciore quam conveniat, fonteſque & puteos eodem modo. Hæc omnia (ſic viſa) ſanitatem homini denunciant, corpuſque & circuitus omnes, ciborumque exhibitiones, & excretiones recte habere. Quod ſiquid his quodammodo adverſum videatur, noxam aliquam in corpore ſignificat. Viſu quidem & auditu læſo, capitis morbus indicatur. Matutinis igitur deambulationibus, & poſt cœnam pluribus utendum, adjecta priore victus ratione. Cruribus vero læſis, vomitibus revellendum eſt, & frequentiore lucta utendum, ſervata etiam priore victus ratione.

Terræ vero ſquallidæ viſio, carnem minime puram indicat. Plurimæ igitur deambulationes poſt exercitationes obeundæ.

Arborum autem ſterilitas ſeminis humani corruptelam ſignificat. Si igitur ab arboribus folia decidant, ab humidis & frigidis offenſionem denotant: ſi vero frondoſæ fuerint, at fructu careant,

reant, a calidis & ſiccis. Hæc igitur per victus rationem refrigerare atque humectare oportet; illa vero ſiccare, & calefacere.

Flumina non pro more fluentia, ſanguinis circuitum denotant, & plus juſto quidem fluentia, exſuperantiam; minus vero, defectum. Hunc quidem diæta augere; illum vero imminuere oportet. Quum vero impura defluunt, turbationem indicant; quæ a curſibus circularibus ac deambulationibus, denſo ſpiritu agitata expurgantur. Fontes & putei aliquid circa veſicam ſignificant; quamobrem urinam cientibus (medicamentis) purganda eſt (veſica.) Mare (vero) perturbatum, ventris morbum ſignificat; ſed alvum dejicientibus, levibusque, & mollibus expurgare oportet.

CAPUT VI.

De terræ motæ, inundatæ, atræ, combuſtæ, & natationis ſomniorum judicationibus.

TERRA aut domus ſi moveri videatur, ſano quidem homini imbellicitatem, ægrotanti vero ſanitatem, præſentisque ſtatus immutationem portendit. Sano igitur victus rationem tranſmutare convenit. Imprimis vomat, ac rurſum paulatim cibum adſumat; nam corpus ex præſenti victus ratione totum movetur. At ægro eadem victus ratione uti confert, quum nimirum corpus ex præſenti ſtatu tranſmutetur.

Terra ab aquæ aut maris diluvio inundari ſi videatur, morbum ob multam humiditatem, quæ in corpore ineſt, denunciat. Sed vomitibus, prandii abſtinentia, & laboribus, & victus ra-

tione ſicca utendum: deinde ex parvis intervallis modicus cibus adjiciendus. Sed neque nigram, neque exuſtam terram videre bonum cenſetur, contra vero, ne vehemens ac lethalis morbus conſequatur, periculum eſt; ſiccitatis enim in carne exſuperantiam ſignificat. Sed labores & cibos tum ſiccos, tum calidos & acres, urinamque cientes detrahere, oportet; & in victus ratione ptiſanæ ſuccum decoctum, omniaque mollia & levia, ſed pauca exhibere. Potu utendum diluto, albo, copioſo; balneis calidis, multis; verum ne jejunus lavet; molliter cubet, in deſidia conquieſcat, frigus, ſolemque vitet. Terræ autem, Mercurio & Heroibus vota faciat.

Quod ſi in ſtagno, aut mari, aut fluminibus quis ſibi natare videatur, bonum non eſt: nam humiditatis exſuperantiam indicat. Huic autem victus ratione ſicca & pluribus laboribus uti confert. At febricitanti bonum eſt, quoniam calor ab humoribus extinguitur.

CAPUT VII.

De variæ corporum, partium, mortuorum, indumentorum formæ, ſomniorum judicationibus.

QUOD autem quis modo conſueto & ad naturam ſuam accommodato circum ſe fieri videt, neque majus, neque minus, bonæ valetudinis indicium eſt. Veſte etiam alba, & calceamento pulcherrimo indutum eſſe, bonum. Quidquid vero in membris majus fuerit, minime bonum; ſed neque quodcunque tandem minus fuerit. Et hoc quidem per victus rationem augere; illud vero imminuere oportet. Nigra autem mor-

boſiora ſunt, & periculoſiora; verum emollire & humectare oportet. Nova quoque tranſmutationem ſignificant.

Vita functos nitidos, & in albis veſtibus videre, bonum eſt; bonum quoque quid purum ab ipſis ſumere. Corporum enim, & eorum, quæ ingeruntur, ſalubritatem indicat; quum a mortuis alimenta & incrementa & ſemina ipſa proveniant. Hæc autem pura in corpus ingredi, ſanitatem denunciat. Quod ſi contra quis aut nudos, aut atratos, aut ſordidatos, aut aliquid accipientes, aut ædibus exportantes videat, minime eſt accommodatum; morbum enim indicat, quod quæ in corpus ingerantur, noxia ſint. Verum curſibus circularibus & deambulationibus repurgari oportet, & vomitu facto alimentum molle & lene ſenſim adhibere.

Quæcumque vero monſtroſa corpora in ſomnis ſe oſtendunt, & hominem territant, ciborum inſuetorum repletionem, & ſecretionem, & choleram, ac periculoſum morbum indicant. Verum vomitus procurandus, & ad dies quinque cibi quam leviſſimi, non multi, neque acres, neque ſicci, neque calidi ſenſim adhibendi, & laboribus maxime ad naturam accomodatis (utendum;) præterquam deambulationibus a cœna. Balneis etiam & calidis lavacris utendum & animi æquabilitate; ſol & frigus vitanda.

CAPUT VIII.

Quæ ab adſuetorum eſu, potu, viſu; quæ a pugna, fluminum trajectionibus, hoſtibus & monſtris ſomniorum interpretationes deſumantur.

PER somnum vero si quis solitos cibos aut potus sibi edere ac bibere videatur, alimenti inopiam, animique mœrorem indicat. Carnes autem validissimæ, maximæ exsuperantiæ indices sunt, debiliores vero, minoris. Quemadmodum enim id, quod editur, bonum est, ita & quod cernitur. Cibos igitur subtrahere convenit, quum alimenti exundantis id sit indicium. Quin etiam panes ex caseo & melle confecti, per somnum comesti, eadem indicant. Aquam puram (per somnum) bibere, bonum; reliqua vero omnia nocent. Quæcunque ex consuetis per quietem quis sibi cernere videtur, ea animi desiderium significant. Quæ vero perterritus fugit, sanguinis repressionem præ siccitate indicant. Corpus autem refrigerare & humectare conducit.

Quod si quis aut pugnare, aut pungi, aut ab aliis vinciri sibi videtur, secretionem circuitui contrariam in corpore factam significat. Vomere igitur confert & adtenuare, ac deambulare, cibisque levibus uti, & a vomitu per dies quinque eos sensim adhibere.

Quin & errores, & adscensus in somnis adparentes, gravia hæc denunciant. Fluviorum transitus, hostes armati, monstra difformia, morbum aut furorem præsagiunt. His igitur conducit, qui talibus insomniis detinentur, ut cibis paucis, levibus ac mollibus utantur, & vomitibus factis, ad dies quinque leniter cibos adhibeant. Laboribus quoque multis naturæ accommodatis utendum; præterquam a cœna. Balnea calida, desidia, frigus & sol, vitanda. Qui his, velut conscripta sunt, utetur, vitam sanus deget. Atque hæc victus ratio, quantum homini consequi licuit, Diis bene juvantibus, a me est inventa.

HIPPOCRATIS DE ULCERIBUS LIBER

PRÆFATIO.

NON videtur HIPPOCRATIS, *qui nimis multa, nimisque varia medicamenta contineat: in eo a libris muliebrium diversus, quod doses medicamentorum non addat. Placent aliqua monita, contra abusum oleosorum & laxantium, de curandis partibus ulceri circumpositis. Medicamenta ipsa satis cum rerum natura conveniunt, est tamen quod arsenicum recipiat, & nigrum veratrum, & cantharides. Plantas aliquas breviter describit.*

ULCERA universa, nisi vino, humectare non oportet, si non in articulo fuerit ulcus. Nam siccum sano proprius est, & humidum non sano. Est enim ulcus, humidum; quod vero sanum est, siccum. Præstat autem absque deligatione sinere, præterquam quod cataplasma imponitur, quamquam aliqua ulcera neque cataplasma ferre possint, magis autem recentia quam vetustiora, & quæ sunt in articulis. Modicus cibus, & aqua quammaxime omnibus ulceribus conducunt, & magis recen-

tioribus quam vetuſtioribus, & ſi quod aliud ulcus inflammatum eſt, aut inflammationem minatur, & ſi periculum eſt corruptionis, & ulceribus ac inflammationibus in articulis: & ubi convulſionem fieri periculum eſt: & vulneribus in ventre. Maxime vero omnium, fracturis in capite, ac femore, & ſi cui alii parti fractura contigerit.

Stare autem ulceri minime conducit, præſertim ſi quis in crure ulcus habeat, imo neque ſedere, neque ambulare. Verum otium, & quies maxime conferunt. At vero recentia ulcera omnia, tum ipſa, tum circumſitæ partes, minime inflammationem incurrent, ſi quis quamcitiſſime ſuppuret, & pus ab oſculo ulceris non interceptum ſupprimatur, aut ſi quis avertat, ut omnino non ſuppurentur, præterquam neceſſario, eoque pauciſſimo pure, & ſicca ſint, quammaxime ex medicamento non moleſto. Igneum enim fervorem hoc inducit, ubi horror, & pulſatio acceſſerit. Inflammantur enim ulcera tunc, quum ad ſuppurationem tendunt. Suppurantur autem alterato ſanguine ac calefacto, donec putrefactus talium ulcerum pus fiat. Quum vero cataplaſmate opus eſſe viſum fuerit, non ipſum ulcus cataplaſmate integere oportet, ſed circumſitas partes, quo pus decedat, & quæ indurata ſunt molleſcant. Cæterum ex ulceribus, ſi quod acuto ſpecillo inciſum, aut diſſectum fuerit, cruentis vulneribus aptum medicamentum ſuſcipit, & reſiccatorium quoddam, quod prohibet ſuppurationem.

Si qua caro ex telo contuſa, & diſſecta eſt, eam curare oportet, quo quam celerrime ſuppuretur. Nam & minus inflammatur, & neceſſe eſt carnes contuſas ac diſſectas putreſcere, ac pus

fieri, & eliquari, ac consumi, & postea novas carnes nasci.

Omni recenti ulceri, præterquam in ventre, conducit frequenter sanguinem defluere facere, prout opportunum esse visum fuerit, & ab ipsis partibus ulcus complectentibus, tum alias, tum si in tibia ulcus fuerit, aut in digito pedis, aut manus, magis quam si alicubi in alia corporis parte. Sanguine enim defluente, gracilescentia, sicciora fiunt ac minora. Prohibet enim hoc maxime talia ulcera humectari. Deinde vero in omnibus putredo sanguinis ex sanguinis transmutitione fit. Confert autem post sanguinis defluxionem in talibus ulceribus etiam spongiam deligare densam, mollem, concisam, icciorem quam humidiorem, aut super spongiam superne folia multa ponere.

At oleum, & quæcumque mollia, aut oleosa sunt medicamenta, talibus ulceribus non conducunt, si non valde jam ad sanitatem tendant. Neque ulceribus ex recenti vulnere oleum conducit, neque mollientia, neque adiposa medicamenta, tum alias, tum quod ulcus ampliore purgatione opus habet. Ut autem in summa dicam, oleo ilitio facienda est, & in æstate, & hyeme, in his ad quæ talibus medicamentis opus habemus.

Depurgatio ventris deorsum plurimis ulceribus confert, & in vulneribus, quæ sunt in capite, & in ventre, & in articulis, & in quibus corruptionis periculum est, & in his, quæ consuta sunt, & in exedentibus, ac serpentibus, & alias inveteratis ulceribus.

At ubi deligare voles, pharmaca non prius imponere oportet, quam ubi valde siccum feceris ulcus. Tunc vero adponere oportet, ulcus au-

tem sæpe spongia detegere, & rursus linteum siccum, ac purum sæpe adhibere, atque sic imposito medicamento, quod conferre videtur, deligare, aut non deligare.

Plerisque ulceribus tempus calidius commodius est hyeme, exceptis his, quæ in capite sunt, ac ventre, magis vero æquinoctii tempus. Ulcera quæcumque probe, & prout oportet purgata sunt, semper ad sicciorem modum germinationem faciunt. Hæc autem plerumque carne non superexcrescunt. Si undecumque tandem os discesserit, aut ustum, aut sectum, aut alio modo, horum ulcerum cicatrices caviores fiunt. Ulcera non purgata, non committi solent, etiamsi adducantur, neque sua sponte coeunt. Ubi circumsitæ ulceris partes inflammatæ sunt, quamdiu durat inflammatio, ulcera coire non solent. Sed & ubi circumsitæ partes denigratæ fuerint, & sanguinis putredine, aut etiam varice, influxionem sanguinis exhibente, neque hæc coire solent, si non circumsitas ulceris partes sanas feceris. Ex ulceribus rotunda si subcava fuerint, excidere oportet undiquaque in orbem ea, quæ discesserunt, aut omnia, aut ex dimidio circuli, secundum longitudinem naturæ hominis.

In omni ulcere igne sacro accedente, corpus purgationem facere oportet, in utram partem ulceri contulerit, sive sursum, sive deorsum. Cui tumor obortus fuerit circa ulcus, ulcere non inflammato, huic postea temporis progressu tumor puris subsidentiam habet.

Quodcumque ulcus ex inflammatiore tumidum non sedatur, dum alia, quæ simul inflammari, ac tumescere cœperunt, sedantur, etiam hoc non coalescere periculum est. Quæcumque vero ex casu, aut alio quopiam modo dissecatur, & con-

tenduntur, & intumeſcunt, ita ut vicinæ circumcirca partes ſuppuratæ pus de tumoribus per ulcus egerant; in talibus quidquid cataplaſmate opus habere viſum fuerit, non ſuper ipſum ulcus cataplaſma ponere oportet, ſed ſuper circumſitas partes, quo pus decedat, & indurata molliantur. Poſtquam autem mollita fuerint, & inflammatio ſedata, ſpongiis ſuper ea, quæ abſceſſerunt, deligatis compeſcito, initio a ſana parte facto, atque ita procedendo. Superne vero ſuper ſpongiam folia ſint multa. Quum vero compeſci non poterit caro, quæ humida exiſtit, in cauſſa eſt, ut hanc ejicias.

Si ſub profunda carne ulcus fuerit, ex utrisque & ex deligatione, & ex eo quod inſuper compreſſit, hoc ſane incurvum ſubadtollitur, & ſi quis id ſecet ſpecillo, ſi fieri poterit, ad fluxionem accommodatum ab ore ulcus reſecare oportet, ubi commodum tempus eſſe viſum fuerit, atque ita curationem adhibere, qualicumque tandem indigere videbitur.

Plerumque vero in omni ulcere, quod ventrem habet, in directum ad viſum conſpicua ſunt omnia, tumore non præſente. Et ſi quidem in ipſo fuerit putredo, aut caro ſuberit humida, ac putrida, hoc ulcus & complectentes ulcus partes, adſpectu nigra ſublivida erunt. Et in exedentibus ulceribus, qua parte phagedæna adfuerit, vehementiſſimeque depaſcitur, ac edit, ea parte circumſita ulceris pars colorem habebit nigrum, ſublividum.

Cataplaſmata tumorum, & inflammationis in circumſitis partibus ſunt verbaſcum coctum, & trifolii folia cruda, & liguſtri folia cocta, & polium. Si vero etiam purgari opus habuerit ulcus, omnia quidem etiam hæc purgant. Sed & fici,

& oleæ folia, & marrubium. Coquere autem oportet hæc omnia, & maxime viticem, & fici ac oleæ folia, & mali punicæ folia similiter coquere oportet. Crudis vero his utendum est. Malvæ folia terito cum vino, & rutæ folia, & origani viridis. Omnibus his lini semen torrefactum, ac tusum quamlevissime, admiscere oportet. Ubi vero periculum est, ignem sacrum in ulceribus oboriturum esse, isatidis folia trita cruda cum lini semine imponito, aut lini semen solani, aut isatidis succo subactum.

Quum autem ulcus purum quidem fuerit, verum inflammatum est, & ulcus, & circumsitæ itidem inflammatæ partes, lentem vino coctam, ac leviter tritam, oleo modico subactam imponito, ac deligato, & rubi canini folia in aqua cocta, leviter trita imponito, linteo tenui subextento, puro, vinoque, ac oleo madefacto. Et ubi committere, ac coalescere ulcus voles, rubi canini folia velut lentem præparato. Nasturtium item sauridion a lacerti similitudine appellatum, vinum, & lini semen tenuiter tritum commiscentur. Et hæc, lini semen, & vitex crudus, & alumen melium; hæc aceto subacta. Uvam albam immaturam per colum in vas æris rubri expressam, per dies ad solem exponito, noctu autem tollito, ne irroretur. Per dies vero indesinenter terito, ut æqualiter siccetur, & de æneo vase quamplurimum adsumat. Tanto autem tempore ad solem exponere oportet, donec ad mellis crassitudinem devenerit. Postea & hunc succum, & mel quamoptimum, & vinum dulce in æneam ollam infundito, ita tamen, ut prius resinam terebinthinam in vino coquas, donec dura fiat instar mellis cocti, & postea resinam eximas, & vinum adfundas. Sit autem plurimus uvæ imma-

turæ ſuccus. Secundo loco vinum. Tertio mel. Myrrham etiam ſtacten quamoptimam, leviter tritam, eodem vino paullatim adfuſo diluito, & poſtea ipſam per ſeipſam cum vino ſæpe agitando coquito, & ubi ad bonam craſſitudinem deveniſſe videbitur, ad uvæ immaturæ ſuccum adfundito, & nitrum optimum torrefactum ſenſim ad pharmacum admiſceto, & floris æris minus, quam nitri. Hæc poſtquam miſcueris, coquito non minus tribus diebus, lignis ficulneis non multis ſuccenſis, aut prunis, ne torreatur; & ubi hoc pharmacum illinitur, omnia, quæ imponuntur, ſicca ſint, & ulcera non humectentur. Utendum autem eſt hoc pharmaco ad ulcerata inveterata, ac recentia, & ad pudendi, & capitis, ac aurium ulcera.

Aliud ad eadem ulcera. Fel bubulum ſiccum, mel quamoptimum, vinum album, in quo cocta ſint loti ramenta, thus, myrrha æqualis, crocus æqualis, flos æris ſimiliter. Ex liquidis autem vinum ſit plurimum, deinde mel, pauciſſimum vero fel.

Aliud. Vinum, mel, oleum cedrinum. Sicca vero ſint flos æris, myrrha, malicorium ſiccum.

Aliud. Flos æris toſtus dimidia parte, myrrhæ duæ partes dimidiæ, croci partes tres, mel modicum, cum vino hæc torrentur.

Aliud. Thuris pars, gallæ pars, croci tres. Hæc ſingula ſicca quam leviſſime terito, deinde mixta ad ſolem calidiſſimum, adfuſo uvæ immaturæ ſucco, donec viſcoſa fiant, per tres dies terito, poſtea vino auſtero, nigro, odorato paulatim adfuſo, diluito.

Aliud. In vino dulci albo ilicis radices coquito, & ubi probe habere viſum fuerit, de vino defuſo duas partes ſumito, & amurcæ olei quamſicciſ-

ſimæ partem unam. Poſtea agitando coquito, ne torreſiant, lento igne, donec ad bonam craſſitudinem deveniant.

Aliud. Reliqua quidem eadem ſint. Verum pro vino, acetum ſit album, acerrimum, in quo tinctæ ſint ſuccidæ lanæ. Poſtea admixta amurca coquito, & ſuccum caprifici adfundito, & alumen melium, & nitrum, ac æris florem, utraque toſta admiſceto. Hoc magis priore ulcera purgat. Verum prius non minus reſiccat.

Aliud. Lanas ſuccidas pauciſſima aqua tingito, deinde vini tertiam partem ad aquam miſceto, ac coquito, donec bona provenerit craſſitudo. Ex his recentia vulnera quamcitiſſime ſuppurari poſſunt.

Aliud. Aron ſiccum inſpergito, ac adaptato.

Aliud. Fici, dum ſucculenta eſt, corticem viridem, in vino tritum immittito: & ſine vino, ipſum etiam cum melle.

Aliud. Ad acetum, in quo cocta ſunt loti ramenta: ſit autem album: amurcam olivarum, & picis ſerum crudum admiſceto, & illinito, & inſtillato, & deligato ſicca. Hoc recentia vulnera avertit, ne ſuppurentur: aut aceto abluito, & vino imbuta ſpongia extergito.

Aliud. Plumbum tritum cum ſpodio cyprio levigatum inſpergito. Et loti ramenta inſpergito, & ſquamam æris, & chalcitidem cum ære, & ſolam per ſe, & cum loti ramentis. Et alias, ubi ſiccis opus fuerit, talibus utendum eſt, & ſpodio Illyrico trito cum ramentis, & ipſis ſolis ramentis, & flore argenti ſolo, quamleviſſime trito, & ariſtolochiam raſam, ac tritam leviter, inſpergito.

Aliud ad cruenta vulnera. Myrrha, thus, galla, ærugo, flos æris toſtus, alumen Ægyptium toſtum, œnanthe, lanarum ſordes, plumbago,

horum ſingulorum æquale pondus diluitur cum vino velut ſuperius, & reliqua præparatio fit eodem modo.

Aliud. Acetum quamacerrimum album, mel, alumen Ægyptium, nitrum optimum leviter toſtum, fellis parum, ſimul coquito. Hoc carnem ſuperexcreſcentem conſumit, & cavat, & non mordet.

Aliud. Herba eſt parvis foliis prædita, cui nomen eſt Parthenium microphyllum. Hæc verrucas de pudendo aufert: & chalcitis ex inſula Melo cruda, & elaterium tenue ſiccum adſtringit, & malicorium tenue ſiccum eodem modo. Maxime autem replet cava, pura, herba Lagopyrus nomine: eſt autem tritico ſimilis ubi areſcit, folio parvo velut olea, ſed longiore: & marrubii folium cum oleæ foliis.

Aliud. Caricæ ſicciſſimæ internam partem pinguem, mellis ſpeciem referentem duabus portionibus, cum ſeminis lini toſti non admodum, ac triti quamtenuiſſime parte una.

Aliud. Caricæ partem internam, & florem æris tenuem modicum, & fici ſuccum.

Aliud. Caricæ partem internam, chamæleonem nigrum, bubulum fel ſiccum.

Aliud. Reliqua quidem eadem ſint. Verum ſicca, naſturtium tenue crudum, irio, utrumque pari pondere; caricæ vero partes duæ ſint, & ſeminis lini partes duæ, cum fici ſucco.

Quum autem aliquo horum pharmacorum uteris, ſplenia aceto imbuta ſuperne imponito, & ſpongia ſuper ſplenia impoſita deligato, & paullo magis adprimito. Si vero circumſitæ partes inflammatæ fuerint, quidquid conferre viſum fuerit, circumponito. Si liquido uti voles, etiam caricum pharmacum illinito, & velut ſupra ſcri-

ptum eſt, deligato eodem modo. Eſt autem ex his pharmacum factum veratro nigro, ſandaracha, ſquama æris, plumbo uſto, cum multo ſulphure, auripigmento, cantharide. Ex his, prout viſum fuerit, componito, ac utitor. Diluuntur oleo cedrino. Poſtquam vero ſatis fuerit illitum, pharmacum ejicito, & aron coctum, tritum impo-nito; aut ſiccum, tritum, oleo ſubactum. Et ſi ſicco carico uti voles, liquida removere oportet, & pharmacum inſpergere. Facit autem ſiccum ex veratro ſolo conſtans, ac ſandaracha.

Aliud liquidum. Herba eſt, cujus folium ſimile eſt aro natura, verum album, lanuginoſum, ad hederæ folii magnitudinem. Hæc herba cum vino imponitur. Aut ilicis partem eam, quæ eſt circum truncum, cum vino tritam imponito.

Aliud. Uvæ immaturæ ſuccus, acetum acerrimum, flos æris, nitrum, ſuccus caprifici. Ad uvæ immaturæ ſuccum alumen injicito tenuiſſime tritum, & in vas æris rubri immiſſum ad ſolem exponito, ac agitato, & ubi ad bonam ſpiſſitudinem devenerit, tollito.

Sicca ad cruenta vulnera hæc faciunt. Veratrum nigrum tenuiſſime tritum inſpergitur, quamdiu aliquid humoris inerit, ac depaſcentis. Deligatio vero eadem eſt, quæ in emplaſtris.

Aliud. Salis grana ſicciſſima in æneam ollam, aut fictilem novam immittito, magnitudine maxime æqualia, non magna; & mel optimum dupla ſalis menſura, pro conjectura facta, ad ſalem adfundito, deinde ollam prunis imponito, & dum totum combuſtum fuerit, ſinito. Poſtea exterſo, ac expurgato per ſpongiam ulcere, inſpergito, & velut prius deligato, & paullo magis comprimito. Poſtridie vero qua parte non adhæſerit pharmacum, inſpergito, comprimito, ac deligato. Ubi

vero pharmacum diſcedere voles, acetum calidum adfundito, donec diſcedat, & rurſus eadem facito, ſi opus fuerit exterſione per ſpongiam facta.

Aliud ſiccum mordax. Miſy quam leviſſime tritum inſpergito in ea, quæ humida ſunt, ac putrida; & florem æris tenuem non penitus leviter tritum.

Aliud ſiccum ſimiliter mordax. Ubi ſpongia exterſiſti, lanas quammaxime ſuccidas in teſta exurito, face admota, donec totas combuſſeris: hoc pharmacum leviter tritum inſpergito, & eamdem deligationem adhibeto.

Aliud ſiccum ad eadem ulcera. Chamæleo niger, alumen fici ſucco ſubactum, ſubigito autem toſtum, & anchuſam miſceto.

Aliud. Anagallis, & alumen Ægyptium toſtum.

Aliud. Pulvillum inſperſilem Orchomenium inſpergito. Cæterum ad nomas proſerpendo depaſcentes alumen Ægyptium toſtum, itemque Melium facit. Verum nitro toſto inſperſo prius præparare, ac ſpongia extergere oportet. Facit & chalcitis toſta. Torrere autem oportet, donec flammæ ſpeciem induat.

Ad vetera ulcera in tibiis fientia, fiunt autem ſanguinolenta, & nigra, meliloti florem tritum, melle ſubactum, cataplaſmatis modo utere.

At vero ſupra nervos diſſectos, myrti ſylveſtris radices contuſas, ac cribratas, & oleo ſubactas deligato. Et herbam quinquefolium: eſt autem alba, & lanuginoſa, & altior a terra, quam nigrum quinquefolium: in oleo tritum deligato, & tertia die exſolvito. His autem medicamentis in hyeme potius, quam æſtate utendum eſt.

Medicamenta mollientia, quæ etiam cicatrices pulchras faciunt. Scillæ internam partem mucoſam terito, & reſinam de picea, cum recenti

adipe ſuillo, & oleo modico, reſinaque, ac ceruſa modica. Et adipem anſerinum, ac ſuillum recentem purum, & oleum modicum, & ſcillam, & ceram albiſſimam. Aut ſcillam, oleum album, reſinæ parum, ceram, adipem ſuillum veterem, ac recentem. Facit & oleum, & ærugo, & ſcilla, & reſina. Sint autem duæ partes veteris adipis ad recentem. De reliquis autem quantum opportunum eſſe viſum fuerit. Adipem recentem liquefactum in aliam ollam defundito, & plumbaginem leviſſime tritam, ac cribratam commiſceto, adcoquito, & primum agitato. Coquito autem, donec deſtillatum in terram congeletur, deinde tollito, ac reliquum diffundito, præter lapidem ſubſidentem; & reſinam injicito, ac agitato, & modicum oleum cedrinum, & quod prius diffuſum, ac ablatum fuit, admiſceto. Porro in omnibus mollibus, in quibus reſinam admiſces, ubi pharmacum ab igne abſtuleris, in calidum adhuc reſinam immittito, ac agitato.

Aliud. Adeps ſuillus vetus, & novus, & cera, & oleum: Sicca vero loti ramenta, thus, plumbago, thuris videlicet pars una, plumbaginis una, & ramentorum loti una. Sint autem adipis veteris partes duæ, ceræ una, & novi adipis una. Aut adipem ſolum veterem ſuillum, & cum ipſo adipem caprinum recentem quamminime cum membrana, ſed purgatum, parum terito, aut contundito, & oleum adfundito, & plumbum cum ſpodio inſpergito, & ramentorum loti dimidium.

Aliud. Adeps caprinus, ſpodium, chalcitis cærulea, oleum.

De Ambuſtis. Ilicis radices coquere oportet teneras. Quarum ſi cortex craſſiſſimus eſt, ac viridiſſimus, conſectum in tenues partes, vino albo adfuſo, lento igne coquito, donec ad bonam craſſi-

craſſitudinem deveniat, ut illini poſſit. Poteſt & in aqua coqui eodem modo.

Aliud non mordax. Suillum adipem ſolum veterem liquefactum illinito. Superne vero ſcillæ radicem diſſectam imponito, ac deligato. Poſtridie vero foveto, ac perfundito, & adipem ſuillum veterem liquato, & ceram, ac oleum admiſceto, thus item, & loti ramenta, ac minium: hoc ubi illeveris, ari folia in vino, ac oleo cocta adponito, ac deligato.

Aliud. Poſtquam ſuillo adipe illeveris vetuſto, haſtulæ regiæ radices in vino coctas, ac tritas ſuperillinito.

Aliud. Adipem ſuillum veterem liquato, & reſinam, ac bitumen admiſceto, & hæc linteo illita, ad ignem calefacta, imponito, ac deligato. Quum in dorſo ex plagis, aut alias ulcus factum fuerit, ſcilla cocta, trita, ac linteo illita deligato. Poſtea vero adipem caprinum, & recentem ſuillum, & ſpodium, & oleum, & thus illinito.

Tumores in pedibus fientes, & ſponte, & non ſua ſponte, in quibus neque tumores, neque inflammatio a cataplaſmatibus ſedatur: & ſi quis ſpongias deliget, aut lanas, aut aliud quid ſuper ſanam partem, poſtea intumeſcunt ſua ſponte, ac inflammantur: influxio ſanguinis per venas in cauſſa eſt, ſi cui non contuſio cauſſa eſt. Et ſi alicubi alia in corporis parte tale quid fiat, eadem ratio eſt. Verum ſanguinem detrahere oportet de venis præſertim influentibus, ſi conſpicuæ fuerint. Sin minus, pertundere tumores oportet, profundioribus, ac frequentioribus vulnuſculis impactis. Sed & in aliis omnibus, quæ pertundis, ſic facere oportet, atque hoc acutiſſimis, ac tenuiſſimis ferramentis. Quum vero ſanguinem detrahis, ſpecillo ne valde premas, ne contuſio

accedat. Aceto autem perluito, & grumum ſanguinis in hiatibus ne relinquito; & illito cruentis vulneribus deſtinato medicamento, lanas ſuccidas, carminatas, molles deligato, vino & oleo reſperſas. Et pertuſam partem æger ita habeat, ut refluxus ſit ſanguinis, non defluxus; & omnino non humectet; & parum cibi capiat, & aquam bibat. Si vero ubi ſolveris, fiſſuras repereris inflammatas, cataplaſmata ex vitice, ac lini ſemine imponito. Si vero ulceratæ fuerint fiſſuræ, ac eruperint, ad rem reſpiciens, & quod opus fuerit adhibens, de cætero curato.

At ubi varix ineſt in tibia, aut conſpicuus, aut in carne, & tibia eſt nigra, & videtur opus habere ſanguine ab ipſa defluente; talia nequaquam pertundere oportet. Plerumque enim magna ulcera ex fiſſuris fiunt, propter varicis influxum. Verum varicem ipſum alias atque alias compungere oportet, ubi opportunum eſſe viſum fuerit.

Cæterum quum venam ſecueris, poſtquam ſanguinem dimiſceris, & faſciam ſolveris, & non ſiſtatur, in contrarium partem habeat, quo refluxus ſanguinis fiat, ſive manus fuerit, ſive crus, utpote ſanguine retro fluente, atque ita tempus longius, aut brevius decumbens expectet. Poſtea ipſum ſic habentem deligato, nullo grumo exſiſtente in fiſſura. Deinde ſplenium duplum vino imbutum adponito, & ſuper ipſum lanam puram oleo imbutam. Nam etiamſi influxus ſanguinis fuerit violentus, ſuppreſſio fit influentis. Et ſi grumo in fiſſura manente ſic inflammetur, ſuppuratur. Pranſum autem, & potum plus, aut minus venam ſecare ſinere oportet, & aliquantum calefactum, & die calidiore, quam frigidiore. Si vero influat ſanguis, cucurbitam adfigere oportet, & ſi ablata cucurbita, multum ſanguinis, aut

ſeroſus ſanguis fluat, cito priusquam repleatur rurſus adfigere, & quod reſtat extrahere. Sin minus, grumi in fiſſuris inhærent, & deinde ex ipſis inflammata ulcera fiunt. Aceto autem omnia talia perluere oportet, & poſtea non humectare, neque in fiſſuras decumbere. Verum aliquo medicamento cruentis vulneribus deſtinato fiſſuras illinere. Et quum infra genu, aut ad genu adfigere cucurbitas oportuerit, ſtanti erecto, ſi ſtare potuerit, adfigantur.

HIPPOCRATIS LIBER DE FISTULIS.

PRÆFATIO.

De fiſtula ani. Eam filo contorto jubet eradere, aut certe ſecare. Ad ani prolapſum adſtringentia medicamenta laudat. Monet, minus prolapſuram, ſi inter egerendum pedes extenderis. Ad pituitam & bilem cauſas morborum refert, ut in libro de mulierum morbis. Medicamentorum etiam ubertatem habet, & cnidia grana. Cum libro de hæmorrhoidibus denique continuum librum efficit. Pro genuino habet FOESIUS.

FISTULÆ fiunt quidem ex contuſionibus, & tuberculis, fiunt autem & ex remigatione, ac equitatione, quum in natibus congregatus fuerit ſanguis prope ſedem. Putreſcens enim di-

ſtribuitur ad molles partes, nimirum quum & inteſtinum rectum ſit humidum, & caro mollis, in quam diſtribuitur, donec tuberculum eruperit, & deorſum ad rectum inteſtinum computruerit. Poſtquam autem hoc factum fuerit, in fiſtulam abit, ac ſanie manat, & ſtercus per ipſam fluit, & flatus, & abominatio multa. Ex contuſionibus itaque fit fiſtula, ubi aliquis circa rectum inteſtinum locus contuſus fuerit ex plaga, aut ex caſu, aut vulnere, aut equitatione, aut remigatione, aut quæcumque talia ſunt. Congregatur enim ſanguis. Putreſcens autem ſuppuratur, a ſuppurato vero ea, quæ de tuberculis dicta ſunt, patitur. Primum igitur, quum tale quoddam tuberculum naſcens ſenſerit, crudum quamcitiſſime ſecare oportet, priusquam ſuppuretur, ad rectum inteſtinum.

Si vero jam ægrotantem ex fiſtula adſumſeris, allii caulem recentem accipe, & homine ſupino reclinato, diductis cruribus altero huc, altero illuc, caulem immitte, donec offendas ac impingas, & fiſtulæ profunditatem per caulem metire, & ſeſelis radicem tenuiſſime tritam, aqua adfuſa, ad dies quatuor macerato, eamque aquam trium cyathorum menſura, melle admixto, æger bibat jejunus. Cum hac etiam aſcaridas purgato. Quicumque vero relicti fuerint non curati, moriuntur. Poſtea linteum byſſinum tithymalli magni ſucco imbutum, flore æris toſto trito inſperſo, in penicilli figuram intorque, longitudine fiſtulæ æqualem, filo per ſummum penicillum tranſmiſſo, & rurſus per ſummum caulem; & homine ſupino reclinato, adhibito catoptere inſtrumento ſedem expandente, corroſam recti inteſtini partem inſpicito, & ſic caulem immittito: & ubi in inteſtinum inciderit, adprehenſum retrahito, do-

nec penicillus fuerit intrusus, & superiori, ac inferiori parti adæquatus. Postquam vero fuerit intrusus, glandem corneam in intestinum indito, & podice ex terra cimolia oblito sinito. Ubi vero ventrem exonerat, eximito, ac rursus indito, donec ad quintum pervenerit diem. Sexta autem eximito, extrahens pernicillum ex carne, & alumen terito, eoque glandem expleto, & intestinum indito, ac sinito, donec alumen liquidum fiat. Podicem vero myrrha illinito, donec coaluisse visus fuerit.

Alia curatio. Crudum linum tenuissimum accipito, & ad palmi longitudinem quincuplicato, & pilum equinum circumdato. Deinde facto specillo stanneo in summa parte perforato, & initio lini complicati in specillum immisso, specillum in fistulam demittito, & simul sinistræ manus digitum indicem in sedem indito. Ubi vero specillum contigerit digitum, inflexa summa specilli parte, initium lini, quod est in specillo, per digitum adducito: & specillum quidem rursus extrahito, lini vero initia bis aut ter connectito, & reliquam lini partem intortam ad nexum deligato. Postea vero dimissum negotia sua obire, jubeto. Cæterum quantum putrescente fistula de lino laxatur, tantum augere oportet, ac intorquere semper singulis diebus. Si vero linum crudum computrescat, priusquam fistula corrodatur, aliud linum ad pilum innecte, immitte, ac connecte. Pilus enim ea de caussa ad crudum linum additur, quod non putrescit. Postquam vero fistula computruerit, spongiam mollem in tenuissima frusta concisam adponere oportet, deinde in fistulam quidem florem æris tostum multum per specillum immittere. Spongiam vero melle illi-

nere, & ſubjecto digito indice ſiniſtræ manus ultra protrudere, & adpoſitam alteram ſpongiam deligare, eodem modo velut in hæmorrhoidibus. Poſtridie vero exſolvere, & aqua calida abluere, & cum ſpongia per ſiniſtræ manus digitum fiſtulam purgare conari: & rurſus æris florem immittere, ac ſpongiam deligare. Atque hæc facere oportet per dies ſeptenos. In his enim maxime tunica fiſtulæ computreſcit, de cætero vero, donec ſanata fuerit, ſpongiam deligare. Nam dum per hunc modum fiſtula a ſpongia cogitur, ac explicatur, neque rurſus concidere poterit, neque alia ipſius pars ſanabitur, alia vero rurſus complebitur, ſed in ſeipſa tota ſana erit. Verum in hac curatione multa aqua calida proluere oportet, & fame macerare. Si vero non corroſa fuerit fiſtula, ſpecillo immiſſo, ſecato, donec diduxeris, & æris florem inſpergito, & ad dies quinque ſinito. Deinde aquam calidam adfundito, & polentam aqua ſubactam ſuperimponito, & betarum folia deligato. Ubi vero exciderit æris flos, & fiſtulæ ulcus purum fuerit, velut priorem curato. Si vero in loco ſit, ubi fieri id non poſſit, & profunda etiam ſit fiſtula, flore æris, & myrrha, & nitro in urina dilutis colluito: & in fiſtulæ oſculum plumbeam glandem indito, ne coaleſcat. Collutio vero facienda eſt, pennæ fiſtula ad veſicam adligata, & fiſtula intro immiſſa, atque ſic collutione infuſa. Verum ſanus non fit, ſi non ſecetur.

Si inteſtinum rectum inflammatum fuerit, & dolor habeat, & febris, & frequenter ad exonerandam alvum deſideat, & nihil egerat, & præ inflammatione ſedes exiiſſe videatur, & aliquando urinæ ſtillicidium corripiat; hic morbus fit, quum pituita ex corpore ad inteſtinum rectum decubue-

rit. Conferunt autem calida. Quum enim hæc adhibentur, pituitam adtenuare, ac confumere poffunt, & fimul acrimonia fua falfam pituitam aquofam reddere, ut non fit ardor, neque morfus aliquis in inteftino. Curare itaque oportet hoc modo. Ægrum in calidam aquam collocato, & trita grani cnidii grana fexaginta in vini hemina dimidia diluito, tepefacito, & infundito. Hæc & pituitam educunt, & ftercus. Si vero in aqua non fedet, ova cocta in vino nigro odorato ad fedem adponito, calido quopiam inferne fubftrato, aut vefica aqua calida plena. Aut lini femen toftum, molitum, tritum, pari farina, in vino nigro odorato, & oleo admixta, cataplafmatis modo calidiffime imponito. Aut hordeum, & alumen Ægyptium tritum mifceto, & glandem oblongam efformato, & ad ignem tepefaciens digitis effingito, deinde fumme tepidam effectam in fedem indito. Forinfecus autem cerato oblinito, & allium in vino nigro diluto coctum pro cataplafmate imponito. Poftquam vero exemeris, in aquam calidam collocato: & folani fuccum, & anferinum ac fuillum adipem, & chryfocollam, & refinam, & ceram albam commifceto, fimulque liquefacito, & cum his illinito, & quamdiu inflammatio duraverit, allium coctum ut cataplafma adhibeto. Et fi quidem ad hæc a dolore liberetur, fatis fit; fin minus, bibat peplum, meconium album appellatum, aut aliud quoddam, quod pituitam purgat. Et quamdiu durat inflammatio, eduliis levibus nutriatur.

Urinæ ftillicidium ex his incidit. Vefica ex inteftino recto calefcens, caliditate pituitam adducit, a pituita vero urinæ ftillicidium fit. Si quidem igitur una cum morbo fedetur, folet enim

plerumque ita fieri, satis est; sin minus, medicamenta ad urinæ stillicidium destinata exhibeto.

Si vero sedes elabatur, fomento per mollem spongiam adhibito, & cochleæ muco illito, e manibus deligatum suspendito ad modicum tempus, & redibit. Si vero amplius excidat, & non maneat intus, laterum mollitudines præcingito, & retrorsum fasciam ex cingulo submittito, & ubi sedem intro protrusisti, spongiam mollem aqua calida, in qua loti ramenta cocta sunt, imbutam imponito. Sed & de aqua ipsa ad sedem adfundito, spongiam vero exprimito, deinde fasciam per media crura subextentam, circa umbilicum deligato. Ubi vero alvum exonerare volet, inter tabulas angustissimas insidens id faciat. Si vero puer fuerit, intra mulieris pedes ad genua adclinatus. Dum autem ventrem exonerat, crura extendat. Sic enim minime sedes exciderit.

At si intestinum rectum humidum fiat, & sanies defluat, fece vini usta, & aqua ex myrti decocto abluito, & adiantum siccum, tusum, cribratum inspergito. Si vero sanguis profluat, ablutione ex iisdem facta chalcitidem, & cupressi, aut cedri, aut pini, aut terebinthi ramenta inspergito; pari mensura de his ad chalcitidem admixta. Forinsecus autem ceratum crassum oblinito.

Quum sedes, sive rectum intestinum exciderit, & in loco suo manere noluerit, silphium optimum, ac densissimum derasum tenue inspergito, sternutatorium medicamentum ad nares adponito, & hominem ad iram exacerbato. Aut ubi aqua calida abluisti, malicorium, & alumen, in vino albo trita, ad sedem adfundito, deinde panniculos adponito, & femora per dies tres colligato, & jejunet. Vinum autem bibat dulce. Si vero neque sic retro cedat, minium mixtum cum melle illinat.

Inteſtinum rectum ſi procidat, & ſanguis profluat, de ari radice detractum corticem in aqua coquito, deinde tritum farina admixta calidum imponito.

Aliud. Vitis ſylveſtris, quam aliqui pſilothrion vocant, radices tenerrimas deraſas in vino nigro meraco auſtero coquito, deinde tritas tepide imponito. Sed & farinam admiſceto, & in vino albo, ac oleo ſubigito, & tepide imponito.

Aliud. Cicutæ ſemen vino albo odorato inſtillato terito, deinde tepide imponito. Si vero inflammatum fuerit, hederæ radicem in aqua coctam, leviter tritam, admixta farina optima, in vino albo ſubactam imponito, & oleum ad hæc admiſceto.

Aliud. Mandragoræ radicem maxime viridem, ſin minus, ſiccam: viridem itaque lotam, ac conciſam, in vino diluto coquito, ac imponito: ſiccam vero tritam ſimiliter imponito.

Aliud. Cucumeris peponis internam partem leviter tritam imponito. Si vero dolor fiat, & inflammatum non ſit, nitrum rubrum aſſato, ac leviter terito, & alumen ac ſalem torreto, ac leviter terito, pari menſura ſingula miſceto, deinde ad picem optimam admiſceto, & linteo illita adponito, ac deligato.

Aliud. Capparis folia viridia trita, in marſupium conjecta, adalligato; & ubi urere tibi videbitur, auferto, ac rurſus adponito. Si vero folia non adſuerint, corticem radicis capparis contuſum, vino nigro ſubactum, eodem modo adligato. Hoc etiam ad ſplenis dolorem bonum eſt. Ex his cataplaſmatibus, quæ quidem frigefaciunt, fluere prohibent; quæ vero molliunt, ac calefaciunt, diffundunt; quæ in ſeſe trahunt, ſiccant, & adte-

nuant. Porro hic morbus fit, quum bilis & pituita ad hos locos decubuerit. At recto intestino inflammato, medicamento, in quo resina, & oleum, & cera, & plumbago, & adeps calidissimus commiscentur, illinere oportet.

HIPPOCRATIS
DE HÆMORRHOIDIBUS
LIBER.

PRÆFATIO.

Etsi spurius, non ideo malus libellus. Non potest esse auctoris aphorismorum, hæmorrhoides enim, quarum iste unam apertam jubet servare, noster omnes curat. Theoria etiam est a bile & a pituita. Varias curationes adhibet, ipsam ustionem, tum acria medicamenta.

HÆMORRHOIDUM morbus hoc modo fit. Quum bilis, aut pituita ad venas recti intestini decubuerit, sanguinem, qui in venis est, calefacit. Calescentes autem venæ ex vicinis venulis sanguinem attrahunt; & ubi replentur, interna sedis pars intumescit, & capita venarum supereminent, & partim dum a stercore exeunte comprimuntur, partim dum a coacervato sanguine coguntur, sanguinem eja-

culantur: atque hoc maxime quidem una cum ſtercore, aliquando vero etiam ſine ſtercore.

Curare autem oportet hoc modo. Primum equidem noſſe oportet in quo loco ſint hæmorrhoides. Rectum enim inteſtinum & ſecans, & reſecans, & conſuens, & urens, & putrefaciens, etiamſi graviſſima hæc eſſe videantur, nihil læſeris. Jubeo autem præparari ferramenta ſeptem, aut octo, magnitudine palmi, craſſitudine ſpecilli craſſi, ex ſumma parte reflexa ac lata velut in obolo parvo. Et ubi priore die purgatorio medicamento purgaſti, ea qua rem aggrederis urito, & homine ſupino reclinato, & pulvinari ſub lumbos ſubjecto, ſedem quammaxime per digitos foras extrahito, ferramentaque candentia facito, ac urito, donec reſiccaveris, & hoc ita ne contingas. Urere enim oportet, & nullam hæmorrhoidem ſine uſtione ſinere, ſed omnes exurere.

Cognoſces autem hæmorrhoidas non difficulter. Supereminent enim in internam recti inteſtini partem, velut uvæ acini, lividæ, & ſimul ut ſedes extrahitur, ſanguinem ejaculantur. Detineant autem aliqui ipſius ægri caput & manus, dum uritur, ne moveantur: & dum uritur vociferetur, ſedes enim magis inde eminet. Poſtquam vero uſſeris, lentes ac ervum coquito, & ex aqua trita imponito, ad quinque aut ſex dies. Septima vero die ſpongiam mollem in tenuiſſima fruſta concidito. Sit autem latitudo ſpongiæ undiquaque ſex digitorum, deinde ſuper ſpongiam linteum tenue, ac leve, ſpongiæ æquale, melle illitum imponito, & poſtea ſubjecto digito indice ſiniſtræ manus, mediam ſpongiam in ſedem quampenitiſſime protrudito, deinde ſupra ſpongiam lanam adponito, quo in ſede quieta permaneat. Et laterum mollitudines præcingito, & retrorſum

fasciam ex cingulo submittito, quam per media crura receptam, ad cingulum circa umbilicum deligato. At pharmacum de quo dixi, ad densam ac robustam carnem faciendam, ac producendam deligatur, & non minus, quam viginti diebus hæc deligare oportet. Sorbenda autem est semel in die farina, aut milium, aut furfurum decoctum, & aqua bibenda. Si vero ad alvum exonerandam desideat, aqua calida proluito, & tertio quoque die lavet.

Alia curatio. Extractam quammaxime sedem, aqua calida perfundito, deinde summas hæmorrhoidum partes præsecato. Pharmacum autem ad sectionem præparatum sit hoc. In æneum vas mingito, & in urinam, æris florem tostum, tritum, levem inspergito, deinde diluito, ac vas agitato, & in sole siccato. Ubi vero siccatum fuerit, eradito, terito, & levigatum ad anum adponito, & splenia oleo imbuta addito, ac spongiam supra deligato.

Alius modus. Adnascitur ad venam sanguifluam extuberantem, velut mori fructus, & si quidem valde extra fuerit extuberantia, carnis tectorium circum ipsam nascitur. Hominem igitur flexis genibus in duo mortaria sive excisos lapides locato, ac videto. Comperiens enim inflatas partes inter nates circa sedem, sanguinem vero intrinsecus procedere. Si itaque mollis sit, & sub tectorio cedat extuberantia, digito ipsam auferre oportet. Nihilo enim plus difficultatis hæc res habet, quam si quis dum ovicula excoriatur, digitum inter cutem, ac carnem adigat. Atque hæc interim dum loqueris, ægro non animadvertente facito. Postquam autem extuberantiam abstuleris, necesse est sanguinis cursus ex tota detractione promanare. Itaque vino austero,

in quo gallæ maceratæ ſunt, cito abluere oportet: & vena ſanguiflua una cum extuberantia peribit, & tectorium ſedabitur, & quanto vetuſtior adfectio fuerit, tanto facilior ſanatio erit.

Si vero penitius intus delituerit extuberantia, per catopterem inſpicito, & ne a catoptere decipiaris videto. Dum enim aperitur, extuberantiam explanat; dum vero rurſus contrahitur, recte oſtendit. Auferre autem oportet, veratro nigro in anum ſublito, deinde tertia die auferre, ac vino auſtero infuſo colluere.

Cæterum quod ſanguis non fluit, quum abſtuleris extuberantiam, mirari non oportet. Neque enim ſi in articulis diſſeces manus aut crura, ſanguis profluet. Si vero ſupra aut infra articulos ſecueris, cavas ac ſanguifluas venas comperies: & difficile fuerit, ut expedite ſiſtas. Sic etiam hæmorrhoidem in ſede, ſi ſupra aut infra extuberantiæ detractionem ſeces, ſanguis profluet. Si vero ipſam extuberantiam in connexu abſtuleris, non profluet. Si quidem igitur ita ſedatur, bene habet. Sin minus, urito, cavendo ne contingas ferro, ſed prope admotis ferramentis reſiccato, & florem æris ex urina adponito.

Alius modus curationis hæmorrhoidum. Clyſterem facere oportet, velut arundinem ſepiariam, phragmiten appellatam, & in ipſum ferramentum probe congruum adaptare. Deinde indita in ſedem clyſteris fiſtula, ferramentum candens immittere, ac frequenter eximere, quo magis calefieri ſuſtineat, & neque ulcus ex calore habeat, & venæ reſiccatæ ſanæ fiant. At vero ſi neque urere, neque reſecare voles, ubi multa calida aqua proluiſti, & ſedem everſam extraxiſti, myrrham tritam, levigatam, & gallam, & alumen Ægyptium uſtum, una & dimidia ad reliqua parte,

& melanteriæ tantumdem accipe, atque ſiccis his utere. Hæmorrhois enim ab his medicamentis decedet, velut corium combuſtum. Hæc facito, donec omnes exſtirpaveris. Et dimidia chalcitidis uſtæ pars idem efficit.

Si vero glandulis ſanare voles, ſepiæ teſtam, plumbaginis tertiam partem, bitumen, alumen, florem æris modicum, gallam, æruginem modicam commiſceto & mel coctum adfundito, & formatam ex his glandem oblongiorem adponito, donec exſtirpaveris.

Muliebrem hæmorrhoidem hoc modo curato. Multa calida aqua proluito. In aqua vero odorata, velut eſt myrica trita coquito. Deinde ſpumam argenti toſtam, & gallam miſceto, & vinum album, & oleum, & anſeris adipem adfundito, omniaque ſimul trita, poſt factam prolutionem, illinenda dato. Proluere vero oportet, ſede quammaxime extracta.

HIPPOCRATI

ADSCRIPTA

OPERA SPURIA.

DE VETERI MEDICINA LIBER.

PRÆFATIO.

SPURIUM Mercurialis recte vocat, qui satis manifesto post ARISTOTELIS tempora prodierit: ipsius enim viri principia utique impugnantur. Deinde totus est in ratiociniis, acute utique & docte scriptus. Medicinæ originem satis probabiliter tradit: imperitos nempe mortales insalubribus cibis usos ægrotasse, etiam periisse. Ad eos eventus animum adtendisse, vitasse noxios cibos, justam præparationem adhibuisse: sed ab experientia edoctos, non eosdem cibos sanis hominibus convenire & ægris, edidicisse, aliis ægris farina mistam aquam, aliis sorbitiones, aliis potum solum convenire. Sed etiam farinam aliis nocere, repletionem aliis, adeoque cuivis mortali propriam victus rationem consone. Ita veterem medicinam natam esse ab eorum adnotatione qua minus nocerent, imperfectam hactenus, neque tamen sua laude fraudandam.

Inde quatuor primas qualitates confutat, calidum, humidum, frigidum & siccum. Hypothesi artem non egere. Absque istis morbos nasci, neque redire, si eorum contrariis volueris morbos tollere. Multo plus valere ad morbos, eorumque sanationem, humorem acidum, salsum, acerbum, amarum, secretos, iterum commistos. Morbos fieri ex humo-

rum mutatione, declinatione dulcis in amarum, vel acidum, tum a figuris; a figura conica convergenti uteri fieri, ut trahat ex ventre humores, ut flatibus repleatur; a polita & molli hepatis superficie esse, quod a flatibus lædatur & inflammetur.

ARGUMENTUM LIBRI.

De artis Medicæ antiquitate, inventione, certitudine, ac præstantia; de victus ratione quædam in genere, tum in specie de sorbitione, potu, pane, ac vino, de qualitatibus primis, ac secundis, ac postremo, de fluxionibus, humoribus, flatibus nonnulla.

CAPUT I.

Medicinam exsistere, principiorum hypothesis, artis opifices, inventa, observationes, usus communis, & adfectiones comprobant.

QUICUNQUE de medicina dicere aut scribere adgressi, dicendi scopum sibi ipsis, ac fundamentum supposuerunt, calidum aut frigidum, aut humidum, aut siccum, aut aliquid quodcunque voluerint, rem in compendium contrahentes, principium caussæ, tum morborum, tum mortis hominibus omnibus idem, unum aut duo proponentes: hi in multis quidem quæ dicunt, manifesto errasse deprehenduntur. Justior autem querela est de arte præsenti, qua omnes in maximis utuntur, & bonos artifices

maxime colunt. Sunt autem opifices alii viles, alii longe præſtantes: quod ſane, ſi non eſſet omnino medicinæ ars, neque in ipſa obſervationes eſſent, neque quidquam inventorum, non utique exſtaret: ſed omnes æqualiter ejus ignari & inexperti eſſent, & per fortunam omnes ægrotorum res gubernarentur. Nunc vero res non ſic ſe habet, ſed quemadmodum aliarum omnium artium opifices multum inter ſe differunt, tum manu, tum mente, ſic etiam in medicina. Quapropter non cenſeo ego ipſam inani fundamento indigere, velut obſcura & dubia; de quibus ſi quis dicere conetur, eum neceſſe eſt fundamento uti. Velut ſi quis de ſublimibus in aere rebus, aut de ſubterraneis dicat, & quomodo habeant, ſciat; tamen neque dicenti, neque audientibus manifeſtum ſatis fuerit, veraue ſint, an ſecus. Neque enim eſt ad quod quis ſe conferat, cuique innitatur, ut veritatem cognoſcat.

Medicina autem jam ab antiquo exſiſtit, & principium & via inventa, per quam inventa, & multa & probe habentia comperta ſunt, per multum adeo tempus & reliqua deinceps invenientur, ſi quis idoneus ſit, & jam inventorum gnarus, ex his ad perquirendum procedat. Quicunque vero his rejectis, ac omnibus reprobatis, alia via aliaque forma inquirere conatur, & quid inveniſſe gloriatur, fallus eſt & fallitur. Impoſſibile enim id eſt. Verum ob quas neceſſitates impoſſibile ſit, ego demonſtrare conabor, docens ac demonſtrans artem exſiſtere, ex hoc autem palam fiet, impoſſibile eſſe aliquo alio modo inveniri.

Videtur autem mihi maxime, de hac arte dicturum oportere vulgo ac plebeis hominibus nota dicere. Neque enim de alio quopiam, neque

quærere, neque dicere convenit, quam de adfectionibus ex quibus illi ipsi ægrotant. Ipsos quidem igitur suas ipsorum adfectiones condiscere, quomodo fiunt ac desinunt, & quibus occasionibus augescunt, ac deficiunt, quum idiotæ sint, non est facile: verum ab alio inventas ac proditas, proclive. Nihil enim aliud quisque recordatur, quam quæ sibi ipsi accidisse audit. Si quis autem idiotarum sententia destituetur, & audientes non adficiet, ille etiam veritatis compos non fiet, & propterea neque fundamento, neque scopo opus habet.

CAPUT II.

Inventa alimenta naturæ ac adfectui idonea, Medicinam exsistere ac necessariam esse declarant.

ETENIM ars medica, neque inventa ab initio fuisset, neque quæsita. Nihil enim ea opus erat ægrotis hominibus, si eadem diæta uterentur, & adsumerent, quæ sani edunt, ac bibunt, imo etiam alterius cujusdam diætæ usus eis profuisset, si non alia fuissent his meliora.

Nunc autem ipsa necessitas homines coegit Medicinam inquirere, ac invenire. Quoniam ægrotis eadem in cibo adsumentibus, quæ sani solent, non fuit utile, velut neque nunc utile exsistit. Ut autem ego opinor, neque ipsa sanorum diæta, ac alimonia, qua nunc utuntur, inventa fuisset, si suffecisset homini idem cibus ac potus, qui bovi ac equo, & omnibus aliis præter hominem, veluti sunt ex terra nascentia, fructusque ac herbæ & fœnum. Ex his enim nutriuntur, & augescunt, & illæsi degunt, non

indigentes alia diæta. Quamquam ego ſane ab initio etiam hominem tali victu uſum eſſe putem.

Quæ vero nunc inventa ſunt edulia, multa arte excogitata, & multo tempore producta eſſe mihi videntur, quum multa & gravia ex robuſto ac ferino victu homines paterentur, qui intemperatus, & magnas vires habens ingerebatur, qualia ſane etiam nunc ex ipſo paterentur, doloribus vehementibus, & morbis obnoxii, & brevi etiam morti. Veriſimile eſt autem hæc mala tunc minus perpeſſos ipſos fuiſſe, propter conſuetudinem: quamvis tunc quidem graviter laborarint, & plurimos quidem imbecilliore natura præditos interiiſſe: eos vero qui viribus præſtarent, diutius exſtitiſſe: non ſecus ac hoc tempore, quidam ex valentibus cibariis facile, alii non niſi cum multis doloribus & moleſtiis vindicantur. Ob hanc itaque neceſſitatem etiam illi mihi videntur quæſiviſſe victum naturæ convenientem, & inveniſſe hunc, quo nunc utimur. Ex tritico igitur macerato, & a cortice purgato, molitoque ac cribrato, & ſubacto ac aſſato, panem fecerunt. Ex hordeo vero mazam, aliaque multa ex hoc excogitantes, coxerunt, & aſſarunt, & miſcuerunt, fortiaque & intemperata debilioribus temperarunt, effingentes omnia juxta hominis naturam ac vires, quæ quidem fortiora eſſent, ab ipſa natura non poſſe ſuperari, ſi ingeſta eſſent, exiſtimantes: ab his ipſis quoque dolores, & morbos ac mortes oriri judicantes: contra ab his, quæ natura domare poſſet, alimentum & augmentum & ſanitatem. Porro invento huic quodnam juſtius, aut magis conveniens nomen quis impoſuerit quam Medicinæ? quandoquidem ad hominis ſanitatem alimentumque ac ſalutem inventa

eſt permutatio illius victus, & quo dolores & morbi fiunt.

CAPUT III.

De victu ſanorum, & ægrorum; robuſti, ac imbecillis; de victu pleni, tenui, & exquiſito; de aridi & liquidi ut ſorbitionum & potionum inventione, & uſu; unde Medica ars, ejusque artifex, & Medicus.

Si vero ars ipſa eſſe non putatur, nihil abſurdi eſt. Nam cujus nemo ignarus eſt, ſed ſcientes omnes, ob uſum & neceſſitatem, ejus non convenit aliquem artificem appellari. Atqui inventum ipſum & magnum & multæ artis, ac conſiderationis exſiſtit. Quin etiam in hunc usque diem exercitiorum, & reparandarum virium curam gerentes, ſemper aliquid amplius adinveniunt, juxta eandem viam inveſtigantes, quod quis edens, ac bibens maxime ſuperet ac ſeipſo fortior evadat.

Conſideremus itaque & confeſſam ab omnibus medicinam, eam videlicet, quæ propter ægros inventa eſt, num & nomen & artifices habeat, & ipſa dominari ipſis velit, & undenam initium traxerit. Mihi equidem, velut in principio dixi, nemo ne quæſiviſſe quidem medicinam videtur, ſi idem victus, & ægrotis, & ſanis conveniſſet. Itaque in hunc usque diem hi, qui medicina non utuntur, barbari, ac græcis confines, eodem modo quo ſani victitant ad voluptatem, & a nulla re quam concupiſcunt, abſtinent, neque quidquam devitant.

Cæterum qui medicinam quæſiverunt, ac invenerunt, eandem cum illis, de quibus ſuperiori

ſermone dictum eſt, ſententiam habuerunt, & primum quidem ex his ipſis cibis copiam detraxerunt, & pro multis paucos ſtatuerunt. Quum vero ipſis aliquando hoc ad aliquos ægros ſuffiiceret, palamque fieret, quod prodeſſet, non tamen omnibus, ſed eſſent quidam ita habentes, ut neque modicos cibos ſuperare poſſent, imbecilliore ſane quopiam tales indigere illis viſi ſunt, ſorbitionesque invenerunt, pauca ex fortibus multa aqua permiſcentes, & robur ipſum temperatura, ac coctura detrahentes. Quod ſi qui neque ſorbitiones ſuperare poſſent, iis detraxerunt etiam ipſas, & ad potiones pervenerunt, obſervaruntque, ut & hæ tum uſu, tum copia moderate haberent, & neque plures quam oportet, neque meraciores, & intemperatiores, neque defectuoſiores offerentes.

Probe autem noſſe oportet, quibus ſorbitiones in morbis non conducunt. Nam ſtatim ubi hoc fecerint, exacerbantur ipſis febres ac dolores, & manifeſtum fit, quod adſumptum morbo quidem alimentum ac incrementum præbet; corpori vero tabes & infirmitas exſiſtit. Quicunque vero homines in hac adfectione exſiſtentes ſiccum cibum adſumunt, aut mazam, aut panem, etiamſi valde modicum, decuplo magis & manifeſtius læduntur, quam ſi ſorbitione uſi eſſent, ob nullam aliam cauſſam quam fortitudinem edulii ad adfectionem, in quo ſorbere conducit, non autem edere. Sin plura comederit, plus utique lædetur: ſi vero pauca, dolebit tamen omnino. Omnes itaque doloris cauſſæ ad idem reducuntur, nimirum fortiſſima edulia maxime & manifeſtiſſime hominem lædere, ſive ſanus ſit, ſive ægrotus.

Quid igitur aliud cogitaſſe videri queat hic appellatus medicus, & confeſſus artifex, qui ægro-

rum diætam ac victum adinvenit, quam ille, qui ab initio omnibus hominibus victum, quo nunc utimur, ex agresti illo ac ferino reperit ac subornavit: Mihi equidem videtur idem modus, & unum quoddam ac simile esse inventum. Hic enim ea, quæ natura humana sana superare non potuit incidentia, & ingesta, propter feritatem intemperantiamque: ille vero quorum adfectio, qua ubique quivis detinebatur, superare non poterat, ab illis eadem detrahere quæsivit ac institit. Quid hoc ab illo differt? præterquam quod multiplicior & variegatior, ac majoris negotii est hæc species. Verum principium fuit illa, quæ prius est producta.

CAPUT IV.

Ægros sanorum victu, quam ferarum sanos magis lædi; Medicinam in victu invento præcellere; famis vehementem esse vim; mala tum a vacuatione, tum a repletione varia nasci; Medicos navium gubernatoribus similes esse; eorumque delicta prodi.

Si vero quis consideret, quæ sit ægrotorum diæta, comparatione ad sanorum diætam facta, is inveniet hanc ægris nocentiorem, quam eam, quæ ferarum est, & aliorum animalium sanis. Etenim vir laborans morbo neque difficili & intolerabili, neque rursus levi & despicabili, si panem aut carnem, aut aliud quid ex his, quæ sani edentes juvantur, comedere volet, non multum, sed multo minus, quam sanus poterat, contingat autem, ut nec sit, qui eum delinquere admoneat. Alius contra sanus naturam ha-

bens non omnino debilem, neque rurſus fortem, ſi comederit quid eorum, quæ bos aut equus comedens juvatur, & edat ſane ervum aut hordeum, aut aliud quid hujuscemodi, non multum, ſed multo minus quam poteſt: Sanus utique qui hoc fecerit, non minus gravabitur, & periclitabitur quam ægrotus ille, qui panem, aut mazam intempeſtive ingeſſit. Hæc itaque omnia ſigna ſunt, quod ipſa ars medica via, aut methodo quæſita inveniri poſſit. Si quidem igitur ſimpliciter, velut aliqui putant, quæ fortiora ſunt, nocerent; quæ debiliora prodeſſent, & nutrirent tum ægrum, tum ſanum, facilis ſane res erat. Longe enim tutius ageretur, ſi res ad imbecillimum deduceretur.

Nunc autem non minus delinquitur, nec minus lædit hominem, ſi pauciora, & defectuoſiora quam ſatis eſt, adſumantur. Fames enim magnam potentiam in naturam hominis habet, & ſanandi & debilitandi, & occidendi. Multa vero etiam alia mala, diverſa quidem ab his, quæ ex repletione fiunt, non minus autem gravia, vacuationis ſunt. Quapropter ars multa varietate plena eſt, & majorem diligentiam requirit. Oportet enim modum aliquem conjectare. Modum autem neque pondus, neque numerum aliquem alium, ad quem referens exactum cognoſcas, non reperies, quam corporis ſenſum. Quapropter operoſum eſt ita exacte condiſcere, ut parum in alterutram partem delinquas: quamquam ego etiam eum medicum vehementer laudarim, qui parum delinquat: certitudinem autem exactam raro videre contingit.

Quare plerique medici eadem, quæ mali gubernatores in ſe admittere mihi videntur. Etenim illi, quum in tranquillitate gubernantes de-

linquunt, non fiunt manifesti: quum vero deprehenderit ipsos ventus magnus, & tempestas, palam jam conspicui sunt omnibus hominibus, quod ignorantia & culpa erroris sui navem perdiderunt. Sic sane etiam mali & plurimi medici, quum curant homines nihil grave patientes, in quos si quis etiam maxime delinquat, nihil grave faciat. Sunt autem multi tales morbi, & multo sæpius, quam graves hominibus accidunt. In talibus sane delinquentes, non fiunt manifesti idiotis hominibus. Ubi vero obtigerit magnus & fortis, & periculosus morbus, tunc ipsorum delicta, & ars omnibus in conspicuo sunt. Horum enim cujusque vindices pœnæ præsto sunt, neque in longum differuntur.

CAPUT V.

Adfectus ab intempestiva vacuatione ac repletione, ac a cibis præter consuetudinem adsumptis, aut non adsumptis oboriri; ac priscam Medicinam non abjici, sed admirationi esse.

Quod autem non minores afflictiones ab intempestiva vacuatione, quam a repletione hominibus contingant, probe discemus, si in sanis rem expenderimus. Sunt itaque aliqui ipsorum, quibus semel in die cibum capere conducit, & hoc propter utilitatem sic observant. Alii etiam prandent, propter eandem necessitatem: sic enim ipsis conducit, & non his, qui aut ob voluptatem, aut ob alium aliquem casum alterutrum faciunt. Plurimorum enim hominum nihil interest, utrum tandem faciant, sive semel tantum edant, sive etiam prandeant, hac consuetudine

uti. Sunt autem quidam, qui non poſſint extra utilitatem facientes facile degere: ſed contingit utriſque ipſorum, per diem unum atque eum non otioſe permutantibus, immenſa afflictio. Alteri enim ſi pranſi fuerint, idque eis non conducat, ſtatim graves, & corpore ſegnes fiunt, itemque mente pigri, hiatuque ac oſcitatione, & dormitatione, & ſiti pleni. Si vero etiam inſuper cœnaverint, & flatus, & tormina, & alvus effringitur, & multis magni morbi principium hoc fuit, ſi eosdem cibos, quos ſemel inſumere conſueverunt, bis adſumant, & nihil his amplius. Alii vero ſi prandere conſueverunt, idque ipſis conducat, & non pranſi fuerint, mox ubi tempus præterierit, ſtatim impotentia vehemens, tremor, animi deliquium; poſtea oculi pallidi, urina craſſa & calida, os amarum, & viſcera pendere ipſis videntur, vertigo, iracundia, triſtitia. Hæc autem omnia ubi cœnare tentaverint. Deinde autem pranſuri conſumere non poſſunt, quæ prius cœnarunt, atque hæc ipſa cum tormine ac ſtrepitu deſcendentia alvum concludunt, ipſique ægre dormiunt, inſomniaque conturbata, ac tumultuoſa habent, plerisque vero etiam horum morbi hoc ipſum principium fuit.

Conſiderare porro oportet ob quas cauſas hæc ipſis acciderunt. Et ſane puto his, qui cibum ſumere conſueverunt, quod non exſpectaverunt juſtum tempus, donec ipſorum venter pridie ingeſtos cibos perfecte conſumpſiſſet, & exſuperaſſet, evacuatusque eſſet, ac quieviſſet, ſed in ferventem adhuc & fermentatum novos ingeſſerunt. Ejusmodi autem ventres multo tardius concoquunt, & majore opus habent ceſſatione ac quiete. His vero qui prandere adſueti fuerunt, quod non ubi citiſſime alimento corpus indigebat, & jam

priora consumpta erant, nec corpus habebat aliquam amplius nutritionem, non statim ipsi novum alimentum suppeditatum est, ideoque deficit & consumitur præ fame. Nam omnia, quæ tales homines perpeti dixi, fami imputo. Dico autem etiam alios omnes homines, qui duos aut tres dies inediam pertulerint, eadem passuros esse, quæ de impransis dixi. Cæterum tales naturas, quæ cito & fortiter ejusmodi delictis offenduntur, imbecilliores aliis esse censeo. Proximus est autem imbecillis languenti: verum imbecillior est languens, & plus laborare contingit ipsum, ubi justum tempus non est adsequutus.

Quum itaque ejusmodi exacta certitudo circa artem exsistat, difficile est semper id quod exactissimum est, adsequi. Multæ autem species in Medicina ad tantam certitudinem perveniunt, de quibus dicetur. Non censeo itaque propter hoc artem veterem, velut non exsistentem, neque probe investigatam, oportere rejici, eo quod non habeat circa omnia certitudinem exactam. Verum multo magis propterea, quod propinqua est exactissimo, simulque ratione possit ad ipsum pervenire, admirari oportere censeo ea, quæ ex multa ignorantia sunt eruta & inventa, quod probe & recte adinventa sunt, & non a fortuna aut casu.

CAPUT VI.

Solas qualitates primas nec sanitatis, nec adfectuum causas esse, sed a diverso pane diversas oboriri hominum adfectiones.

PORRO ad eos, qui novo modo artem ex ſcopis, ac fundamentis ſuppoſitis quærunt, ſermonem reducere volo. Si enim calidum eſt aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum, quod hominem lædit, & oportet recte medentem auxiliari, calido quidem in frigidum permutato, frigido vero in calidum, ſicco in humidum, humido in ſiccum: contingat mihi homo non fortis naturæ, ſed ex debilioribus, hic autem triticum edat, quod ex area ſuſtulit crudum, & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquam; hoc victu utens ſatis ſcio, multa & gravia eſſe perpeſſurum. Nam & doloribus vexabitur, & corpus debile evadet, & venter corrumpetur, & multo tempore vivere non poterit. Quodnam igitur auxilium præparare oportet ſic habenti? calidum an frigidum, vel ſiccum, vel humidum? ſimplex enim eſt quodcunque ex iſtis. Si enim id quod ipſum lædit, aliquod ex his eſt, contrario ſolvere oportet ac liberare, quemadmodum ipſorum ſermo teſtatur. Atqui certiſſimum & manifeſtiſſimum medicamentum eſt, victum, quo utebatur, auferre, & pro tritico panem dare, pro crudis vero carnibus coctas, inſuperque vinum propinare. His permutatis impoſſibile eſt non fieri ſanum, niſi diuturniore iſta victus ratione prorſus fuerit corruptus.

Quid itaque dicemus? num quod ipſi a frigidis adflicto calida hæc oblata auxilium tulerint, an contraria? Equidem opinor me multam hæſitationem interrogato præbiturum eſſe. Nam qui panem ex tritico paravit, calidum aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum abſtulit. Panis enim & in ignem & in aquam datur, & multis aliis elaboratus eſt, quorum ſingula propriam vim & naturam habent, & aliqua quidem a natura in

ipſo exſiſtentia abjicit, aliis autem temperatur, ac permiſcetur. Sed & hoc ſcio, quod in corpus hominis refert, panis purus, aut cui nihil furfurum deceſſit; & ex tritico cortice non repurgato, aut purgato; & multa aqua ſubactus, aut contra; & ſuperaſſatus aut crudior; aliaque præterea infinita. Similiter etiam de maza. At & ſingulorum adeo vires magnæ ſunt, alteraque alteri nihil ſimile habet. Quicunque autem hæc non conſiderans, non novit, haud ſcio quomodo ille adfectiones in homine cognoſcere poſſit? ab unoquoque enim horum adficitur & alteratur homo, vel hoc, vel alio modo; & ex his omnis vita & ſano, & ex morbo convaleſcenti, & ægroto conſtat. Nihil igitur utilius, neque magis neceſſarium, quam hæc cognoviſſe.

CAPUT VII.

De primis ac ſecundis qualitatibus, ſeu facultatibus, & earum mixtione & ſecretione, quibus bene aut male adficitur homo.

QUOD & probe & convenienti ratiocinatione inveſtigantes, juxta hominis naturam hæc primi inventores invenerunt, judicaveruntque artem dignam, quæ Deo adſcriberetur, quemadmodum etiam eſt receptum. Non enim ſiccum, neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quidquam ex his putaverunt hominem lædere, neque aliquo horum homini opus eſſe opinati ſunt. Sed quod in unoquoque forte & humana natura potentius eſt, quodque non poſſit ſuperare, hoc ipſum lædere dixerunt, & hoc auferre quæſierunt. Fortiſſi-

mum autem eſt inter dulcia, dulciſſimum: inter amara, amariſſimum: inter acida, acidiſſimum, & in omnibus adeo rebus vigor ipſe, ac ſummum. Hæc enim & in homine ineſſe viderunt, & hominem lædere. Ineſt enim in homine & amarum, & ſalſum, & dulce, & acidum, & acerbum, & inſipidum, & alia infinita, quæ pro copia & viribus, varias habent facultates. Atque hæc quidem mixta inter ſe temperata, neque conſpicua ſunt, neque hominem lædunt.

Ubi vero quid horum ſecretum fuerit, atque ipſum in ſe ipſo fuerit, tunc & conſpicuum eſt, & hominem lædit. Quin & ex cibis, quicunque nobis incommodi ſunt, & ingeſti hominem lædunt, horum unusquisque, aut amarus eſt, & minime temperatus, aut ſalſus, aut acidus, aut alio quodam modo intemperatus & fortis; & propterea turbamur ab ipſis, quemadmodum etiam ab his, quæ ex corpore excernuntur. Omnia autem, quæ edit, aut bibit homo, talia edulia palam eſt minime hoc intemperato, & diſſidente ac excedente ſucco participare, velut ſunt panis & maza, & his ſimilia, quibus adſuetus eſt homo plurimis, & ſemper uti. Exceptis his, quæ ad voluptatem ac delicias condiuntur ac præparantur: & ab his plurimis in hominem ingeſtis turbatio, ac ſecretio corporis facultatum minime contingit. Verum robur & augmentum, ac alimentum præſertim, per nihil aliud contingit, quam quod & probe temperatum eſt, & nihil habet intemperatum, neque forte; ſed totum unum factum eſt, & ſimplex, & non forte.

Et valde ſane dubito ego, quonam modo hi, qui talem ſermonem proferunt, & artem ex hac via ad ſcopum abducunt, curaturi ſint homines, quemadmodum proponunt. Non enim eſt ipſis,

velut ego opinor, inventum quid ipſum in ſeipſo calidum, aut frigidum, aut ſiccum, aut humidum, quod nulla alia ſpecie communicaret. Verum ut ſentio, iidem apud illos potus & cibi exſiſtunt, & ii quibus omnes utimur, ſed huic calidi, illi frigidi, huic ſicci, illi humidi nomen adponunt. Quoniam illud ſane dubium eſt, imperare ægroto calidum quid adſumere: ſtatim enim interrogabit, quid ſit illud? ut nugas producere neceſſe ſit, aut ad aliquid eorum, quæ ſiunt, confugere.

Si autem eſt calidum quoddam idemque acerbum, aliud vero calidum inſipidum, aliud calidum turbulentum motum habens (ſunt enim & alia calida etiam alias vires ſubcontrarias ſibi ipſis habentia) quodnam igitur ipſorum adſumere oportebit? calidumne & acerbum, an calidum & inſipidum, an ſimul frigidum & acerbum? Nam & hoc eſt, uti etiam frigidum & inſipidum. Etenim quod ego ſcio, totum contrarium ab utroque ipſorum evenit, idque non ſolum in homine, ſed etiam in corio ac ligno, & in aliis multis rebus, quæ magis ſtupidum ſenſum habent, quam homo. Non enim calidum eſt, quod magnam vim habet, ſed ipſum acerbum, & inſipidum, & alia, quæ a me relata ſunt, tum in homine, tum extra hominem, ſive edantur, ſive bibantur, ſive forinſecus illinantur, aut quacunque forma corpori adhibeantur.

Frigiditatem autem & caliditatem ego omnium facultatum minime potentes eſſe in corpore exſiſtimo, ob has ſane cauſſas. Quo equidem tempore ipſa inter ſe permixta ſimul frigidum, ac calidum fuerint, non lædunt. Temperamentum enim & moderatio contingit frigido a calido, & viciſſim calido a frigido. Ubi vero ſeorſim utrunque

que ſecretum fuerit, tunc adfligit. In hoc itaque tempore, quum frigidum intus generatur, & cito hominem adfligit, primum propter hoc ipſum adeſt calidum, inde adeo ex homine ipſo, nullo alio auxilio, neque præparatione opus habens: atque hoc & in ſanis hominibus, & in ægrotis operatur.

CAPUT VIII.

Quo magis incaluerit corpus, eo magis refrigeratur; & quo frigidius redditum eſt, eo calidius redditur; nec a calido ſimplici, ſed a calido & amaro, aut ſimili febres oboriri.

ITAQUE ſi quis ſanus hyeme corpus perfrigerare velit, aut frigida lotione, aut alio quopiam modo, quo id melius obtinetur, faciet, ſique non omnino corpus geletur, ubi ſe veſtierit, & texerit, magis corpore incaleſcet. Rurſus, ſi quis valde calefieri velit, aut calido lavacro, aut igne, id faciet. Idem etiam eveniet, ſi eandem veſtem habens in eodem loco permaneat. Quemadmodum prefrigeratus, frigidiorve, & horridior longe apparebit, ſi quis præ æſtu ventilationem ſibi faciens, frigusque in eum modum, ſibi præparans recreetur. Nam qui hoc facit, decuplo majorem æſtum, ac ardorem percipiet, quam qui horum nihil fecerit.

Verum ſunt adhuc teſtimonia multo majora. Quicunque per nivem, aut aliud frigus iter facientes, ſupra modum pedibus, vel manibus vel capite, perfrigerati noctu patiuntur, quum cooperti, & in tepore fuerint, ab æſtu, & pruritu divexantur: quibusdam etiam bullæ velut ambuſtis ab igne exſurgunt, neque prius hoc pa-

tiuntur, quam calefiant: adeo prompte utrumque ipſorum ad alterum accedit. Poſſem & alia innumera recenſere.

Cæterum circa ægrotos, nonne quibus rigor contingit, iis acutiſſima febris emicat? neque adeo fortiter, verum pauco tempore quieſcens, & alias fere innoxia, & quo tempore adfuerit, percalida, & per totum corpus penetrans, an non ea deſinit quam maxime in pedes, in quibus rigor & frigus validiſſimum diutiſſime perdurarunt? rurſus cum ſudor prodierit, & febris deceſſerit, nonne multo magis frigeſcit æger, quam ſi ne adprehendiſſet quidem ab initio? Cui igitur brevi adeo contrarium ſuccedit, cuique vis adimitur ſua ſponte, quidnam ab hoc magnum aut grave fiat? aut quid opus eſt multo ad hoc auxilio?

Verum, dixerit aliquis: Qui ardenti febre febricitant, itemque peripneumoniis, & aliis fortibus morbis, non cito ex calore liberantur, neque adeſt hic frigidum adverſus calidum. Atqui ego hoc maximum ſignum eſſe puto, quod non propter calidum ſimpliciter homines febricitent, neque hoc ſit ſimpliciter adfectionis cauſſa: ſed eſt & amarum, ac calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita, ac rurſus frigidum cum aliis facultatibus conjunctum; hæc itaque ſunt, quæ lædunt. Si ſimul adeſt autem & calidum robore participans, nimirum ducens, & exacerbans, & augens ſimul cum illis, verum nullam potentiam, majorem quam convenit videlicet, habens. Atque hæc quidem ſic ſe habent. Signa porro primum quidem manifeſtiſſima producemus, quorum omnes jam ſæpe experientiam ſumpſimus.

CAPUT IX.

De fluxionibus in nares & oculos irruentibus, coryzam, & palpebrarum aliarumque partium exulcerationes generantibus.

ITAQUE quibuscunque nostrum gravedo innascitur, & fluxus per nares movetur, hic ut plurimum acrior est, eo, qui prius erat, & quotidie ex naribus prodibat, & tumescere facit nasum, & exurit calentem & extreme ignitum: quod si longiore tempore perseveraverit, & manum admoveas, etiam exulceratur locus minime carnosus, & durus. Sedatur autem aliquo modo ardor in naribus, non quum fluxus prodit, & inflammatio consistit: sed postquam fluxus crassior, & minus acris, concoctusque & magis permixtus priore fuerit, tunc sane jam etiam ardor cessat. Rursus autem aliis ex frigiditate ipsa sola manifeste gravedo fit, nullo alio accedente. Omnibus autem liberatio hæc est, ut ex frigiditate quidem adfecti percalefiant, ex ardore vero perfrigerentur, atque hæc brevi accedunt, & concoctione nulla opus habent. Reliquæ autem omnes fluxiones, quas propter humorum acrimonias, & intemperantias ego fieri sentio, restituuntur & curantur, ubi temperatæ fuerint, & concoctæ.

Rursus quæcunque fluxiones ad oculos vertuntur, ut fortes & omnigenas acrimonias habentes, exulcerant quidem palpebras, erodunt autem aliquorum genas, & sub oculis partes, ad quascunque tandem influxerint, erodunt, tunicam etiam pupillam ambientem rumpunt, & exedunt. Dolor autem & ardor, & inflammatio extrema

adſunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint concoctæ, & craſſiores redditæ, & lemæ ab ipſis exſtiterint. Fit autem concoctio ex permixtione, temperaturaque mutua, & quaſi coctura.

CAPUT X.

Ex facultatibus humorum exſuperantibus morbos oriri; ac morbos alteratione, purgatione & contemperatione ſolvi, qualitateſque contrariis emendari.

QUIN etiam fluxiones in fauces delabentes, ex quibus raucedines fiunt, anginæ, eryſipelata, peripneumoniæ: omnes hæ primum quidem ſalſæ, & humidæ, acreſque deſcendunt, & in talibus morbi firmantur. Ubi vero craſſiores & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ, tum jam & febres, & alia hominem lædentia ſolvuntur. Oportet autem utique cauſſas uniuſcujuſque ea putare, quæ quum adſunt, talem modum fieri neceſſe eſt, quum permutantur in aliud temperamentum, ceſſare. Quando igitur ab ipſa caliditate ſincera, aut frigiditate fluxiones contigerint, & nulla alia facultate participaverint, ſic ſane ſedabuntur, ubi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Permutantur autem eo, quem dixi, modo.

Amplius porro etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia a facultatum potentiis proficiſcuntur. Itaque quum amaritudo quædam diffuſa fuerit, quam bilem flavam appellare ſolemus, quales ſtatim anxietates, & æſtus, & impotentiæ occupant? Verum ubi liberati fuerimus ab illa, &

purgati, aut ſponte, aut per medicamentum, ſi modo tempeſtive quid ipſorum fiat, manifeſte & a doloribus & a calore liberamur. At quamdiu iſta ſublata, incocta & minime contemperata fuerint, nulla arte neque dolores, neque febres finientur. Ex quibus quidem acuti, acres & æruginoſi humores inſtant, quinam furores, & viſcerum ac thoracis lancinationes, animique abjectio inde oriuntur? Neque prius hæc quieſcunt, quam emaciati ejecti, & alii permixti fuerint. Concoqui autem & permutari, adtenuarique ac craſſeſcere in humorum ſpeciem, per multas & omnigenas ſpecies contingit. Quapropter & judicationes, & numeri temporum, in talibus multum poſſunt. Hæc vero omnia minime contingit calidum aut frigidum perpeti. Neque enim hoc putreſcere, neque craſſeſcere poterit.

Quid autem hoc ipſum eſſe dicemus? & temperamentum ipſorum eſt, veruntamen inter ipſa mutuo vim habens, quoniam nulli alii permixtum calidum, deſinit eſſe calidum, quam frigido: ſic rurſus non permutatur alio frigidum, quam calido. Reliqua omnia in homine, quanto pluribus miſcentur; tanto mitiora ac meliora fiunt. At vero homo omnium optime diſpoſitus eſt, ubi concoquit & in quiete eſt, nullam peculiarem vim præ ſe ferens. De his igitur videor mihi abunde demonſtrationem feciſſe.

CAPUT XI.

Certam naturæ cognitionem artis eſſe Medicæ univerſæ: & Medico neceſſariam, eamque in cujusque conſtitutione ac diæta verſari.

PORRO Medici quidam, itemque Sophistæ dicunt, quod impossibile est Medicinam cognoscere eum, qui non novit, quid sit homo, & quomodo primum factus, & compactus sit. Ego vero ea, quæ alicui Sophistæ, aut Medico, de natura dicta sunt aut scripta, minus censeo Medicæ arti convenire, quam pictoriæ. Judico autem de natura aliquid manifestum ac evidens cognoscere, ex nulla parte aliunde contingere, quam ex Medicina: atque hoc tunc condiscere possibile est, ubi quis ipsam Medicinam totam recte conprehenderit.

Verum quatenus illi prodiderunt, multi mihi cognovisse videntur, cognovisse autem dico, narrationem scilicet hanc. Quid est homo, & ob quas caussas nascitur, & reliqua diligenter. Atqui mihi necessarium esse videtur, ut omnis Medicus de natura sciat, & omni studio adnitatur, ut cognoscat, si modo aliquid eorum, quæ fieri debent recte præstare velit. Quid est homo ad ea, quæ comeduntur, ac bibuntur comparatus, & quid cuique ab unoquoque continget ac accidet, & non simpliciter sic existimare, quod malum edulium est caseus. Dolorem enim affert repletio ex ipso. Sed quem dolorem, & propter quid, & cui parti intra hominem exsistenti incommodum exsistit. Nam & alia multa edulia ac pocula natura mala sunt, & afficiunt hominem non eodem modo. Proferatur autem mihi verbi caussa aliquid, velut vinum meracum multum potum hominem aliquo modo debilem reddit, & omnes, qui viderint hoc fatentur, & cognoscunt, quod hæc est vis vini, & quod ipsum est caussa, & in quas in homine partes maxime possit novimus.

Talem itaque veritatem etiam de aliis ostendere volo. Etenim caseus (quandoquidem hunc in

exemplum adſumpſi) non omnes homines lædit, ſed ſunt qui ex ipſo repleti, ne tantillum quidem offenduntur, imo gracilibus mirabiliter etiam conferre proditur. Sunt autem qui ipſo utentes difficulter a noxa liberantur. Horum vero naturæ differunt; differuntque etiam juxta hoc, quod eſt in corpore caſeo contrarium. Nam a caſeo excitatur & commovetur, in his quibus ejusmodi humor multus in corpore exſiſtit, & quo magis hic potens eſt, eo magis veriſimile eſt ipſos male adfligi. Si vero toti humanæ naturæ malus eſſet, omnes utique læderet. Hæc autem, ſi quis noviſſet, non incurreret ea, neque ſane pateretur. In iis vero, qui ex morbis convaleſcunt, ac præterea longis morbis conflictantur, multi velut inſtructa acie conflictus fiunt, partim ſua ſponte, partim a quibuslibet temere admiſſis.

Novi autem Medicos multos velut idiotas, qui ubi ægroti die aliqua novi quidpiam feciſſent, velut ſi laviſſent, aut deambulaſſent, aut quid alienum comediſſent, atque hæc adhibuiſſe, quam omiſiſſe præſtitiſſet: nihilominus tamen cauſam alicui ex his contribuebant, veram quidem cauſſam ignorantes, & fortaſſis id, quod commodiſſimum erat, damnantes. Quod ipſum certe facere non oportet, ſed ſcire, quid balneum intempeſtive adhibitum operetur; quid item fatigatio & laſſitudo. Nunquam enim eadem adflictio ab his provenit, neque ab alio, neque etiam ex repletione, neque ex hoc vel illo cibo. Quisquis igitur hæc non cognoſcet, quomodo hæc ſingula ſe habeant ad hominem comparata, is neque cognoſcere, quæ ab ipſis fiunt, poteſt, neque recte iis uti.

CAPUT XII.

De multis ac variis figuris partium.

CÆTERUM & hæc cognoſcere oportere mihi videtur, nimirum quæ adfectiones homini ex facultatibus ac potentiis, quæ item ex figuris adveniunt. Quod autem dico, tale eſt. Nempe facultatem quidem eſſe humorum ſummas vires cognoſcere, ac robur. Figuras autem dico, quæ in ipſo homine inſunt. Aliæ enim cavæ ſunt, & ex amplitudine in arctum coactæ; aliæ expanſæ, aliæ ſolidæ & rotundæ, aliæ latæ & penſiles, aliæ extentæ, aliæ longæ, aliæ denſæ, aliæ raræ & floridæ, aliæ ſpongiformes ac tenues. Quæ igitur ex his trahere ad ſeſe adlicereque humiditatem ex reliquo corpore maxime poſſunt? Num cavæ & expanſæ, an ſolidæ & rotundæ, aut cavæ & in arctum ex amplitudine coactæ? Equidem puto tales eſſe, quæ ex cavitate & amplitudine in arctum ſunt coactæ. Id quod ex manifeſtis forinſecus condiſcere oportet. Veluti quidem ſi ore hiante fueris, nullum humorem adtraxeris, ubi vero protenſis labris conſtrinxeris ac compreſſeris, inſuperque fiſtulam admoveris, quidquid libuerit, adtrahes. Hoc vero quod cucurbitæ, quæ corpori adponi ſolent, ex amplitudine in anguſtiam arctatæ ad hoc factæ ſunt, ad trahendum videlicet & adliciendum ex carne.

Sunt autem & alia multa ejuſcemodi. Verum intra hominem natura, & figura talia ſunt veſica, & caput, & uterus in mulieribus: atque hæc manifeſte maxime trahunt, & ſemper plena ſunt adtractæ humiditatis. At vero cavæ & expanſæ figuræ, influentem quidem humorem maxime om-

nium susceperint, non autem similiter adtraxerint. Solidæ autem & rotundæ, neque adtraxerint, neque susceperint: dilabitur enim & non habet sedem in qua maneat. Spongiformes vero & tenues, velut lien, pulmo, & mammæ, ubi admotæ maxime fuerint & adhæserint, ebibunt, duraque fiunt, ac augescunt, humore accedente. Non enim in ventriculo inest, in quo humorem extrinsecus contineat ipse ventriculus, in quo est humor, ut quotidie exhauriatur: sed quum biberit, & susceperit ipse in seipsum humorem, & vacua & rara, ac parva penitus explentur, & pro raro ac molli, durus ac densus evadit, & neque concoquit, neque dimittit. Atque hæc patitur propter figuræ naturam.

Quæcumque autem flatum, eorumque convolutiones operantur in corpore, ea in cavis ac amplis, velut ventre ac pectore, strepitum & sonitum facere solent. Etenim quod non sic repleant, ut stent, sed habeant transmutationes & motus, necesse est, ut ab ipsis & strepitus, & manifestæ commotiones fiant. Quæcumque vero carnosa sunt & mollia, in talibus stupores & repletiones, quales jugulatis fiunt. Cæterum quum inciderit flatus in latum ac renitens, & aliquid ipsi restiterit, idque natura fuerit neque forte, ut adversus violentiam durare possit, & nihil mali pati, neque molle & rarum, ut excipere ac cedere queat, verum tenerum, & floridum, & sanguineum ac densum velut hepar, quod propter densitatem quidem ac latitudinem resistit ac non cedit, flatus vero subiens augescit ac fortior evadit, & adversum reluctans maxime impetum facit. Propter teneritudinem autem & sanguineitatem absque doloribus esse non potest. Et propter has caussas dolores acutissimi ac frequentissimi circa eum locum contingunt, sup-

putationesque ac tubercula plurima. Fiunt etiam circa septum transversum vehementes dolores, sed multo minores. Distentio enim septi transversi lata est, & retinens, natura autem nervosior, & robustior, quapropter minus dolore affligitur; fiunt tamen & dolores, & tubercula circa ipsum.

Multæ vero etiam aliæ, & extra & intra corpus figurarum species sunt, quæ magnopere inter se differunt, tum ægroto tum sano: cujusmodi sunt capita parva aut magna, colla tenuia aut crassa, longa aut brevia, ventres longi aut rotundi, pectoris & costarum latitudines aut angustiæ, & alia infinita: quæ ommia nosse oportet, quatenus differant, quo caussas singulorum cognitas probe observes.

CAPUT XIII.

De humorum facultatibus.

DE potentiis autem humorum perspectum habere operet, quid singuli ipsorum in homine facere possint, quemadmodum etiam prius dictum est, quasque cognationes inter se habeant. Quod dico tale est: An videlicet dulcis humor in aliam speciem mutetur, non a contemperamento, sed ipse a natura propria exiens qualitatem aliquam trahat, nempe si sponte fiant, amarus, an salsus, an acerbus, an acidus? sique acidus, num acidus, præcellens, maxime incommodus sit, si quidem dulcis omnium commodissimus exsistit. Id quod si quis forinsecus quærens consequi possit, is semper quod melius est ex omnibus eligere queat. Optimum autem est, quod longissime ab incommodo abest.

DE ARTE LIBER.

PRÆFATIO.

Quartæ classi accensetur a MERCURIALI, *&* *pro spurio habetur, quem præter auctorem definitionum nemo veterum nominaverit. Totus utique in ratiocinio versatur. Medicos tuetur, neque eorum culpa putat fieri, si ægroti moriantur, quos probabile sit sua potius culpa interire, aut ex ipsa artis impotentia, cujus instrumenta non suffecerint, cum Medicum intelligentem, & ad omnia adtentum peccasse, nulla sit suspicio. Neque absque medicina sanari, qui absque medico sanantur; omnia enim ad medicinam pertinere, quæ aut nocent aut prosunt. Neque putat imputandum medicis, si ad desperatos casus accedere nolint. Inde aliqua de iis quæ in corpore humano obscura sunt, & per ratiocinium adtinguntur: id obtineri per excretorum manifestas qualitates &c. Hic habes hepar in thorace; & multiplices ventres & cellulosam telam, & subspumosum aliquid in articulis.*

ARGUMENTUM LIBRI.

Adversus artis calumniatores, tum Sophistas, tum Plebejos disputat, in genere pri-

mum, deinde in ſpecie, ad medicinam ſeſe convertens, quam certam eſſe artem demonſtrat; & plurima, tum ad medicum ipſum, tum ad ægrotantes morbosque ſpectantia, proponit.

CAPUT I.

In artium & operum alienorum calumniatores, oratio vehemens, copioſa, potens.

SUNT nonnulli, qui artes probris inſectari, artem eſſe duxerunt. Hoc talem, ut autumant, non adſequuntur, quod ego aſſero, ſed ſcientiæ propriæ oſtentationem faciunt.

Mihi vero aliquid eorum, quæ nondum inventa ſunt, invenire, quodque inventum, quam non inventum eſſe præſtiterit, intelligentiæ votum, munusque eſſe videtur; atque inchoata ad perfectionem adducere, conſimile eſt. At eniti verborum inhoneſtorum arte, quæ ab aliis inventa ſunt, contaminare, neque quidquam emendare, ſed doctorum inventa apud indoctos calumniari ſane intelligentiæ ſcopus munusque id eſſe non videtur, ſed magis naturæ criminatio, quam imperitia; ſolis enim artium ignaris hoc opus competit, qui ambitioſe quidem contendunt (nequaquam tamen improbitate ſua præſtare poſſunt) ut, quæ recta aliorum ſunt opera, calumnientur, vel non recta vituperent. Eos igitur, qui in alias artes hoc modo invadunt, quibus hæ curæ ſunt, quorumque id intereſt, ſi poſſint, ipſi coerceant

At præſens oratio his qui hoc pacto Medicinam

adeunt, adverſabitur; vehemens quidem, propter eos, in quos invehitur; copioſa vero propter eam, quam patrocinatur, artem; potens autem ob eam, qua pollet, ſapientiam.

CAPUT II.

Artem omnem exſiſtere, & artibus nomina ex ſpeciebus imponi.

VIdetur ſane mihi in univerſum nulla ars eſſe, quæ non exſiſtat. Nam eorum, quæ ſunt, quidpiam non eſſe putare, perabſurdum eſt. Nam eorum, quæ non ſunt, quamnam quis ſubſtantiam intueri queat & affirmare quod illa ſint? enim vero ſi quæ non ſunt, videre non licet, uti ea quæ ſunt; neſcio quo pacto, quis ea quæ non ſunt, uti ea, quæ ſunt animo complecti poſſit (quæ quod ſint, & oculis intueri, & mente comprehendere licet) neque vero id unquam ejusmodis contigerit. Sed ea, quæ ſunt utique perpetuo cernuntur, & cognoſcuntur, quæ vero non ſunt, neque cernuntur neque cognoſcuntur.

Cognoſcuntur vero demonſtratis jam artibus, & nulla eſt ars, quæ non ex quadam ſpecie cernatur; arbitror ſane etiam illas ex ſpeciebus nomina accepiſſe. Nam præter rationem eſt exiſtimare, ex nominibus formas enaſci; neque id fieri poteſt. Nomina namque naturæ lege ſancita ſunt; formæ autem non naturæ lege ſunt inductæ, ſed naturæ ſunt germina. Atque hæc quidem ſi ſi quis ex iis, quæ dicta ſunt, non ſatis intelligat, in aliis commentariis apertius docebitur.

CAPUT III.

Quid sit Medicina? Et quod arti, non fortunæ curatio tribuatur.

AT de Medicina (ad eam enim hæc oratio) claram itaque hujus demonstrationem instituam. Ac primum quidem, prout sentio, Medicinam definitam esse, quæ prorsus ab ægris morborumque vehementiam obtundit, neque a morbo victis manum admovet, quum hæc Medicinam non posse constet.

Quod igitur tum ista præstet, tum etiam semper præstare queat, de hoc mihi certe reliqua erit oratio. Verum dum artem esse demonstro, simul etiam, qui probris ipsam deprimere autumant, eorum rationes diluam; prout eorum quisque aliquid efficere se posse arbitratur. Itaque mihi orationis exordium est, quod & ab omnibus concedetur. Nonnullos quidem arte Medica curatos sanitati esse restitutos, consensu omnium patet; quod vero non omnes, hac in re jam ars reprehenditur.

At objiciunt, qui de ea deterius loquuntur, qui morbis corripiuntur, ex iisque evadunt, ipsos fortuna, non arte sanos evadere. Ego vero fortunæ quidem quavis in re nihil quidquam detraho; sed censeo, morbis, qui male curantur, iis ut plurimum adversam fortunam; qui vero recte, iis prosperam fortunam obtingere. Deinde vero, qui sanati sunt, quomodo cuinam alteri, quam arti causam referre poterunt, siquidem ejus usu ac ministerio sanitatem adepti sunt? suppeditatione usi convaluerunt. Atque quod

ad inanem enim fortunæ ſpeciem attendere noluerunt, cum ſeipſos arti commiſerint; adeo ut a referenda fortunæ gratia liberi ſint, ab ea autem, quam arti debent haud liberentur. Quod enim ipſi ſeſe commiſerint ac concrediderint (palam eſt) ipſos ea re ejus ſpeciem fuiſſe contemplatos, & vires perfecto opere agnoviſſe.

CAPUT IV.

Qui ægri, Medico non uſi, convaluerunt, eos artis aut victus ope ſanos evaſiſſe; artemque ex recto & non recto dignoſci.

OBjiciet ſane hic adverſarius, multos jam ægros, etiam Medico non uſos, convaluiſſe. Atque hancce rationem non improbo. Ac fieri mihi poſſe videtur, ut qui medicum non adhibent, in medicinam incidant, neque tamen intelligant, quid in ipſa rectum, & quid non rectum inſit; ſed per ſe curatis eadem, quæ, ſi Medicis adhibitis curati fuiſſent, contigerunt.

Atque id tandem certum magnumque eſt exſiſtentis artis argumentum & quod ars ſit, & magna ſit, quando & hi, qui ipſam eſſe non exiſtimant, per eam ſervati conſpiciuntur. Summe enim neceſſarium eſt, etiam Medicis non uſos tum ægrotantes, tum convaleſcentes noſſe, ſe, quod aliquid vel fecerint, vel non fecerint, ſanitatem fuiſſe conſequutos. Sive enim inedia, aut multo cibo, aut uberiore potu, aut ſiti, aut balneis, aut lotionum abſtinentia, aut laboribus, aut quiete, aut ſomno, aut vigilia, aut horum omnium utilitatem ſenſerint, quid fuerit, quod utilitatem tulerit, ipſos adgnoviſſe omnino neceſſe eſt, & ſi

quam læſionem acceperint, tum læſionem ipſam, tum quid fuerit, quod læſerit. Neque enim, quæ utilitate & noxa diſtincta ſunt, eſt cujusvis cognoſcere.

Si igitur is, qui ægrotavit, aliquam victus rationem, per quam ſanitatem adeptus eſt, aut laudare, aut improbare noverit, omnia hæc Medicinæ eſſe comperiet. Neque vero minus, quæ læſerunt, quam quæ profuerunt, artem eſſe comprobant. Quæ enim profuerunt, quod recte adhibita fuerint, juverunt; quæ vero læſerunt, quod nequaquam recte uſurpata fuerint, læſerunt. At vero ubi rectum & non rectum ſuum terminum habet utrumque, quomodo, id ars non erit? Id namque ego artis expers eſſe dico, quum neque rectum quidquam fuerit, neque non rectum. At ubi eorum ineſt utrumque, quomodo id non artis, ſed nullius artis opus fuerit?

CAPUT V.

Medicinam artem eſſe ex pharmaceuticis, diætetícis, & therapeuticis operibus probat; ipſamque propter quid & ad aliquid fieri; ſpontaneum vero & fortuitum nihil eſſe.

AD hæc autem, ſi ex medicamentis purgantibus, & alvum ſiſtentibus curatio in Medicina, & apud Medicos duntaxat perficeretur, imbecilla eſſet noſtra oratio. Nunc vero qui inter Medicos maxime celebrari conſpiciuntur, ii & victus ratione, & aliis remediorum generibus curant; quæ nemo Medicus, ſed ne plebeius quidem indoctus, ſi audierit, artis eſſe non profiteatur.

Ubi igitur nihil neque in bonis Medicis, neque in

in arte ipſa Medica eſt inutile, ſed in eorum, quæ producuntur, aut efficiuntur, quampluri-mis, inſunt curationum & medicamentorum ſpecies; non eſt, quod etiamnum aliquis eorum, qui citra Medicum convaluerunt, ad fortuitum caſum jure id referat. Spontaneum enim nihil eſſe, adparet ac deprehenditur. Quidquid enim fit, propter quid fieri comperitur, & ad aliquid refertur. Spontaneum vero eſſentiam nullam habere videtur, ſed nudum tantum nomen. Medicina autem tum ex his, quæ propter quid de induſtria excogitata ſunt, eſſe adparet, tum eſſentiam amplius habere, conſpicietur. Quare his quidem, qui fortunæ ſanitatem acceptam ferunt, artique derogant, hæc, quæ dixi, reponere aliquis poſſit.

CAPUT VI.

Controverſiæ in artem medendi, quod morientium jacturam non prohibeat, reſpondet.

At vero eos, qui ex morientium jactura artem demoliuntur, miror, qua idonea impulſi ratione, morientium quidem intemperantiæ cauſam non adſcribant; ſed eorum, qui Medicinam exercent, ſcientiam accuſent: ac ſi Medicis datum ſit, quæ non deceant, imperare; ægris vero non liceat imperata infringere.

Atqui multo certe magis rationi conſentaneum eſt, ægros non poſſe, quæ imperantur exſequi, quam Medicos, quæ non deceant, imperare. Hi namque ſana mente & corpore, conſideratis prius tum præſentibus, tum iis, quæ ex præteritis cum præſentibus peræque ſe habent, cura-

tionem adgrediuntur; adeo ut qui curatus est, aliquando fateatur, se illorum ope liberatum esse. Illis vero neque quo morbo laborent, neque quam ob causam ægrotent, neque quid ex præsentibus eventurum sit, neque quid ex horum similibus fiat, intelligentes, imperatur; præsenti quidem morbo afflicti, eventum vero metuentes, & morbo quidem gravati, cibis vero vacui, malunt ea, quæ morbo grata sunt, quam quæ ad sanitatem conferunt, admittere; non quod mori desiderent, sed quod incommoda patienter ferre nequeant.

At hos sic adfectos, an vero similius est, quæ a Medicis imperantur, facere; quam alia facere, quæ non imperantur? An Medicos eo modo, quo, præcedens oratio exposuit, constitutos, ea, quæ minime conveniunt, imperare? Nonne multo æquius est, eos quidem recte imperare: illos vero, ut par est, obsequi non posse, atque non obsequentes in mortem incidere? quarum rerum causas, qui non recte perpendunt, in eos qui culpa vacant, rejiciunt, ac reos a culpa eximunt.

CAPUT VII.

Quod morbus Medicinæ instrumenta superet, ægrumque enecet, morbi vim, non artem causam esse.

At quidam sunt, qui etiam propter eos, qui morbo superatis curatrices manus admovere nolunt, artem medicam reprehendunt; & dicunt, eos ipsos, quos curandos adgrediuntur, per se sanari: qui vero auxilio indigent, eos medicum non adtingere; oportere autem, si quidem ars sit, om-

nibus peræque morbis mederi. Qui igitur hæc proponunt, si de Medicis conquerantur, quod eorum, talia proferentium tanquam delirantium, curam nullam suscipiant multo sane justius succensuerint, quam quod illa reprehendant. Si quis enim vim artis in iis, quæ non profitetur, aut naturæ in iis, ad quæ apta non est, exigat; is insana laborat ignorantia, quæ amentiæ potius, quam imperitiæ adfinis est. Quorum enim facultas tum naturæ, tum artium instrumentis nobis data est, eorum nos artifices esse licet, aliorum vero non licet.

Quum igitur quis aliquo adficitur morbo, qui Medicinæ instrumentis potentior sit, ne sperare quidem oportet, eum ab arte medica vinci posse. Exempli namque gratia, inter ea quæ in Medicina urendi vim habent, ignis summe urit; eo vero minus alia multa. An vero ex iis præstantiora leviores morbos curare non possint, nondum satis constat: valentissimos autem morbos etiam a potentissimis curari non posse manifestum est? In iis enim, quæ ignis non efficit, annon ea, quæ ab eo non vincuntur, satis ostendunt, alia sibi opus esse arte, & non ea, cujus ignis est instrumentum? eadem vero mihi oratio est, & de cæteris instrumentis, quæ Medicinæ subserviunt, quorum omnium quemque successum si non adsequatur Medicus, dico in morbi vehementiam, non in artem culpam rejicendam esse.

Qui igitur eos reprehendunt, qui victis a morbo manus non admovent, adhortantur etiam, non minus ea, quæ nefas; quam quæ fas est, adtingere. Hæc autem suadentes nomine tenus Medicis duntaxat admirationi sunt; ab artis vero peritis deridentur. Neque vero hujus artificii periti tam imprudentes, nec reprehensores, nec

laudatores morantur; ſed eos, qui ratione perpendunt, quidnam ſit illud, ad quod directæ actiones artificum perfectæ evadant, a quo deficientes ſint, & imperfectæ; ac præterea defectuum quosdam artificibus, & quosdam ipſis operibus imputandos. Quæ igitur alias artes ſpectant, aliud tempus alio ſermone docebit; quæ vero ad Medicinam, & qualia ſint, & quomodo dijudicanda, partim quidem ſuperior, partim vero præſens docebit oratio.

CAPUT VIII.

Quid morbi manifeſti, quid obſcuri, & multos in corpore eſſe ventres.

SUNT enim his, qui hanc artem probe norunt, morbi alii quidem non in obſcuro poſiti, & non multi; alii vero non in manifeſto, iique multi ſunt. Qui enim ad internas partes vertuntur, in obſcuro: qui vero in ſuperficiem erumpunt, aut tumorem faciunt in manifeſto. Exhibent enim ſeſe tum viſu, tum tactu, ut ipſorum durities, ac mollities ſentiatur; quinam quoque eorum calidi, quinam frigidi, & quorum in ſingulis aut præſentia, aut abſentia, tales ſunt.

Atque horum quidem omnium in omnibus medelas erroris expertes eſſe oportet, non quod faciles, ſed quod inventæ ſint. Inventæ autem ſane ſunt non ab iis, qui voluerunt, ſed ab iis, quibus facultas fuit. At iis facultas eſt, tum quos liberales diſciplinæ non procul deſerunt, tum quibus naturæ dotes ſuppetunt. Itaque ad manifeſtos morbos artem hoc modo abundare oportet; neque ſane ad minus manifeſtos ipſam inopem

esse convenit. Sunt autem hi, qui ad ossa, & ventrem irruperunt.

Habet autem corpus non unum, sed plures ventres. Duo namque sunt, qui cibum excipiunt, ac demittunt, aliique his plures, quos ii norunt, quibus ista res curæ fuit. Quæcunque enim partes carnem orbicularem habent, quam musculum vocitant, omnes ventrem habent. Quidquid enim non coaluit, sive cute, sive carne tegatur, cavum est; quod quidem sanum, spiritu; ægrum vero sanie impletur. Habent itaque brachia hujusmodi carnem, habent & femora, habent & tibiæ. Quin & in carne carentibus talis inest, qualem in carnosis esse demonstratum est. Nam & quod abdomen vocatur, in quo hepar absconditur; & capitis orbis, in quo cerebrum; ipsumque dorsum, cui pulmo adnectitur; harum partium nulla est, quæ non & ipsa vacua sit, multisque spatiorum segmentis referta, quæ non multum abest, ut vasa sint, quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua etiam juvant. Ad hæc etiam venæ multæ, ac nervi non in carne exstantes, sed ad ossa protensi, articulorum ligamenta sunt. Ipsi etiam articuli, in quibus eorum, quæ moventur, ossium commissuræ vertuntur, & horum nullum est; quod non aliquantulum spumosum sit, quodque circa se forulos non habeat, quos sanies prodit, quæ iis apertis copiosa, & multis molesta effluit.

CAPUT IX.

Morbos manifestos oculis & sensibus deprehendi; abditos mentis ratiocinio; & ægros pati non ob medentem, sed ob ægri vel morbi naturam.

NEQUE enim sane eorum, quæ dicta sunt, quidquam oculis intuenti cuipiam conspicere licet: ideoque abditi morbi tum a me appellati sunt, tum ab arte esse judicantur; non tamen quod abditi (artem) superent, sed, si fieri possit, ab ea superentur. Fieri autem potest, & quantum ægrotantium naturæ ad speculandum suggerunt, & investigantium ingenia ad perscrutandum apta sunt. Cum majori siquidem labore, neque pauciori tempore oculis cernuntur, & cognoscuntur. Quæcunque enim oculorum adspectum effugiunt, ea mentis acie comprehenduntur.

Quæcunque vero ægri patiuntur, eo quod morbi non protinus innotuerint, eorum culpa non in Medicos, sed tum in ægrotantis, tum in morbi naturam rejicienda est. Ille namque quum neque pravum adfectum oculis cernere, neque auditione percipere queat, ratiocinatione persequitur. Enimvero qui abditis morbis laborant, si quid de morbo Medicis indicare conantur, id ex opinione magis, quam certa cognitione denunciant. Nam si scivissent, in ipsos sane non incidissent, cum ejusdem prudentiæ sit, morborum causas nosse, & morbos ipsos omnibus medicamentis, quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Quum igitur eorum, quæ ab ægris enunciantur, certissima declaratio non excipiatur, aliud quiddam curanti spectandum est. Hujus itaque moræ, non ars, sed corporum natura, causa est. Illa enim adfectum sensu percipiens, mederi æquum censet, eo spectans, ne temeritate magis, quam consilio, & ut potius facilitate, quam violentia medeatur. Qui vero suffecerit ad cognoscendum, sufficiet etiam ad sanandum.

Sin vero interim, dum adfectus spectatur, æger succubuerit; vel quod serius ad Medicum

acceſſerit, vel ob morbi celeritatem, peribit. Qui namque morbus ex æquo cum curatione procedit, celerior non eſt, ſed qui prævertit, celerior eſt. Prævertit autem tum propter corporum denſitatem, in qua abditi inhabitant morbi, tum etiam propter ægrotantium negligentiam. Remorantur enim curationes, ſed tum demum morbis correpti curari deſiderant.

CAPUT X.

Medicinæ vires, facultates auxiliatrices, certa ſigna.

QUARE artis facultatem admirari longe æquius eſt, ſi quem ex obſcuro morbo laborantem reſtituerit, quam ſi, quæ fieri non poſſunt, adgreſſa fuerit. Nequaquam vero in ulla aliqua jam inventarum artium tale quiddam ineſt: verum ex his quæcunque igne opus ſuum perficiunt, ſi eis ignis deſit, ab omni opere feriantur. Ubi vero eum contrectarunt, in opere continentur. Quæ item tractabili rerum materia artem ſuam exercent, veluti aliæ quidem lignis, aliæ coriis, aliæ ſculpendo, tum ære, tum ferro, aliisque ſimilibus rebus earum quamplurimæ. Quæ autem ex his, & cum his fiunt, & ſi facile tractentur, non tamen celeritati adtendendum magis, quam ut quomodo oportet perficiantur, neque perfunctorie. Quod ſi inſtrumentum deſit, quieſcunt: & quamvis in illis tarditas utilitati incommodet, ea tamen pluris æſtimatur.

In Medicina autem licet in ſuppuratis, nec non iis, qui hepate, renibusque laborant, ac demum in quibusvis ventris affectionibus aperta

inſpectione privata ſit, (hæc omnia omnes norunt) alias tamen facultates coadjutrices adinvenit: vocis nimirum claritatem & tarditatem, itemque deſtillationes, quæ ſingulis qua exitus datur, defluere conſueverunt; earumque partim odoribus, partim coloribus, partim tenuitate craſſitieque expendens conjectura conſequitur, ex eisque ſigna tum eorum, quæ ægri jam perpetiuntur, tum quæ perpeti poſſunt. Ubi vero hæc ſignificationem de ſe præbuerint, neque ipſa natura ſponte dimittit, neceſſarias vias quasdam invenit, per quas vi impulſa citra damnum ea emittat. Remiſſa vero, artis periti, quæ facienda ſunt, indicat.

CAPUT XI.

Ab excrementis morborum ſigna & remedia inventa eſſe: & Medicum opere non verbo præſtare.

COgit autem partim inſitum nobis calorem, pituitam per ciborum ac potuum acrimoniam diffundere, ut aliquid viſum indicet eorum, quæ ipſa conſpici voluit: partim autem ſpiritum velut indicem adclivibus viis & curſibus (morbum) prodere compellit. Quin etiam ſudores prius commemoratis excitans, calidorum humorum exhalationibus perveſtigat.

Sunt præterea, quæ per veſicam egreſſa magis morbum oſtendere poſſunt, quam quæ per carnem exhalantur. Invenit igitur ars & tales potiones, itemque cibos, qui calidiores alias calefacientibus quum ſint, illaque & eliquant, & profluere faciunt, quæ ſane non profluxiſſent, ſi non hoc modo tractata fuiſſent. Alia itaque ad alia, & alia

per alia sunt, tùm quæ corpus pervadunt, tum quæ indicant. Ut nihil miri sit, ipsis serius fidem haberi, & medendi conatus tardiores esse, quum sic per alienas expositiones ad medendi scientiam erudiantur.

Quod igitur & rationes in seipsa ad ferendum auxilium idoneas habeat medicina, & quod morbis, qui corrigi non possunt, jure merito manus non admoveat; aut si opem ferre molita est, inculpatam se præbeat: tum præsens oratio manifeste indicat, tum viri hujus artis periti, re ipsa lubentius, quam verbis demonstrationis dictionis student, utpote qui dicendi non studiosi, fidem multitudini sinceriorem ex his quæ videat, quam quæ audiat, facere malit.

DE MEDICO LIBER.

PRÆFATIO.

Melior inscriptio foret de officina medici, chirurgi nempe, quam auctore fuse describit, ut ad minutias descendat, medicamentorum vero & herbarum nullam rationem habeat: ut putes, hunc libellum post divisionem artis prodiisse, quo tempore nullæ expeditiones bellicæ fiebant, jam destructis græcis regibus: ob eam enim causam jubet auctor curationem vulnerum in peregrinis castris discere.

ARGUMENTUM LIBRI.

Medicum idoneo tum corporis, tum animi cultu illustrat; Medicam officinam Me-

dico, loco, luce, instrumentis, medicamentis, operationibus, cucurbitularum admotione, scarificatione, phlebotomia, telorum extractione, ulceribus, & tuberculis extruit.

CAPUT I.

Qui cultus tum animæ, tum corporis Medicum deceat.

HIc liber Medici institutio est, & præceptum, quomodo officinam Medicam instruere oportet. Medici equidem institutionem esse putamus, ut videat quo modo colore, & bona ac carnosa corporis habitudine præditus sit, quatenus ipsius natura patitur. Vulgus enim existimat eos, qui non sic bene dispositum corpus habent, neque aliis bene prospicere posse. Deinde ut in extrinsecis pure se habeat, vestitu decoro, & unguentis odoratis, non suspectum odorem ad omnia habentibus. Inde enim ægrotos jucunde adfici contingit.

Postea animadvertere ipsum oportet, ut animum habeat modestum, non solum quod ad taciturnitatem adtinet, sed etiam circa reliquam vitam probe compositum. Maxime enim ad opinionem ac autoritatem comparandam conducit, bonis ac honestis moribus præditum esse. Nam quum talis fuerit, gravis quoque simul, & humanus esse debebit. Temeraria namque proclivitas, & promptitudo, quamvis valde sit utilis, despectui est. At considerandum quando his uti

liceat. Eadem enim apud eosdem, cum rara ſunt, æſtimantur.

Quod ad geſtum adtinet, vultu ſit ad prudentiam compoſito, non aſpero tamen, ne ſuperbus & inhumanus videatur. Qui vero in riſum exſolutus eſt, ac nimium hilaris, moleſtus judicatur. Hoc itaque vitandum eſt, vel maxime. Juſtum autem ad omnem converſationem eſſe convenit. Juſtitia enim multum auxiliatur. Non exigua autem commercia ægris cum medico ſunt. Nam ſeipſos Medicis ſubditos faciunt, & omni hora mulieribus, virginibus, & opibus maximi pretii, illi occurrunt. Continenter igitur ad omnia hæc ſe hebere oportet. Animo itaque ac corpore ſic diſpoſitum eſſe convenit.

CAPUT II.

In Medici officina, locus idoneus, lux commoda, ægri ſella. Inſtrumenta chirurgica & medicamenta ſint.

PОrro præcepta ad artem medici, per quæ artificioſus eſſe videbitur, ab initio conſiderabimus, ex quo primum homo diſcere incipit. Quæ igitur in officina medica curantur, fere ad diſcentes pertinent. Primum quidem locum domus habere oportet, qui ſane talis ſit, ut neque ventus ad ægrum accedens moleſtus, ſit, neque ſol, neque ſplendor infeſtet. Lux enim ſplendida medentibus quidem non eſt moleſta, non ſimiliter autem ægrotantibus. Itaque talem ſplendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit. Tale igitur præceptum de luce obſervetur. Deinde, ut nequaquam

faciem adverſam ſplendori habeat. Infeſtat enim viſum debilem. Omnis autem occaſio ſufficiens eſt ad debiles oculos conturbandos. Luce itaque hoc modo utendum eſt.

Sellæ autem æquales altitudine ſint, quantum ejus fieri poteſt, ut in ipſis ægri collocentur. Aeramento, exceptis inſtrumentis, medicus nullo utatur. Ornatus enim oneroſus mihi eſſe videtur, talibus vaſis uti. Aqua exhibenda eſt ægris potabilis & pura. Exterſoriis utendum eſt puris ac mollibus: ad oculos quidem, linteis; ad vulnera vero, ſpongiis; hæc enim ſponte naſcentia probe auxiliari videntur.

Omnia autem inſtrumenta rite fabrefacta ad uſum eſſe oportet, magnitudine, gravitate, ac tenuitate. Quæ vero adhibentur omnia, conſiderare oportet, ut conferant, maxime ſi ægrotæ parti adhibebuntur. Talia autem ſunt ligamenta, & medicamenta, & lintea circa vulnus; & cataplaſmata. Hæc enim longiſſimo tempore circa ægrotantes locos ſunt. At vero ablatio horum, refrigeratioque ac mundificatio, & aquarum adfuſio, pauco tempore abſolvuntur. Diligenter autem conſiderare, quid horum faciendum ſit, oportet, & ubi magis, ant minus ea adhibere convenit. Utrorumque enim uſus opportunus, eſt, itemque negligentia magnam differentiam habet.

CAPUT III.

De deligatione, & uſtione, ſectione celeri ac tarda, de ſectionum gladiolis acutis, ac latis, ac de eorum uſu.

EST autem Medicinæ adcommodata deligatio, ex qua, qui curatur, utilitatem percipit. Ma-

xime autem prosunt duo hæc, quibus utendum est, comprimere videlicet ubi oportet, & remisse deligare. Quod ad anni tempora videndum, quando contegere oporteat, nec ne, simulque ne imbecillitatis ignarus, utro horum utendum sit hæreas. Concinnas autem deligationes ad spectaculum comparatas, & nihil juvantes, reprobare oportet. Sunt enim ejuscemodi molestæ & omnino ad ostentationem factæ, ac plerumque ei, qui curatur, noxiam adferunt. Quærit autem æger non ornatum, sed auxilium.

Cæterum in chirurgiis, quæ per sectionem, aut ustionem, fiunt, velocitas ac tarditas æqualem laudem merentur. Est enim utriusque usus. Nam in quibus per unicam sectionem chirurgia absolvitur, velocem dissectionem facere oportet. Quum enim contingat eos, qui secantur, dolere, id quod dolorem adfert, quam minimo tempore adesse convenit; quod ipsum continget veloci sectione facta. Ubi vero multas sectiones fieri necesse est, tarda chirurgia utendum est. Velox enim continuum & multum dolorem inducit. Tarda vero & intermittens, requiem aliquam his, qui curantur, exhibet.

Idem de instrumentis quoque dici potest. Gladiolis enim acutis, ac latis uti, non in omnibus similiter præcipimus. Nam partes quædam sunt corporis, quæ celerem sanguinis fluxum habent, & non facile est eum sistere: tales autem sunt varices, & quædam aliæ venæ. Itaque in talibus angustas sectiones facere oportet. Sic enim nunquam fiet immodica profusio, ab his tamen sanguinem interdum detrahere confert. At vero ad loca non periculosa, & circa quæ non tenuis est sanguis, latioribus gladiolis utendum est: sic enim

ſanguis profluet, aliter nequaquam. Valde autem turpe eſt non contingere a chirurgia, quod velis.

CAPUT IV.

De cucurbitulis, ſcarificatione, & venæ ſectione & volſellis.

CUcurbitarum porro duo modi commodi exiſtunt. Quum enim fluxus procul ab apparente carne conſtiterit, ejus circulum brevem eſſe oportet, ipſamque non ventroſam, ſed oblongam parte ad manum vergente, non gravem: quæ enim talis eſt, in directum trahet, atque remotos ichores probe ad carnem adtrahet. Majore autem dolore per carnem diſperſo, in reliquis quidem conſimilem cucurbitam eſſe oportet, ſed circulum magnum. Sic enim ex plurimis partibus id, quod dolorem facit, educi comperies ad locum convenientem. Neque enim magnum circulum eſſe putant, ſi non ex ampliori loco caro comprehendatur ac contrahatur. At ſi gravis ſit, ad ſuperiores partes propendet, inferne autem magis detractionem facit, ut ſæpe morbi relinquantur. Lati itaque circuli, una cum incumbentibus fluxionibus. & longe diſtantibus a ſupernis locis, multa ſimul adtrahunt de alia carne. Contingit igitur humiditatem inde detractam adponi collecto inferne ſub cucurbita ichori, & quæ quidem infeſtant, relinqui: quæ vero nihil moleſtant, detrahi. Magnitudinem porro cucurbitæ, quæ commoda ſit juxta corporis partes, quibus admovere oportuerit, conjectare oportet.

Cum vero pertundere voles, altius ſcalpellum adigere oportet. Sanguis enim ex locis manus

opera diſſectis, conſpicuus profluere debet. Alioqui ne circulum quidem adtractum pertundere oportet. Laborantis namque loci caro contenta magis eſt Gladiolis autem incurvis, in ſummo non valde anguſtis utendum eſt. Aliquando enim ſeroſi ac ſanioſi humores viſcoſi, ac craſſi veniunt: periculum igitur eſt, ne in inciſuris ſubſtent, ubi arctæ fuerint incuſſæ.

Porro venas in brachiis funiculorum adprehenſionibus conſtringere oportet: caro enim contegens, in multis non probe coaptata eſt venæ: ubi enim lubrica fuerit caro, non contingit ſectiones utrorumque juxta ſeipſas fieri. Nam venam contectam intumeſcere contingit, & ſanguinis fluxum impediri, multis vero etiam propter hoc pus congregari. Quapropter duo nocumenta talis chirurgia inducit; ſecto quidem dolorem; ſecanti vero multam ignominiam. Idem in omnibus venis fieri præceptum eſt. Hæc quidem igitur neceſſaria ſunt in officina Medica inſtrumenta, & circa quorum uſum artificioſum eſſe oportet addiſcentem. Volſellis enim quibus tum dentes, tum columellæ comprehenduntur, quilibet uti poteſt: ſimplex enim uſus harum eſſe videtur.

CAPUT V.

De tuberculis & ulceribus, ac de ulcerum viis quatuor.

CÆterum de tuberculis, & ulceribus, quæ majorum morborum ſunt, amplius videndum eſt. Tubercula equidem deprehendere, & diſſolvere poſſe, maxime artificioſum habetur, itemque collectiones ipſorum impedire. At conſe-

quens eſt, ea in conſpicuum & quam breviſſimum locum contrahere, & compagem ipſam æqualem per totum tuberculum facere. Ubi enim inæqualiter ſe habuerit, periculum eſt, ne rumpatur, & ulcus ægre curabile reddatur; exæquare itaque oportet, ſimiliterque totum maturum facere, & neque prius diducere, neque ſinere, ut ſponte rumpatur. Quæ vero maturum facere æqualiter poſſint, in aliis libris relata ſunt.

At vero ulcera quatuor vias habere videntur: unam in profundum, hæc autem ſunt fiſtuloſa, & & quæ ſub cicatrice ſanie plena ſunt, ac intus excavata; alteram in altum, quæ videlicet carne ſuperexcreſcunt; tertia via eſt in latitudinem, hæc autem ſunt, quæ ſerpentia dicuntur; quarta via eſt quæ ſola ſecundum naturam motus videtur. Carnis itaque calamitates hæ ſunt, omnes autem communem rationem habent ad hoc, quod ipſis conducit: & ſigna quidem horum in aliis relata ſunt, itemque qua utendum ſit cura. Per quæ autem id, quod coaluit, ſolvatur, vel quod carne excreſcente repletum eſt, aut cavum evaſit, aut quod in latitudinem iter fecit, de his ſigna in aliis dicta ſunt.

CAPUT VI.

De facultate & uſu cataplaſmatum, militiam chirurgis utilem eſſe; ac de telorum extractione.

AMplius vero de cataplaſmatibus ſic res habet. Ubicunque linteorum, quæ imponuntur, uſum in morbo exquiſitum eſſe oportet, ipſi ſane ulceri linteum, quod adponitur adcomodato Cataplasmate vero per ambitum ulceris utitor; nam

nam hic usus cataplasmatis & artificiosus, & multum prodesse potest. Videtur enim ulceri opitulari vis eorum, quæ circumponuntur; linteum autem conservare: verum partibus extra vulnus circum sitis cataplasma prodest. Talem igitur ipsorum usum esse oportet.

Porro de temporum occasionibus, quando singulis horum utendum est, & quomodo præscriptorum vires condiscere oporteat, in præsens relictum est; talia enim longe præstantissima in studio Medicinæ sunt, & procul in arte jam progressi exsistunt. His consequens est chirurgia vulnerum in militia acceptorum, circa extractionem telorum. Nam in urbanis conversationibus modicus horum usus exsistit. Raro enim per omne tempus civiles, ac hostiles expeditiones fiunt; hujusmodi autem sæpe ac freqentissime circa externas militias fieri solent. Qui igitur hac chirurgia uti volet, eum militare oportet, & externos exercitus sequi. Sic enim exercitatus fieri poterit ad ejusmodi usum ac necessitatem.

Quod vero circa hæc artificiosissimum esse mihi videtur, referetur. Etenim signa exquirere ac invenire telorum in corpore exsistentium, maxima artis & chirurgiæ huc pertinentis pars exsistit. Ubi enim hoc cognitum fuerit, non relinqui potest vulneratus ex ignorantia neglectus, si quando non convenienter tractetur. Solus autem is, qui signorum peritus est, hanc chirurgiam rite adgredietur. Verum de his omnibus in aliis scriptum habetur.

DE DECENTI HABITU LIBER.

PRÆFATIO.

Undique spurius liber. Neque veteribus dictus, Medicum eumdem philosophum esse. Medicamentorum purgantium, incidentium, potionum, & instrumentorum adparatum præsentem requiri.

ARGUMENTUM LIBRI.

Medicus hic instruitur de iis omnibus, quæ illi apud ægrotum observanda sunt, ut doctus, prudens, sedulus, ac pervigil habeatur.

CAPUT I.

Sapientiæ utilitas; Medicorum verorum ac falsorum differentia, ac notæ.

NON sine ratione faciunt, qui sapientiam ad multa utilem esse prætendunt, eam videlicet, quæ in communi vita versatur. Multæ enim ad superfluam curiositatem factæ adparent, dico autem eas, quæ de nulla re utili differunt. Adsumi autem utique possunt etiam harum partes ad illas, vel propterea quod neque cessatio est,

neque malitia. Otium enim & ignavia tendunt ad malitiam, atque abducunt: vigilantia vero & mens ad aliquid intenta trahunt ad se quid eorum: quæ ad vitæ honestatem pertinent, etiam ex disputationibus nihil utile spectantibus. Gratiosior est enim sapientia, & ad quid aliud sane, ad artem constitutam, artem autem ad dignitatem & gloriam comparandam. Omnes enim non cum turpi lucro & turpitudine sunt, & illis methodus quædam est artificialis, quæ operatur; quod si non innocenter fiat, proscribitur. Adolescentes enim in ipsos incidunt, verum in vigore constituti, præ pudore, eorum conspectum sine sudore non sustinent, (pro idiotis habent.) At senes effecti, propter amarulentiam, eos publica legum sanctione urbibus expellunt. Ii enim conventu facto ambitiosi & quæstuosa sua professione decipientes, in urbium circulis versantur.

Cognoverit autem quis ex vestitu, & aliis lineamentis. Quamvis enim sint splendide ornati, multo magis fugiendi sunt, & a conspicientibus odio habendi. Qui vero contrario modo se gerunt, frugi homines judicandi sunt, quibus non est excogitatus adparatus, neque superflua curiosita. Ex vestitu enim cognosces, & decenti in ipso ornatu ac frugalitate, non ad superfluitatem parato, sed magis ad bonam opinionem, & meditationem, animumque intra se compositum, & ad profectionem: imo quocunque vestitu ac ornatu, tales sunt minime diffluentes nec curiosi amarulenti ad occursus; adpositi ad responsiones; graves adversus, resistentes; ad sui similes solertes, affabiles, temperati ad omnes; ad seditiones taciturni; ad respondendum arguti & tolerantes; in occasione captanda & noscenda prudentes, in victu frugales & paucis contenti; patientes in occasione ex-

pectanda, ad ſermones expediti; omne demonſtratum proferentes; ſuaviloquentia utentes; gratiis affecti; & pro gloria, quæ inde provenit, decertare parati, doctrinam ſuam ad veritatis lucem repurgantes.

CAPUT II.

De Naturæ cum ſapientia copulatæ præſtantia, & Medicum eſſe non verbo, ſed opere.

HOrum igitur, quæ ante diximus, præſtantiſſima quidem dux eſt natura. Nam ſi his, qui artibus animum adplicant, hæc adfuerit per omnia prædicta penetrare poterunt. Incognita enim utilitas, tum in ſapientia, tum in arte adhibita, ad principium capiendum edoceri poteſt. Natura autem defluit, & confunditur cum ſapientia, ad cognoſcendum ea, quæ ab ipſa natura facta ſunt. Etenim in utrisque ſermonibus multi convicti, nullatenus utrisque rebus uſi ſunt ad demonſtrationem.

Poſtquam igitur quispiam ipſorum expenderit ad veritatem ea, quæ retulimus, nullatenus naturæ bona ipſis procedent. Comperiuntur itaque hi non conſimili cum illis via progreſſi. Quapropter denudati, omnem induunt malitiam ac ignominiam. Honeſtus eſt enim ex opere, quod quis effectu edocuit ſermo. Quidquid enim artificioſe factum eſt, ex ſermone productum eſt. Quidquid autem artificioſe dictum eſt, non autem factum, methodi inartificialis demonſtrativum eſt: Nam putare quidem, non autem facere, ignorantiæ & inertiæ ſignum eſt. Opinio enim maxime in medicina in crimen vertitur eam adhibentibus: his vero, qui ea in ſe uſi ſunt, perni-

ciem adfert. Etenim ſi ſibi ipſis in ſermonibus perſuaſerint, & opus ex diſciplina ſe ſcire putaverint, quemadmodum aurum adulterinum in igne probatum, tales ſeipſos eſſe demonſtrant. Quamquam talis prædictio iis, qui cognatam habent naturam, ad intelligentiam nullius eſt ſolatii, quod finis quam rectus ſit, cognitio indicet. At horum arti tempus expeditam viam conſtituit, aut his, qui in conſimilem viam incidunt, occaſiones manifeſto ſuppeditat.

CAPUT III.

Quæ ſapientiæ & Medicinæ communia, ſocietatis utriusque cauſæ.

QUAPROPTER oportet eum, qui ſingula prædicta collegerit, ſapientiam transferre ad Medicinam, & Medicinam ad ſapientiam. Medicus enim Philoſophus eſt Deo ſimilis. Neque enim multum in cæteris rebus differunt. Nam omnia, quæ ad ſapientiam requiruntur, inſunt in medicina: argenti contemptus; verecundia; erubeſcentia; modeſtia in veſtitu; auctoritas; judicium; affabilis occurſus; munditics; ſermo ſententioſus; cognitio in vita utilium, ac neceſſariarum purgationum; averſio a nundinatione, & a ſuperſtitione; dignitas divina. Habent enim, quæ faciunt ad perſpiciendam incontinentiam, illiberalem profeſſionem, avaritiam, concupiſcentiam, rapinasque ac impudentiam. Hæc enim eſt cognitio accedentium, & uſus eorum, quæ ad amicitiam pertinent, & quomodo ad liberos, ac quascunque res ſe gerere oporteat. Quatenus igitur cum hac ſocietatem habet, ſapientia quæ-

dam eſt; nam & plurima ex his etiam Medicus habet. Etenim ſcientia de diis vel maxime animo ipſius implexa eſt.

Tum vero in aliis adfectionibus & in ſymptomatibus medicina erga Deos valde reverenter ſe habere comperitur; medici vero Diis cedunt. Non enim eſt potentia in ipſa redundans, nam & hi multa quidem adgrediuntur, in multis vero ab iis ſuperantur. In quibus vero nunc rebus ſuperior ſit Medicina, hinc exhibebit. Quæ enim via ipſius ſit in ſapientia, hactenus dictum eſt. Nam & illis ipſis hoc modo ſe res habet. Verum hoc alii non credunt cum in confeſſo ſint, ea quæ circa corpora fiunt, & adveniunt, quæ ſane per omnem ipſam artem procedunt, dum illa transformantur, aut permutantur; quæ partim chirurgia ſanat, partim auxiliis & medelis aut victu curantur. Summa vero horum omnium tendat ad horum cognitionem.

Quum igitur relata omnia tali modo ſe habeant, convenit, ut Medicus urbanitatem quandam ſibi adjunctam habeat. Auſteritas enim & ſanis, & ægris difficilem acceſſum præbet. Maxime autem obſervare ſe ipſum convenit, ne multas corporis partes oſtendat, neque cum imperitis multa confabuletur, ſed neceſſaria. Hoc enim vis quædam ad eliciendam curationem eſſe ſolet. Horum vero nihil neque nimis curioſe, neque pro lubitu agat.

CAPUT IV.

Medicum omnis generis inſtrumenta parata habere oportet, & quæ ſufficiant in peregrinatione.

Hæc vero omnia considerato, quo tibi præparata sint ad abundantiam, prout opus erit. Sin minus, instante necessitate semper penuria fuerit. Meditari autem oportet hæc in medicina, cum omni adparatu, de contrectatione, illitione, & perfusione, ad manuum concinnitatem: de linamentis vulsis, de spleniis, de ligamentis, de his, quæ pro re nata opus erunt de medicamentis tum ad vulnera, tum ad oculos & ex his ea, quæ ad singula genera, referuntur: quo tibi præparata sint, & instrumenta, & machinæ, & ferramenta denique: nam in his penuria detrimentosa est, & artem mancam facit.

Sit autem tibi alter adparatus simplicior ad peregrinationes instructus, ad manus promptus. Expeditissimus autem per methodi rationem, neque enim fieri potest, ut Medicus omnia percurrat. Firma item memoria teneto medicamenta, & simplices facultates, & descriptas, si modo tales exstant: Sint & in memoria tibi morborum curationes, & horum modi, quot, & quo modo in singulis se habeant. Hoc enim principium est in medicina, & medium, & finis. Præparata quoque tibi sint malagmatum genera ad singulos usus. Potiones quæ incidere possunt, ex descriptione præparatæ juxta genera. In promptu sint, & quæ ad medicationem pertinent, ad purgationes, sumpta de locis congruis, & parata eo, quo convenit modo, juxta genera, & magnitudines, ad vetustatem ferendam curata. Recentia vero juxta temporis occasionem, & alia juxta rationem.

His autem tibi præparatis hoc commodi erit, ut ubi ad ægrotum introieris, animo incertus non sis, quum adposite habeas singula ad id, quod faciendum est. Antea vero hoc cognitum habeas, quod facere oportet, quam ad ægrum in-

grediaris. Pleraque enim non ratiocinatione, ſed auxilio opus habent. Itaque eventum experientia prædicere oportet. Eſt enim hoc glorioſum, & facile cognoſci poteſt. In ingreſſu vero meminiſſe convenit & ſeſſionis, & habitus ſubmiſſi, amictus compoſiti, auctoritatis, breviloquentiæ, ut nihil cum perturbatione facias, adſeſſus, diligentiæ, reſponſionis ad ea, quæ occurrunt, & ad tumultus orientes compeſcendos, conſtantiæ apud teipſum, increpationis ad turbas caſtigandas, promptitudinis ad miniſteria. Et ad hæc memor ſis primi apparatus. Sin minus, reliqua citra errorem fiant, quæ ad promptitudinem parandam præcipiuntur.

CAPUT V.

Quæ medico apud ægrotum advertenda; ubi prudentia advertitur, ſedulitas, vigilantia.

INGRESSU utere frequenter, viſita diligentius, his, quæ a deceptis per errorem fiunt occurrens, ut mutentur. Facilius enim cognoſces, ſimulque expeditior eris: inſtabilia enim ſunt, quæ in humidis conſiſtunt. Quapropter etiam facile & a natura & a fortuna tranſmutantur; neglecta enim ea, quæ in ipſa occaſione adminiſtrare oportebat, impetu ſuo progreſſa occupant, ac perimunt; non enim eſt quod opem ferat. Multa enim ſunt, quæ ſimul mali aliquid faciunt; nam quod ſingulatim conſequenter (fit) oportunius & experientiæ accommodatius eſt.

Obſervare autem oportet ægrotorum errores, ex quibus multi fruſtrati ſunt in oblatis adſumendis, quandoquidem exoſis ſumptis potionibus,

aut medicationibus, aut curationibus, peremti ſunt. Et factum quidem hoc non ad ipſorum confeſſionem vertitur, verum Medico culpa imputatur.

Conſiderare vero oportet etiam decubitus, quosdam ex ipſis juxta anni tempus, quosdam juxta genera; quidam enim in ſublimibus, alii in ſubterraneis, ac tenebroſis locis decumbunt.

CAPUT VI.

Strepitus & odores vitandos eſſe, prudentiam Medicum decere, indoctis ægrum non committendum.

STREPITUS quoque, & odores maxime vini, deterior enim hic eſt, fugere ac permutare oportet. Et omnia hæc facere placide, expedite cum miniſterio, ita ut pleraque ægroto occultes, & hilari ac ſereno vultu ipſum conſoleris, quo a ſuis illum cupiditatibus avertas, ſimul cum amarulentia, & contraria inſtantia increpando, ſimulque cum exhortatione, ac dexteritate ſuſcipiendo, ac conſolando; non tamen, ut quidquam futurorum, aut præſentium ipſi indices. Plerique enim ob hanc cauſam in utramlibet partem compulſi ſunt, propter relatam videlicet prædictionem præſentium, aut futurorum.

Sit autem ex diſcipulis aliquis præſens, quo præceptis non amarulente utatur, & quod mandatum eſt, faciat. Deligito autem ex ipſis eos, qui jam in arte progreſſum fecerunt, quo ea, quæ utilia ſunt exhibeant, aut ſecure offerant, ut & in intervallis nihil te lateat.

At vero imperitis nunquam quidquam committas; ſin minus ejus, quod male factum eſt, re-

prehensio in te recidet. Si non ambigue res habeat, ex quibus id, quod recta methodo tractatum est procedat, & vituperationem tibi non adferet, sed & quod factum fuerit, ad genus referetur. Proinde omnia hæc prædicito in his, quæ fiunt, his quibus ea cognovisse propositum est. His igitur ita habentibus, ad bonam existimationem ac decentem ornatum, & in sapientia, & in medicina, & in aliis artibus oportet medicum distinctis partibus, de quibus diximus, semper utraque amictum, conservare, ac custodire, & opere ipso cum cæteris communicare. Quum enim apud omnes homines inclyta sint, conservantur. Et qui per ipsa procedunt, celebres sunt apud parentes & liberos. Et si quidam ipsorum non multa cognitione præditi sint, ab ipsis tamen rebus ad intelligentiam deveniunt.

HIPPOCRATIS PRÆCEPTIONES.

PRÆFATIO.

SPURIUS liber, non ineptus tamen, cujus principium & finis ex HIPPOCRATE *sumtus esse videatur, cujus etiam brevitatem referat & gravitatem. Præcepta dat, quomodo medicus se gerere debeat ratione mercedis, medicamentorum & victus: quomodo etiam cum aliis medicis debeat agere. Adparet eo jam tempore medicastrorum fuisse vilitatem.*

ARGUMENTUM LIBRI.

Breves quædam præceptiones hic continentur, quibus ad artem medendi tum adipiscendam, tum exercendam, Medicum instruit.

CAPUT I.

De tempore, occasione, curatione, exercitatione, ratiocinatione, experientia, recordatione, naturam moveri, ac doceri; ac rationem solam in curationibus non satis esse.

TEMPUS est, in quo occasio: occasio vero in qua tempus non multum. Medicatio tempore, aliquando etiam occasione contingit. Hæc sane nosse oportet, & non ratiocinationi prius probabili intentum medelam adgredi, sed exercitationi cum ratiocinatione. Ratiocinatio enim memoria quædam est, componens ea, quæ sensu percepta sunt; evidenti namque imaginatione concepta est; sensus enim prius adficitur, & res sibi subjectas ad cogitationem remittit. Hæc vero sæpe illas excipiens, quæ, quando, qualiter sint, ista observans, & in se ipsam recondens, memoria retinet. Igitur collaudo quidem etiam ratiocinationem, si quidem ex fortuita occasione initium faciat, & deductionem ex adparentibus methodo persequatur. Si enim ex his, quæ manifesto perficiuntur, ratiocinatio initium duxerit, in mentis potentia inesse deprehendetur, cum ipsa ab aliis singula accipiat.

Proinde ſtatuendum eſt, naturam a multis ac omnigenis rebus, neceſſitate quadam ſubeunte, moveri ac doceri. Mens autem ubi ab ea accepit, ut ante dixi, poſtea ad veritatem perducit. Si vero non ex evidenti impreſſione, verum ex probabili rationis figmento procedat, ſæpe gravem & moleſtam infert adfectionem. Tales autem inviam arripiunt viam. Quid enim unquam eſſet damni, ſi mercedem auferrent illi, qui publice medicinæ opera perperam exercent? Nunc vero immerentibus ægrotis, quaſi non ſufficere videretur morbi vis, niſi accederet Medici imperitia. Itaque de his quidem hæc dicta ſint ſatis.

Verum non ex iis, quæ ſola ratione concluduntur, fructum adſequi eſt; ſed ex iis, quæ opere demonſtrantur. Fallax enim eſt, & ad errorem proclivis aſſeveratio, quæ eſt cum garrulitate conjuncta. Quapropter, ut in univerſum dicam, iis, quæ fiunt, inhærere oportet, & circa hæc vel maxime verſari, ſi quis facilem ac minime inculpatum habitum (quem ſane Medicinam appellamus) ſibi comparare volet: valde namque magnam adferet utilitatem tum ægrotis, tum his, qui ipſos curant. Non tamen cunctandum eſt ab idiotis ſciſcitari, ſi quid ad curationis opportunitatem conferre videatur. Sic enim cenſeo univerſam artem commonſtratam eſſe, quod ſingula ex ſuo fine obſervata, & conſonantia idem aggregata fuerint.

CAPUT II.

Præcepta de occaſione fortuita, mercede paciſcenda, & ægri curatione ſuſcipienda.

ADTENDERE igitur oportet fortuitæ occaſioni, quæ plerumque ſe offert, & ei, quæ

cum utilitate ac lenitudine potius fit, quam cum pollicitatione & facti excusatione. Utilis quin etiam est eorum, quæ ægroto offeruntur, varietas, & præfinitio. Non enim adseverare oportet, quod unum aliquod exhibitum (remedium) profuturum sit. Omnes enim adfectiones ob multas circumstantias & mutationes diuturniore quadam mora adsident.

Præterea suadendum, hoc quoque diligenti consideratione opus habere: si nempe a mercede initium duxeris. Id enim toti negotio aliquid confert; ægroto quidem cogitationem immittes, te non, ipso relicto, abiturum. Si vero non pacisceris (cogitationem immittes) & quod ipsum negliges, & quod, quæ præsentem ad rem faciant, non sis subministraturus. Studium itaque adesse debet de constituenda mercede. Incommodam putamus esse hanc cogitationem dum æger adflictatur, maxime in morbo acuto. Morbi enim celeritas cum nullam ad regressum opportunitatem præbeat, probum medicum impellit, non ad suam utilitatem quærendam, sed ut potius suæ existimationis rationem habeat. Itaque satius est morbo liberatis exprobrare, quam lethaliter adfectos emungere. Et sane ægroti quidam hospitii jus, & notitiam anteferri postulant; digni quidem sunt, qui negligantur, non tamen pœna, qui ita judicant. Proinde his, uti decet, occurres in salo inconstantiæ fluctuantibus. Qui enim verus est Medicus, is hercle fide magis, quam duritate in medendo utetur. Adeo ut & per initia toto adfectu cognito, quædam ad curationem conferentia subministrare oporteat, ægrumque ad finem usque curare, & non negligere.

At vero remunerationem ne exigito, absque cupiditate ad discendum spectante; hortor autem,

ne nimiam inhumanitatem adhibeas, ſed ad opum abundantiam, facultatesque reſpicias: interdum autem gratis cures, imprimis grati animi memoriam habens, aut præſentis bonæ exiſtimationis. Si vero occaſio ferendæ opis ſe obtulerit, & peregrino & egeno, maxime opituleris. Si enim adfuerit benignitas, erga artem amor parabitur Quidam enim ægroti licet ſentiant ſe periculoſo implicari morbo, tamen propter Medici benignitatem ſibi perſuadent ſe ſanitati reſtitui poſſe.

Convenit autem ægrorum curam ſuſcipere ſanitatis gratia; at ſanorum, ut ſine morbis vivant Quin & ſanorum cura gerenda eſt decori cauſa.

CAPUT. III.

Qui Medici Præceptionibus percipiendis apti, qui inepti; duplex ægrorum error; Medicorum conſilia probanda, contentiones vitandæ.

CÆterum qui in profundo ignorantiæ artis verſantur, prædicta non capiunt. Hi enim imperiti Medicinæ, artis dedecora in ſummum e veſtigio elati a fortuna quidem pendentes; fortunæ tamen egentes a divitibus quibusdam & ægrotis exordium ſumunt. Utrique ob felicem ſucceſſum nominis celebritatem adepti, & in pejus delabentes, luxu diffluunt, ea, quæ artem inculpabilem reddunt, negligentes, ex quibus tamen bonus Medicus excellit, & ſocius artis appellatur. Hic autem medicationes facile ſine ullo errore perficiens, in nullo horum peccarit, ne in ſumma quidem facultatis inopia. Neque enim fraudulentus eſt, velut qui injuſte ſe gerunt. Enimvero ad medicationem non accedunt, pericu-

losam adfectionem captando, aliorum medicorum introductionem cavendo; laudantes se cum improba detestatione aliorum auxilii.

At ægri morbo conflictati, natant in utraque improbitate, quod se ipsos potiori in arte medendi non dederint ad morbi usque finem: morbi enim remissio magnum ægro effugium præbet, adeo ut quamvis sanitatem expetant, usum tamen eorundem remediorum inire nolint, Medici varietatem imitantes. Sumptuum enim facilitate ægroti carent, nefariis moribus primum venerantes (medicum), mox ingrati evadunt. Cum vero contingere possit, ut facultaribus abundent, circa mercedem difficiles sese præbent, cum revera sani evadere cupiant, sumta occasione ex fœnoris & agriculturæ quæstu, ac deinde de ipsis quæstum facere negligentes. Ac de tali admonitione hæc satis sunto. Ægroti enim remissio & intentio, Medici administrationi moderantur.

Nec vero indecore se ille geret Medicus, qui in rei præsentis angustia circa ægrum aliquem, & imperitia tenebras offundente, alios quoque arcessi jusserit, quo ex communi consideratione res ad ægrum pertinentes cognoscantur, & simul conferant ad auxilii facultatem. Nam in adflictionis assiduitate augescente morbo ob consilii inopiam plurima ab adsidente Medico prætermittuntur. In ejusmodi igitur temporis occasione non nimium sibi fidendum est. Nunquam enim ego quid tale definiam, quod ars ipsa decrevit.

Verumtamen neque de hoc cum conviciis decertandum, ne seipsos ludibrio præbeant. Hoc enim sancte adfirmare ausim, Medici ratiocinationem alteri nullam invidiam adlaturam: imbecillis enim hoc pacto videretur. Sed facilius hæc faciunt hi, qui negotiis forensibus dediti sunt,

Neque enim hoc perperam animadverſum eſt; cum in omni copia, inopia inſit.

CAPUT IV.

Quod Medicus ægrum ſpe erigere, naturam ſeu bonum habitum ſervare, ſudaria, ac odores, comptam ac poeticam orationem vitare debeat.

CÆterum præter jam dicta omnia, magnum indicium ſolidæ artis fuerit, ſi quis recte medicinam faciens, ægros hortari non deſinat, ne nimium angantur animis, dum ad ſalutis tempus pervenire feſtinant. Hoc enim incommodum putamus, & qui ita præceperit, non aberrabit. Ipſi enim ægroti propter dolorificam adfectionem deſperantes ſe ipſos vita exſuunt; qui vero ægrum ſibi commiſſum habet, ſi artis inventa demonſtraverit, conſervans, non mutam naturam, præſentem fructum feret, aut ſtatim diffidentiam. Probus enim hominis habitus natura quædam eſt, quæ motum non alienum ex natura acquiſivit, ſed valde congrua eſt, & ſpiritu, & calore & humorum concoctione undiquaque & univerſa victus ratione, aliisque omnibus compoſita & conſtructa: niſi quispiam ex ortu, aut ab initio defectus fuerit. Si vero etiam quis fuerit, is ſi exilis eſt, conandum eſt, ut ſubjectæ naturæ adſimiletur. Præter naturam eſt, quod diminutum eſt, etiam per tempus.

Fugienda & porro eſt frictio per lintea ſudatoria ad parandam medendi auctoritatem; itemque odor curioſe adſcitus. Propter multam enim peregrinitatem in calumniam incides: propter modicam vero decorem tibi conciliabis. In parte enim dolore exiguus eſt, in toto multus.

Com-

Comitatem autem non tollo: digna enim est auctoritate medica. Applicationis etiam instrumentorum, & demonstrationis eorum, quæ significant, reliquorumque ejusmodi memoriam adesse oportet.

Si vero etiam vulgi causa dissertationem facere velis, ne valde gloriose id captes, neque tamen cum ostentatione poëtica fiat; impotentiam enim ostendit industrii laboris. Aversor enim ad alium usum transferri industriam cum labore partam, quæ per se sola, ut eligatur, grata sit. Habebis enim fuci in morem cum deducentium turba paratam molestiam.

CAPUT V.

Præcipit Medico decorum, continuam exercitationem, & præscriptionem diætæ idoneæ.

OPtanda etiam est ejusmodi dispositio, ut non sero didiceris. Quod quidem præsentium nihil perficit; absentium vero memoria tolerabilis est. Contingit itaque omnia tentans infelicitas cum juvenili peste, quæ decoram negligit tum in definitionibus, & denunciatione, tum permagnis juramentis Deorum causa factis, dum Medicus morbo præest assidua recognitione, & eruditione imperitorum, qui animo fluctuant, ac figuratos sermones imitantur, & antequam morbi compos factus sit, congregantur. Talibus igitur ubi præessem, non certe de curandi ratione cum illis conferrem: verum auxilium audacter implorarem. Honestæ enim cognitionis intelligentia apud hosce dispersa reperitur. Cum igitur hi necessario indocti sint, moneo ipsis utilem esse

exercitationem, cum ſcientiæ præceptis deſtituantur. Quis enim præceptionum varietatem ſe vere cognoſcere poſſe ſperet, citra exercitationis conſtantiam? Quapropter ipſos moneo, ut dicentibus quidem aurem præbeant; facientibus autem incumbant.

Contractæ victus rationi ne diu inſiſtas. Diuturnam enim ægri cupiditatem ſuſcitat, & indulgentia quoque morbum prorogat. Si quis coeco adſentiatur, ultra quam oportet, is velut res horrenda caveri debet. Gratiam quoque (præcipio) perquam concordia.

CAPUT III.

Præcepta conciſa de aere, ætate, linguæ obſcuritate, de morbi imperturbatione, de criſi, de cauſa levi, de morbo, de exercitatione, de loco amœno.

AEris repentina turbatio vitanda. Ætatis vigor omnia habet jucunda, decreſcens vero contra.

At obſcuritas linguæ oboritur aut propter adfectum, aut propter aures: ut ſi priusquam priora enunciarit, alia inceptet: aut ſi quid prius, quam id, quod mente concepit, eloquatur, alia inſuper cogitet.

Quæ citra affectionem viſibilem appellatam contingit, ea illis maxime evenit, qui artium ſtudio tenentur. Ætati etiam, cum parva ſit res, valde magna vis ineſt.

Morbi idem ſtatus diuturnitatem portendit. Criſis autem morbi ſolutio eſt. Exilis cauſa curationibus ſolvitur, niſi quis præcipuus locus adfectus ſit. Quandoquidem ex dolore per con-

ſenſum exortus adfectus adfligit, quidam per alterius ſocietatem vexantur. Vociferatio dolore adficit. Præ laboris vehementia indulgens conceſſio. Locus amœnus utilitatem adfert.

DE LEGE LIBER.

PRÆFATIO.

Ab antiquis paſſim receptus, à MERCURIALI *rejectus; aliqua habet de Medici inſtitutione, ex quibus colligas, medicos eo ævo vicos obire ſolitos.*

ARGUMENTUM LIBRI.

Medicinam per ſe clariſſimam, quid viliſſimam reddiderit; quæ item ad ipſius perceptionem requirantur, ſigillatim proponuntur.

MEDICINA omnium equidem artium præclariſſima eſt; verum propter eorum, qui eam exercent, ignorantiam, & eorum, qui temere eos tales eſſe judicant, omnibus jam artibus multo inferior eſt. At is error hanc potiſſimum cauſam habere mihi videtur, quod ſoli Medicinæ nulla in urbibus pœna præfinita ſit, præterquam ignominiæ; ſed hæc non lædit eos, qui

cam ſibi familiarem habent. Simillimi namque hujus modi ſunt perſonis, quæ in tragœdiis introducuntur. Quemadmodum enim illi formam quidem veſtem ac faciem hiſtrionis induunt, neque tamen hiſtriones ſunt: ſic & Medici fama quidem multi, re autem ac opere perpauci.

Oportet enim, quicumque Medicinæ ſcientiam ſibi vere & apte comparare volet, horum eum compotem fieri: naturæ, doctrinæ, loci ſtudiis apti, inſtitutionis a puero, induſtriæ, ac temporis.

Enimvero primum omnium natura opus eſt. Natura namque repugnante irrita ſunt omnia. Natura vero ad optimum quodque deducente, artis doctrina paratur, quam ſane cum prudentia adſequi oportet, ita ut a puero inſtitutio accedat, atque in loco a natura ad diſciplinam apto. Ad hæc induſtriam per multum tempus adferre, quo diſciplina veluti ingenerata proſpere, cumque bono incremento fructus afferat. Qualis enim eorum, quæ in terra producuntur, conſideratio: talis & Medicinæ diſciplina eſt. Natura namque noſtra velut ager; doctorum præcepta velut ſemina ſunt. Inſtitutio a puero ceu ſatio, qua per opportunum tempus ipſa ſemina terræ mandantur. Locus autem, in quo ars traditur, ambienti aeri reſpondet, qui vegetis ſtirpibus alimentum ſuppeditat. Induſtria vero agricultura eſt. Tempus denique hæc omnia, quoad plane adoleverint, confirmat.

Hæc ad medicinam neceſſaria adſecutos & veram illius cognitionem adeptos, cum hoc modo urbes obierint, non verbo ſolum, ſed etiam opere Medicos haberi decet.

At imperitia malus theſaurus, malæque opes reconditæ ipſam poſſidentibus, & inſomnium, & ſomnium verum, & ſecuritatis animi & lætitiæ

expers, ac timiditatis & audaciæ nutrix. Ac timiditas quidem impotentiam: audacia vero artis ignorantiam præ se fert. Duo sunt enim scientia & opinio; quarum illa quidem scientiam, hæc vero ignorationem facit. Cæterum res sacræ sacris hominibus communicantur: profanis vero nefas, priusquam sacris scientiæ orgyis initiati fuerint.

DE JURE JURANDO LIBER.

PRÆFATIO.

STATUTA sunt artis medicæ, quæ discipulus recipere debebat, & jurejurando confirmare. Continet præcepta de gratitudine adversus Præceptorem, de innocentia medentis, de administrationibus chirurgicis gravioribus non curandis, qualis est calculi vesicæ sectione, ut putes post divisionem medicinæ in tres artes scriptum fuisse. Veteres receperunt, MERCURIALIS *rejicit.*

ARGUMENTUM LIBRI.

Quæ Medici esse debeat erga suum Præceptorem observantia, & cultus; quæ vitæ integritas; quæ apud ægros præstare, quæ vitare ipsum oporteat.

SECTIO.

JURO Apollinem Medicum, & Æsculapium, Hygejamque, ac Panaceam, & Deos omnes, itemque Deas testes adhibens, me ratum pro viribus, judicioque meo jusjurandum hoc, hancque contestationem effecturum. Præceptori quidem ei, qui me hanc artem docuit, peræque ac meis progenitoribus honorem præstiturum, eique victum communicaturum, resque meas egenti imperiturum: ortos ex eo liberos germanis fratribus æquales æstimaturum, eosque hanc artem, si addiscere velint, absque mercede & pacto edocturum. Præceptionum ac narrationum, cæterorumque ad universam disciplinam spectantium, tum meos, & ejus, qui me docuerit, filios, tum discipulos stipulatione conscriptos, & lege medica sacramento addictos participes facturum; alium præterea neminem.

Victus quoque rationem ad ægrotantium salutem pro facultate, judicioque meo adhibebo, noxam vero & maleficium propulsabo. Neque vero cuiquam venenum mortiferum etiam rogatus dabo, neque hujusce consilii auctor ero. Simili autem modo neque mulieri pessum abortivum concedam. Verum caste, sancteque vitam meam, meamque artem tuebor. Calculo vero laborantes

haud quaquam secabo ; sed viris operatoribus hanc operationem obeuntibus relinquam. In quascunque autem ædes introiero, eas ad ægrotantium opem ingrediar: ab omni scelere voluntario & corruptela, tum alia, tum operum venereorum in corporibus mulierum, ac virorum, liberorum ac servorum procul remotus. At quæ inter curandum, aut etiam citra curationem in hominum vita vel videro, vel audiero, quæ foras nequaquam efferri oporteat, ea arcana esse ratus, silentio prætermittam. Hoc igitur jusjurandum mihi haud irritum facienti, neque violanti, tum vita & arte frui, tum meam gloriam apud omnes homines æterno tempore celebrari contingat. Transgredienti vero, ac pejeranti, his contraria eveniant.

LIBER
DE HOMINIS STRUCTURA,
AD PERDICCAM REGEM.

PRÆFATIO.

LATINE tantum exstat: continet quatuor humores principes. Arteriæ spiritum accipiunt, cum sanguine mistum. Spinæ dorsi 24 adsignat vertebras, intestina metitur. Ab anatome ad quatuor anni tempora transit, & aliqua suadet ad cujusque vitæ rationem.

MUNDUS quatuor ex elementis consistit, igne, aere, terra, & aqua, calido videlicet, humido, frigido, & sicco. Iisdem ex elementis quatuor totidemque humoribus & homo consistit, sanguine scilicet, pituita, flava, & atra bili. Et sanguis quidem aeri, pituita aquæ, flava autem bilis igni, atra vero terræ similatur. Sanguis enim gustu dulcis est: pituita, salsa: flava bilis amara: atra vero, acetosa, & flavescens.

Sanguinis autem locus, & spiritus in corde est: a dextris quidem ejus sanguis, a sinistris vero spiritus consistit. Flavæ bilis in jecinore, atræ in liene, pituitæ quidem in cerebro locus. Sanguis autem calidus, & humidus, pituita frigida & humida, flava bilis calida & sicca, atra vero sicca & frigida.

Arteriæ quidem a corde purum sanguinem, & spiritum recipiunt. Venæ autem & ipsæ a corde sanguinem sumunt, per quas corpori distribuitur. Sed jecur cordi sanguinem non præter veri fidem affatim suppeditat. Nam ignis absque materia permanere neutiquam potest.

Quo fit, ut nonnulli hominum semper quasi rideant, quidam vero tristentur: hujus rei ex elementis caussam esse dicimus. Qui enim puri sanguinis non inexpertes sunt, hi usquequaque rident, & adspectu ac corpore floridi, necnon perspicui coloris existunt. Qui vero flavæ bilis participes sunt, desides, pusillanimes, pavidi, imbecillesque esse solent. Pituitosi vero inertes, & frigidi sunt.

Reminisci autem, & esse prudentia præditum, ex cerebro inter calidum, frigidumque admodum temperato provenit. Oblivio vero, ex cerebri frigiditate procedit. Passio autem, quæ phrenesis

nuncupatur, ex perurentibus febribus fit. Vaporibus enim, ex visceribus per dorsum ad cerebrum emissis, ejus humidum arescit, & homo mente captus efficitur: & cerebrum oleo quocumque frigidæ qualitatis per aures, vomitusque humectare oportet. Lethargus vero & ipse cerebri passio est: cum enim cerebrum frigidis humoribus repletum fuerit, hinc passio, quæ lethargus appellatur, hominem occupat: & calefacientibus cerebro opitulari expedit. Paralysis vero fit a frigido, crudoque humore, qui a cerebro demissus in oculum, sive in aliquam labiorum partem, seu in totam dimidiamve faciem descendit. Per nares cerebrum purgantia adhibere oportet, & extrinsecus isobrium contusum (*isopyrum*) (herba est quæ & Maros, & Origanis dicitur) ignis suffitu seu cauteriis per aures applices.

Quæcumque autem passiones in capite fiunt, ex stomacho oriuntur, exempli caussa: vomicæ, strumæ, dentium dolores, tonsillæ, angina, suffocationes, anhelitus difficultas, & reliqua.

Caput autem suturas habet tres: invenitur & solidum absque suturis caput, & hoc quidem humidum est. Crispos vero capillos habere, calidioris capitis signum est. At recti crines ex supervacuo qui in capite est humore fiunt. Flavedo capillorum ex flava bile, calvities vero ex caliditate provenit. Articulatæ vocis species tres habentur, gravis, acuta, & media: hæc a spiritu procedunt.

Jecur autem ipsum alimentum triplici digestione in succum redigit. Ex prima digestione cor alimenti qualitatem, saporem videlicet, suscipit, & puri sanguinis procreatio fit. Secundam digestionem jecur desumit, & corporis partibus alimentum largitur, unde flavæ bilis constitutio fit.

Lien vero ex ſanguinis fece alitur, unde & melancholicum humorem conſtitui certum eſt. Cerebrum autem a ſtomacho humectatur, & pituitæ exuberantiam peragit. Tertia digeſtione alimentum ſuperne in ſtomacho in ſuccum vertitur, & tunc reſeratur janitor qui ventriculus nuncupatur, quoniam tranſitus tantum facultatem ſubminiſtrat. Inde alimentum in inferiorem ventrem demittitur. Alvus vero a pituita ciborum acerbitatis gratia oblectamentum ſentit. Humidum autem excrementum per renes, ac ſejunctos ipſius excrementi meatus in veſicam, id eſt in phuſcam deſcendit; in veſicam enim aqua ingreditur.

Senſus in homine quinque habentur, viſus, olfactus, auditus, guſtus, & tactus. Nam viſus ex æthere, olfactus ex aere, auditus ex igne, guſtus ex humido, tactus vero ex terra fit.

Homo autem ex quatuordecim quibusdam conſiſtit, nervis, venis, arteriis, ſanguine, ſpiritu, carne, adipe, cartilagine, unguibus, oſſibus, medullis, capillis, membranis, humoribus. Horum autem, excretiones, maribus quidem ſicco & humido excremento, vomitibus, oculis, naribus, ſputis, ſudoribus, venereis, incertis meatibus, capillis & unguibus fiunt.

Feminis vero ad hæc duo adduntur, purgationes, lactis videlicet, & menſtruorum. Lac autem & eodem modo genitale ſemen hominis ex ſanguine gignuntur, & hoc certum eſt: ſi enim homo genitali plus nimio utetur, ſanguinem pro ſemine emittet. Similiter autem & feminæ, ſi plus nimio lactare cogentur, ſanguis elicitur.

Spina autem hominis habet vertebras XXIV, coſtas totidem. Dentes cum maxillaribus duo ſupra XXX ſunt, anteriores autem dividentes, qui & ſecantes appellantur.

Stomachus palmos habet quinque, inteſtina cubitos tresdecim.

Nomina digitorum, Pollex, Index, Medius, Annularis, Auricularis. Ungues frigidi ſiccique temperamenti ſunt.

Anni vero tempora quatuor habentur, ver, æſtas, autumnus, & hyems. Ver calidum & humidum eſt; ideo ſanguinis in corpore incrementum fit. Æſtas calida & ſicca; ideo flavam auget bilem. Autumnus ſiccus & frigidus; ideo atram bilem, & ſaniem auget, ſanies quidem ſanguinea & aquoſa eſt. Hyems vero pituitam in corpore adauget. Nam quatuor hominis elementa, id eſt, humores, ad tempora quatuor dividuntur. Ideo ſolarem converſionem ſpeculari, & adfecti temperamentum, & ad hæc curationibus uti opus eſt. Si enim verno tempore juvenis adverſa premetur valetudine, ſanguinis exſuperantiæ cauſſa patitur, quem per venæ ſectionem emittere opus eſt. Et ſi pleureſi unius diei ſpatio, vel duorum, ſeu trium laboraverit, venæ ſectione adfecto opitulandum, priusquam ipſum opprimat paſſio, & adfecti vires deficiant. Homini vero venæ ſectio perutilis eſt: & tempus quidem quo ipſa utendum, a Februario incipit: & rurſus a Septembri principium ſumendo, ad ſeptimam ejusdem perduret. Æſtate aliquo ægrotante, ad paſſionis purgamina adhibenda.

Si conſiderantes (o Rex) & aliorum curam agentes, quid ad vitæ rationem corporibus præſtet, & quod congrue alimenta ſuggerat, ac debito adponat ordini, non ſatis pro diligentia noſtra, & qui humana adgrediuntur corpora, morbos deprehenderimus, nunc accuratius perſpicientes, ſummatimque deſcribentes, medicinalem ſphæram ad te mittimus, per quam ægritu-

dines, quæ humana corpora occupare ſolent, pernoſcere, & ad præſentem horam, ac decurrentis anni tempora, hujuſmodi calamitatibus opitulari queas. Si autem hæc accuratius egeris, diu citra omnem adverſam valetudinem per omne tempus vita frueris. Et ſi hæc quæ potiſſimum optimæ valetudini tuæ vim præbeant, quæque hominum generi conducant, peregeris; ita in omnibus te incolumem vitam deprehendes elegiſſe. Et quamvis ardua admodum ſphæræ ratio habeatur, eam tamen perſcriptam tibi præbemus.

A Vergiliarum occaſu ad hyemale ſolſtitium, dies 49 hoc eſt a XII Novembris, ad Decembris finem ſunt. Hi quidem dies pituitam augent: balneis autem jejunus, ſudores excitando, detergendoque, & venereis ac laboribus uteris.

Ab hyemali ſolſtitio, ad vernale æquinoctium, dies lxxxiv, a prima videlicet Januarii ad quintum ſupra xx Martii. Hi dies humiditatum, & ſanguinis exuberantiam peragunt: deambulationibus, & ſiccis quæ ad victum pertinent, deliciisque ac venereis, beneque alentibus utendum.

A vernali æquinoctio, ad Vergiliarum ortum, dies 49 a XXV Martii ad XIII. Maii. Hi dies ſanguinem augent: redolenti vino, & venereis, ac laboribus uteris.

A Vergiliarum autem exortu ad æſtivum ſolſtitium, dies 42 a tertiadecima Maii, ad XXIV Junii, hi enim dies flavæ bilis augendæ facultatem obtinent: dulcibus & aquoſis utendum, ducendæ alvi cura agenda, & a venereis, ac laboribus abſtinendum eſt.

Ab æſtivo vero ſolſtitio, ad æquinoctium autumnale, dies XCIII ab XXIV Junii, ad XXV. Septembris. Hi dies atram bilem augent: frigidis

& aquofis, redolenti vino, ac falutis uti opus eft; a venereis vero abftinendum cenfemus.

Ab autumnali aquinoctio, ad Vergiliarum occofum, dies 49 a XXV Septembtis ad XII Novembris, hi enim dies faniem augent, acetofis, acerbifque, & venereis, ac laboribus uti expediet.

Si ad hæc obfervanda curam, o Rex, impenderis, citra omnem triftitiam, doloremque in reliquum vita frueris. Hac fe divifione fic habente, annus in dies quinque ac fexaginta fupra trecentos colligitur.

DE NATURA HOMINIS.

PRÆFATIO.

Rhetorica defcriptio partium humani corporis, in qua multa pofteriorem ætatem fapiunt.

OMNES homines artem medicam noffe oportet, o Hippocrates. (Eft enim res honefta fimul ac utilis ad vitam) & ex his maxime eos, qui eruditionis ac eloquentiæ cognitionem habent. Nam fapientiæ cognitionem medicinæ fororem ac contubernalem effe puto. Sapientia enim animam ab adfectibus liberat. Medicina vero morbos a corporibus aufert.

Augefcit autem intelligentia, præfente fanitate: cujus providentiam habere honeftum eft eos qui recte fentiunt. At ubi corporis habitus ægrotat: neque mens ipfa alacritatem habet ad virtutis meditationem. Morbus enim præfens animam

vehementer obſcurat, intelligentiam ad adfectionem per conſenſum ducens.

Cæterum naturæ humanæ deſcriptio, ejuſmodi ſpeculationem habet. Cerebrum quidem ſupremam corporis partem cuſtodit, & ſecuritatis tutelam ſibi commiſſam habet, intra membranas nervoſas cohabitans. Super quod duplicatorum oſſium naturæ neceſſariæ firmatæ, dominum mentis cuſtodem, ipſum cerebrum tegunt.

Pilorum decor eſt, , cutem ornare. Oculorum vero vis viſiva in multiplici tunica latitans, ob humoris inſtantias, ſub frontem in medelam collocata eſt, & eſt vivendi cauſa. Pupilla vero ſincera, palpebræ marginem opportunitatis cuſtodem ſuſtinet. Duplices autem nares olfpatum dignoſcentes, oculorum vicinitatem dirimunt. Mollis vero labiorum contactus os circumplicans, verborum ſenſum, exactamque articulationem gubernans exhibet. Mentum autem in extremitatem deſinens, ac lyræ ſimile, dentium clavis coaptatum eſt. At ſermonum receptacula aures, opifex aperuit: in quibuſdam eſt ſermo, non certus temeritatis miniſter exiſtit. Loquelæ mater lingua, animæ nuncius, guſtum cuſtodiens, munitis dentium ſeptis cuſtodita eſt. Guttur autem & gula inter ſe conjuncta, vicina ſunt. Illud enim in viam ſpiritus: hæc in profundum ventris alimentum demittit, large id propellens. Regium vero cor, cono ac pineæ nuci ſimile, iram nutriens, adverſus omnes inſidias thoracem induit. Frequenter autem flatuum cavernæ aere per ipſas erumpente, vocis cauſam flatum pariunt.

Quod vero ſanguinem ſuppeditat, alimentum tranſmutat, cum apicibus, ſæpe vena cava circumfluum, hepar eſt, concupiſcentiæ cauſa. Viridis autem bilis juxta hepar manens ubi ſuperebulliit

humani corporis corruptio eſt, & nocivus ac inutilis corporis humani inquilinus. Veruntamen vice verſa dormit, nullum negocium exhibens.

Inter hæc autem medius omnia ſuſcipiens venter chorum ducit, & accumbit, concoctionem gubernans. Obnoxia vero ventris compoſitioni, per opificium convoluta, circum ventrem evolvuntur inteſtina, adſumptionis & excretionis cauſæ. Gemini autem renes in coxis firmati, pinguedine intecti, ab urinarum excretione non ſunt alieni. At dominus totius ventris, qui omentum vocatur, totum ventrem complectitur, ſolo ſplene excepto. Conſequenter, nervoſa veſica in coxa oſculum firmatum habens venis complicatis, urinarum excretionis cauſa eſt. Huic autem vicina mater puerorum vehemens illud malum infinitarum ærumnarum in muliere cauſa, uterus ipſe latitat. Pylorus aurem ſive Janitor, ex coxarum receſſu emergens caro, nervis adſtringitur. Verum de plenitudine naturæ ventris effundit, ex opificii providentia.

Porro extra corpus penſiles domum incolunt, ad generationem deſtinati, conditores teſticuli, multis tunicis præditi. Jucundum ex venis ac nervis plicamentum eſt pubes, quæ urinarum effuſionem facit. & ad coitus miniſterium a natura creata eſt, & pubertatatis appetentiam tegit. Crura vero & brachia, & extremæ partes his adnexæ, totum miniſterii principium coacervatum habentes, tutum nervorum miniſterium perficiunt. At vero incorporea in receſſibus natura, omnifaria viſcerum genera fabricavit: Quæ ſane mors inſtans, celeriter a miniſterio quieta reddit.

LIBER DE ÆTATE.

PRÆFATIO.

FRAGMENTUM quo de ſignis fetus octimeſtris certa nece & ſeptimeſtris meliori nota eorum ſimilia traduntur, quæ dicta fuerant in libris legitimis ejusdem tituli. Ova humana auctor contemplatus eſt, quæ a meretricibus, poſt ſumta abortiva deceſſerant.

Aliud fragmentum, in quo pariter per ſeptenarios vita humana diſtribuitur, ex PHILONE *adjicitur.*

PORRO vita hominis ſeptem dierum eſt. Primum etenim poſtquam genitura in uteros pervenit, in ſeptem diebus habet, quæcunque corpus habere debet. Mirari autem quis poſſit, quomodo id ſciam. Verum multa ego vidi hoc modo. Meretrices publicæ, quæ ſæpius de ſeipſis periculum fecerunt, ubi cum viris rem habuerint, ſciunt quando in ventre concipiant, & poſtea conceptum intra ſe perdunt. Poſtquam autem jam perditus eſt, elabitur velut caruncula. Hanc carunculam in aquam conjectam ſi conſpicatus conſideraveris, omnia membra habere reperies, & oculorum regiones, & aures, & manus, & manuum digitos, & crura, & pedes, & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifeſtum.

XXI. Satis etiam manifeſtum eſt harum rerum peritis, quod mulier, quum in ventre concepit, ſtatim

ſtatim horret, & calor, & dentium ſtridor conſequitur, & convulſio occupat tum articulos, tum totum corpus, & uterum ſegnities ac torpor. Et quæ puræ ſunt, hoc perpetiuntur. Quæ vero craſſæ & mucoſæ hoc perpetiuntur, pleræque ex his mulieribus non percipiunt, nec cognoſcunt. Certe quatenus mihi oſtenderunt, hoc ipſum ſe cognoviſſe, eatenus ſcio ac prodo. Quod vero vita hominis ſeptem dierum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur. Si quis in ſeptem diebus nihil edere aut bibere velit, plerique quidem in ipſis moriuntur. Sunt autem qui ipſos tranſmittunt, & tamen moriuntur. Sunt etiam quidam qui perſuaſi ſunt ut deſperarent ſeipſos fame conficientes, ſed comederent ac biberent: verum venter non amplius ſuſcipit. Jejunum enim inteſtinum in his diebus concrevit, moriunturque etiam illi.

XXII. Sed & ex hoc conjectare licet, hominis vitam ſeptem dierum eſſe. Puer ſeptimeſtri partu natus, pro ratione natus eſt, & vivit, & rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas ſeptenarium exactum. Octimeſtris autem natus nullus unquam vixit. Novem vero menſium & decem dierum partus fit, & vivit, & habet ad hebdomadas, numerum exactum. Quatuor enim denarii hebdomadum, dies ſunt ducenti & octoginta. In denarium autem hebdomadum ſeptuaginta dies incurrunt. Habet autem & ſeptimeſtris partus tres denarios ſive decadas hebdomadum, & in unaquaque decade ſeptuaginta dies. Tres vero hebdomadum decades, ex toto ſunt dies ducenti ac decem.

XXIII. Quin & morbi acutiſſimi ſic hominibus fiunt, præteritis diebus, in quibus judicantur, & moriuntur aut ſani evadunt: & tertii ge-

neris in undecim diebus, hoc eſt una & dimidia hebdomade: & quarti in duabus hebdomadibus, & quinti in duo deviginti diebus, hoc eſt duabus & dimidia hebdomadibus. At vero alii morbi non habent ut certa ſententia pronunciari poſſit, quanto tempore homines ab ipſis ſani evadant. Ad eundem modum etiam ulcera magna in capite ac reliquo corpore, quarto die inflammari incipiunt, in ſeptem autem inflammatio ſedatur, aut etiam quatuor & decem, aut duodeviginti. Si quis autem diligenter medeatur, & vulnera in capite magna in hoc tempore non ſedentur, homines moriuntur.

XXIV. Ceterum inexpertus quiſpiam mirari queat, quod ſeptimeſtris puer naſcatur. Ego quidem igitur hoc ipſum vidi, & quidem frequenter. Si quis autem hoc deprehendere vult, facile eſt obſtetrices adire, quæ parientibus adſunt, & ex ipſis percunctari. Eſt autem & aliud ſignum. Pueri ſeptem annis præteritis dentes explent. Et in ſeptem annis ſunt & ratione & numero exacte hebdomades trecentæ ac ſexaginta. Neceſſitatem autem naturæ, quapropter in ſeptem hæc ſingulæ diſpenſentur, ego aliis locis declarabo.

DE ÆTATE FRAGMENTUM, EX PHILONIS JUDÆI,

de Opif. mundi. p. 24.

PRÆFATIO.

FRAGMENTUM eſt ex PHILONE *ſumtum.*

HIPPOCRATES medicus ait ſeptem eſſe ætates; infantis, pueri, adoleſcentis, juvenis, viri, ſenioris, ſenis. Has autem menſurari hebdomadis, quamquam non ultimis.

Ait autem. II. In hominis natura ſunt ſeptem tempora, quas ætates vocant. Infans, puer, adoleſcens, juvenis, vir, ſenior, ſenex. Infans eſt uſque ad ſeptem annos, dentium amiſſionem. Puer vero usque ad geniture ortum, ad bis ſeptem. Adoleſcens uſque ad barbæ lanuginem ad ter ſeptem. Juvenis uſque ad auctionem totus corporis, ad quater ſeptem. Vir uſque ad undequinquageſimum, ad ſepties ſeptem. Senior uſque ad quinquaginta ſex, ſepties octo. Deinceps vero, ſenex eſt.

DE SEPTIMESTRI PARTU LIBER SPURIUS.

PRÆFATIO.

SPurius & brevis, recenſeri non meretur.

DE ſeptimeſtribus quidam ſic dicit, quod negotium oculis nondum vidi, ſed tantum audivi. Quo autem modo mihi fieri poſſe videatur, declarabo.

Multæ naturæ mutationes, converſiones, & exceſſus in animalibus, & arbuſtis, cæteriſque ſatis ſponteve naſcentibus ævo perpetuo longoque fiunt. Nam alicubi jam femina, & mas multis manibus, oculis, auribuſque conformati natique ſunt, variiſque aliis formis, concreta ora & oſ-

ſa alii habentes, mirandam naturæ prævaricationem mutationem & exceſſum. Cuncta enim temporibus labentibus & diſcreta & confuſa & peculiaria perficiuntur. Nam ſecundum priſcam generationem, cum omnia animantia condita & creata ſunt, ſic conformata fuerunt, ſcioque etiam nunc eodem modo, & per eadem ſecundum leges cuncta conformari naſcique poſſe.

Mihi vero (quemadmodum homini circa ſeptimeſtria definienti datur) hæc ſtata ſpecie, pro caeli, terræque benignitate, quemadmodum fructus, oriri videntur. Quod videre eſt in Ægypto, ubi omnia perfecta naſcuntur, & perficiuntur multa etiam & per annum totum, omnique tempore terræ benignitate, caloriſque circum aggeratione. Nilive inundatione ſcaturiunt.

Simili modo & circa animantia, ſeptimeſtriaque, perfecta, vitaliaque illic omnia naſcuntur. Quamobrem ſi quæ conceptura eſt, uti ſibi ſucceſſionem pariat, bene habeat, virque ad eam rem demittendam promtus, præſtoque ſit, corpus ſive corporis alveus creatur, & perficitur. Collatio enim & concordia validaque neceſſitas, & vis cogit, uti perficiatur, & adoleſcat ſuo ſatori non diſſimile. Nam ſi major, minorve, & diſſimilis forma & figura ſit illi unde orta eſt, perfecta non haberetur. Quare dicito, ſtatuitove, medium quid eſſe in magno negotio, conformationem rhysmumve. Si ergo conformatio aliqua ad homines perventura eſt, leni & miti modo perveniat neceſſe eſt, perque hominum commoda, ſi minus, quidam præpubeſcunt, & præſeneſcunt, quemadmodum, qui præſaneſcunt, & ſi rite, & ſecundum legem fiat. Conformatioque contabeſcit, & ad omnium commoda, fibrarum, vena-

rum, nervorum, viſcerum, inteſtinorum, uteri, cæterorumque perfectionem convertitur.

Sed forſitan aliqui petent, cur octimeſtria, & trimeſtria non vivant? quoniam fluxi parvulique ſunt. Quæ [illegible]n enim ſic ævum, & ætatem nacta ſunt, & per ſimilia conformari, & diſcerni conſueverunt, quemadmodum, quæ in terra ſeruntur, & plantantur. Quædam enim pluribus, quædam paucioribus diebus naſcuntur, ſecundum tempus. Tempus autem ſolis, & lunæ circuitu perficitur, & ſequitur: nec etiam undecimeſtres, nec duodecimeſtres, ſecundum eandem rationem horum vivent, donec pueruli ſunt. Nihil enim præter ſua veſtigia, & naturam fit, aut adoleſcit, nec etiamſi quid fabulentur. Sed cujusque conformatio, forma, figurave, & ſimilitudo, ſive rhyſmos ſecundum naturalem legem perficitur, & rite finitur. Nam naturalis machinatio cuncta in oculos, vel aures, vel nares, vel os transfert, quæ conformationibus his continetur, vel per alias concretiones, ſyncriſiesve abſumit. Quare nunc periti cum ſint, conceptus omnes noſcent, quæ prius excogitavi.

DE SIGNIFICATIONE VITÆ ET MORTIS

SECUNDUM MOTUM LUNÆ ET ADSPECTUS PLANETARUM.

PRÆFATIO
GULIDEOLI MORDICI
INTERPRETIS PRISCI.

PRÆFATIO.

MERA est astrologia, ab HIPPOCRATIS *sapientia remotissima, neque græce exstat, nuperi scriptoris opus.*

HIPPOCRATES optimus medentium dixit, cujusmodi Medicus est, qui ignorat astronomiam? nemo debet se committere manibus ejus, quia non est perfectus medicus. Novi ergo, quod opus erat scire astronomiam. Ideo inspexi libros Hippocratis, & inveni libellum hunc parvulum, sed optimum, quem qui bene noverit, efficietur magnus Medicus. Est enim valde necessarius Medicis omnibus.

II. Hippocrates: adspice lunam, quando est plena lumine, quia tum crescit sanguis, & medulla in omni homine, & bestiis omnibus. Idem fit in mari, & cunctis in rebus mundanis.

Cum ergo quis inciderit in morbum, tum necessarium est videre, an Luna è combustione exeat. Tum namque crescit infirmitas, donec

venerit ad oppoſitionis gradum. Et cum erit in oppoſitione, videndum erit, an ſit cum malo aliquo planetarum, vel in malo adſpectu, aut adſpexerit dominum domus mortis. Nam ex iis poteris ſcire, utrum æger morietur vel vivet, vel diuturnus erit morbus ejus, vel non.

Nunc autem videamus naturam omnium ſignorum; vires etiam ſive poſſe lunæ in eisdem.

III. Cum quis in morbum inciderit Luna exiſtente in Ariete cum Marte aut Sole, tum morbus erit in capite propter Solis calorem, utique & gravis, & dolebunt ei pulſus capitis: febres etiam patitur æſtuoſas, non intermittentes: in præcordiis quoque torquetur, vix loquitur: quia thoracem occupavit vehemens calor, & pulmonem, quod & pulſus vehemens oſtendit. Neceſſarium eſt ergo, ut huic ſecetur vena cordis, utque veſcatur frigido alimento & potu, & compeſcentibus calorem, ut morbus is non vertatur in phreneſim.

At ſi cum Luna fuerit Mars, ſive Saturnus, ex hoc morbo morietur æger infra diem ſeptimum, à die, quo Luna fuerit cum Sole per quartum adſpectum, & hoc intelligitur Luna creſcente.

Si vero Luna erit in Ariete infortunata, adſpexeritque eam ex quarto, vel ex oppoſitione Saturnus, morbus is erit in capite, & perducet eum ad alienationem mentis, & faciet inſanire, variando incrementum & decrementum, eritque morbidus perſimilis illi, qui videre non poteſt. Si vero aſtronomiam ignoras, hæc non poteris ſcire, neque cognoſcere ejus morbum.

Quod ſi fuerit Luna in diminutione graduum vel luminis, cum revertetur ad primum adſpectum Saturni, videlicet, cum dimiſerit eum, & per alium adſpectum illum adſpexerit; morbus

mutabit in bonum vel in malum: nam si adspexerit: aliud infortunium, morietur ille: si autem non adspexerit, evadet. Sed cum Luna dimiserit adspectus hos, de quibus diximus, morbum scias recessurum.

Tamen, dum Luna non invenerit Jovem aut Venerem per aliquem adspectum, priusquam venerit Luna ad conjunctionem Solis, morbus non recedet, sed stabit, donec Luna venerit in adspectum vel ad oppositionem Solis. Quod si dictos etiam non invenerit Luna, sed Mercurius occurrerit illi, morietur æger. At si Mars invenerit eam, sanabitur, dum morbum produxerit pituita.

Et quando languidus primo sentit morbum, dum Luna addit suo lumini & gradibus, & Mars aut Sol fuerit in Ariete, morbus erit in capite, & insania, & abscessus ex pituita orietur in capite, profluetque illi sanguis è naribus. Oportet itaque illum uti frigidis temperatis, indigetque medicina, qua destruitur abscessus.

Cum vero Luna fuerit cum Mercurio in loco Solis, evadet infirmus: prius autem erit in magno discrimine; quoniam Mercurius concors fit cum Marte, in eodem negotio. Mars autem non facit sic cum Saturno, & morietur æger, cum Saturnus fuerit in loco Solis. Quod si fuerit cum Luna Jupiter ibidem, vel Mercurius, aut Venus, varius ejus erit morbus.

Quando autem Lunam adspexerit Mars vel Saturnus aliquo adspectu, opus est ægro leni medicina, & mediocri diæta, demum sedeat quandoque, & jaceat quandoque ille in luminoso loco, ut a longe clarum aërem possit videre, utatur & balneo, bibatque aquam frigidam, cum necessarium fuerit, & regas illum, ut tibi videtur salubrius esse.

IV. Quando autem quispiam incidit in morbum Luna exiſtente in Tauro, atque eam adſpexerit Mars ex oppoſito vel adſpectu quarto, morbus ejus productus erit ex ſanguine, is tandem ſentit immenſum calorem, & ſiti torquetur, & queritur per noctem, nec poteſt dormire, & potum vini appetit. Eſt ergo neceſſarium illi ſecare venam, & exhibere pharmacum, quod refrigeret eum, & humectet.

Sin fuerit in ſigno Saturnus cum Luna, aut Venus addens, & non invenerit fortunam, morietur infra novem dies à die, quo incidit in languorem.

Quod ſi Luna addet ſuo lumini & gradibus, tum demum atque eam Mars adſpexerit ex oppoſito vel quarto adſpectu, & Luna venerit ad Saturnum, & erit Mercurius cum ea; morbus ex frigidis ſuccis erit, vel æger totus frigidus & diſruptus erit. Ideo vix loquitur, & pauca profert: habet & ventriculum durum, ſeu crudum adeo, ut excoquere non valeat alimentum, ſed interius ardeat. Propterea is eget ſolventi medicamine, quoniam morbus is magis particeps eſt bilis, quam pituitæ. Adſpicies etiam Lunam, quando venerit ad locum oppoſitum illius, in quo fuerat à primordio morbi: quoniam, cum fuerit ibi, magnum periculum & labor magnus erit ægro. Is ergo morietur, ſi Luna non invenerit aliquam fortunam, in eodem ſigno: quod ſi invenerit fortunam, evadet usque ad dies octo.

Quum vero quispiam inciderit in morbum Luna peragrante Taurum, & Mars & Sol erunt in eodem ſigno, noctu languor erit in thorace; ardebit & lingua, ut combuſta, flagrabit ore atque oculis, & egerens raro per alvum balbutiet, & febris ejus cauſa erit ſanguis, ſitietque vehe-

menter. Indiget tandem venæ sectione, & medicina solventi. Potus ergo sit frigidus, caveatque à calentibus.

Advertes autem, quando Luna fuerit in trino adspectu cum Sole, si morbus decreverit, vivet ille: sin creverit, occumbet, quando Luna erit in oppositione Solis: quod si invenerit Venerem, vel Jovem, non morietur.

V. Si quis inciderit in ægritudinem, Luna exsistente in Geminis, & adspexerit eam Mars, aut Saturnus ex quadrato vel oppositione, ægritudo ex amissione somni erit, vel ex aliquo mœrore, vel ex plurimis cogitationibus super aliquo negotio. Ideo universo dolebit corpore, & hæc durabit ægritudo ad minus tribus septenis diebus. Postmodum incidet in calorem. Is etiam, dum recubat noctu, extensiones patitur, & dolorem dextri hypocondrii, vel regionis jecinoris. Et si Luna non fuerit cum aliqua ex fortunis, morietur ille spatio dierum triginta.

Cum vero Luna erit in Geminis addens suo lumini & gradibus, & Mars adspexerit eam ex quarto adspectu vel oppositione, ægritudo hæc proveniet ex bile rubra, febrietque cum vehementia pulsus. Itaque sanguis est minuendus illi, & frigidis alendus eduliis.

Quod si fuerit Saturnus in hoc adspectu, & cum Luna nulla fuerit fortuna, vitam perdet ille, quando Luna veniet ad oppositum illius loci, in quo erat, cum incidit in ægritudinem: sin aliqua fortuna adspexerit eum, recipiet valetudinem, etsi magno in periculo occubitus erit. Si Luna tantum fuerit in Geminis, morbus erit in capite. Tum cavendum est a sectione venarum, neque ei offerenda sunt frigida vel humida, sed offerantur temperata.

Advertes etiam, cum Luna fuerit in oppositione Solis, si qua ex fortunis bono adspectu aderit, vivet ille, alioquin morietur.

Si vero Luna erit in Geminis, & adspexerit eam fortuna bono adspectu, vivet ille, vel ægritudo mutabitur in alium morbum. Sin autem fortuna dimiserit eam, neque invenerit aliam, donec Luna venerit ad oppositum loci, in quo fuerat à principio, Medicus non potest cognoscere quisnam languidi morbus sit, sed tum evadet, cum Luna erit in prædicta oppositione.

Si vero Luna fuerit in Geminis una cum Sole & Marte, hæc erit acutissima ægritudo: lacrymabit ei oculus, pervenietque in phrenesim, & æger ipse de se ipso tum maxime veretur. Nam apparent ante oculos illi diversa phantasmata & imagines horribiles, ejusque pulsus erit valde profundus, adeo ut fere non inveniatur, & capite dolebit. Tum ergo vena non est secanda illi, & alendus erit levi cibo & potu, & stratus jaceat in loco temperato.

Respicies etiam, cum Luna fuerit in quarto adspectu illius loci, in quo fuerat à primordio morbi, quia tunc morietur. Sed quando Luna fuerit cum Sole & Marte, & adspexerit eam fortuna bono adspectu, & Luna erit addens Lumini & gradibus, evadet, cum Luna venerit ad quartum adspectum, in quo ab exordio morbi fuerat. Nec offeres medicam potionem illi, sed præcipies uti leni cibo, & balneo, & in loco altiori sedere.

VI. Luna si fuerit in Cancro, cum aliquis inciderit in morbum & eam Saturnus adspexerit quarto adspectu vel oppositione, morbus is ex frigidis succis erit ei productus, vel ex balneo, vel de loco humido exeunti. Is nullum odorem sentit, laborat pectore & tussit, difficilem habens

anhelitum & pulſum admodum compreſſum, queritur de adfectibus ventriculi, ilium & renum. Eget ergo medicina lenienti pectus, & tuſſim expugnanti.

Si vero Saturnus non fuerit cum Luna, vel eam non adſpexerit aliqua fortuna, donec venerit ad quartum adſpectum illius loci, in quo fuerat, quando incidit in morbum, is mori debet circa diem decimum. Quod ſi Lunam adſpexerit fortuna, vivet ille cum difficultate & labore.

Similiter Luna ſi fuerit in Cancro, & eam Mars adſpexerit adſpectu quarto vel oppoſito, vomitum patietur æger, vel dolorem ventriculi. Is tandem indiget frigefacienti medicamine, & ventriculum reficienti. Quod ſi Lunam non adſpexerit aliqua fortuna conveniens & bona in eodem loco, occumbet, priusquam veniet Luna ad quartum vel ad alium adſpectum.

Sin autem Luna exſiſtens in Cancro curſu eſſet vacua, morbus is productus eſt ex potu nimio, ejusque turgent venæ, & diſtenduntur, noctu valde triſtatur, cupitque erectus ſedere in altiori loco, dejicit operimenta, non deſiderat ſermones quosdam, ſed frigida tangere. Cum autem Luna venerit ad oppoſitum Cancri, evadet ille, ſi bona fortuna eam adſpexerit.

At ſi invenerit Martem vel Solem, morbus vertetur ad majorem caliditatem, pulſus ejus non mutatur, quin imo excreſcentias oſtendit, perſeverat tandem morbus, dum Luna fuerit, ut diximus, in loco quarti adſpectus, vel ad oppoſitum venerit adſpectum. Is tandem noctu timet, ut quid horrendum videret, propterea & vociferat multum laborioſe. Et quando venerit ad trinum adſpectum, ſanatur. At ſi non invenerit ibi fortunam bonam, mutatur morbus in aliam ægri-

tudinem. Sed convalefcit, quando Luna revertetur, ad locum, in quo erat, cum infirmus cœpit ægrotare, fed fi ibi non invenerit fortunam, morietur ille. Quod fi fortuna adfpexerit eam bono adfpectu, vertetur ad priftinam falutem.

Cum Luna fuerit in Cancro, & Saturnus & Jupiter cum ea, morbus triginta dierum erit ex frigido fucco, fed vivet ille.

Si vero Luna erit in Cancro cum Saturno, Marte & Venere, morbus ex laffitudine itineris proveniet, vel ex coitu plurimo, is tandem in ftrato circumvertitur, & debilis efficitur. Ideo non mittendus fanguis, neque venter ejus eft folvendus, fed ftudendum eft eduliis revocantibus virtutem, ut carnibus pullorum & vitulorum, teftibusque gallorum & ovis forbilibus, a frigidis vero fugiendum eft. Et cum Luna receſſerit ex figno illo, veneritque ad oppofitionem, & non invenerit aliquem Planetarum, verendum eft: quod fi invenerit fortunam, cito reftituetur fanitati: quam fi non invenerit, morbus crefcet, & morietur.

Cum Luna fuerit in Cancro cum Saturno, Marte & Mercurio, tum morbus productus erit ex nimio ftudio legendi vel fcribendi, eftque in caufa melancholia. Itaque utendum eft medicina bilem atram educenti.

Quando autem Luna egreffa erit de loco illo, & invenerit fortunam, reftituetur faluti, cum Luna venerit ad quartum adfpectum illius fortunæ. Quod fi invenerit aliquod infortunium, mori debet, quando Luna erit in quarto adfpectu illius infortunii. Si vero invenerit bonum aliquem Planetam, evadet, cum Luna venerit ad oppofitum loci, in quo fuerat: fed fi infortu-

nium invenerit, morbus fiet magis diuturnus, vel extendetur ad tempus, donec redierit ad locum in quo fuerat à principio morbi, & restituetur saluti: at si Luna invenerit infortunium per malum adspectum, dum tendit ad oppositionem, demens efficitur languidus. Si vero fortunam invenerit, mutabit morbum in aliam ægritudinem, tamen restituetur saluti.

VII. Cum Luna erit in Leone, & Saturnus adspexerit eam ex quadrato vel oppositione, morbus erit propter lienem; dolebit capite, & vomitum patietur, is tandem descendet prope occasum, & febris ejus intensissima: languor vero erit magis internus, quam externus, cum defectu lubricitatis ventris. Quod si Luna nullam adspexerit fortunam, occidet ille, cum pervenerit Luna ad quartum adspectum Leonis. At si forte fortuna adspexerit eam, salutem recipiet, cum venerit ad quartum adspectum.

Si vero Luna fuerit in Leone, & Mars eam adspexerit ex adspectu quarto vel oppositione, morbus erit ex ubertate sanguinis, is vehementer calefiet, & corripietur duabus febribus. Utatur ergo frigidis & siccis, tum poculentis, tum esculentis. Si Luna fortunam adspexerit bono adspectu, post magnam defatigationem melius: quod si non adspexerit fortunam, deterius erit. Quare si fortunam bono adspectu non adspexerit, certo morietur, quando venerit ad oppositionem loci, in quo fuerat morbus in principio. Si vero prius adspexerit infortunium, quum venerit Luna ad quartum adspectum, morietur.

Si vero, Luna existente in Leone, Mars eam prospexerit, vel Sol quarto adspectu, ardenter visceribus ardebit, pectore & capite dolebit, & pedes manusque habebit frigidas. Huic tandem ne-

ceſſario vena ſecanda erit, dum non fuerit Luna in ſigno, quod impedit ſectionem: ſin autem fuerit, morandum erit, donec Luna venerit ad medietatem ſui luminis, & illines pedes languentis linimento, quod tollit frigiditatem.

Si Mars vel Sol fuerit cum Luna in eodem ſigno, morbus procedet ex dolore cordis. Quando vero Luna venerit ad quartum adſpectum illius loci, in quo fuerat a primordio, valde timendum erit ægro.

Cum autem Luna caruerit dictis adſpectibus, & invenerit Jovem in itinere, aut Venerem, prius quam venerit ad quartum adſpectum, tum balneandum ſuadeo, vel in frigido loco ſtandum.

Si vero Luna Saturnum invenerit, morbus is vertetur ad veſicam, ſed ſanabitur, cum pervenerit Luna ad locum, in quo fuerat.

Quando Luna invenerit Solem aut Martem, & fuerit cum ea Saturnus vel Mercurius, veniet ad extrema, ut diximus, ex dolore cordis, & erit longus morbus, & timendum erit, ne in phthiſin vertatur. Utendum erit rebus temperatis in frigiditate, neque debet jacere in loco lucido. Et erit reſpiciendum, quando Luna venerit ad quartum adſpectum loci illius, in quo erat, cum incidit in morbum. Nam ſi morbus creverit, erit diuturnus, & morietur: ſin minuitur, evadet, cum Luna venerit ad oppoſitionem. Quod ſi Luna invenerit infortunium, vivet ille, donec Luna peregerit curſum ad locum uſque, in quo fuerat cum æger incidit in morbum.

VIII. Cum fuerit Luna in Virgine, & Saturnus invenerit eam ex quarto adſpectu, vel eam proſpexerit ex oppoſitione, tum inciderit in languorem, ventriculi dolorem patietur, & ventris & inteſtinorum, vel ei congeſtum erit apoſtema ex pituita alba. Is quandoque patietur calorem, &

erit illi pulſus debilis. Ejus vero morbum nemo poteſt cognoſcere, niſi fuerit aſtronomus. Utatur is, rebus frigidis & temperatis. Indiget curatione abſceſſus ſine apertione. Morbus is tandem longus futurus eſt. Sin autem Luna adſpexerit fortunam, evadet, ſed poſt multos dies: Quod ſi infortunium adſpexerit, occumbet die quadrageſimo.

Cum Luna fuerit in Virgine, eamque Mars reſpexerit, vel ſol ex quarto vel* oppoſitione, morbus productus erit ex magno interno calore. Huic ſuccedit frequens aſſellatio, projicit & ſanguinem, & venenum, vel humores præferentes aconitum. Pulſus ejus eſt validus; tamen quandoque non invenitur. Patitur & cordis languorem, & ventriculo laborat. Medicina illi tandem potens negatur, ſed ſtypticum medicamen, & ventriculum roborans detur. Utatur ergo alimento & medicamento leni. Quod ſi infortunium aliquod adſpexerit eam, morietur ille, & brevi tempore, ad dies triginta: ſin vero adſpexerit eam aliqua fortuna, vivet ille.

Cum fuerit in Virgine curſus vacua, ægro ſtomachus erit debilis & fluxum quandoque ventris patietur, & lotium, dum mingit, veſicam afficit vexatque bilis praſina hominem, & cum difficultate mingit.

Si fuerit cum ea Mars, vel Mercurius, vel Sol, morbus ejus erit gravis, & vix loquitur, & fluxum ventris patitur. Indiget ergo ventrem ſtipantibus. Verendum autem eſt illi, ne occumbat, cum Luna venerit ad oppoſitionem loci, in quo fuerat ab initio morbi: quam ſi fortuna adſpexerit, vivet ille. ſin autem, morietur.

Quod ſi inveneris Saturnum cum Luna, vel Mercurium aut Venerem ſeu Jovem, hic morbus erit nimium diuturnus, capitis languorem patietur

tur etiam, neque liber erit morbo, donec venerit Luna ad locum, in quo fuerat ab initio morbi.

IX. Luna cum fuerit in Libra, & Saturnus eam adſpexerit ex quarto adſpectu vel oppoſitione, morbus productus erit ex nimio potu vini, majorque erit morbus is, cum Luna fuerit in diminutione luminis & graduum. Is tandem afficitur oculis, dolet temporibus, queritur pectore, tuſſis ex pituita in pulmone concitatur, illi moventur & ſternutamenta, afficitur & febre quadam levi. Is demum eget medicina temperata, & regimine vita utatur temperato. Sin autem Lunam inſpexerit Mars adſpectu quarto vel oppoſito, morietur ille. Quod ſi eam non adſpexerit, vivet & liber erit, quando Luna venerit ad oppoſitionem loci, in quo fuerat a principio languoris. Quum autem Luna fuerit in Libra, eamque adſpexerit Mars quarto adſpectu, vel Saturnus oppoſitione, morbus erit ex ſanguine, & febris erit vehemens & nocturna, prava occurrent ſomnia, etſi vix poterit dormire, plerumque & apoſtema congeritur illi ex pituita alba. Is tandem neceſſario medendus eſt temperato medicamine. Cumque Lunam non inſpexerit aliquod infortunium, evadet ille. Sin autem fuerit oppoſitum, cum venerit ad oppoſitionem, morietur ſpatio viginti trium dierum, vel triginta trium. Cumque Luna adſpexerit aliquam fortunarum, ſanabitur ille, cum Luna venerit ad oppoſitionem loci, in quo erat ab initio morbi.

Sed cum Luna in Libra fuerit peregrina, æger pedibus, vel manibus laborat & febris, graves oculos, & ſomnolentos habens, balbutit loquendo. Eget pharmaco, & frigido vitæ regimine, atque humido. Secanda erit vena illi. Cum Luna

egreſſa fuerit è loco in quo erat à principio morbi, & invenerit fortunam, vel ſecum erit, recipiet ſanitatem, cum Luna venerit ad oppoſitionem: ſin oppoſitum acciderit, morietur.

Quumque Luna erit in Libra, Solque vel Mars erit in oppoſitione ejus, gravis erit morbus in capite. Quod ſi fuerit Mercurius cum Luna idem erit: tamen oculi ejus opplentur lachrymis. Indiget tandem minutione ſanguinis, & ſolventi medicamine. Tamen ſi Luna invenerit Jovem ante Venerem, quando egreditur de loco, in quo erat ab initio languoris, ſanabilis erit; ſin vero eſſet oppoſitum, morietur ille.

X. Cum Luna fuerit in Scorpione, eamque Saturnus adſpexerit adſpectu quarto, vel erit in oppoſitione ſigni illius, in quo quis incidit in morbum, morbus ejus erit ex peccato ſanguinis corrupti, vel ex veneno.

Quod ſi Luna erit in diminutione luminis, & non adſpexerit eam fortuna, morietur ille. Cum autem erit addens lumini & gradibus, & fortuna adſpexerit eam, vivet ille.

Tamen dum Luna erit in Scorpione, Marsque eam & Jupiter inſpexerint quarto adſpectu: vel oppoſitione, intenſus febrientis erit calor. Is eget temperato pharmaco ſolventi. Sed cum Luna inde receſſerit, poſt modum jungitur Jovi, valetudinem recipiet ille. Luna etiam exſiſtens peregrina in Scorpione, languoris pedum eſt cauſa, morbusque ab initio levis eſt, neque æſtimatur. Ideo fovetur, plerumque & abſceſſum producit, ejuſque & veſica afficitur, inque ejus naturalibus apparent puſtulæ. Sed Luna cum venerit ad trinum adſpectum loci, in quo fuerat ab exordio, calidis afficitur febribus.

At ſi Luna venerit ad ſolem per quartum adſpe-

ctum, & fortunam non invenerit, occumbet ille: ſi vero invenerit eam, apparebit apoſtema in aliquo ex dictis locis, tamen vivet ille. Eget autem is medicamento, ut tumor ille aperiatur in balneo tantum, quia alius locus nec calidus, neque frigidus convenit.

Cumque etiam Luna fuerit in Scorpione, eritque cum ea Mars atque Saturnus, febriens febriet ardentiſſimis febribus. Propterea ſumat medicamenta, quæ minuunt pituitam: ſed vena non eſt ſecanda illi. Cum Luna egreditur de loco illo, & eam adſpexerit fortuna, ad decimum quartum diem morbus protrahetur. Sin autem non adſpexerit, durabit morbus uſque ad vigeſimum diem.

XI. Cum Luna fuerit in Sagittario, & eam adſpexerit Saturnus quarto adſpectu vel oppoſitione, morbus erit ex phlegmate. Univerſum enim cor afficietur calore: extrema vero frigida erunt, morbusque durabit, donec Luna Saturno jungetur. Quod ſi invenerit fortunam, non procedet ulterius, quatenus Luna venerit ad oppoſitionem illius loci in quo fuerat ab initio morbi.

Cum vero exſiſtente Luna in Sagittario adſpexerit eam Mars quarto adſpectu vel oppoſitione, & addiderit ſuo lumini & gradibus, morbum languentis Medicus nequit diſcernere abſque aſtronomia: quoniam modo de capite, modo de univerſo corpore, modo quoque & aliter queritur; quibus ideo afficitur, quia nimium ſtetit in balneo, & calefactus ſtatim concepit frigus pectore & capite: evomit quoque multum, atque dejicit. Eget ergo ſtipanti medicamine, ſed levi: utatur diæta levi etiam & ſyrupo ſine aceto. Cum vero Luna exierit de Scorpione, & Saturnum in-

venerit, morietur: at ſi invenerit fortunam, vivet; ſed immenſam patietur fatigationem.

Cum Luna eſt in Sagittario cum Jove, aut Venere, languor erit propter tuſſim, cum dolore pectoris: ſed quum Luna ex hoc ſigno egreſſa erit, & adſpexerit eam Saturnus, ad vigeſimum quartum, extendetur morbus, & evadet. Is indiget mollienti medicamine, caveat a balneo, quoniam obeſt.

XII. Luna cum fuerit in Capricorno, eamque Saturnus adſpexerit ex quarto adſpectu, vel ex oppoſitione, & fuerit in diminutione luminis & graduum, ex nimio labore ſudore perfunditur, & frigore corripitur æger, concluſi ſunt humores, & cerebrum concutiunt ſternutamenta fortia, laborat ventriculo & thorace: febrit etiam propter nimium exercitium, vel ſanguinem. Curetur is rebus temperatis, ut ſyrupo temperato. Tum ſi Luna adſpexerit fortunam, evadet magno tandem cum labore. Si vero fortuna non adſpexerit eam, morietur infra triginta dies.

Cum Luna erit in Capricorno, eamque adſpexerit Mars quarto adſpectu vel oppoſitione, morbus erit ex vomitu, atque intenſo calore, patietur ventris ſolutionem, & ventriculus ejus ardebit, & tumefiet ardenter & febriet, plurimo & ſudore perfundetur, ejus pulſus non ſemper erit æqualis. Is ergo eget refrigeranti medicina. Si Lunam adſpexerit fortuna, ſanabitur ille; ſin minus, occumbet ad quinquageſimum vel ſexageſimum diem.

Cum Luna erit in Capricorno cum Marte & Sole, morbus erit ex labore facto juxta ignem, & propter nimiam caliditatem. Ideo febrit propter motum bilis citrinæ. Caveat ergo a balneo, & non perfundat corpus aqua frigida. Sed quan-

do Luna exierit inde, & venerit ad oppoſitum adſpectum, evadet; & erit dies quarta decima.

XIII. In Aquario, cum Luna erit addens lumini & gradibus, eamque adſpexerit Saturnus adſpectu quarto, vel oppoſitione, languentis morbus erit ex nimio labore, fluit ſanguis illi, morbusque aliquando hujus creſcit & decreſcit. Ideo verendum, ne occumbat in oppoſitione Lunæ. Quod ſi mutatur in melius, vivet ille, fortaſſe ad diem quartum decimum: ſed morietur die quadrageſimo primo.

Cum vero Luna in Aquario erit peregrina, morbus erit in viſceribus, patitur & febres ardentes diuturnas cum defectu animi: ſed quando Luna erit cum Sole, is erit validior. Adſpice ergo Lunam, quando egreditur e Sole, ſi invenerit fortunam, prius quam venerit ad locum, in quo erat, cum incidit in morbum, quia evadet: ſin autem fortunam non invenerit, morietur.

Cum vero Luna fuerit in Aquario, & Saturnus ſecum erit, morbus ex melancholia procedet, & eſt cholera nigra. Quod ſi Luna erit addens lumini & gradibus eaque fortunam invenerit priusquam erit in oppoſitione loci, in quo ab exordio erat, recipiet valetudinem: at ſi fortunam non inveniet, occumbet ille.

XIV. Quando Luna erit in Piſcibus addens lumini & gradibus, & Saturnus eam adſpexerit ex quadrato vel oppoſitione, morbus erit ex frigiditate, cum dolore capitis & ventris. Huic ergo danda eſt medicina calida, quæ frigus expellat. Si Luna adſpexerit Solem, vivet: tamen poſtquam ſanitatem recuperaverit, venarum & articulorum patietur adfectus.

Cum vero Luna fuerit ibidem addens lumini & gradibus, & eam adſpexerit Mars adſpectu

quarto vel oppoſitione, morbi cauſa erit nimius potus & cibus: aucta eſt ergo bilis cum ſanguine. Huic ſecanda eſt vena. Is vero magis dolebit in die, quam noctu. Cum autem fortuna non adſpexerit Lunam in loco, in quo coepit ægrotare, morietur: ſin vero adſpexerit eam, ſanus erit, cum Luna venerit ad locum, in quo erat ab initio morbi.

Cum Luna ſtante in Piſcibus, Venus & Jupiter erunt in eodem ſigno, cum incidit in morbum, morbus productus erit ex ſudore vel ex nimio potu aquæ. Is tandem laborat oculis, & febrit cum frigore. Ab initio demum ſequitur calor. Is eget medicina ſolventi, & calorem pellenti. Cum Luna venerit ad oppoſitum loci, in quo fuerat ab initio morbi, recipiet ſalutem.

Cum Luna erit in Piſcibus cum Marte, nimius calor internus concitavit febrem. Indiget ſectione venæ. Cum vero fortuna Lunam adſpexerit, vivet ille: Si vero oppoſitum erit, occumbet.

DE LIQUIDORUM USU LIBER.

PRÆFATIO.

Continet decem aphoriſmos ſectionis V Hippocratis a 16 *ad* 26: *et aliqua adjecta de vino & aceto. Veteres legerunt, & paſſim aliqua ex hoc libro habent, etſi titulum non citant. Eſt ex brevioribus, multo vero dignior priori, & genuino propior.*

ARGUMENTUM LIBRI.

Aquarum calidarum frigidarumque, nec non magis aquæ, vini, acetique effectus & facultates, & quæ partes, & qui effectus calidis magis quam frigidis delectentur, afficianturque.

CAPUT I.

Aquæ potulentæ calidæ & frigidæ facultas & usus.

AQua potabilis, salsa, mare. Potabilis quidem ad officinam medicam optima: etenim ferramentis & æramentis optima, & medicamentis plurimis inveteratis convenientissima. Verum corpori adhibita, sciendum est, quod hæc aut humectat, aut refrigerat, aut calefacit. Alio præterea nullo usu potabilis aut utilis est, aut noxia. Ubi potabili modica cum spongia uteris ad oculos est optima.

Calidæ adspersione ipsa summa cutis exulceratur. Fotus corporis totius, aut partis; cutis duræ emollitio, intensæ laxatio, nervorum, carnium, humorum effusio, sudoris exitus: prolutione humectare, velut nares, vesicam, ventrem. Carne implere, tenerum reddere, liquefacere, imminuere, colorem revocare, colorem dissipare. Somnum conciliat capiti adfusa & aliis partibus. Convulsiones, tensionesque lenit; auris, oculorum dolores obtundit, & quæ sunt hujusce modi.

Frigida calefacere, velut ventrem. Ulceribus, præterquam ex quibus sanguis effluit, aut efflu-

xurus eſt, fractis, luxatis, reliquis, quibus per lintea Medicus medetur, capitis gravitati. In unoquoque quod moderatum, ne ultra, novimus explorare, velut calidum corpori adhibitum, exceſſu in utramque partem vitato, ut utraque ex parte minime aberret, qui conjecturam ex eo quod nocet, aut non juvat, ſumpſerit, velut in tepida. Iis enim, quæ lædunt aut juvant, & ſi ſunt ejuſmodi, eouſque uti convenit, quoad juvant, vel quoad lædunt. Madefactio itaque debile quid eſt; refrigeratio vero & calefactio validum quid, velut ex Sole.

At frigida videtur, quæ calida eſt, velut potabilis aqua ægrotanti. Verum calida eouſque, ne urat. De his autem judicat ipſe ægrotus, exceptis mutis, aut leviter ſideratis aut ſtupore adfectis, aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis. Iis vero hæc non ſentiuntur. Neque enim hi peruſti ſentiunt, ut nec profundas ac magnas luxationes. Jam vero etiam pedes perfrigerati deciderunt ex calidæ adfuſione. Verum in his ejus, qui adfundit, cutis judex eſt; ac ſimiliter in frigida. Harum autem ipſarum paucitas utriusque, debile quid eſt; copia vero, validum. Verumtamen ſinere oportet, donec id contingat, cujus gratia fiunt, prius vero quam extremum eveniat, ceſſandum eſt.

CAPUT II.

De aquæ calidæ & frigidæ uſu; ac quas utraque juvet, lædatque partes; & quos adfectus inferat, curetve.

HArum autem utraque lædit. Has vero læſiones calida copioſior adfert utentibus, carnium

mollitiem, nervorum debilitatem, animi torporem, ſanguinis profuſiones, animi deliquia: & hæc ad mortem. Frigida vero convulſiones, tenſiones, nigrores, & rigores febriles; ac mediocritates quidem ex his (cætera autem prædicta lædunt ac juvant voluptate & toleranti facultate, ex dolore etiam & ferendi moleſtia) in ſingulis eorum convenientes, ſalubres videntur.

Corpus quidem tegi ſolitum, quicquid inſuetum eſt, & longiſſime a familiari calore abeſt; alieno vero frigori eſt proximum (averſatur,) ideoque calida delectatur & ferre poteſt cerebrum, quæque ex eo oriuntur, frigida quidem offenduntur, calida vero delectantur, etiam ſi natura ſit frigidius & ſolidius. Eam ob cauſam oſſibus, dentibus, nervis, frigida inimica eſt; calida vero amica; quoniam convulſiones, diſtenſiones, rigores febriles, quos frigida creat, calida ſedat: propterea etiam a calida voluptates & illecebræ: a frigida vero dolores & averſationes; ob id lumbi, pectus, dorſum, hypochondria, magis offenduntur frigida calida vero gaudent, eamque ferre poſſunt. Eam ſane ob cauſam lumbi, dorſum, pectus, hypochondria contraria perpetiuntur, quod ſint contraria. Idcirco ſane anxietatem hac in parte calidæ uſu obortam frigida ſedat. Ideoque etiam frigidæ potu gaudet, & cibariis calidis delectatur. Ideoque ſane in animi defectionibus frigida ſummis partibus adfuſa prodeſt.

Quod autem partes poſteriores calidam magis ferant, quam anteriores, prædictæ cauſæ ſunt: quodque etiam frigida recte ferant. Extremæ etiam partes anteriores ſunt, & frigori externo adſuetæ, neque tegi ſolitæ, ut internæ. Cogitandum autem, quod utrumque in utraque corporis parte cutem internam ſuperat; quæ, quum ſibi ipſi &

nervo exſangui ſit continua, eo quod extra proprium calorem in frigore externo verſetur, ab utriſque frequenter ſuperatur, & utrorumque frequenter indiget; frequentius tamen calido ad voluptatem. Tale quiddam etiam partibus extremis contingit, ideoque cito multa ſentiunt, tarde autem primum, adtolluntur.

Ex venis etiam alias prius, alias poſterius adfici ad conſtat. Sic conſpiciuntur omnia, ubi tum refrigerantur extremæ partes, tum calefiunt, in vaſorum evacuationibus, in animi defectionibus. Neque citra rationem ſane venas ſequuntur, quæ ex illis dependent, eaque primum calida calefacit, velut internas manus. At ulcera calida plane delectantur, quod tegi ſint ſolita. Merito ab altera læduntur. Jure ſane ipſæ etiam venæ, quod ſint in calido. Jure ſane ipſe etiam thorax, ipſeque ventriculus a frigida ſuperatus potiſſimum moleſte fert, & lethaliter adficitur, quod maxime non adſueta ſint. At plurimum abeſt ab eo, ut patiatur, quum ipſa indigentia huic ſit maxime propinqua. Jure itaque frigidæ potu gaudet; ſicque omnia iſta inter ſe conſentiunt. Jam vero valde conſentaneum eſt, omnia in ſuperficie deſquamata & ambuſta, non admodum tegi ſolita, frigidam ægerrime ferre, quum citiſſime ſuperentur. Et profundiſſima, ſi ſuperentur, maxime utique lædi: deinde etiam naturam nervoſam participant. Quod autem imus venter calida delectari videatur, conſiderandus locus eſt.

Quin etiam partes extremæ, & veſica, & uterus, & aliæ partes genitales denudatæ; ſuapte natura frigidiores ſunt, quam quis putat. Surſum enim, non deorſum caliditas prorumpit. Idcirco calida delectatur, quod poſt calidam corpus perfrigeratum magis frigeſcat; poſt frigidam vero con-

tractum magis recalescat; velut aquam refrigerandam calefacere oportet, ob tenuitatem, quod post calidam corpus magis induresclat, ac resiccetur, ut oculi post frigidam; illa enim aëri ambienti est similis, hæc vero minime.

CAPUT III.

De aquæ marinæ, vini, & aceti facultatibus; & quibus partibus & morbis curandis prosint, obsintque.

Maris aqua pruritu & mordaci sensu adfectis tum lotione, tum fotu calida prodest; non adsuetis quidem carnes adtenuat. Ulceribus autem & ambustis & desquamatis & reliquis hujusmodi adversatur. Puris vero apta, bona est ad probe extenuandum, uti piscatorum ulcera: hæc enim neque suppurant, nisi attigeris, & ad fracturarum fascias. Quin etiam depascentia ulcera sedat ac sistit, ut sal, salsugo, & nitrum. Hæc autem omnia si quis parcius quidem utatur, irritant; si vero liberalius bona sunt. Calor vero ad plurima melior est.

Acetum cuti & articulis admotum aquæ marinæ simile est, potentius tamen in perfusione & fotu; valet etiam ad ulcera recens vulneratis, & ad sanguinis grumos, ubi nigror est in pudendis, & aurium ac dentium ardor adest. Calido autem hæc & alia fiunt, sed & ex anni tempore conjectura facienda est. Ex eliquatione sal, etiam ad alia quæcunque impetiginibus, lepris, & vitiliginibus conducit, in sole calido inspissatum; præcipue vero unguibus scabris confert, quos temporis progressu superat, verrucas formicarias attenuat, aurium sordibus medetur, cutem etiam emollit. Multis quoque aliis modis valeret, nisi odore, præcipueque mulieribus noceret. Valeret & ad podagram, nisi cutem vulneraret: eadem aceti fæx præstat.

Vinum dulce diuturnis vulneribus assidue utenti idoneum, etiam ad medicamentorum potiones; at austerum vinum, & album, & nigrum, frigidum ad ulcera adhibetur, frigidum propter caliditatem. Quæ refrigerationis quidem gratia, aut perfunduntur, aut induntur, aut imbuuntur, velut aqua frigidissima adhibendæ. Quæ vero adstrictione indigent, ea vino nigro cum lana irrigato; velut etiam betarum folia, aut linteola in plurimis, quæ adstrictione valent, intincta adhibentur, qualia sunt hederæ albæ folia, aut si quæ sunt magis acerba ac friabilia; velut hedera & rubus, rhus coriarius, salvia, & quæ mollire oportet, quale quid farina cocta facit.

CAPUT IV.

De diversis aquæ calidæ & frigidæ facultatibus & effectibus; quas utraque lædat, juvetque partes, & quos morbos inferat, curetque.

FRIGIDA pustulis rubicundis prodest, quales latiusculæ alia atque alia parte erumpunt, quales in iis, qui lienes tumidos habent; in carnosis autem & molli carne præditis admodum rubicundæ sunt; in nigris vero, & veluti rotundæ (ætholicas vocant) & quales in calidis lavacris excitatæ oboriuntur, ac mulieribus ex menstruorum sub cutem recursu fiunt, & ex cutis irritatione, aut insolita asperorum vestimentorum gestatione, & ob sudoris exitum, aut quum quis ex frigore derepente ad ignem, aut calida lavacra accesserit; nam si posterius hæc fecerit, neutiquam amplius erumpunt. Alioqui, quæ ex frigore oriuntur, aut quæ ad instar milii exasperantur, dein exulcerantur, iis quidem no-

cet frigida ; calida vero prodeſt. Quibuſdam autem utraque prodeſt, velut articulorum tumoribus, & (doloribus) ſine ulcere (&) podagris, & convulſis plerisque.

Hoc conſtat, frigidam copioſam ſudoribus adfuſam, extenuare, & dolorem ſtupefacere. Moderatus autem ſtupor, dolorem tollit ; calida autem adtenuat & emollit. Podagricis, reſolutis, tenſionibus, convulſionibus hæc conferunt. Diſtentiones, tremores, leves ſiderationes, ac ejusmodi adfectiones remittunt ; aut claudicationes, torpores, vocis defectiones, atque alia hujusmodi, & inferiores ſuppreſſiones.

In frigidæ tamen uſu potius, quam calidæ, quatenus ea utaris adtendendum : at articulis induratis, aut ab inflammatione quandoque oborta, aut a diſtortione, ante omnia mederi convenit, calida in utriculum infuſa, & manui immiſſæ adligatum. Oculorum lacrymas lenit, ſi quis acrimoniam leni aliquo unguento illinat, ne eas ſalſus humor attingat. Foſſulis quoque ablutio confert, & repletio ad naturam adducens. Calida oculis prodeſt, doloribus, ſuppurationibus ex lacrymis mordacibus, ſiccis omnibus.

Frigida hominibus dolore carentibus, valde rubicundis, humorum collectiones in venis facere ſolent: qualia ſunt ſtrumoſa circa thoracem, & alia dura. Recto vero inteſtino & uteris non admodum confert, neque ſanguinem in frigore mingentibus. Ulceribus frigida quidem mordax eſt, cutem obdurat, tumorum dolentium ſuppurationem impedit, livorem & nigredinem inducit, rigores febriles, convulſiones, tenſiones: interdum quoque in tenſione absque ulcere, juveni corpulento, æſtate media ; frigidæ multæ perfuſio cum contigerit, caloris revocationem facit ; calor autem hæc ſolvit.

Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum ad securitatem signum, cutem emollit, adtenuat, dolorem tollit, rigores, convulsiones, tensiones mitigat: ipsam quoque capitis gravitatem solvit. Plurimum autem fracturis ossium confert; præcipue vero denudatis. Ex his autem maxime, qui in capite ulcera habent, & iis, quæ præ frigore aut moriuntur, aut ulcerantur. Ulcerationibus itidem tum voluntariis, tum involuntariis, & quibus cutis abrasa est, herpetibus exedentibus, denigratis, sive in gingivis, sive in aure, sive in ano, sive in utero. His enim omnibus calida amica est, & judicatoria: frigida vero adversa est, & interimit, præterquam in quibus sanguinis profluvium metuimus. Atque ad hunc modum adhibendæ sunt liquidorum perfusiones, unguentorum illitus, foliorum aut linteorum impositiones, & quæcunque in cataplasmate adhibita refrigeratione & caliditate prosunt, aut nocent.

LIBER DE MEDICAMENTIS PURGANTIBUS.

PRÆFATIO.

QUÆDAM habet ex aphorismis desumta, & theoriam electivæ purgationis secundum quatuor humorum differentiam audacter defendit.

MEDICAMENTORUM purgantium res non ita se habet, quemadmodum vulgo pu-

tatur. Eodem enim medicamento purgantur, & non purgantur. Quandoque vero alia purgat, quam quæ purgare ſolet. Aliquando nimium purgat. Aliquando ea, quæ debet, facit. Quare fieri non poteſt, ut quis medicamentis confiſus, ea temere exhibeat. Nam & cibos nos alentes medicamenta eſſe, putandum eſt; verum minus, quam illa. Homines enim, qui his recte in cibo utuntur, ſani ſunt: qui non recte, ægrotant: qui vero modum excedunt, purgantur quidem velut a ſinceris medicamentis: verum minus & tardius, quam a ſinceris medicamentis. Clarum igitur eſt, quod & hi medicamenta exſiſtunt. At vero hi tardiores, qui & familiares nobis ſunt, & quotidie in corpus ingrediuntur, ſi temere, & negligenter exhibeantur, temere homines turbant, & quodam modo morbos inducunt. Quin & ſinceros, & acidos cibos ſi quis citra delectum, ac inconſiderate exhibeat, nihil commodi perficient.

Oportet igitur primum biliofis dare, quod bilem purgat; pituitoſis, quod pituitam; hydropicis, quod aquam; atrabiliariis, quod bilem atram. Si vero extra hæc purgaveris, quæ quidem purgari debent, non purgabis: quæ vero non debent, ea evacuabis. Quare in utramque partem peccabis.

Quum itaque pharmacum alicui dare voles, ſive deorſum, ſive ſurſum purgans, interrogare ipſum oportet, an prius biberit medicamentum, & an alvus ex deorſum purgantibus cita ſit, & celeriter obediat, aut dura. Et ſi citam, ac facilem ſolutus eſſe dixerit, mollioribus, & paucioribus medicamentis opus habet; ſi vero dura fuerit, fortioribus indiget. Idem modus in ſurſum purgantibus requiritur. At ſi nunquam neque ſurſum, neque deorſum ſe purgatum eſſe dixerit, neque medicamentum bibiſſe; cognoſcere oportet,

an ad ea, quæ ſanus in corpus ingeſſit, alvus deorſum ſolutu facilis fuerit, aut ſurſum verſus adpoſita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alvi profluvium ipſi ſucceſſerit. Hæc omnia interrogare oportet, quo recte conſulere poſſis. Turpis enim eſt calamitas, medicamento purgante dato hominem occidere.

Quicumque igitur a febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiſerit febris. Sin minus, ſaltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipſorum, & ventres, quum calidi ſint, medicamentum adſumunt, & nihil depurgantur, & febris major fit, & color evertitur, & morbi regii ſpeciem præ ſe ferunt. Commota enim bile, & non purgata, non ſorbere vult æger, neque bibere, ſed omnia abominatur, & plerumque perit. Si vero detinet medicamentum, ante meridiem nihil purgatur: a meridie vero nimium purgatur, & perit. At ſi hac die ſuperſtes maneat, & una cum purgatione remittat febris, ſanus fit. Quapropter in febribus vehementibus medicamenta purgatoria exhibere non oportet.

Verum ſi alicui opus fuerit, infuſum per clyſterem adhibere potes, quotiescumque volueris. Hoc enim minoris periculi eſt. Juxta eamdem rationem etiam tempore æſtatis, a canis ortu, per dies quinquaginta vitare oportet, & non dare medicamentum, ſed infuſis per clyſterem uti. Idem enim periculum imminet.

DE

DE VERATRI USU.

PRÆFATIO.

PLERAQUE excerpta sunt ex Aphorismis, prognostico & prænotionibus ptisana, & muliebribus, quos libros auctor citat, tamquam suum. Sub finem aliqua pleniora habet de purgatione per sesamoïdes.

HIS qui non facile sursum purgantur, ante potionem corpora præhumectare oportet uberiore alimento & quiete. Ubi vero quis bibit veratrum, ad motus corporum magis ducere, quam ad somnos. Declarat autem navigatio, quod motus corpora turbat. Cum veratrum magis ducere voles, corpora moveto.

Veratrum periculosum est sanas carnes habentibus. Quicunque in pharmacorum potionibus non sitiunt, dum purgantur, non cessant purgari, priusquam sitierint.

Convulsio ex veratro, lethale. In nimia purgatione, convulsio aut singultus succedens, malum. In turbationibus ventris, & vomitibus spontaneis, si quidem qualia purgari oportet, purgentur, conducit, & leviter ferunt: sin minus, vice versa.

Quemadmodum autem in Prænotionibus dixi, purgatio sursum versus commodat ei, in quo sine febre est cibi fastidium, aut stomachi punctura, aut vertigo, aut os amarum, & in summa doloribus supra septum transversum: at deorsum versus, ubi sine febre est tormen, lumborum

dolor, genuum gravitas, menſes ægre prodeuntes, dolores in partibus ſub ſepto transverſo.

Vitare vero oportet pharmacorum potionibus eos, qui bona habent corpora, maxime autem nigros, & humida carne præditos, ſed & ſubſiccos & balbos, ac blæſos.

Quicunque vero inflammata in principio morbi, velut in libello de Ptiſana dixi, ſtatim medicamento ſolvere adgrediuntur, hi de eo quidem, quod diſtentum eſt ac inflammatum, nihil auferunt (neque enim remittit qui crudus eſt adfectus) ea vero quæ morbo reſiſtunt, & ſana ſunt, conſumunt. Corpore vero debili fiente, morbus ſuperat, & immedicabile malum habent.

Cæterum veratrum his dare oportet, quibus de capite fluxus fertur. Non autem dandum eſt pectore ſuppuratis. Neque medicamenta danda ſunt decoloratis, raucoſis, lienoſis, exſanguibus, ſpirituoſis & ſiccum tuſſientibus, ſiticuloſis, flatuoſis, & his qui præcordia, & latera, ac dorſum diſtenta habent, & torpentibus, & obſcure videntibus, & quibus aurium ſonitus ſunt, & urinæ meatus impotentibus: neque item morbo regio laborantibus, aut ventre debilibus, aut his qui ſanguinis eruptiones, aut tubercula habent. Si vero medicandum eſſe videbitur, veratro ſecurus ſurſum purga, deorſum vero non. Optimum autem his eſt victus rationem conſtituere.

Quemadmodum autem in Prædictionibus dixi, non ſunt medicamenta danda his qui nigra evomunt, neque cibum averſantibus, neque deliris & parum dormientibus, neque dolore vexatis, neque viſum temerarium inclinatum habentibus, neque tumefactis, neque vertiginoſis, neque decoloratis, neque his qui in febre æſtuoſi ſunt ac confracti.

Sicut autem de ptiſana dixi, ſeſamoides ſurſum purgat: potio ejus eſt drachma dimidia in aceto mulſo trita. Commiſcetur etiam veratris tertia potionis pars, & minus ſuffocat. Purgat item quartanas diuturnas, & diuturna febri lipyria vexatos: & eos, in quibus non eſt ſitis, neque excretio (hos vero non ante tres hebdomadas) aliquando etiam pleuriticos ac volvuloſos. Et ſicut in Muliebribus morbis dixi, purgaudum eſt etiam, ſi uteri purgatione opus habuerint.

DE ANTIDOTO

EX ACTUARII METHODI MEDENDI V. 6

CORN. HENR. MATHISIO

INTERPRETE.

PRÆFATIO.

PRIOR ex Myrepſo, farrago aromatum; altera diverſa, ex NICOLAO.

ANTIDOTUM Hippocratis, quo uſus corona Athenis eſtdonatus. Fronti ex vino illitum capitis dolorem mitigat, & aurium dolori prodeſt: ex oleo veſtium flocco injectum, nec ſecus ore detentum, ejus dolorem ſedat.

Dandum eſt autem ex hydromelite, nucis avellanæ magnitudine; tuſſientibus lienoſis, jecinoroſis, ſanguinem exſpuentibus, calculoſis laterum

inflammationibus, ægyptiæ fabæ magnitudine, ex oxymelite mero, cyathis tribus, iſchiadicis, inteſtinorum dolore vexatis, lupini magnitudine in decocto pæoniæ, a prima luna uſque ad extremam. A larvis dæmoniisque occupatis, nucis ponticæ magnitudine, in lacte aſinino: quartana laborantibus ex aceto mulſo: deſinente luna.

III. Calami aromatici, junci odorati, ſabinæ, ſingulorum triens: ſeminis viticis, cardamomi, cyperi, crocomagmatis, ſingulorum quincunx, nardi celticæ ſelibra, aſpalathi ſeptunx, ammoniaci uncia, pilularum cupreſſi quadrans, (roſarum quadrans,) ladani, myrrhæ, thuris, ſingularum libra, baccæ juniperi minoris quadraginta; hæc ſimul privatim, funditor: ſpicæ nardi ſelibra, coſtis triens, folii bes, caſiæ ſelibra, amomi quadrani hæc quoque privatim tundito: maſtiches triens, & hoc ſeorſum in mortario teritur: ſtyracis dextans: ſtyrax paulatim, bellariis in mortario adjicitur, terebinthinæ libræ tres, mellis attici libræ quinque, vini veteris quod ad bellaria maceranda ſatis eſt, munde & ſedulo melle excipiens confice.

ANTIDOTUM EX NICOLAI ALEXANDRINI

DE COMP. MEDIC. I. 365.

LEONH. FUCHSIO INTERPRETE.

ANTIDOTUM Hippocratis faciens ad omnia mala, præcipue vero ad tabidos, ſanguinem

ſ[illegible]ucntes, & pleuriticos. Habet cumini græci veteris drachmam unam ſemis, petroſelini macedonici, opii, caſtorii, ſingulorum drachmam unam, aſari, croci, ſtyracis calamitis, ſingulorum drachmam unam ſemis, ſpicæ nardi, caſiæ, ſingulorum drachmam unam, mellis aut ſacchari quod ſatis. Datur carentibus febre cum vino veteri: febricitantibus autem cum aqua temperata.

LIBER DE EXSECTIONE FETUS.

PRÆFATIO.

BREVIS libellus docet ut fetus fruſtillatim conciſus ducatur, & caput confringatur. Mirificam etiam docet concuſſionem feminæ in caput datæ, ut fetus in ſpatium amplius relabatur. Uterum elapſum repoſitum incidere jubet, & fricare, quoad inflammetur.

DE his, qui non juxta naturalem modum pariuntur, ſed exſcinduntur, hoc modo ſe res habet. Primum quidem ſindone ſupra mulierem injecta, eam ſupra mammas circumdato, & caput obvelato, ne videns, quod facturus es, timeat, ac exhorreſcat. Si itaque fetus oblique prolapſus manum protenſam habuerit, manu adprehenſa foras producere, quam maxime conare, & brachium ipſum excoriato, atque ubi os brachii denudaveris, ſquatinæ pellem circum duos manus digitos obligato, ne caro lubricitate ſua elabatur. Dein-

de vero carnem circa humerum rescinde, ipsumque juxta juncturam exime, postea caput juxta naturam protrusum foras producere tenta: fetum vero ipsum intro protrudito ferramento per latus, & costas, sive claviculam adacto, quo flatum emittat fetus, & considat, ac contrahatur; atque ipsi facilior exitus pateat.

Cæterum caput, si fieri potest, juxta naturam extrahe, sin minus, confringe: atque sic fetum una subextrahe. Postea calida large perfusam, & oleo illitam decumbere jubero, pedum situ alternatim variato. Bibat autem vinum dulce, album, meracius temperatum; sed & resina melle trita, ac vino admixta, in potu præbeatur. De cætero vero curanda est, velut dixi, juxta ea, quæ relata sunt.

Quum vero parienti mulieri fetus oblique prolapsus fuerit; id, quod contingit, dum vertitur puer, & umbilicus circum collum obvolvitur, & exitum fetus impedit, & caput in coxendicem incumbit, & manus ut plurimum foras prominet, quod ipsum mortui fetus signum est. Quibus autem manus non exserta est, ut plurimum vivunt fetus, periculum autem etiam hoc modo est. Aliquæ enim purgamenta ante partum mittunt, & necesse est cognoscere ex eo partum siccum & cum dolore laboriosum esse. Quibus autem purgamenta ante partum non prodeunt, hæ in pariendo facilius liberantur.

Concutere porro opportet hoc modo. Sindone substrata mulierem reclinabis, & aliam superinjicies, quo pudendum ipsius sit obvolutum, obvolvesque sindonem circum utrumque crus, & circum utramque manum. Mulieres autem duæ utrumque crus adprehendant, & aliæ duæ utramque manum, deinde concutiant valide ipsam tenentes, non minus, quam decies. Postea in lectum

reclinetur mulier in caput, ita ut crura ſurſum vergant, & mulieres omnes ipſam pedibus corripiant, manibus dimiſſis, ſæpeque concutiant, ac rejectionem in humeros faciant in lecto, quo fetus in ſpatioſiorem locum retruſus vertatur, & naturaliter prodire poſſit. Et ſi dictamnum creticum habueris, ipſum bibendum dabis: ſin minus, fibri teſtem in vinum chium derades.

Si vero uteri foras prodierint ſive ex dolore, ſive ex partu, ſi quidem juvenculæ fuerint, adgreſſionem facito: ſin minus, ſinito. Adgreſſio autem hoc modo fiat. Pelliculam uteri juxta naturalem modum, & oblique inciſam linteo confricato, donec inflammetur, & illinito phocæ oleo, ſive adipe, aut pice, aut mali punici flore integito, & molles ſpongias vino reſperſas adponito, & ex humeris ipſas adligato. Mulier vero decumbat cruribus quam maxime ſurſum verſus porrectis, moderatis autem eduliis veſcatur.

VETERINARAI

PRÆFATIO.

Nuperioris alicujus ſunt HIPPOCRATIS, *ejus forte, qui inter veterinarios eſt: farrago medicamentorum, quorum multa undique ſuperſtitioſa. Morbum a ſoricis morſu natum hic reperias.*

PASTILLI AD MALIDEM BACCARUM lauri ſextantem, ſpumæ nitri quincuncem, ſulphuris ignem non experti tan-

tundem, myrrhæ quadrantem, crocomagmatis semissem, iridis Illyriacæ quadrantem: seminis apii, aristolochiæ, singulorum pares modos. Ea simul pilæ injecta, & tantisper detrita, dum fatiscant in polentam, adjuncto vino, in pastillos digeruntur. Cum postulabit usus, ex albo vino faucibus infunduntur.

De pulmone.

Equo, cui pulmo negotium exhibet, humida naribus profluunt, & gravem ore spiritum efflat, ilia habet convulsa.

Ratio infundendi talis. Fructus arborum adstringentissimi quique in una vini hemina & olei mensura pari decoquuntur, & per os faucibus induntur. Levi cibatu contentus esse debet. Ervum hordeo permisce, aut suillum cerebrum in vini hemina coque, olei tres cyathos misce: quod satis videbitur infunde. Odorata potione similiter (utendum), vel gallo tantisper incocto, dum prorsus intabuerit, sextarius unus vini commixtus ingeritur. Sanguis, si (tantum) robur adest, ut mitti possit, detrahendus. Gramine aut medica pascendus. Adspergendus farina potus, ut eo (fultæ) animalis vires vegetæ serventur.

De sanguinis missione & cibatu.

Nosse videtur optimum, unde, quibus horis, quonam pacto & quibus modis sanguis sit equo dimittendus. Et naturas habitusque explorare.

Si quidem nonnulli secunda constitutione præditi sunt, alii graciles, alii morbis patent. Et idem sanguis non inest, sed ne similis quidem omnibus vitiis invenitur, verum colore sanguis in

unoquoque vitio diſſidet. Eorum enim qui inoffenſa valetudine degunt, ſanguis bene temperatus eſt, copioſus, ſuavis: quibus vero vitium inſideat, ſanguis detrahatur. Langueſcentium ſanguis varius eſt, & ſpumoſus: ſed eorum, qui hordeationis vitium ſentiunt, eſt acer & glutinoſus.

Primum itaque diebus [illegible] equus viridi pabulo recreandus, [illegible], quamdiu (læta) farrago & ſuavis [illegible], quæ novum in venis ſanguinem creet, & (ſic) robuſtior equus reddatur. Sanguis hora [illegible] diei detrahatur.

Sed poſtquam ſermonem hac de re fecimus, ſupereſt, ut quonam deceat pacto ſanguinem qui gravat, evocare, proponimus. Cervicem primum erectam oportet loro circumplecti, & tantiſper contendere, dum tori venarum protuberent neque ſcalpellum tamen penitus adigere, quando quidem ſi ferramento tranſigatur vena, non temere coibit, erumpenſque ſanguis ægre ſupprimi poterit. Si de temporum venis ſanguis ſit emittendus, laqueus capiti circumponendus, vinculoque juxta aures diſtringendum, donec adpreſſu venæ tumeſcant: poſtea, uti diximus, vena non alte ſubcidenda.

Ut armentitiæ concipiant.

Si gregalem equam concipere velis, urticam in os equi pellito. Si vero quæ ſemel aut iterum ventrem pertulit equa, partum edere deſierit, hoc auxilio reſtibilis fecunditas redditur. Aniſi acetabulum, myrrhæ ſeſcuncia, croci ſemuncia diligenter & munde ſimul contrita digeruntur in adultarum glandium formas, quæ ſigillatim in equæ naturalia, dum uterum ſubeant, impelluntur. Ge-

Q 5

nitales loci antea ſubluantur, & fervefactæ marinæ fotu madeſcant, oleoque inſtar unius heminæ cum ſtrigmentis balnearum lumbi et genitales ſedes feminum tenus, bis die defricentur, uſque dum eam concepiſſe conſtiterit. Quinto ſeptimove quoque die ternæ lactis heminæ cum roſacei parte quarta & hiporrhiſi drachma, adjectis quinque piperum granis & mirrhæ ſicilico, cum efferbuerint, tepefactum jus fiſtula longa, quæ ad vulvam perferat, infunditur. Hordeaceam farinam in aqua coctam, dum partum enitatur, dabis potandam.

Strumoſis.

Strumas maxima ex parte parit aquarum mutatio: exitque tuberculum juglandis magnitudine: cui candens ferramentum admoveatur.

Si tamen tuſſis premit, & contentius infeſtante vitio, grave olens ſpiritus redditur: ea quæ leniunt infundenda, ne laceſſita tuſſis acerbius infeſtet. Irritata ſiquidem arteria noxam trahere conſuevit. Ergo cedrinus liquor decoctus, & linteolo collatus, tam illitu quam infuſione prodeſt. Poſtremo odorata potio quam aromaticam vocant, ex vino, oleo, melle, ovis, inſtilletur. Sed inter initia ſanguis a cervice demittatur.

Compoſitio ad ſtrumas. Ficuum libram, nitri, galbani, propolis ſingulorum ſelibram, picis ſextantem.

Aliud. Si ſub maxillis ſtrumæ vel tubercula prodierunt, primum fomentis utere, quibus tentatis, fici & tuſum nitrum miſcentur cum axungia vel hordeaceo farre & decoquuntur in hydromelit & oleo, dum cataplaſmatis lentorem referente & illinuntur. Quod ſi non ſanetur, exſcindi debet & vulnus aduri.

Strumas, furunculos & articulorum nodos medicamentum emollit, quod habet iridis illyricæ, irini, ſingulorum ſelibram, ceræ unciam ammoniaci quadrantem: quæ cum cera in irino oleo liquefacta miſcentur, & cum uſus requirit admoventur.

Si fuerit in animo malagma componere, quod laſſitudinem reficiat, acopum vocant: galbani, opopanacis ceræ, laſeris, ammoniaci, ſingulorum dextantem, aridæ reſinæ pinus ſingulorum unciam, reſinæ colophoniæ dextantem, commiſcebis. Eo laſſitudine diſcutiuntur.

Sequens medicamentum diſſipandi naturam habet. Buccina marina ignibus adoletur. Eorum cinis cum melle coctus illinitur.

Tuſſi.

Tragacantham quam minutiſſime diſſectam, hordeo ervoque quod edendum objeceris, permiſceto. Aut per triduum eamdem tragacantham in una vini hemina maceratam, cui oleum ſit adjectum, infundito. Aut radicem rutæ in aquæ hemina decoctam, clyſtere ſubdito, & parem modum in fauces dato. Hordeum quoque ſucco myricæ tunſæ conſpergatur.

Sed ſi purulentum quid ore aut naribus rejiciat, adeps ſuillus qui puerili urina triduo madueſrit, & in ſingulis vini & olei heminis incoctus ſit, infunditur. Aut lauri baccæ decoctæ tunduntur, polentaque & vetus axungia vino dulci reſperguntur: quæ coacta in offas, quotidie inferuntur faucibus. Vel artemiſſia herba, quæ in aqua & olei hemina decocta ſit, inditur. Malva in vino dulci et oleo cocta idem præſtat.

Aliud. Marrubii manualem faſciculum addito, vini candidi ſextario, item foenum græcum ma-

ceratum, ficorum pinguium sextarium, aut palmulas eadem proportione ubi decoxeris ad tertias, per triduum propinabis. Quinetiam ad ungulas usque delibuto tergore corpus imbues. Item furfuris decocti & quam optime pressi, (tortivus) cremor linteo percolatus, addito oleo quod acerbæ olivæ remiserunt, exhibendus est. Sed hanc animadversionem desiderat, ne evolutus furfure cortex huic immanserit. Suilli adipis coactas offas butyro & melle exterius oblitas per os inferes.

Aliud. Brassicæ succus, cui satis aminei vini adjectum, infunditur.

Luxatis armis.

Si in armorum crurumque compaginibus claudicatio concitetur. Hæc sunt indicia. Nec anterius crus potest extendere nec replicare, sed ad se contrahit. In descensu quoque præcipitanter fertur. Huic olei & vini sublitu succurritur. Sanguis prioribus cruribus detrahendus. Septem dierum spatio perluitur, dein uno die puerili strigmento cum vino & aceto linitur.

Aliud. Si equus aut aliud veterini genus armum e suo situ promovit, hunc humi prosternito, ita ut armus sua sede deturbatus in superiorem partem veniat: & ubi pedem adligaveris, & arbori nixus extenderis, pectori vellusculum imponito, in perforatam armi cutem ficulneos clavos spatio quatridui pangito, & circumdatis vellere clavis oleo liberaliore proluito. Post quatriduum resolvito, dumque similiter clavos refixeris rursum eisdem eluito.

Dolorem armorum lenit hoc medicamentum. Autolycium vel veratrum candidum, & putamina quatuor ovorum cremata, cucurbita, cerasia,

tria, & silvester cuminis, una tunduntur, ut cataplasmatis lentorem, referant, & ita imponuntur.

De Jecinoris dolore.

Si jecinoris dolore conflictetur equus, a cursu ilia ducit. Non nihil in pulmonibus rumpitur, concidit corpus, pabulum fastidit, venas recurrens sanguis explet. Hunc sanguine a cervice misso curabis; myrrha & thure instar denarii cum vini hemina infusis. Sed & vino misto oleo obline. Sed (pecudis fastidio succurratur) dato potui similaginis cremorem: & cibum, siquidem cupit. Si vitium permanet, ab utroque alarum sinu sanguinem detrahere conveniet.

Quosdam hoc vitium cepit, cum per lapidosum solum, aut per aspera loca v el lapidibus constrata vehementius procursarint: quibus acetabulum cumini cum vino & oleo immitte.

Aliud. Mellis nitri, singulorum acetabulum, cumini acetabula duo, vino immittuntur, & olei aquæ singuli sextarii super hæc conjiciuntur, & per nares inferuntur.

Si iis bona valetudo reddita non est, sanguis a prioribus cruribus sub genua detrahatur. Si ne sic quidem dolor finitus est, sub alis tertia costa candenti virgula vel bacillo per medium aduratur, interjecto quatuor digitorum spatio. Lacustres ranas cum vino tepefactas, triduo per os ingere.

Hæc potio jecinorosis præsidio est. Pinea nux quam tenuissima, croci unica, cumini æthiopici tantundem, ea diligentissime creta, in vino præbentur. Item polemonium auxilio est, quod in paludibus enascitur calaminthæ similitudine, amaro gustu: silvestre origanum, cum farina piperis

& vino, aut butyrum & mel, panacem & myrrham, æquis ponderibus trita, & cum vino misla, per nares utile est infundere.

De rigore nervorum & Opisthotono.

Casiæ drachmas tres, myrrhæ troglodytidis siciliquum, tragacanthæ drachmam unam, ea levissime contrita in singulas potiones demittito drachmas tres, & ovorum candidum liquorem, & olei heminam unam, vini veteris tantundem, mellis sextarium, per triduum infundito. Sed antequam pabulum sumat, dato ervi parum torrefacti, aut item fresæ fabæ, heminam.

Aliud. Si opisthotono infestetur equus ritu canis humi considet, & posteriora priores partes sequuntur. Huic sanguis ex inguinibus mittendus, & calida fovendus aqua. Mox oleo laurique baccis vino commistis illinendus. Caput caprina pellis induat. Lumbi eodem liquore perfundantur. Porro myrrhæ quadrans croci pondo denarii, olei quatuor heminæ & vini sextarius unus infunditur.

Aliud. Gummi ammoniacum, resinam colophoniam, galbanum, bdellium, opopanacem, axungiam, sulphur ignem non expertum (medullæ cervinæ quantum satis addito) infunde.

Si nervorum distentione laboret equus, toto contremiscit corpore, simul & horrore concutitur. Exsurgens retrocedit, iterumque rectus adsurgit, & sudat. Cui sic subveniendum. Venæ pectoris solvendæ, dein sedis. Mox calida largiore proluendus. Dein cerato corpus ungendum. In tenebris ei substernendum. Conquiescat in equili. Cum huc ventum est, ut paucos gemitus exprimat, fœnum nitro adspersum detur edendum. Hordeo, donec periculis defunctus sit abstineatur.

Rigoris præſagium, & remedia.

Si equus rigore nervorum tentetur, caput immobile cervici innectit, nec niſi magna difficultate ſe revolutat. Venæ dorſi diſtentæ velut in podagra rigent. Aures in obliquum jactæ ſubriguntur. Os ſiccum eſt & labia. Tum cyathum meri calefacti, & tantundem medicamenti quod podagricum appellant, qua ſpiritus nare prorumpens, magis cohibetur, hæc infundes. Quod ubi infuderis, curſu confeſtim agitetur, ſitque reliqua dies abſtemia: in qua nihil prorſus præter farinam in cœna prandioque detur hauriendum.

Ejuſdem Tetani præſagia & curatio.

Primum aures equi ſurrectæ contenduntur. Oculos monſtrat inverſos, non niſi tarde admodum verti poteſt, ſed corpus totum in orbem fere contorquet, nec in rectum pedes explicat. Cervix rigida ſentitur. Ergo ſi os concludatur, vitam fame finiet, niſi confeſtim uſtione ſubveneris. Hanc igitur ab oculis auſpicatus, eorum ambitum ferramentis candentibus exulcerabis. In cervice lineas tres protrahes. In ilibus ductos totidem verſus ſulcabis: ſed in ſpina longiores: in lumbis juxta ſedem tres utrinque duces. Vulnera igne concepta dulcibus unguntur, & aceto foventur. Diebus ſeptem ſalivandum ægrotum pecus: octavo calida aqua vulnera laventur, & lycio ſanentur. Turundæ e ſuccidis lanis factæ & melle imbutæ ulceribus indantur.

Ad citatum ventrem.

Alvus plerunque corpus & vires carpit, operique veterinum reddit inutile. Acuti rhamni cor-

tex ex auſtero vino infundatur. Aut rhamni folia cum vino auſtero potata ventrem confirmant. Et ut ſummatim dicam, omne medicinæ genus adſtringens dari poteſt. Tritici farina & polenta cum vino data opitulantur.

Præſagium & auxilia. Equi profluvio laborantis alvus, ſæpius quam ex conſuetudine, fertur, ſudor prorumpit, ſpirandi difficultas exercet. Cui ſic ſubvenitur. Baccarum nigræ myrti ſextarius operoſe teritur, & additis ſativæ portulacæ duabus heminis, & paſſi ſextario, baccæ dimittuntur & per os infunduntur.

Si potionem hanc faſtidit, ex amylo dari convenit. Hordeo torrefacto ſuſtineatur. Si non reſtiterit citata ventris proluvies, danda erit hæc infuſio, quæ jure valentiſſimis adnumeratur.

Proluviei infuſiones.

Roſarum quas pinus edidit, rhus qua coriarii utuntur, ſingulorum libra, gallorum alexandrinarum tantundem, abſinthii, abrotoni, hyſſopi, rutæ, ſingulorum ſelibra, miſcentur, ut in unum coëant : quæ vino myſiato excepta faucibus infundentur. Laſeris ſemuncia cum diluti vini ſextario itidem ingeritur.

De torminibus præſagium & remedia.

Torminoſus equus ſic deprehenditur. Modo huc, modo illuc, frequenter in ſolum, ſe jactat. Iterum exſurgit, ſoloque tractim ventrem adprimit. Diſtorquet ſeſe, & gemitus edit. Sudore teſtes perfunduntur, & collachrymantis imaginem oſtendit. Atqui caudam protendit, & (inconſtans) quoque verſus ſe confert. Naribus ſpiritus

ritus cum fervore prorumpit. Os concluditur. Siccam linguam asperamque recondit. Flaccescunt aures, pendulæque demittuntur. Subinde nutat.

Calidis lotionibus curatur, operimentisque calefactus. Mox myrrhæ drachmæ quinque in vini veteris sex heminis, per os aut nares infundantur. Post hoc infusum ad cursum procedat, non intercedente longo tempore; neque tamen vehementi cursu concitetur. Pabulo largum apium, si suppetit, interponatur. Aqua calida detur potanda. Postquam alvum dejectione sollicitaveris, rursus cursitare coges, quo sudorem possis elicere. Ceterum nasturtii semen tritum ex aqua per sinistram narem dimittatur: vestimentis contegatur. Herba quæ dicitur medica, pro pabulo cedat. Ramenta priorum unguium intrita in aquæ quatuor heminis ingerantur: aut terra scrobiculi, quem mus araneus defoderit, trita fundatur.

Adversus testium inflammationes.

Testium inflammationes sublinantur figulari creta aceto subacta, aut solano in aceto cocto. Ab inguinibus sanguis mittatur. Frigidam aquam potet.

Si iis non discutiatur morbus, puerili lotio foveatur, subditis lapidibus molaribus candentibus, quorum halitu profusoque vapore sudor evocetur a femoribus. Calida profundatur aqua; oleo perlinatur. Detur opera, ut adambulet.

Ad tumorem testium. Cretam cum bubulo fimo, cumino & posca tritam, illine, donec conquiescat.

Ad destillationem.

Sal cum melle tritus destillationem sistit.

Ad inflammationem recentem.

Si inflammatio recens infestat, rescindi debet, & candente ferro aqua frigida prius edomito vulnus emundari, dein spongia aceto madefacta per quatriduum imponi, quinto die hordeacea farina, aqua subacta, indi, donec vulnus cicatricem duxerit. Tum punici cortex contusus cum lycio sinui patefacto superponitur.

Ad inflammationem & tubercula humorem aqueum eructantia, hydatidas vocant, calidi cineris unciam, calcis vivæ tantundem, cum vino & melle subacta, priusquam inarescant, ulceri superlines. Eo remedio pugnabis si recentia fuerint tubercula. Quod si vetustatem senserunt, more reliquorum, ubi egregie adusseris ferro, medicamentum postulabunt.

Labor hujus morbi causam adfert, præsertim cum equus aspero loco vel lapidoso vehementer agitatus fuerit, aut ingenti pondere degravatus iter fecerit, aut dorsuarius sarcinam comportaverit.

Aliud. Rhododaphnæ, bituminis, nitri, axungiæ, singulorum quadrantale pondus colatum mistumque in medicamentum coge, & postmodum illine.

Ad dolorem nervorum & hydatidas.

Qui quodam humorum coitu abscessus exsiliunt, ferro sunt aperiendi, deinde tentanda hæc curatio. Adipis taurini, galbani, bdellii, piperis candidi, ammoniaci, singulorum pondo quadrans;

pollinis thuris pondo triens, baccarum lauri pondo uncia, miſcentur ut in medicamentum concreſcant, quo vulnus omne ſanari conſuevit. Nec ab hac curandi ratione tum abhorrebit, cyclamini radicis crematæ cinerem cum ervi farina melle acetoque ſubactum ſuperponere vulneri.

Si vero vulnera penetrent altius, quam ut horum vim poſſint ſentire, linamentis rubrica melli miſta madentibus oppleantur, mox pannus aut ſpongia poſca imbuta admoveatur. Multis tritas gallas aut marrubii ſuccum cum fuligine ſatis eſt impoſuiſſe.

Ut inflammatio ferrum non experiatur. Sinapis, ſalis alexandrini, ſingulorum ſextula, naſturtii, aceti ſcrupuli duo, axungiæ veteris ſeſquilibra, omnia ſimul terantur, illitaque linteo per triduum imponantur: dein ſoluto medicamine, deletili ſpongia cyrenaici laſeris imbre rorata defricentur.

Sic ulcerum cruſtæ fatiſcunt. Pœni florem uſtum cum frigida poſca tantiſper admove, dum inflammatio prorſus conſederit, & evanida abierit: deinde tritas alliorum ſpicas talis impone. Eſt autem hoc inter probatiſſima remedia.

Cum artus luxati dehiſcunt, aut aquoſa ſcatent uligine, aloën, mannam thuris, picem brutiam una conteres, triticeam farinam adjicies, & candidum ovi liquorem, quo excipiantur reliqua. Dein articulis adglutinabis, diligenter charta deligabis. Poſt aliquot dies reſolves. Rurſus idem remedium dum conſaneſcet adhibebis.

Si poplites inflammationem ſentiant, ceræ, bituminis, ſulfuris ignem non experti, paria pondera reſolvuntur, quibus calidis poplites ſublinuntur, furfures imponuntur ex aceto.

Aliud. Si in equorum armis nervi craſſiores protuberent, aut nodi, quos condylomata vocant, occalluerint, eos adurere neceſſum eſt. Si vero ex articulorum ſede proſilierunt, ſanguinem opus erit emittere, molliterque membra fricare. Conducit & tali uti remedio. Oleum cum aceto lana exceptum, per quatriduum articulis imponendum, ſic ut quotidie id genus medicamenti admoveatur. Poſt hæc calido auxilio firmandi ſunt articuli. Cujus remedii compoſitio hæc capit, ſinapis purgatæ libram, galbani quadrantem, medullæ cervi tantundem, aceti quod ſatis eſſe videbitur.

Si defluxio pedes equorum occupet, genua tumeſcunt & claudicat. Si vero poſterioribus inſideat, teretibus ferramentis uratur, interiore ſuffraginum flexu, quinque locis, exterius utrinque latis. Si vero in priora decumbat, a genu plagæ cancellatim imprimantur. Ulcera igne facta ut cætera ſanentur.

Si nervi plus æquo incraſſeſcant, fœnum græcum cum ficubus Afris tuſis & vino miſtum imponitur. Id poſt triduum ſolvitur.

Aliud. Si circa crura aut genua longo itinere aut multo curſu naſcantur inflammationes, proderit frigida aqua partes inflammatas perfundere, aut in flumen agere, aut alveum adverſo flumine ingredi, deinde ſpongiam, laſere, aceto, viſco, defruto, axungiaque intinctam admove.

De pilorum marcore.

Si voles id præſtare, ut jubæ, caudæque pili capeſſant incrementum, puerili urina ſublues. Poſtea calcis lixivium, ceruſam, & ſpumam argenti teres. Poſtquam aqua ſubegeris, & igni coxeris, uteris.

De fractura.

Si os in capite fractum eſt, aut cerebrum membranave ejus vulnus accepit, oculi cruore ſuffunduntur, & ſanguis oculos implet, & tuſſit, crura tumeſcunt. Talis ſervari non poteſt.

De carcinomate.

Carcinomatis optimum & præſentiſſimum remedium eſt malagma quod cicuta, reſina, viſco galbanoque conſtat, quæ ſimul coquuntur. Sed hoc auxilio calido utendum, modo locus non refragetur. Sin reclamet, ſiccis iis cataplaſmatibus & liquidis eſt pugnandum. Cancros fluviatiles uſtos tritosque cum acida fece ſuperpones. Item pineum corticem tuſum, pumicem crematum, & cicutæ ſemen, ſilveſtris etiam cucumeris radicem ex frigida aqua & aceto tritam illines, rurſumque vino fovebis.

Hoc autem uteris medicamento. Candidam fecem cum plumbagine atramentoque ſutorio tuſam, addito calcis cinere per quam ſicco, admovebis, circumdantes partes oleo perunges. Si medicamentum obduruit, ervum & mel illines.

Si carcinomata oculos occupant, ervum pinſitum ex roſaceo & ovo inſtillatur. Poſtquam vulnus purgatum fuerit, Attico melle nutriendum, ut inducta cicatrice conſaneſcat.

De meliceridibus.

Si meliceridas equus aut aliud jumentum contraxit, genibus ſanguis detrahatur. Spongia cum poſca cui mel ſit adjectum, ſuperponatur. Si permaneant, illini debent. Si adhuc perdurent, utrumque genu ferramento adure: nec alte ta-

men imprime, ſed quaſi tranſcurre, ne compages reſolvatur. Sed non plus quam opus eſt. Neque coagmentum etiam contingatur. Tum ulcera ut reliqua igne facta curari, & faſciari debent.

Aliud. Olei libras duas, ſalis ammoniaci ſextantem, plumbaginis beſſem, æris combuſti, ſquamæ æris, ſingulorum ſextantem, ſpumæ nitri quod ſit ſatis, mannæ thuris, ceruſæ, ſingulorum quadrantem. Omnia miſcentur ut in uſum veniant.

Aliud. Nitri quadrantem, foliorum rhododendri ſiccorum, axungiæ veteris, bituminis, ſingulorum quadrantem: aut ſalis ammoniaci, plumbaginis, ſpumæ argenti, ceruſæ, ſingulorum unciam, æris uſti, æruginis, ſingulorum ſextantem, olei ſelibram. Cum omnia miſcueris, utitor.

Aliud. Si melicerides equum infeſtent, medicamentis quæ agglutinando reprimunt, ſubvenies. Primo quoque die locum ſale & oleo defricabis. Secutis diebus calida aqua perfundes. Unges anſerino adipe, & butyro nutries.

Varicoſis.

Si varices noxii ſunt, hac ratione tolluntur. Scalpello cutem aperies, & candente ferramento adures. Tum ſale & oleo decem diebus defricabis. Quod ſi adhuc fatigent, ſanguinem ab vaSeriously riculis evocabis, & ſanitati reddentur.

Interdum varices pecus male habent, ut cum ſomno excitum ſurgit, trahit pedem, ut quaſi quondam luxatus videatur. Sed preſſa manu terga ſubige, daque operam ut inambulet: & (quod luxum videtur) ſtatim ad priſtinum ordinem redibit.

Ad vermes.

Solent etiam vermes nocere: quod vitium non facile medicamentis expugnatur: ſed potius invictum, non cedit. Quorum ſigna ſunt. Se in ſolum equus abjicit volutaturque, atque ſolito frequentius hinnit.

Succus igitur braſſicæ, cum oleo nitroque per os & nares infunduntur: aut ſquamæ æris, caricarum, & atramenti ſutorii, ſinguli trientes leviſſime teruntur, & in collyria formantur magnitudine, qua nares ſunt capaces, per quas injiciantur.

Ad morſum muris aranei.

Accidit equum in ſtabulo ſæpius impeti morſu. Cum enim decubuit ipſe, ſenſim ad ilia mus araneus irrepit, qui equi motu laceſſitus, ſubjectæ parti vulnus imprimit: tumorque oritur. Cui ita ſubvenies. Triti gith acetabulum ex vino infundes: tritas allii ſpicas, ſalem, & cuminum, paribus ſingulorum menſuris vino miſtis, illines aut terram orbitæ urina ſubactam aut intritum murem araneum cum ſextario vini faucibus infundes.

Sin murem araneum non inveneris, creta figulari perlines. Apii etiam ſemen coctum in vino & oleo demittes, ac tumentem locum recto ſcalpello punctim vellica.

Si per hæc inflammatio magis excandeſcat, in orbem teretibus ferramentis candentibus exulcerabit, ſanæ partis aliquid deprehendens. Rectis quoque ferramentis, quo ſanies emanet, redulcerabis. Quod ſi pars ea per ulcerationem intumeſcat, hordeum crematum tritumque conſperges. Sed antea vetuſtam adipem inungere

convenit. Ulcus non excitabitur, nisi prægnans mus araneus morsum adtulerit.

De fractis.

Si intenti pars pedis fuerit contusa, curandi ratio hæc est. Ungulam scarificando circumcisam cocto in aqua hordeo linito, aut calidos furfures subactos misto pauco vetere fimo inducito.

Si in cavo pedis, quam hirundinem veterinarii nominant, ossiculum adparuerit, oleo & aceto imbutum linamentum triduo inculcato, deinde quod adstringat impone: cypressi folia ex aceto trita, aut myricæ folia similiter imponito. Aut malicorium in aceto decoctum tritumque, aut aridum in farinam redactum inspergito. Item atramenti sutorii & gallæ pares portiones tunsæ eundem exhibent effectum: sed prius aceto locus eluatur.

De rabie.

Rabiosum equum hæc signa portendunt, oculi cruore suffusi procidunt. Venæ solito sublimiores micant. Hunc inedia conficit, angor sollicitat.

Ratio curandi hæc est. Ubi vestimento faciem obduxeris, quo minus accedentes intueatur, & mediam cervicem obligaveris, latas venas solvito, & sanguinem profluere sinito, donec animus eum deficiat. Deinde resolutis colli vinculis, ruentem sanguinem sistes, & obscuro caligantique stabulo continebis, quod nullo constrepat murmure, nullumque cieat tumultum, quo possit conquiescere. Appetente vero vespera unum aquæ congium præbebis potandum. Postridie similiter, subtrahens cibos & potus ad tres usque dies, dein ad consultam vivendi rationem reduces.

Luxatis.

Luxationis eæ ſunt indices notæ. Pes in oſſium coitu (ubi pyxidatim cohærent) qui modiolus appellatur, non perſiſtit, ſed ſubterfugiens labitur, Partes unguibus vicinæ ſublimes prominent.

Quod ad curandi rationem pertinet, circum ſcarificata prius ungula, picem & ſpongiam ex aceto ſeptem diebus obligabis.

Si non in ſedem reſtituatur, fœni græci quod buceron nominant ſextarios quatuor, effuſo vino in quo maduit, tundes inditumque fictili cum melle coques. Sic diebus ſenis illines. Veteres luxatus cancellatim ſunt adurendi.

Luxatis pedibus.

Si quæ pedibus luxata dehiſcant, ſic noſſe licebit. Manibus ungulam diſtringes. Sic excitatus adpreſſu dolor oſtendet injuriam, eoque argumento pecus luxatum cornu fatebitur. Hoc vitium equi continenter currubus juncti cum certamen initur, contrahunt.

Cui ſic ſuccurritur. Sanguis e parte coronam cingens, quam ideo periſtephanida vocant, elicitur, & ſale & aceto perfuſa defricatur, dein oleum vino dilutum, & exceptum vellere, ſuperponitur compagini unguis. Identidem calida fovetur. Hæc curandi ratio ad duodecim uſque dies adhibetur.

Si nihil iis proficitur, tum unguis, ubi neceſſitas urget, ſcalpello, deorſum ſuccinditur, dupla ſeſtertii nummi magnitudine. Quod ſi quid eminentius propendeat, vivo tenus reſecatur. Sed oſſi parcendum. Si copioſus profluat ſanguis, oleum ex aceto & ſale tenui ac ſtercore hujus equi indu-

citur linteo, quo cum ungula pes totus induitur, &, post triduum calda perfunditur.

Quod si luxurians caro super excreverit; adstringentibus & vulnerariis auxiliis cohibebitur. Crebrius cornu repurgatum, scalpro circumcidatur, ut hoc æquabiliter undique succrescat. Malagma quod ignem non fuerit expertum, anephthon vocant, sensim adplica. Si iis remediis equus non est adjutus, adurere necessum erit.

Luxati pedis præsagium, & medela.

Primum ungue summo graditur articulusque micans insilit, & pedem ad se trahit. Tum sanguis e luxata parte instar duarum heminarum extrahitur, vinum & oleum inspiratur. Reliqua quæ conveniunt, adhibentur. Lana fovetur. Offenditur calda. Cum melius habuerit, luxatum confricari debet, & succida lana sordidaque vino & oleo cum tenui sale rigata circum volvi, loroque vinciri. Cæterum pes obductis fasciis calceatur, leniterque substringitur, ne vehementior perstrictio moveat inflammationem, aut subditas abscindat venulas. Ea quotidie debent admoveri, nisi die quo detrahitur sanguis, quoad reddatur sanitati. Si medicamentis non finitur noxa, urens medicamentum postulabit. Ulcus igne factum ut reliqua sanabitur.

Fistulæ.

Si in equo fistula hiet, atramentum sutorium aceto quam acerrimo mistum, resiccatumque sinui respergitur: aut sylvestris cucumis vehementer detritus, & cum lacte marinæ lactucæ, quam vocant tithymalon, subactus inditur.

Medicamen ad jumentorum pedes.

Fermentum, ſalem, minium, ovum in aceto terito & linito.

Aliud, reſinæ quadrans, ceræ tantundem, terebinthinæ uncia, axungiæ duo pondo, ervi ſextarii quatuor, aceti diluti, & lixivii ſextans, picis heminæ dimidium, ſalſamenti veteris libræ duæ, mellis hemina, ſalſamentum cum omnibus teritur, & in mortarium mittitur.

Aliud. Amurcæ & veteris cedriæ quod ſatis eſt, antiquæ axungiæ par modus cum vino & viva calce, terantur ſingula ſeorſim, & quod ſatis eſt coquantur, utere, addita amurca.

Aliud. Alliorum ſelibra, ſulfuris triens, acris quadrans, axungiæ ſuillæ bilibres offæ, in aceto coctis utere. Euphorbii ſeſcuncia, caſtorii uncia, bdellii ſextans, galbani, opopanacis, ſpumæ argenti, ſingulorum ſextans, bituminis ſelibra, mannæ triens, aridæ reſinæ ſelibra, ammoniaci ſuffimenti ſextans.

Interciſæ linguæ.

Si linguam contingat interſcindi, gallam vino nigro incoctam adhibebis, aut centaurium tunſum illines.

Agglutinatum.

Sæpæ, tragacanthæ, croci, nucis pineæ, chalcitis, ovorum ſufficientes partes miſcebis ad uſum.

HIPPOCRATIS EPISTOLÆ.

PRÆFATIO.

PERANTIQUÆ *ſunt, cum ad eam* CATO *adludat, quæ* HIPPOCRATES ARTAXERXÆ *auxilium ſuum negat. Sed multæ ſunt ſuppoſitionis notæ, Abderitas decem talentis* HIPPOCRATEM *remuneraſſe ſupra vires eſt ejus civitatis. Somnium indignum videtur gravitate* HIPPOCRATICA, *totæque epiſtolæ ſophiſtæ potius alicujus, quam clari* SENIS. CRATEUAS *manifeſto non eſt ejuſdem ævi. Peſtem ab* HIPPOCRATE *ſanatam fuiſſe cum* THUCYDIDIS *narratione vix concilies. Nuſquam denique a* GALENO *citantur.*

EPISTOLA I.

Rex Regum Magnus Artaxerxes, Pæto gaudium.

MORBUS peſtilens appellatus, invaſit exercitus noſtros: & quum nos ſæpe multa fecerimus, nihil adhuc remiſit. Quare magnopere, & per omnia tibi a me data dona, te rogo, ut aut aliquid ex natura tua excogitatum, aut aliquam ex arte actionem, aut aliquod alterius viri mederi potentis conſilium, celerrime ad nos mittas. Propulſa, oro, hoc malum. Multa enim anxietas populum corripuit, quæ ſpiritum magnum, ac denſum habet. Non belligeran-

tes debellamur, quum hostem habeamus bestiam illam ovilia devastantem. Sauciavit multos: ægre curabiles fecit amara spicula immittit. Consilii inops sum. Non amplius habeo quod cum viris natura prudentibus consultem. Solve hæc omnia, neque nos bono tuo consilio destituas. Vale.

EPISTOLA II.

Pætus, Regi Regum Magno Artaxerxæ gaudium.

NAturalia auxilia pestilentis morbi popularem grassationem non solvunt. Qui enim ex natura fiunt morbi, eos ipsa natura judicans sanat. Qui vero ex populari grassatione, eos ars curat, artificiose judicans corporum mutationem.

Hippocrates autem medicus curat hoc malum. Et genere quidem est Doriensis, ex civitate vero Co, parte Heraclida, qui filius fuit Hippocratis, qui Gnosidici, qui Nebri, qui Sostrati, qui Theodori, qui Cleomittadæ, qui Chrisamidis. Hic divina natura præditus est, & ex parvis, ac vulgaribus, ad magna ac artificiosa, medicinam evexit. Est igitur divinus Hippocrates nonus quidem a Chrisamide rege, decimus autem & octavus ab Æsculapio, vigesimus vero a Jove; ex matre vero Praxithea Phænaretes filia, ex familia Heraclidarum, Quare ex utroque semine a diis ortum habet divinus Hippocrates, ut qui a patre quidem Asclepiades est, a matre vero Heraclides.

Didicit autem artem tum a patre Heraclida, tum ab avo Hippocrate. Verum ab his quidem primum, velut verisimile est, in re medicina initiatus est, quantum sane credibile est hos novisse. Universam vero artem ipse seipsum docuit, divina natura usus, & in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum etiam artis præstantia eosdem su-

peravit. Tollit autem non beſtiarum genus, ſed ferorum, ac agreſtium morborum, per magnam terræ, ac maris partem Æſculapii auxilia, quemadmodum Triptolemus Cereris, ſemina, diſpergens. Proinde juſtiſſime in multis terræ locis divinos honores etiam ipſe conſequutus eſt, & iiſdem donariis cum Hercule, & Æſculapio ab Athenienſibus dignus factus eſt. Hunc ipſum ipſe accerſe, & auri atque argenti quantum voluerit, ipſi dare jube. Hic enim non unum modum curationis hujus morbi novit. Hic eſt ſanitatis pater, hic ſervator, hic dolorum curator. In ſumma, hic divinæ ſcientiæ princeps eſt. Vale.

EPISTOLA III.

Rex Regum Magnus Artaxerxes, Hyſtanidi Helleſponti Præfecto.

HIppocratis medici Coi ab Æſculapio originem ducentis, gloria artis etiam ad me pervenit. Dato igitur ipſi auri quantum voluerit, & reliqua abunde, quibus opus habet, & ipſum ad nos mittito. Nam optimatibus Perſarum æqualis erit. Et ſi quis alius bonus vir eſt in Europa, eum domus regiæ amicum facito, nihil divitiis parcens. Viros enim invenire, qui conſilio præſtent, non eſt facile. Vale.

EPISTOLA IV.

Hyſtanis Helleſponti Præfectus, Hippocrati ex Aſclepiadis prognato gaudium.

MAgnus rex Artaxerxes te opus habet, & miſit ad nos præfectos, jubens tibi argentum & aurum, & reliqua quibus opus habes, & quæcumque voles, dare, & brevi ad ſe mittere. Fore enim

enim te optimatibus Persarum æqualem. Tu itaque cito adsis. Vale.

EPISTOLA V.

Hippocrates Medicus Hystanidi Hellesponti Præfecto gaudium.

AD epistolam quam misisti, a Rege venisse adserens, remitte Regi quæ dico, quam celerrime scribens: Quod & victu, & vestitu, & domo, & omni ad vitam sufficienti opulentia fruimur; Persarum autem divitiis uti, fas mihi non est, neque barbaros homines a morbis liberare, qui hostes sunt Græcorum. Vale.

EPISTOLA VI.

Hippocrates Demetrio sanitatem.

PErsarum Rex nos accersivit, ignarus quod apud me major est sapientiæ ratio quam auri. Vale.

EPISTOLA VII.

Regi Regum meo magno domino Artaxerxæ, Hystanis Hellesponti Præfectus gaudium

QUam misisti epistolam, jubens demittere ad Hippocratem Coum ab Æsculapio originem ducentem, demisi. Sed & ab ipso responsum tuli, quod scriptum tradidit, & ad domum tuam transmittere jussit. Itaque ejus latorem ac nuntium Gymnasben Dieutychen ad te misi. Vale.

EPISTOLA VIII.

Rex Regum Magnus Artaxerxes Cois hæc dicit.

DAte meis nuntiis Hippocratem medicum malignis moribus præditum, & in me, & in

Perſas petulanter ſe gerentem. Sin minus, cognoſcetis, etiam primi peccati pœnam vos daturos eſſe. Urbem enim veſtram devaſtatam, & inſulam diſtractam, in pelagus convertam, ut in poſterum tempus nemo ſciat, an in hoc loco fuerit inſula, aut urbs Cos.

EPISTOLA IX.

Coorum reſponſum.

VIſum eſt populo, reſpondere nuntiis ab Artaxerxe miſſis. Coi nihil indignum facient, neque Merope, neque Hercule, neque Æſculapio. Quapropter omnes cives non dabunt Hippocratem, etiam ſi peſſima morte ſint interituri. Nam quum Darius & Xerxes epiſtolas ſcripſerint, & terram ac aquam a patribus noſtris petiverint, populus non dedit: quum eos ipſos ſe impetentes, ſimiliter velut alios homines, mortales eſſe videret. Et nunc idem reſponſum dat. A Cois diſcedite quoniam Hippocratem in manus veſtras non dant. Renunciate igitur ipſi vos nuncii, quod neque Dei ipſi, noſtri negligentes erunt.

EPISTOLA X.

Senatus populuſque Abderitarum Hippocrati gaudium.

NUnc maxime urbi noſtræ in periculo verſatur vir noſter, o Hippocrates, qui & præſenti tempore & futuro ſemper gloria urbi ſperabatur. Neque nunc, o vos Dei omnes, nobis invideatur. Hic præ multa, qua detinet ipſum, ſapientia ægrotat, ut timor non vulgaris ſit, ſi Democritus mente motus fuerit revera urbem noſtram Abderitarum peſſum ituram eſſe.

Etenim

Etenim oblitus omnium, & primum sui ipsius, vigilans & noctu & interdiu, & singula parva, ac magna deridens, & totam vitam nihil esse putans vitam transigit. Ducit aliquis uxorem, alius mercaturam exercet, alius concionatur, alius imperat, alius legatum agit; eligitur, abrogatur, ægrotat, vulneratur, moritur. At hic ridet omnia, dum alios mœstos ac tristes, alios gaudentes videt. Quin & de his, quæ apud inferos sunt, hic vir perscrutatur, & hæc scribit. Et idolis aerem plenum esse dicit. Et volucrum voces intentis auribus explorat. Et sæpe noctu exsurgens, solus cantilenas sensim canenti similis est. Et se aliquando in rerum immensitatem proficisci dicit, & Democritos esse similes sibi ipsi innumerabiles. Et corpus una cum mente corrumpens vivit.

Hæc timemus, o Hippocrates, ob hæc perturbati sumus. Quapropter nos serva, & patriæ nostræ consulturus cito adsis, neque nos contempseris. Nam neque ita viles sumus: & in nobis testimonium situm est. Ob ipsum enim conservatum, & gloriam, & pecunias, & doctrinæ famam consequeris, quamquam doctrinæ ratio multo potior apud te est, quam fortunæ. Attamen & hujus bona multa ac luculenta tibi a nobis obvenient. Etenim animæ Democriti gratia, etiamsi urbs aurum esset, non nostræ voluntati responderet, aut quacumque tandem re illi carendum esset. Leges nostras putamus ægrotare, o Hippocrates, leges prævaricari. Adsis, optime vir, curaturus virum insignem. Non medicus, sed conditor, sacratiorem tota Jonia murum nobis circumdabis. Civitatem, non virum curabis, & Senatum ægrotantem, & ne claudatur periclitantem, aperies. Ipse legislator, ipse judex, ipse princeps, ipse servator, & horum artifex advenies. Ob hæc te exspectamus, o

Hippocrates, atque hæc etiam fient, ubi veneris. Una civitas non ignobilis, imo tota Græcia rogat te, ſerva corpus ſapientiæ. Quin potius ipſam apud te legationem agere puta doctrinam, ab hac prævaricatione liberari ſupplicantem.

Cognata equidem res eſt omnibus, velut apparet, ſapientia. Verum his qui propius ipſam complexi ſunt, velut nobis, etiam longe amplius. Et, ſicut probe noſti, gratificaberis etiam futuro ſeculo, ſi non deſtitueris Democritum propter veritatem, cujus primas ſe laturum eſſe ſperat. Tu enim & genere, & arte conjunctus es Æſculapio. Hic vero Herculis eſt ex fratre nepos. A quo eſt & Abderus, quemadmodum omnino audiviſti, cujus cognomen urbs noſtra refert. Quare etiam illi grata fuerit Democriti ſanatio. Quum igitur videas, o Hippocrates, & populum, & virum inſignem, ad ſtupiditatem diffluentem, feſtina, rogamus, ad nos. Heu ut etiam bona redundantia morbi exſiſtunt. Quantum enim Democritus ad ſummam ſapientiam generoſe pervenit, tantum nunc pariter periclitatur, ne mentis ſtupore & ſtoliditate adfligatur. At reliquum vulgus Abderitarum, quod manſit absque eruditione, communem ſane ſenſum habet. Immo nunc prudentiores ſunt ad ſapientis morbum judicandum, qui prius deſipuerunt. Adſis igitur cum Æſculapio patre. Adſis cum Herculis filia Epione. Adſis cum Æſculapii filiis, qui ad Ilium militarunt. Adſis nunc Pæonias adferens morbi medelas. Nunc terra radicibus, & herbis, & auxiliaribus floribus, inſaniæque medicamentis fecunda eſt. Ferme igitur nunquam fertilius producent neque terra, neque montium cacumina, quam nunc proferunt ea, quæ pertinent ad Democriti ſanitatem. Vale.

EPISTOLA XI.

Hippocrates Senatui populoque Abderitarum gaudium.

CIVIS vester Ameleſſagoras venit in Co, & erat tunc in illa die Virgæ adſumptio, & annua feſtivitas, ac publicus, velut noſtis, conventus, & pompa ſumptuoſa fiebat, quam mos eſt eos, qui deo dicati ſunt, ad Cypariſſum deducere. Quandoquidem autem & ex verbis, & ex adſpectu, Ameleſſagoras feſtinare videbatur, credens, velut erat, rem ipſam urgere; epiſtolam veſtram legi, & admiratus ſum quod ob unum hominem, velut ſi unus homo eſſet ipſa civitas, turbati eſtis.

Et beati profecto ſunt populi, qui ſciunt bonos viros ſua eſſe munimenta, & non turres, neque muros, ſed ſapientium virorum ſapientia conſilia. Ego vero, qui credo artes quidem eſſe Deorum dona, homines autem naturæ opera, (& ne ægre feratis viri Abderitæ), non vos puto, ſed ipſam naturam me vocare, ad conſervandum ipſius opus, quod periclitatur, ne præ morbo collabatur. Quare præ vobis ego nunc, naturæ ac Diis obediens, feſtino ægrotantem Democritum ſanare: ſi quidem ſane & hoc morbus eſt, & non potius error vobis tenebras offundit: id quod opto, atque utinam ſit hoc uberius veſtræ benevolentiæ ſignum, quod etiam ad ſuſpicionem turbamini.

Argentum autem mihi venienti, neque natura, neque Deus promittere poterit. Quare neque vos viri Abderitæ cogatis, ſed liberæ artis etiam opera libera eſſe ſinatis. Qui vero mercedem capiunt, hi ſcientias ſervire cogunt, velut captivas facientes ipſas ex priore libertate. Deinde, velut

verisimile est, mentiri etiam poterint, velut de magno morbo; & negarint, velut de parvo; & polliciti non venerint, & rursus venerint non vocati.

Misera est profecto humana vita, quoniam per totam ipsam intolerabilis avaritia, velut hibernus ventus, distributa est ac penetravit. Ad quam utinam potius omnes medici convenissent, quo graviorem insania morbum curarent: quoniam quum morbus sit, & adfligat, etiam laudatur. Ego vero arbitror etiam animæ morbos omnes vehementes esse insanias, quæ opiniones quasdam ac imaginationes rationi inducunt. A quibus, qui per virtutem depurgatus est, sanus evadit.

Quod si ego omnino ditescere voluissem, viri Abderitæ, non utique decem talentorum gratia ad vos proficiscerer, sed ad Magnum accessissem Persarum Regem, ubi totæ civitates humanis opibus refertæ mihi obtigissent, sanassem autem illic ipsorum pestem. Verum denegavi, inimicam Græciæ regionem a malo morbo me velle liberare. Et ego, quantum in me fuisset, Barbaros expugnassem. Habuissem autem ignominiam ipsas a rege divitias, & opulentiam patriæ inimicam. Hæc vero mihi adfuissent, velut ei qui urbium Græciæ devastator esset. Non sunt divitiæ, undiquaque lucrari. Magna enim sunt sacra virtutis, quæ a justitia non occultantur, sed manifesta exsistunt. Aut non æquale peccatum esse putatis, hostes servare, & amicos mercede sanare? At non hoc modo se res nostræ habent, o Abderitæ. Non capio fructum ex morbis, neque libenter audivi Democritum mente motum esse. Qui sive sanus est, amicus est: sive ægrotat, curatus magis amicus erit. Audio autem ipsum gravibus ac solidis moribus præditum esse, & urbis vestræ ornamentum. Valete.

EPISTOLA XII.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

LEGATI, qui urbis epiſtolam mihi reddiderunt, etiam tuam tradiderunt. Et valde gaviſus ſum, & hoſpitium, & reliquum victum te promittente. Veniemus autem bona fortuna, & meliore ſpe, velut arbitramur, accedemus, prout in litteris eſt declaratum: quum non inſaniam, ſed quamdam excellentem mentis ſanitatem vir ille declaret, dum neque liberorum, neque uxoris, neque cognatorum, neque rei familiaris, neque omnino alicujus curam gerit, ſed & diu & noctu apud ſeipſum conſiſtit, & privatim vitam degit, plerumque in antris & ſolitudinibus, aut ſub arborum umbris, aut in mollibus herbis, aut apud frequentia aquarum fluenta.

Contingunt igitur talia plerumque atra bile percitis. Taciturni enim aliquando ſunt, & ſolitarii, ac deſerti amantes, & rerum familiarium conſpectum averſantur, alienum putantes. Nec vero diſſimile vero eſt, etiam his qui circa diſciplinas verſantur, ab una erga ſapientiam adfectione, alias curas excluſas eſſe. Quemadmodum enim famuli ac ancillæ in domibus tumultuantes, & ſeditionem agentes, ubi derepente ipſis hera comparuit, conſternati conquieſcunt; ſic etiam reliquæ in anima cupiditates malorum ſunt hominibus miniſtræ. Poſtquam autem ſapientiæ conſpectus ſeipſum ingeſſerit, reliquæ adfectiones velut famulæ diſcedunt.

Non autem omnino inſani antra & quietem expetunt, ſed etiam hi qui humana negotia contemnunt, ob tranquillitatis cupiditatem. Cum enim mens ab externis curis vexata, corpus reficere voluerit, tunc cito ipſum quieti tradit

Deinde recta exſurgens, circumcirca veritatis regionem colluſtrat, in qua non eſt pater, non mater, non uxor, non liberi, non frater, non cognati, non famuli, non fortuna, non omnino quidquam ex his, quæ tumultum inducunt. Omnia autem perturbantia, excluſa ſtant præ timore: & neque appropinquare audent præ reverentia eorum, quæ iſthic habitant.

Habitant autem illam regionem, & artes, & virtutes omnis generis, & Dei, & dæmones, & ſenatus, & conſilia. Et magnus polus in illa regione ſtellis multum mobilibus coronatus eſt: in quam fortaſſis etiam Democritus præ ſapientia tranſmigravit. Deinde quum non videat amplius eos, qui ſunt in urbe, utpote procul profectus; inſaniæ morbo laborare putatur, propter ſolitudinis amorem. Student autem Abderitæ argenti amorem & ſtudium detegere, & in ſe manifeſtum facere, eo quod Democritum non intelligunt. At tu hoſpitium nobis, o amice Philopœmen, præpara. Non enim volo perturbatæ urbi moleſtiam exhibere, quum veterem te proprium hoſpitem, veluti noſti, habeam. Vale.

EPISTOLA XIII.

Hippocrates Dionyſio gaudium.

AUT in Halicarnaſſo me exſpecta, aut ipſe ad me venire, o amice, feſtina. Per ſummam enim neceſſitatem abeundum eſt mihi in Abderam, Democriti cauſſa, ad quem ægrotantem urbs me accerſivit. Cæterum admiranda eſt hominum, o Dionyſi, per conſenſum adfectio: velut una anima cum cive coægrotant. Quare mihi videntur etiam ipſi curatione opus habere.

Ego vero neque morbum ipſum eſſe puto, ſed immodicam doctrinam: quæ revera non eſt immodica, ſed ab idiotis putatur. Nam nunquam nociva eſt virtus immodica. Excellentia vero morbi opinionem de ſe præbet, propter judicantium imperitiam. Unusquisque enim ex his, quæ ipſe non habet, judicat id, quod in alio abundat, ſuperfluum eſſe. Sic ſane etiam timidus fortitudinem immodeſtiam putat, & avarus magnanimitatem. Et omnis defectus, virtutis moderationem excedere putatur. Illum igitur ubi viderimus, cum prænotione hinc contingente, & ubi ſermones ejus audiverimus, melius cognoſcemus.

Tu vero, o Dionyſi, ſtudio habe ut ipſe accedas. Volo enim te in patria mea commorari donec rediero: quo & rerum noſtrarum, & imprimis urbis noſtræ curam geras. Nam haud ſcio quomodo ex caſu contigit, ut ſaluber ſit annus, & priſtinam naturam habeat. Quare neque multi infeſtabunt morbi: attamen venito. Inhabitabis autem meam domum nimis quam opportunam, nimirum quum & uxor apud parentes maneat, propter meam profectionem.

Attamen & illius res inſpecta, quo pudice degat, & non ob viri abſentiam, alios viros approbet. Honeſta equidem ab initio fuit, & parentes bonos habuit. Patrem autem mirifice virilem, & malos valde odio habentem, egregie ſenem. Attamen ſemper opus habet mulier moderatore. Habet enim a natura in ſe laſciviam, quæ, niſi quotidie reſecetur, velut arbores in materiæ multæ effuſionem exuberat. Ego vero amicum parentibus diligentiorem puto ad uxorem cuſtodiendam. Non enim, velut illis, etiam huic cohabitat benevolentiæ adfectio, per quam ſæpe umbra admonitioni obtenditur. In omnibus au-

tem rebus prudentior eſt alienitas ab adfectione, ut quæ minime a benevolentia infringatur. Vale.

EPISTOLA XIV.

Hippocrates Damageto gaudium.

Cum apud te Rhodi eſſem, Damagete, vidi navem illam, cui Solis inſcriptio erat, penitus pulchram, & in puppi probe inſtructam, & ſufficientem carinam habentem. Habebat & tranſtra multa. Et tu laudabas etiam in ipſa navigandi præſtantiam, quod velox eſſet, & tuta, & ad inſerviendum artificioſa. Et inſuper prædicabas probum in ipſa navigationis curſum. Hanc mitte nobis, verum, ſi fieri poteſt, non remis, ſed alis ad remigium inſtructam. Urget enim res ipſa, o amice, ut valde cito in Abderam navigem. Volo enim ægrotantem curare urbem, propter unum ægrotantem Democritum, ſi unquam viri fama ad aures tuas pervenit. De hoc patria dicit, inſania adfligi. Ego autem cupio, immo magis opto, non revera ipſum inſanire, ſed illos ita putare.

Ridet, inquiunt, ſemper, & ridere non ceſſat in omnibus negotiis. Et hoc ipſis inſaniæ ſignum eſſe videtur. Quare tuis in Rhodo amicis dicito, ut ſemper moderate ſe gerant, & non multum rideant, neque multum triſtes ſint, ſed inter ambo hæc modum teneant, ut aliis comis eſſe videaris, aliis ſollicitus, de virtute cogitans. Eſt profecto mali quiddam, dum ad ſingula ille ridet. Si enim immodeſtia malum eſt, ea ſane perpetua longe pejor eſt. Et dicam ſane ad ipſum: Democrite, & ſi quis ægrotat, & occiditur, & mortuus eſt, & obſidetur, & quodvis malum ingruit: ſingula quæ fiunt, materiam riſus tibi præbent.

Non autem repugnas Deo, ſi, quum duo ſint in mundo, Gaudium & Triſtitia, tu alterum ipſorum ejeciſti? Beatus profecto fueris, (verum impoſſibile eſt), ſi neque mater tibi ægrotat, neque pater, neque poſtea liberi, aut uxor, aut amicus, ſed propter tuum riſum conſervantur, penitus felix es. At ſi, dum ægrotant, rides; dum moriuntur, gaudes; & ſi quid mali audieris, exhilararis; peſſimus es, o Democrite, & procul ſane a ſapientia. Si vero putas hæc ipſa neque mala eſſe, certe atra bile percitus es Democrite, periclitans ne & ipſe Abderita ſis: prudentior autem ſit ipſa civitas. Cæterum de his exactius illic dicemus, Damagete. At vero navis etiam hoc tempus, quo hæc tibi ſcribo, remoratur. Vale.

EPISTOLA XV.

Hippocrates Philopœmeni gaudium.

COGITANS ac ſollicitus de Democrito, illa ipſa nocte dormiens, ſub ipſius auroræ initium, ſomnium mihi oblatum habui, ex quo puto nihil valde periculoſi fore. Mirabiliter enim expergefactus ſum. Videbar mihi videre Æſculapium ipſum coram, & jam ad ipſas Abderitarum portas aderamus. Æſculapius autem non ut imagines eum alias oſtendunt, mitis ac blandus apparebat, ſed habitu concitato, & adſpectu horrendo. Sequebantur autem ipſum dracones reptilium generis immanes, longum tractum ducentes, & horribile quiddam velut in deſertis ac ſaltibus ſubſibilantes. Sequebantur & ſocii, pyxides medicamentarias probe obſignatas geſtantes. Deinde porrexit mihi manum Deus: quam ubi libentiſſime apprehendiſſem, rogabam ut ſimul

mecum pergeret, & ne me in medendo destitueret. Verum is: Nihil, inquit, in præsens me opus habes; sed hæc immortalium ac mortalium communis Dea te peregrinum deducet.

Et ego conversus video mulierem pulchram ac magnam, simpliciter ornatam, splendidam, cujus oculorum circuli puro lumine micabant, ut stellarum fulgorem putares. Et Deus quidem disparuit. Mulier vero illa adprehensum me manu, lento gradu benigniter per urbem ducebat. Et ubi prope domum essemus, in qua hospitium mihi paratum esse putabam, velut spectrum disparuit, hoc saltem dicens: Cras te apud Democritum deprehendam. Cum vero jam se illa converteret: Rogo, inquam, optima femina, quænam es, & quo nomine vocari debes? Veritas, inquit illa. Cæterum quam accedentem vides (& derepente altera quædam mihi apparuit) neque ipsa mala videtur, audacior autem adspectu & concitatior: Opinio, inquit, appellatur, & habitat apud Abderitas. Ego igitur ubi de somno surrexissem, mihi ipsi somnium interpretatus sum, quod non indigeret medico Democritus, quando sane ipse medendi Deus discessisset, velut qui medendi occasionem & materiam non haberet. Sed ipsa quidem veritas, quod Democritus sanus sit, apud Democritum manet. Opinio vero, quod Democritus ægrotet, revera apud Abderitas habitat. Atque hæc vera esse, mi Philopœmen, credo, & sunt sane. Et non contemno somnia, maxime ubi etiam ordinem conservant.

Medicina autem & vaticinatio valde cognatæ sunt, quandoquidem & pater ambarum artium unus est Apollo progenitor noster, & præsentes & futuros morbos prædicens, & ægrotos & ægrotaturos sanans. Vale.

EPITOLA XVI.

Hippocrates Crateuæ gaudium.

SCio te, o amice, optimum rhizotomorum eſſe, & propter tuam ipſius exercitationem, & propter progenitorum gloriam, adeo ut in hac facultate, Crateuæ proavo minime cedas. Proinde nunc ſi unquam alias, herbas collige, quot & quales potueris: urget enim neceſſitas: atque has mihi tranſmitte, ad virum toti civitati comparandum. Abderitam quidem, verum Democritum. Inſanire enim ipſum dicunt, & purgatione valde opus habere, ut qui inſania ſit correptus. Non utemur fortaſſis medicamentis, quemadmodum etiam credo. Attamen undiquaque inſtructum eſſe oportet. At vero rem herbariam apud te ſæpe admiratus ſum, quemadmodum etiam univerſorum naturam ac conſtitutionem & ſacerrimum terræ fundamentum, ex qua animalia, & plantæ, & alimenta, & medicamenta, & fortuna, & ipſæ divititæ exoriuntur. Neque enim alias haberet ubi conſiſteret Avaritia, neque ſane Abderitæ nunc decem talentis ineſcaſſent me, pro medico mercenarium declarantes.

Si vero poſſis Crateva amaram avaritiæ radicem exſcindere, ut nullæ ipſius reliquiæ reſtent; probe ſcito, quod hominum una cum corporibus etiam animas ægrotantes purgaſſemus. At hæc quidem vota ſunt.

Tu vero, quod fieri poteſt, nobis montanas maxime & in altis collibus naſcentis herbas radicimis reſeca. Sunt enim aquoſioribus ſolidiores & acriores, propter terræ denſitatem, & aeris tenuitatem. Nam quod attrahunt, frigidius eſt. Conare tamen, ut etiam de his quæ circa ſtagnaſcuntur, & de paluſtribus, & fluviatilibus,

aut fontanis flores colligas: quas ſane debiles, & exſolutas, ac dulcis ſucci eſſe ſcio. Omnia autem medicamenta, quæ ſucci & liquores fluidi ſunt, in vitreis vaſis ferantur; quæ vero folia, aut flores aut radices ſunt, in fictilibus novis probe obturatis, ne ventis perflata, medicamenti vigorem, velut in animi deliquium collapſa, amittant. Cæterum ſtatim nobis hæc mittito. Nam & tempus anni congruum eſt, & neceſſitas dictæ inſaniæ urget. Ab omni equidem arte aliena res eſt dilatio, verum maxime a Medicina, in qua dilatio eſt animæ periculum.

Curationum vero animæ ſunt temporum opportunitates, quarum obſervatio finis eſt. Spero quidem ſanum eſſe Democritum, etiam citra medelam. Si vero aliquis error naturæ, aut temporis, aut alterius alicujus cauſſæ contingat: multa enim nos, qui mortales ſumus, latent, utpote non omnino per veritatem corroboratos: ad id quod obſcurum eſt, omnem vim congregatam eſſe oportet. Non enim contentus eſt is, qui in periculo verſatur, his quæ poſſumus, ſed concupiſcit etiam ea, quæ non poſſumus.

Et ferme ſemper ad duos fines militamus, alterum hominis, alterum artis. Quorum alter obſcurus eſt, alter ſcientiæ determinatus. Opus eſt autem in utriſque his etiam fortuna. Incerta enim eſt conjectura eorum, qui in purgationibus caute procedunt. Nam & ſtomachi adflictionem veremur, & medicationis congruentiam ad naturam ignotam conjectamus. Non enim una & eadem eſt omnium natura, & aliud ſemper ſibi ipſi decernens adſimilat ac familiare facit. Aliquando vero totum perdit. Sed & herbis multa reptilia venenum immittunt, & hiatu ſuo internæ ipſarum teneritudini adflictionem pro auxilio inſpirant. Et

hujus rei ignorantia erit, nisi sane nota aliqua, aut macula, aut odor ferus & gravis, rei factæ indicationem fecerit. Deinde ipsa ars, propter fortunæ casum, a recte faciendi proposito aberrat.

Stabiliores autem semper sunt purgationes per veratrum, quibus etiam Melampus in Prœti filiabus, & Anticyreus in Hercule usi esse narrantur. Minime vero utemur nos ullo aliquo ex his in Democrito: sed contigerit, opto, illi sapientia, efficacissimorum ac medicatissimorum pharmacorum finis. Vale.

EPISTOLA XVII.

Hippocrates Damageto gaudium.

Hoc erat illud, Damagete, quod conjectabamus: non insanit Democritus, sed super omnia sapit, & nos sapientiores effecit, & per nos omnes homines. Remisi autem tibi, amice, revera Æsculapeam navem: cui cum solis signo etiam sanitatis insigne adponito. Nam revera secundo numine vela fecit: & illa die in Abderam navigavit, qua scripseram ipsis, me perventurum esse. Omnes igitur ante portas congregatos invenimus, nos, velut verisimile est, exspectantes, non viros solum, sed etiam mulieres, insuperque senes & pueros, per deos, tristes; itemque infantes. Atque hi quidem sic habebant, velut ob Democritum insanientem. Ille vero sincere tunc in philosophando excellebat. Postquam autem me vidissent, visi sunt mihi paullulum ad seipsos rediisse & bonas spes ostentabant. At Philopœmen me ad hospitium ducere gestiebat, & hoc ab illis comprobabatur. Ego vero: O viri Abderitæ, inquam nullum mihi majus operæ pretium est, quam Democritum videre, Illi vero hoc audito, collauda-

runt, & gavisi sunt, & compendio duxerunt me per forum, partim sequentes, partim præcurrentes, alii ab utraque parte: Serva, clamantes, auxiliares, medicare. Et ego adhortabar ipsos ut confiderent, tanquam fortassis nihil esset mali; aut, si quid esset, modicum id esset, & correctu facile confisus horis anni Etesiis. Et simul hæc dicens ibam. Neque enim procul erant ædes: immo neque tota civitas. Aderamus igitur: propinquæ enim muro erant, & me placide eo deducunt. At retro turrim collis erat altus, longis ac densis populis nigris umbrosus, unde Democriti habitacula conspiciebantur.

Et ipse Democritus sub ampla, ac humillima platano sedebat, in veste crassa citra humeros defluente, solus, discalceatus, super lapidea sede, valde pallidus ac macilentus, promissa barba. Juxta ipsum vero a dextra tenuis aqua per declivem collem decurrens leniter resonabat. Erat autem delubrum quoddam super illum collem, quantum equidem conjectura adsequor, Nymphis dicatum, sponte enatis vitibus circumdatum. Ipse vero cum multo ornatu super genibus librum habebat. Sed & alii quidam ex utraque parte adjacebant. Accumulata erant etiam animalia multa per totum resecta. Et ipse aliquando concitate incumbens scribebat, aliquando quiescebat, diu multumque se continens, & in seipso meditans. Deinde non longe post, his peractis, exsurgens deambulabat, & viscera animalium inspiciebat, & depositis ipsis digressus, rursus desidebat.

At Abderitæ circumstantes me tristes, & non procul a lachrymantibus oculos habentes. Vides, inquiunt, Hippocrates, Democriti vitam, quam insanit, & neque quod vult novit, neque quod facit. Et quidam ex ipsis adhuc am-

plius oſtendere volens ipſius inſaniam, alta voce ploravit inſtat mulieris ob filii mortem lamentantis. Deinde rurſus cum gemitu ejulavit, perſonam agens viatoris, qui aliquid ex his, quæ portabat, amiſit. Verum Democritus cum hæc audiſſet, partim ridebat, partim cachinnis explodebat, & nihil amplius ſcribebat. Caput autem frequenter concutiebat. Ego vero: Vos, inquam, o Abderitæ, hic maneте; ipſe vero ubi & verbis, & corporis viri propior factus fuero, videroque ac audiero, cognoſcam adfectionis veritatem.

Et hæc loquutus, placide deſcendebam. Erat autem locus ille aſper ac declivis. Itaque vix me ſuffulciens penetravi. Cum autem appropinquaſſem incidi in ipſum neſcio quid, quaſi ex numinis adflatu & cum concitatione ſcribentem. Stabam igitur iſthic exſpectans tempus quietis ipſius. Ipſe vero paullo poſt, intermiſſo ſcribendi impetu, & ſtilo ſcriptorio depoſito, reſpexit ad me accedentem, & ſalve, inquit, hoſpes. Et ego: Plurimum & tu, inquam, Democrite vir ſapientiſſime. At ille, verecundans arbitror quod non nomine me compellaſſet: Te autem, inquit, quo nomine vocabimus? Ignorantia enim tui nominis, cauſſa erat cur te hoſpitem appellarem. Hippocrates, inquam, medicus eſt mihi nomen. Is vero: Aſclepiadarum, inquit, nobilitas & magna ſapientiæ tuæ in re medica gloria multum celebris etiam ad nos pervenit. Quid autem negotii, o amice, te huc perduxit? Immo potius præ omnibus conſide. Vides autem quod hæc ſedes foliis inſtrata non eſt injucunda, viridis adhuc ac mollis, & ad inſidendum lenior invidioſis fortunæ ſellis.

Cum autem conſediſſem, rurſus inquit. Privatumne, aut publicum negotium agens huc perveniſti? Dic aperte; nam nos, quantum poteri-

mus, adjuvabimus. Et ego: Quæ vera causa est, inquam, tui gratia huc venio, ut sapientem virum conveniam. Habet autem causam patria, cujus legatum ago. Ille vero: Hospitio itaque, inquit, primum utere nostro. Ego vero per omnia virum pertentans, etiamsi jam mihi manifestum esset, ipsum non insanire; Philopœmenem, inquam, nosti civem vestrum? Etiam inquit, valde: Damonis filium dicis, qui habitat apud Hermaidem fontem? Hunc ipsum, inquam, cujus ego sum ex patribus peculiaris amicus. At tu, Democrite, potiore me hospitio excipe, & primum sane quid sit hoc, quod hic scribis, dicito. Ille vero ubi paullulum se continuisset: De insania, inquit. Et ego: O rex Jupiter, inquam opportune profecto scribis contra civitatem. At ille: Qualem, inquit, civitatem, Hippocrates? Ego vero: Nihil, inquam o Democrite, sed haud scio quomodo hoc verbum mihi excidit. Verum quid de insania scribis? Quid enim, inquit, aliud quam quid sit, & quomodo in hominibus generetur & quomodo adlevetur. Nam animalia hæc, quæ vides, inquit, hujus gratia reseco, non quod odio habeam opera Dei, sed bilis naturam, ac sedem quærens.

Nosti enim, quod hæc furoris hominum caussa est, ubi nimium redundarit. In omnibus equidem a natura inest, sed in quibusdam minus, in quibusdam amplius. At immodestia ipsius morbi sunt, ipsa velut materia aliquando bona, aliquando mala subjacente. Et ego, per Jovem, inquam, o Democrite, vere hæc & sapienter dicis.

Quare beatum te judico, qui tanta quiete frueris. Nobis autem hujus participes esse non permissum est. Interrogante vero illo: Cur, o Hippocrates, permissum non est? Quoniam, inquam,

aut

aut agri, aut res domesticæ, aut liberi, aut usuræ, aut morbi, aut mortes, aut famuli, aut nuptiæ, aut ejusmodi quædam, opportunitatem nobis commodam eripiunt. Hic sane vir ille ad solitam adfectionem delatus est, & valde effuse risit, ac cachinnatus est. Et de cætero quiescebat. Et ego: Quid vero, inquam, Democrite rides? utrum bona quæ dixi, aut mala? Ille vero adhuc magis ridebat. Et Abderitæ de colle id videntes, partim capita sua cædebant, partim frontem. Alii vero capillos evellebant. Nam, velut postea dixerunt, ampliorem, quam alias solitus esset, risum effunderat.

At vero, inquam, sapientum optime Democrite cupio causam hujus tuæ adfectionis cognoscere: quo risu ego tibi dignus visus sum, aut ea, quæ dixi: quo cognito, a causa desistam, aut tu reprehensus, intempestivos risus coerceas. Ille vero: O Hercules, inquit, si me reprehendere potes, curationem perficies, qualem nullam unquam, o Hippocrates. Et quomodo non reprehendaris, o optime? Aut non absurdum te esse putas, dum rides hominis mortem, aut morbum aut mentis emotionem, aut insaniam, aut atram bilem, aut cædem, aut aliud quid pejus? Aut vice versa nuptias, aut festivitates, aut liberorum procreationem, aut mysteria, aut magistratus, aut honores, aut aliud quid omnino boni? Nam quorum misereri oportet, ea tu derides, & ob quæ lætari conveniebat, ea itidem derides, adeo ut neque bonum, neque malum apud te sit discretum. At ille: Hæc quidem, inquit, recte dicis, o Hippocrates; sed non novisti risus nostri caussam. Ubi vero cognoveris, satis scio, quod meum risum, meliorem legatione medelam ac curationem, tuæ patriæ & tibi ipsi auferes, & alios pru-

dentes facere poteris. Et pro hoc fortaſſis me viciſſim medicinam docebis, ubi cognoveris quanto ſtudio circa res nullo ſtudio dignas verſantes, & ea quæ nullius pretii ſunt facere conantes, omnes homines vitam conſumunt, riſu digna tractantes. Ego vero, dic, inquam, per deos, numquid univerſus mundus ægrotare ſe non animadvertit? & non habet quo legationem demittat ad ſui curationem? Quid enim extra ipſum eſſe poterit? Ille vero excipiens: Multæ, inquit, ſunt mundorum infinitates, & nequaquam, o amice, divitem naturam maligne extenues. At hæc quidem, inquam, Democrite, ſuo tempore docebis. Vereor enim ne forte, dum infinitatem recenſes, ridere incipias. Scias autem nunc de tuo riſu rationem vitæ te reddere debere.

Ille autem torve me intuitus: Duas, inquit, riſus mei cauſſas eſſe putas, bona & mala. Ego autem unum hominem rideo, dementia quidem plenum, rectis autem actionibus vacuum, in omnibus conſiliis pueriliter, ac ſtulte ſe gerentem, & nullius utilitatis gratia labores nunquam abſolvendos tolerantem, fines terræ & infinitos receſſus ex immodicis cupiditatibus penetrantem, argentum & aurum quærentem, & nunquam ab his adquirendis interquieſcentem, ſed ſemper circa plura adipiſcenda tumultuantem, quo ipſe inferior non ſit, & neque pudefiat, ſi non felix appelletur. Rideo ~~item~~ ipſum eo quod hiatum terræ effodit, manibus eorum perquirens, qui partim a laxa irruente terra oppreſſi ſunt, partim diutiſſime in hac neceſſitate detenti, in ſupplicio velut in patria permanent, argentum & aurum inquirentes, veſtigia pulveris ac ramenta perſcrutantes, arenam aliam aliunde eruentes, & terræ venas exſcindentes, ad opulentiam ſemper glebas

conflantes, ex matre terra hostilem terram, quum tamen eadem sit, facientes & hanc admirantes pedibus calcant. Quanto vero risu dignum est, quod ærumnosam & occultam terram amant, manifestam contumelia afficientes? Alii vero canes emunt, alii equos: alii multam regionem circumscribentes, propriam sibi inscribunt: & multis imperare volentes, neque sibi ipsis imperare possunt. Uxores ducunt, quas paullo post ejiciunt. Amant, deinde odio habent. Cum magna cupiditate liberos generant, deinde adultos ejiciunt. Quæ est illa vana, ac absurda diligentia, nihil ab insania differens? Bellum intestinum gerunt, quietem non amplectentes. Reges alios deponunt, alios surrogant: occidunt homines: terram fodientes, argentum quærunt. Argento reperto, terram emere volunt. Empta terra, fructus vendunt: fructibus divenditis, rursus argentum accipiunt. In quot mutationibus versantur? in quanta malitia? dum opes non habent, opes expetunt: dum habent, occultant, dissipant. Rideo, dum improbe agentes video. Intendo risum, dum infeliciter agentes cerno. Veritatis enim leges transgrediuntur contentionis studio hostilem inter se litem habent, & cum fratribus, & parentibus, & civibus: atque ad hæc pro ejusmodi opibus, quarum nemo, ubi mortuus est, dominus est, se mutuo occidunt vitam illicitam degentes, amicorum ac patriæ penuriam contemnunt. Res indignas & inanimatas divitiarum loco habent: pro universa opulentia statuas emunt, quoniam effigies ita expressa est, ut loqui videatur. Eos vero qui vere loquuntur, odio habent. Res insuper non faciles expetunt. Nam continentem habitantes, mare cupiunt, Et rursus, cum in insulis sunt, continentem desiderant, & omnia pervertunt ad propriam cupidita-

tem. Et in bello quidem fortitudinem laudare videntur. Vincuntur autem quotidie a petulantia, ab avaritia. Ex omnibus adfectionibus ægrotant Therſitæ vero vitæ omnes ſunt. Cur vero meum riſum reprehendiſti, o Hippocrates? Non enim quiſpiam ſuam ipſius dementiam, ſed alius alterius deridet; hi quidem ebrios, cum ipſi ſibi ſobrii eſſe videntur; alii vero amantes, quum ipſi graviore morbo laborent: alii navigantes, alii eos, qui circa agriculturam occupati ſunt. Non enim concordant neque artibus, neque operibus.

Ego vero, hæc quidem, inquam, vera ſunt, Democrite; neque alius aliquis convenienter ſermo eſſe poterit ad mortalium miſeriam declarandam, verum ipſæ res ſanciunt neceſſitatem, & domeſticæ diſpenſationis, & navium fabricationis gratia, reliquæ item vitæ, in qua neceſſe eſt hominem eſſe. Non enim ad otium natura ipſum genuit. Ex his autem rurſus ambitio effuſa, multorum recte ſentientem animam decepit, qui omnia quidem recte ac ſerio agere ſtudent, velut re certa, ac ſtabili futura. Non autem ita validi ſunt ut obſcuritatem prævidere poſſint. Si enim quis o Democrite, uxorem ducens, ſeparationem aut mortem timeret; aut quiſpiam liberos educans, ipſorum interitum: imo neque in agricultura, & navigatione, & regno, & magiſtratu, & omnibus quæ ſunt in vita, ullus unquam de errore præſumpſit: ſed unuſquiſque horum bona ſpe alitur, deteriorum vero ne meminit quidem: numquid igitur riſus tuus his minime convenit?

At Democritus: Valde, inquit tardo ingenio præditus es, & longe a ſententia mea abes, o Hippocrates, qui tranquillitatis & perturbationis modum non conſideras, præ ignorantia. Si enim hæc ipſa prudenti mente diſponerent; & ipſi fa-

cile liberarentur, & meum risum levarent. Nunc autem, velut rebus in vita firmis, dementes illi superbiunt, ob ratiocinationis expertem mentem, inordinatum impetum suum ægre discentes. Sufficiens enim admonitio ipsis esset omnium rerum vicissitudo, quæ subitis mutationibus irruit, & derepente omnigenam circumrotationem inducit. At ipsi, velut hæc firma sit ac stabilis, obliti adfectionum assidue incidentium, aliter alias ea, quæ tristitiam inferunt, cupientes, & quæ non conferunt, quærentes, multis calamitatibus involvuntur. Si vero quis juxta propriam facultatem omnia facere cogitaret, stabilem sane vitam custodiret, seipsum cognoscens, & sui ipsius comparationem clare considerans, & non cupiditatis studium in infinitum extendens, sed opulentam naturam, & omnium nutricem per sufficientiam intuens. Quemadmodum autem in optimo corporis habitu, adfectionum periculum manifestum est; ita successuum fortunæ magnitudo periculosa est. Insignes autem palam in infelicitatibus conspiciuntur. Alii vero velut proximorum facta non videntes, a propriis malefactis pereunt, tam manifesta, quam obscura non prævidentes, quum longam vitam exemplum habeant eorum, quæ fiunt, & quæ non sunt, ex quibus etiam futurum considerare oportebat.

Hæc sunt, quæ mihi risus materiam præbent: o dementes homines, pravitatis pœnas pendentes, avaritiæ, insatiabilitatis, inimicitiæ, insidiarum, doli, invidentiæ (difficile est enumerare multiplices malorum versutias, sunt enim infinitæ) & in his dolorosis versutiis vicissim conversantes, & maligne sentientes.

At virtutis apud ipsos modus est, id quod deterius est. Mendacii enim studium exercent,

voluptatem consectantur, legibus non obedientes. Quidam vero ex ipsis providentiam in hominibus esse negat, ut qui neque visus, neque auditur participes sunt. Solus autem sensus hominis recta intelligentia lucidus, & præsens & futurum prævidet. In omnibus displicentiam habent, & rursus ad eadem accedunt, abnegata navigatione navigant, rejecta agricultura, rursus agrum colunt, ejecta uxore, aliam inducunt, genitos sibi liberos sepeliunt, & his sepultis, alios generant, ac rursus educant. Senectam optant, ad ipsam autem pervenientes, gemunt, in nullo rerum statu constantem mentem habentes. Principes, ac Reges privatum prædicant, privatus autem regnum appetit. Qui reipublicæ magistratum gerit, artificem laudat, velut extra periculum constitutum; artifex autem illum, velut per omnia potentem. Rectam enim virtutis viam, puram & levem ac inoffensam non vident, quam nemo ingredi audet. Feruntur autem in contrariam, difficilem & tortuosam, per aspera incedentes, lapsantes ac offendentes; plerique vero excidentes, anhelantes velut si qui persequatur, litigantes, modo posteriores exsistentes, modo præcedentes. Et quidam ipsorum petulanti alieni cubilis corrumpendi amore ardent, per impudentiam inducti; alios avaritiæ morbus infinitus consumit; alii mutuo insidias struunt; alii ab ambitionis studio in aerem sublati, per malitiæ gravitatem in profundum perniciei præcipites deferuntur. Quidam destruunt, deinde rursus ædificant: largiuntur, deinde pœnitentia ducti, amicitiæ jura tollunt, malefici per inimicitiam cognationis jura bello impetentes. Et horum omnium caussa est Avaritia. Qua in re hi a pueris ludentibus differunt? apud quos consilium qui-

dem judicio caret; quod vero ſe forte fortuna obtulit, id jucundum eſt.

At vero in deſideriis quid brutis animantibus reliqui faciunt, quam quod intra ſufficientiam feræ ipſæ ſe continent? Quis enim leo aurum in terram occuluit? Quis taurus uberioris alimenti gratia depugnavit? Quam pardalim unquam inſatiabilitas cœpit? Sitit quidem aper, ſed usque ad aquæ appetentiam. Lupus autem, devorato neceſſario alimento oblato, quieſcit. Si dies ac noctes conjungat homo, non ſentit convivandi ſatietatem. Et annuorum quidem temporum ordo terminus eſt brutis ad coitum; at homo perpetuo inſano libidinis œſtro ſtimulatur.

Quæſo te, Hippocrates, non ridere debeo plorantem propter amorem, eo quod commodo ſuo excluſus eſt? maxime vero ſi quis periculorum contemptor ſit, & per præcipitia, aut pelagi profunditates feratur, riſum non extendam? Non ridebo autem eum, qui navem multis mercibus onuſtam demerſit, deinde mari indignatur, quod ipſam plenam ſubmerſit? Ego quidem nequaquam mihi ridere videor. Vellem autem potius aliquid moleſti contra ipſos excogitare.

At neque medicinam pro his eſſe oportebat, neque aliquem pæonia pharmaca præparantem. Atque hujus rei documentum præbeat tibi tuus ille progenitor Æſculapius, qui dum ſervaret homines, fulminis ictus gratiam accepit. Non vides quod & ego malitiei pars ſum, dum inſaniæ cauſſam inquirens, animalia macto, ac reſeco? Oportebat autem ex hominibus cauſſam perſcrutari. Non vides quod etiam ipſe mundus odio in homines plenus eſt? Infinitas enim contra ipſum afflictiones accumulavit.

Totus homo ex nativitate morbus eſt. Dum educatur, inutilis eſt, & alienum auxilium implorat. Dum creſcit, protervus, inſipiens, pædagogo opus habens. Dum in vigore eſt, audax eſt. Dum decreſcit, miſerabilis, ubi labores ſuos imprudenter recolit ac jactat. Ex maternis enim uteri inquinamentis talis prodiit. Et propterea alii indignatione, ac immodica ira pleni, in calamitatibus, ac pugnis verſantur; alii ſemper in adulteriis & corrumpendis puellis; alii in rerum alienarum cupiditatibus; alii in ſuis prodigendis. Utinam facultas eſſet nobis, univerſorum habitationes revelare, & nullum rerum in ipſis velamentum dimittere, atque ita ea, quæ intus aguntur, videre: videremus utique alios edentes, alios vomentes, alios ſuppliciis torquentes, alios pharmaca miſcentes, alios inſidias conſtruentes, alios ſupputantes, alios gaudentes, alios plorantes, alios amicos accuſantes, alios propter ambitionem amentes. Quamquam ſint quædam actiones profundiores, quæ in animo occultantur. Et ex his quidam ſunt juvenes, quidam ſenes: petentes, negantes, pauperes, opulenti: fame preſſi, luxu gravati: ſordidi, vincti; alii delitiis diffluentes, famulitium magnum alentes; alii trucidantes; alii ea quæ habent contemnentes, & ſperatis poſſeſſionibus inhiantes; alii impudentes; alii parci; alii inexplebiles; alii occidentes; alii vapulantes; alii ſuperbientes; alii vana gloria elati. Ex his aliqui apud equos ſpectatores conſiſtunt; aliqui apud viros, aut canes, aut lapides, aut ligna, aut æs, aut picturas. Et aliqui legationibus, aliqui militiæ, aliqui ſacerdotiis præſunt. Et alii coronas geſtant, aliqui armati ſunt, aliqui occiduntur.

Singuli vero ex his feruntur partim ad pugnam navalem, partim ad militiam, partim ad rusticationem: alii ad onerarias naves, alii ad forum, alii ad concionem, alii ad theatrum, alii ad fugam, alii alio. Et rursus quidam ad voluptatem, delitiasque, ac intemperantiam; quidam ad otium, ac socordiam. Quum igitur tot indignas, ac infelices animas videamus, quomodo non vitam ipsarum ejusmodi intemperantia præditam risu exsibilaverimus?

Quin & valde timeo, neque medicinam tuam ipsis placere. Nam præ intemperantia omnia ipsis displicent, & insaniam sapientiam putant. Profecto suspicor pleraque in scientia tua palam contumelia adfici, aut propter invidiam, aut propter ingratitudinem. Ægrotantes enim simul ut servantur, caussam diis, aut fortunæ adtribuunt. Plerique vero suæ naturæ hoc adscribentes, benefactorem odio habent, & parum abest ut indigne ferant, si debitores esse putentur. Sed & plerique artis ignorantiam in seipsis habentes, & imperiti existentes, id quod melius est, purgant. Inter stupidos enim fiunt suffragia, & neque ægroti attestari volunt, neque ejusdem artis artifices testimonium præbere. Invidia enim obstat. Non autem inexpertus es tu talium nugarum; imo probe scio, ob hæc te sæpe in memorabilibus adflictionibus accersitum fuisse, & neque caussam, aut invidiam libenter derisisse. Veritatis enim neque cognitio ulla est, neque ullum testimonium.

Hæc autem cum diceret, subridebat, & mihi, o Damagete, divina specie apparebat, & velut qui priorem suam formam exsuisset. Et ego: O magnifice Democrite, inquam, magna xenia & hospitalitatis tuæ munera in Co mecum auferam. Multa enim me sapientiæ admiratione implevisti.

Discedo enim veritatis tuæ præco, qui humanam naturam investigasti ac considerasti. Quum autem mentis meæ medelam a te acceperim, abeo nunc tempore hoc expetente, itemque corporis curatione. Cras vero, & deinceps, hoc loco rursus conveniemus.

Atque hæc loquutus, surrexi. Et ille paratus erat me sequi. Cum vero quidam accederet, haud scio unde, tradebat ipsi libros. Et ego concitatius festinavi, & ad Abderitas in specula me exspectantes: Viri, inquam, pro legatione vestra ad me, magna sit vobis gratia. Vidi enim Democritum virum sapientissimum, qui solus potentissimus est homines prudentes facere. Hæc habui, Damagete, quæ de Democrito valde magna animi lætitia tibi recensere volui. Vale.

EPISTOLA XVIII.

Democritus Hippocrati felicitatem.

ACCESSISTI ad nos velut insanos, o Hippocrates, veratrum nobis daturus, persuasus a viris stolidis, apud quos labor virtutis insania judicatur. Tunc autem de mundi dispositione, & de polis, ac astris cœlestibus scribebamus. Cum vero horum naturam cognovisses, quod omnia valde commode essent creata, & quod procul ab insania, ac desipientia abessent; meam quidem naturam laudasti, desipientes autem, & crudeles, ac furiosos illos judicasti. Nam quæ simulachris per aerem vagantia nos decipiunt, quæ sane mundus esse comprehenduntur, & vicissitudinem habentia creata sunt; ea mens mea, naturam perscrutata, vere in lucem produxit. Cujus rei testes sunt libri a me conscripti. Oportebat igitur te, o Hippocrates, cum viris ejus-

modi prædictis minime congredi, ac conversari, quorum mens superficiaria & inconstans est. Si enim ab illis persuasus, mihi velut insano veratrum bibendum dedisses, prudentia insania facta fuisset, & artem tuam reprehendissent, velut quæ insaniæ fuisset caussa. Veratrum enim sanis datum, menti tenebras offundit. Insanis autem valde prodesse consuevit.

Arbitror equidem, si non deprehendisses me scribentem, verum recumbentem, aut forte deambulantem, & mecum colloquentem, & nunc quidem indignantem, nunc vero ridentem, ob ea, quæ mente revolvam, & familiaribus me alloquentibus non attendentem, sed cogitatione instantem, & mirum in modum speculantem; putasses sane Democritum, juxta oculorum judicium, ex his, quæ vidisses, insaniæ imaginem præ se ferre.

Oportet igitur medicum non solum visu adfectiones judicare, sed etiam re ipsa, & rythmos ac consonantias utplurimum indagare, & utrum incipiat morbus, aut medium teneat, aut desinat, perscrutari, & differentia, ac anni tempore & ætate observata, adfectionem curare, itemque totius corporis naturam considerare. Ex his enim omnibus facile morbum invenies. Porro remisi ad te de insania tractationem a te conscriptam. Vale.

EPISTOLA XIX.

Hippocratis Coi de insania scriptum (a).

(a) Excusum est in Tom. III. pag. 432.

EPISTOLA XX.

Hippocrates Democrito felicitatem.

ARTIS Medicæ recte facta, o Democrite, plerique e vulgo hominum non omnino laudant, verum Diis sæpe adtribuunt. Si vero natura reluctata perdiderit eum, qui curatur, medicos reprehendunt, numen prætereuntes. Et ego sane mihi videor, majorem reprehensionem quam honorem artis me adsequutum esse. Ego enim ad finem medicinæ non perveni, etiamsi senex sim. Neque enim ipsius inventor Æsculapius, sed & ipse in multis a seipso dissensit, quemadmodum nobis scriptorum libri tradiderunt.

Proinde epistola a te ad nos missa, veratri medicinam reprehendebat. Inductus equidem sum, o Democrite, velut insanienti veratrum daturus, non perscrutatus qualis quis tandem esses. Ubi vero tecum congressus, cognovi non per Jovem desipientiæ opus, sed ferme omni laude, ac commendatione dignum; valde laudavi naturam tuam, optimumque naturæ, ac mundi interpretem te judicavi. Eos vero, qui me induxerunt ad te, velut insanientes reprehendi. Nam ipsi medicamento opus habebant. Quandoquidem igitur casus nos in idem conjunxit, recte feceris, si ad nos frequentius literas dederis, & libros a te conscriptos impertiveris. Misi autem etiam ipse tibi de veratri usu libellum. Vale.

EPISTOLA XXI.

Hippocratis de Veratri usu libellus (a).

(a) Legitur impressus p. 302.

EPISTOLA XXII.

Hippocrates ad Thessalum filium.

Ad cognoscendam geometriam, & numerorum scientiam, mi fili, multum studii adhibeto. Non enim solum vitam tuam illustrem, & ad multa commodam in humanarum rerum statu efficient, sed etiam animam acutiorem, & clariorem reddent ad omnium, quorum usus in medicina expetitur, utilitatem consequendam. Etenim Geometriæ cognitio, quæ multiformis ac varia est, & omnia cum demonstratione transigit, utilis erit & ad ossium situs, & ad exarticulationes, & reliquum membrorum ordinem. Nam ad multiplicem horum adfectionem, & articulorum luxatorum repositione, & ossium contritorum resectione, & perforatione, & compositione, & exemptione, ac reliqua curatione, majore industria utetur quisquis noverit qualis est locus, & quale est os, quod ex eo eluxatum est.

At vero numerorum ratio & ad circuitus, & ad transmutationes febrium præter rationem fientes, & ad judicia ægrotantium, ac securitatis in morbis, sufficiens erit. Præclara enim res est, tale ministerium in medicina habere, quod tibi partes intensionis, ac remissionis, cum ex parte inæquales fuerint, facile cognoscibiles exhibet, citra errorem. Quapropter ad hujusmodi experientiæ facultatem pervenire sedulo stude. Vale.

EPISTOLA XXIII.

Democritus Hippocrati de Natura Humana (a).

(a) Editus est Tom. IV. pag. 205.

EPISTOLA XXIV.

Hippocrates Cous Demetrio Regi gaudium.

Nos equidem etiam prius, o Rex, studio habentes naturæ humanæ partes in summa considerare, has conscriptas quemadmodum voluisti demisimus. Nunc autem ea, quorum maxime studiosos esse oportet prudentes, partim a prioribus transumpta, partim nunc per nos ipsos comperta, tibi conscripsimus. Quæ si tu priorum morborum signis fientibus sequutus, & iisdem sæpe usus fueris, per omne vitæ tempus morborum exsors esse poteris.

Duo sunt morborum universorum animalium genera, alterum secundum adfectionem, inter se dissimilia. At vero concupiscentias juxta alimentum ex subcontrariis cognosces, dum ea quæ evacuantur, indicant ea quæ plena sunt; & quæ implent, conjecturam præbent eorum quæ vacua sunt. Morbos autem omnes ex subcontrariis constitutos cognosces, & morbos a morbis fieri. In convulsionibus febris succedens, sistit morbum; capitis autem dolores, sanguis ex auribus erumpens, aut ex naribus. Convulsiones omnibus morbis atræ bilis succedentes, atram bilem sedant. Et in summa, radix humanorum morborum est caput, & maximi morbi ex hoc accedunt. Quum enim ori velut cucurbita medica incumbat; contingit, ut ipsum omnium eorum, quæ ingeruntur, superfluitates adtrahat, & tenues humores.

Oportet autem animum advertere, & peculiariter vivere, ubi teipsum præparaveris in has partes, quo morbi accidentes nullum augmentum capiant, per curam diligentem & per bonum or-

dinem apud te fientem, ita ut neque rei venereæ intemperantia, neque diverſorum eduliorum incontinentia, neque ſomnis immodicis, inexercitato corpore utaris, ſed ſigna in corpore contingentia ſequaris, & uniuscujusque corporis occaſionem conſerves, quo morbum irruere parantem vites, & medelis, quas ego perſcribo, utens, a morbis exſors perſeveres. Vale.

EPISTOLA XXV.

Decretum Athenienſium.

VISUM eſt, ac decretum Senatui & populo Athenienſium. Quandoquidem Hippocrates Cous medicus, & ab Æſculapio originem ducens, magnam benevolentiam una cum ſalute Græcis oſtendit, quando etiam peſte a Barbaris Græciam proficiſcente, diſcipulis ſuis ad locos dimiſſis, indicavit quibus medelis uti oporteat, & accedentem peſtem ſecure effugere, quo medicina Græcis data, ipſorum ægrotos tuto ſervaret. Sed & ſcripta ſua de arte medica exacta edidit, multos eſſe volens medicos qui ſervare poſſent. Et Perſarum Rege ipſum accerſente, & honores optimatibus Perſarum æquales promittente, & dona quæcumque tandem ipſe Hippocrates vellet offerente, Barbari promiſſiones contempſit, eo quod hoſtis & communis inimicus Græcis eſſet. Quo igitur appareat, populum Athenienſium ſemper ea, quæ utilia ſunt Græcis conſultare, & ut gratiam condignam Hippocrati pro benefactis referat; viſum eſt populo, ipſum publice magnis myſteriis initiare, quemadmodum Herculem filium Jovis, & coronare ipſum corona aurea mille aureorum, & ipſam coronam Quinquatriis magnis Minervæ feſtis, in certa-

mine gymnico per præconem proclamare. Et licere omnibus Coorum liberis, ut Athenis pubescant, quemadmodum liberi Athenienſium: quandoquidem patria ipſorum hujusmodi virum genuit. Eſſe vero Hippocrati & vitam, & victum proviſum in Prytaneo per omnem vitam.

EPISTOLA XXVI.

Oratio Hippocratis ad aram conſiſtentis.

O vos multi & multarum urbium habitatores, in magna dignitate conſtituti, communi nomine Theſſali, omnibus hominibus amara neceſſitas incumbit, ut quæ a fatis ſtatuta ſunt ferant. Quapropter ego nunc cedens cum mea ſobole, oleæ ramulis coronatus, ad Minervæ aram ſupplex conſiſto. Quis ſim, ignorantibus dicere oportet. Hippocrates, o viri, medicus Cous, non per piam & honeſtam cauſſam, me ipſum & liberos meos vobis commendo. Cognoſcitis me, o plebs. Nam profecto vos eſtis viri mihi familiares, inter quos, ut verum dicam, inter pleroſque veſtrum & in multis urbibus veſtris cognitus ſum, ut in ſumma dicam. At vero nomen meum longe ulterius, quam formæ meæ adſpectus, proceſſit. Atque hæc cauſſa ex arte mea ſanitatis, ac vitæ ortum habuiſſe videtur, quod non ſolum hominibus veſtram regionem habitantibus, ſed etiam multis Græcis vobis vicinis cognitus ſum. Jam vero qua de cauſſa tantum negotium opere peragendum adſumpſi, referam.

Athenienſes male habebunt, o viri Theſſali, qui Metropolim, ac patriam noſtram Co devaſtates, in ſervitutem redigunt ea, quæ libera ſunt

ſunt ex progenitorum adquiſitione, privatim ſibi parta facientes: neque cognationem reveriti, quæ ipſis eſt ab Apolline & Hercule, quæ ſane ad Ænium & Sunium filios illorum pervenit, neque Herculis malorum domitoris beneficia mente recolunt, quæ ille communis & vobis & nobis bene faciens Deus in illos contulit. At vos per Jovem ſupplicationibus colendum, & per cognatos Deos egredimini, vindicate, liberate, propriæ virtutis memores, & nihil ad gloriam veſtram ſpectans intermittentes.

EPISTOLA XXVII.

Oratio Legati Theſſali filii Hippocratis ad Athenienſes.

CONVENIRE arbitror, Viri Athenienſes, conſtitutum apud vos, qui non omni multitudini cognitus eſt, primum indicare quis ſit, & unde ſit, poſtea vero reliquam orationem perſequi. Mihi equidem pater eſt Hippocrates, qui quantam in medicina facultatem habeat, vos noviſtis. Nomen autem mihi eſt Theſſalus. Cognitus vero & ego ſum non in poſtremis, neque paucis veſtrum. Patria vero mihi eſt Cos, quæ quomodo vobis cognata ſit ab antiquo, alii dicunt, qui in recenſenda hiſtoria ſunt præſtantiores.

Veni autem miſſus a patre, quatuor beneficia a nobis in vos collata prolaturus. Primum quidem vetus quoddam, tempore progenitorum noſtrorum, commune in omnes Amphictyonas, quorum vos non minima pars eſtis. Alterum vero illo adhuc majus, & ad plurimos Græcorum progreſſum. Atque hæc quidem urbis, & progeni-

torum meorum eſſe apparebunt. Tertium autem patris proprium eſt, & tantum, quantum nemo unus vir & vobis, & multis Græcis contulit. Poſtremum vero ex quatuor commune eſt patris & meum, & quod non ad plures, ſed ad vos ipſos pervenit. Quod quidem priorum beneficiorum comparatione exiguum videri poterit, verum ad aliorum beneficia collatum, magnum eſt. Et ſane hujusmodi beneficia ſic ſe habent, quemadmodum eſſe dixi, ut ſummatim dicam.

Oportet autem non ſolum dicere, ſed etiam demonſtrare quod vera ſunt. Principium igitur ſermonis, ipſum miniſteriorum noſtrorum principium faciam. Vetuſtiſſima vero primum referam, in quibus fortaſſis longiora, ac altius repetita me dicere deprehenderitis. At quisquam vetus dici expetit. Erat enim tempus quando Criſæa gens erat, & habitabat quidem circa Pythicum templum; terram vero habebat, quæ ſane nunc Apollini conſecrata eſt. Appellatur autem Criſæus quidem campus, juxta quem Locri habitant, & cui Melæna adſunt: Cirrhæus vero mons, cui Phocenſes adjacent. Hi porro Criſæi cum eſſent aliquando populoſi, & fortes, & opulenti, his bonis ad malum uſi ſunt. Per inſolentiam enim multa horrenda ac iniqua facta perpetrarunt, in Deum impietatem exercentes, Delphos in ſervitutem redigentes, vicinos deprædantes, agricolas ſpoliantes, uxores ac liberos abducentes, & corpora ipſorum conſtuprantes. Qua de cauſſa Amphictyones ira commoti, & exercitu in terram ipſorum inducto, & ipſius pugna devictis, regionem devaſtarunt, & urbes expugnarunt. Ubi ſane illi, qui multa & impia perpetrarunt, miſere accepti ſunt, non minores pœnas perſolventes, quam ipſi aliis intulerant. Feli-

ciſſimi vero ex ipſis fuerunt, qui intra manus hoſtium perierunt. Secundo loco, qui manu capti ſunt, & qui ad aliam regionem ac urbes tranſiverunt. Sua enim mala ob oculos non habuerunt. Qui vero ex captivis iſthic manſerunt, infeliciſſimi fuerunt, quicumque in ſua ipſorum regione torquebantur. Nam cum uxoribus & liberis, agros & urbes igni tradi videbant. His vero adhuc pejus degebant hi, qui intra mœnia perſeverabant, quando relata mala partim videbant, partim percunctabantur, plura veris audientes. Sic enim fieri ſolet. Et ſane malam ſalutis ſpem habebant. Erat autem ipſis urbs prope hunc locum maxima, ubi nunc certamen equeſtre peragitur, cujus muros exſtruxerant, & eos qui ex aliis urbibus transfugerant, exceperant. Inutilia vero ejecerant, & neceſſaria importaverant. Et cogitabant obſidionem ſuſtinere, bona ſpe præditi, neque manuum pugna, neque longi temporis obſidione urbem capi poſſe.

At vero Amphictyones tum alia devaſtarunt, tum ad hanc urbem præſidio conſtructo, & ad expugnationem præparato, reliquum exercitum per urbes dimiſerunt. Temporis autem progreſſu, cum peſtis exercitum illapſa eſſet, & milites ægrotarent, quidam vero etiam morerentur, alii vero, propter morbum, præſidium reliquiſſent, Amphictyones turbabantur. Et alii alia conſultabant. Solet autem in rebus communibus ſic fere fieri.

Tandem vero adſtrictionem moleſte ferentes, & de bello deſperantes, Deo rem commiſerunt, & quid facere oporteret, interrogarunt. Ille vero bellum gerere juſſit, & victores fore promittebat, ſi ad Co profecti, cervi filium in auxilium adducerent, cum auro: atque hoc feſtinabundi, ne

Crisæi prius in adyto trito tripodem deprædarentur. Sin minus, urbem capi non posse. Ipsi vero, his auditis, & ad Co profecti, oraculum proposuerunt.

Cum autem Coi dubitarent, & oraculum non intelligerent; surrexit vir genere quidem Asclepiades, progenitor autem noster, medicus vero Græcorum ejus temporis omnium confessione optimus: nomen autem ipsi erat Nebrus: qui oraculum dicere inquit, ut ad seipsum venirent. Nam deus, inquit, admonuit vos, ut profecti ad Co, cervi filium in auxilium adducatis. Cos equidem hæc est. Cervorum autem filii Nebri appellantur, hoc est hinnuli. Nebrus autem est mihi nomen. Quod vero aliud auxilium potius contigerit exercitui ægrotanti, quam medicus? Et profecto non videtur mihi id consequens esse, quod in tantum divitiis Græcos omnes superantes, Deus ad Co proficisci jusserit, & aureum numisma petere. Verum hoc oraculum in meam domum progreditur. Chrysos enim, hoc est aurum, vocatur masculus meus filius natu minimus. Est autem omnino & corporis specie, & animi virtute, quantum patri dicere licet, inter omnes cives præcellens. Ego quidem igitur, nisi vobis aliud videatur, & ipse proficiscar, & filium mecum adducam, nave quæ quinquaginta remis agatur, instructa meis sumptibus & ministeriis medicis ac bellicis referta, quo in utramque partem auxilium feramus. Et hic quidem dixit: illi vero approbaverunt, qui missi fuerunt.

At Nebrus hic etiam virum Calydonium apud se educatum, in navem adsumpsit: de quo statim, ubi res tulerit, dicemus. Cum igitur pervenissent hi viri ad castra, deus gaudebat. Nam

& mortes militum cessabant, & cum divina fortuna equus Eurylochi (qui belli dux erat, Thessalus genere, & ex Heraclidis ortum ducens) canalem, per quem aqua in urbem ducebatur, ungula percussisset, ubi in pulvere volutari voluisset: Nebrus aquam medicamentis infecit, unde ventres Crisæorum corrupti sunt: & sane multum contulit ad hoc ut civitas caperetur. Atque hinc jam animi obsidentium elati sunt, velut deo jam manifeste auxilium ferente.

Cum autem impetus facerent, & præmia proponerent his qui primi muros conscendissent; certamen erat fortissimum, & urbs capiebatur. Primus enim muros conscendit Chrysus, & turrim occupavit. Sequebatur autem ipsum e vestigio vir ille Calydonius, sub communi scuto auxilium ferens, de quo antea dixi. Et Chrysus quidem hasta percussus cecidit ex summa turri: percussus est autem a Mermode Lyci fratre, qui lapidibus obrutus mortuus est, cum in aditum irrupisset tripodem deprædaturus. Hi igitur civitatem sic cœperunt: & Nebri auxilium cum Chryso, & secundum medicam, & secundum bellicam facultatem recte successit: & deus vera dixit, & quæ promiserat fecit. Qua de caussa Amphictyones Apollini quidem templum consecrarunt, quod nunc est in Delphis: & certamen gymnicum, ac equestre prius non peragentes, nunc peragunt: & Crisæorum regionem universam dicarunt deo contributori, reddentes ea quæ dedit in eo, quod oraculum dedit. Et Nebri filium Chrysum in circo equestri sepelierunt: & Delphis publice ipsi parentare præceperunt. Asclepiadis vero in Co attributa est prudentia vaticinandi, quemadmodum his qui mittuntur ex urbibus ad sacrum Amphictyonum concilium: at-

que hoc Nebri gratia. Calydoniis autem ab illo viro & illo ministerio, etiam nunc in Delphis primæ vaticinandi partes, & alimenta dantur.

Verum redeo ad nostra. Nam quod vera dico, hinc clarum est. Cum enim pater & ego accessissemus, Amphictyones hæc renovarunt, & attribuerunt, & in columna descripta in Delphis dedicaverunt. Atque hujus quidem sermonis finis clare ostendit, nostros progenitores esse vestros benefactores.

Cæterum hoc relicto, alium de iisdem, non eumdem sermonem, adsumam. Cum enim magnus ille rex cum Persis, & aliis Barbaris bellum gereret contra Græcos, qui aquam & terram non dedissent; patria nostra maluit in totum pessumdari, ne contra vos, & eos qui vobiscum sentirent, hostilia arma sumeret, & in navibus militarem expeditionem mitteret. Sed abnuit, honestum quid & dignum patribus meditata, qui Gigantes & Heraclidæ esse dicuntur. Visum igitur est ipsis, cum quatuor essent muri in insula, omnes relinquere, & ad montes confugere, & salutem tutari. Unde sane quid non mali obvenit? dum regio fuit devastata, & corpora libera mancipata, & hostili lege occisa, & urbs & alia munimenta, ac templa, ad favillam exusta. Insuper autem & filiæ Lygdamis Artemisiæ, circa patrum victoriam datum est, omnia quæ reliqua essent expiscari ac exportare. At enim, velut apparet, a diis non sumus neglecti: verum tempestatibus ingentibus exortis, & naves Artemisiæ omnes in periculo fuerunt, & multæ perierunt: & in exercitum ipsius multa fulmina inciderunt, quum insula nostra paucis fulminibus impeteretur. Dicitur etiam spectra Heroum mulieri conspecta esse. Quorum sane omnium timore per-

terrefacta, ab immedicabilibus cœptis destitit, amara confessione facta, quæ & relatu amara est. Quare omittatur.

Attribuam autem & hic progenitoribus meis propriissime minime falsa, quod neque contra vos, neque contra Lacedæmonios, aliosque Græcorum socios, Coi voluntaria arma sumpserint: & quidem quum multi tum insulas, tum Asiam habitantes, cum Barbaris in bello conjuncti fuerint, nulla violentia coacti. Equidem præfecti urbis tunc fuerunt Cadmus & Hippolochus. Verum autem est, & Cadmum & Hippolochum meos progenitores esse. Nam Cadmus, qui & Senatum regebat, matris meæ progenitor est. Hippolochus vero ex Asclepiadis quartus a Nebro, cujus auxilio Crisæi sunt devastati. Nos autem ex virili genere Asclepiadæ sumus. Quare & hoc bonum a progenitoribus nostris profectum amplectimini.

Redeo ad Cadmum. Hic sane vir adeo commodi Græcorum studiosus fuit, ut cum regio ab Artemisiæ obsidione liberata esset, isthic relicta uxore, ac sobole, abiverit cum his qui eadem sentirent in Siciliam, quo Gelonem & fratres ejus prohiberet, ne amicitiam cum Barbaris contraherent contra Græcos. Perpetravit & alia multa egregia facta, quæ longius producere non est tempestivum. Atque hæc quidem & hujusmodi multa sunt publica progenitorum nostrorum in vos & alios Græcos beneficia. Nam deficit me dicendi facultas.

Venio autem jam ad hoc, ut beneficium Hippocratis patris mei apud eos, qui id sciunt, producam: quod hoc modo recensens, vera dicere cognoscar. Cum pestis ex Barbaria adflueret, quæ supra Illyrios ac Pæonas sita est, & cum

malum in hanc regionem veniſſet; harum gentium Reges ad famam medicam, quæ vera erat, & undiquaque proceſſerat, & ad patrem meum, nuncios miſerunt in Theſſaliam (illic enim pater meus & prius, & nunc domum habet) vocantes ipſum ad auxilium ferendum. Et non ſolum argentum, & aurum, & alias opes ſe miſſuros eſſe receperunt, ſed etiam reportaturum eſſe quæcumque ipſe vellet, ſi auxilium tuliſſet. Ipſe vero cum interrogaſſet quales motus partiales fierent, & æſtus, ac ventos, & caligines perſcrutatus; itemque alia quæ habitus ex præſenti ſtatu commovere ſolent; cum ſane omnia didiciſſet, illos quidem retro diſcedere juſſit, & nulla ſibi facultatem eſſe ad illorum regionem proficiſcendi, pronunciavit. Verum ipſe quamcitiſſime Theſſalis denunciare ſtuduit, quibus modis malum accedens caverent, & medelam conſcriptam per urbes proponebat. Me vero in Macedoniam demiſit. Cum regibus enim Heraclidarum, qui iſthic imperium obtinent, paterna nobis intercedit amicitia. Et ego quidem ibam a Theſſalia eo, quo me pater juſſit, auxilium his, qui iſthic eſſent laturus. Injunxit autem mihi, ut etiam urbi veſtræ opem ferrem. At fratrem meum Draconem ex Pagaſis profectum, in Helleſpontum navigare juſſit, conſimili conſilio inſtructum, quali etiam ipſe utebatur. Non enim omnes loci eadem auxilia ferunt, eo quod non omnis ambiens non aer ſimilis eſt. Polybium vero, qui filiam ipſius, meam autem ſororem habet, & alios diſcipulos, ad alios aliorum conventus & vias profecturos emiſit, quo quamplurimis opitularetur. Poſtquam autem ipſe res in Theſſalia perfecit, ad vicinas gentes auxilium laturus proficiſcebatur, & ad Pylas profectus, Dorienſibus, & aliis, ſimul-

que Phocensibus auxilium tulit. Et cum sane ad Delphos pervenisset, supplicationem Deo pro Græcis fecit, & sacrificio facto, iter ad Beotos arripuit. Et cum ipsis opem tulisset, similiter ad vos progressus est, & sufficientia vobis ad salutem, quæ sane nunc ego produco, ex animo penitus dixit. Arbitror autem multos vestrum nosse, quod vera dico. Non enim ita diu est, sed nonus hic est annus, quando abivi, & in Peloponesum missus sum, isthic habitantibus opem laturus.

At vero undiquaque nobis, & verbis, & re ipsa, dignus honor contigit, ut minime pœniteat nos, quod non hunc cum quæstu ex Illyricis, ac Pæonibus oblato permutaverimus. Verum præ reliquis civitatibus magna sunt quæ a vobis data sunt. Nam & respublica vestra alias excedit. Athenæ enim altius quiddam sunt aliis urbibus, quantum ad gloriam adtinet. Et corona illa antea in vestro theatro patri imposita, ad summam æmulationem ac felicitatem ipsum evexit. Sed & hoc beneficium superastis, dum & patrem, & me publice Cereris & Proserpinæ mysteriis, ac sacris initiastis.

Atque hæc quidem tria sunt beneficia, quantum ego verbis consequi potui, & fracta voce proferre, urbis, & progenitorum, & patris mei, in vos simulque multos Græcos. Quartum nunc dicere aggrediar, quod, velut antea dixi, in vos ego & pater meus collocavimus. Cum enim Alcibiadem emitteretis in Siciliam, multa quidem potentia, non autem ita multa, velut admiranda: & sermo in concione incidisset de Medico, quem exercitum sequi oporteret: pater meus progressus, me ad curanda corpora vestra se daturum esse promisit, propriis sumptibus instructum, & citra

mercedis exactionem, quam diu classis abesset, parvipendens suam utilitatem, ut qui sibi persuasisset, hoc in vestrum commodum cessurum esse. Ego enim non solum res meas insumebam, id quod faciebam vobis inserviens, sed etiam ad alia magna opera destinatus fui. Et hoc minimum est ex his, quæ sum dicturus. Decrevit enim pater ob me filium fortunæ fluctibus agitari, & in terra aliena, & in mari, & in periculis bellicis, & in ægritudinibus, quæ his qui erroneam vitam degunt, magis accedere solent, quam his qui ordinatæ vitæ rationem habent. Novit enim beneficium beneficio metiri, & non velut qui aliquid emisset, contractu ex manu in manum facto semel, discedere. Et hic quidem talia præstitit. Ego vero, ut qui filius illius sim, nihil studii & artis prætermisi, auxilium ferens, & periclitatus vobiscum, si quando occasio tulisset. Et ad hæc ambo præstanda, neque morbus, neque adflictio, neque timor in mari, & intra hostium manus, me prohibuit. Testes autem hujus rei non alios aliquos, sed vos ipsos habeo. Quare si quis contradicere volet, is nihil cunctatus exsurgat. Verum non puto me mentiri. Cum autem hæc præstitissem ad annos tres, & aurea corona coronatus, & adhuc pulchrius laudatus; domum redii ad nuptias, quo & artis, & generis nostri successores producerem. Et quæ quidem a civitate, a progenitoribus, a patre, & a me vobis obtigerunt, hæc sunt. Dictum est autem quæ nos a vobis oblata tulimus.

Arbitror autem multos e vobis admirari, qua de caussa hæc a me ex tam longinquo principio repetita sunt. Quo igitur & vos cognoscatis, & mihi ea quæ cupio contingant, tempestivum est, ut hoc dicam. Pater meus, o viri Athenienses,

& ego petimus vos (ſic enim liberos, & amicos loqui decet, quo id, quod petunt ab amicis liberis, conſequantur) contra patriam noſtram hoſtilia arma ne ſumatis. Si vero oportet, quemadmodum fortaſſis oportet eos, qui ſua ipſorum cauſſa progreſſi ſunt, etiam rogamus, ne nos, qui ejusmodi & tam magna beneficia in vos priores contulimus, ſervorum loco habeatis. Inſuper autem (nam & ſic dicere conveniet) ſupplicamus, ne noſtra faciatis vobis ipſis in bello captiva, ſi contigerit ut multo inferiores ſuperetis.

Verum & hoc conſiderate, quod fortuna alias alia cito verſat, & aliquando magni parvis opus habuerint, & fortes per debiles ſalutem adepti ſunt. Puto autem clarum eſſe, ne clariſſimum dicam, quod ob unum virum non civitas, ſed multæ gentes jam quandoque utilitatem in rebus bellicis conſequutæ ſunt. Et ubi ars in pretio eſt, neque nos contemnere poteritis. Nam neque ita viles ac contemnendi ſumus, quemadmodum in vobis teſtimonium ſitum eſt. Verum ab initio quidem Dei, unde genus noſtrum eſſe gloriamur, Æſculapius & Hercules in hominum utilitatem prognati ſunt. Et hos propter virtutem, quam hic exercuerunt, omnes Deorum loco habent. Urbs autem mea, & ego qui ad vos verba facio, ad tales originem noſtram referimus, quemadmodum ſane hominum traditiones habent. Unde profecto etiam pro Græcis ambo hac parte, & in omni bono, ad ipſos tutandos ſtetiſſe apparebimus. Non enim fabula ſunt res ad Trojam geſtæ, ſed facta, in quibus Cos cum inſulis ſuis non minima, ſed maxima ad ferendum auxilium exiſtit. Sic vero etiam Æſculapii filii, non arte ſolum, ſed etiam armis, Græcis auxilium tulerunt. Machaon equidem animam in Troade depoſuit,

quando, velut ſcriptores de his prodentes dicunt, ex equo in Priami urbem venit. Proinde neque eo quod contribules, neque eo quod ex auxiliariorum numero auxiliares etiam ipſi Græcis ſumus, nos injuria adfeceritis. Non in longum extendam ſermonem, res Criſæorum, aut Perſicas iterum repetendo, quando & ipſas audiviſtis, & in manibus magis ſunt, quam ea quæ paullo ante relata ſunt. Quin & ſic cogitate, minime pium eſſe benefactores injuria adficere. Nos autem benefactores eſſe, facta ipſa clamant. Ex quibus patribus prognati eſſe videbimini (quemadmodum fabulatores dixerunt) ſi injuria adficere, quam benigni eſſe malueritis? Neque enim amarulentius quidquam dicere volo. Illi enim, o viri Athenienſes, Heraclidis quidem gratias rependerunt. Aliis autem multis, beneficio adfecti, viciſſim auxiliati ſunt. Deficiat profecto me dies longius narrantem, ſi recenſere velim, quot hominibus quanta bona obvenerint; qui nihil de vobis bene meriti fuerunt.

Circumſpicite vos ipſos, & me nullo dicente, conſiderate qualia perpetretis. Mala res eſt poteſtas, o viri Athenienſes. Non enim quæ ſua ſunt, menſura diſponere novit. Sed & urbes quasdam & gentes jam perdidit. Si vero ad alios velut in ſpeculum reſpexeritis, videritis ipſi quæ facitis, & ego vera dico. Quin & lex nova eſt: Quicumque felici rerum ſucceſſu confiſus, non etiam ad rerum difficultates reſpicit: Non eſt hoc veſtrum, viri Athenienſes. Multum enim etiam ſic Deum tentaretis. Nullam vobis injuriam intulimus. Si vero etiam intulimus, non armis, ſed verbis judicemur. Deprecamur autem vos etiam hoc, ne faciatis nos aliis gratiam debere, qui nobis auxilium ferent, auxilium enim

nobis ferent, si recte fecerint, & qui intra Thessaliam, Argos, Lacedæmona, Macedoniam, sunt reges, & sicubi alii Heraclidæ, aut Heraclidarum cognati habitant. Præstat citra violentiam, quam vi coactos facere quæ justa sunt. Non dico de insolenti adversum vos rebellatione; verum hoc vobis manifestum facio, quod multi nostri curam gerunt, aut certe curam habebunt, nisi undiquaque de terra periit, benignos adhuc esse homines. Ego quidem igitur, exiguæ enim mihi sunt ad dicendum vires, utpote qui aliarum rerum studio sim addictus, hic desinam.

Rogo autem vos per hospites nostros, & per eos qui nobis consiliarii esse consueverunt, & per Deos, & Heroas, ac gratias, quæ hominibus ab hominibus contingunt, ut inimicitias quidem vestras adversum nos deponatis, ad amicitiam vero vos convertatis. Si enim non in vestra civitate hæc consequemur, haud scio quo progressi, eorum, quæ cupimus, compotes fiemus.

HIPPOCRATIS VITA EX SORANO, JANO CORNARIO MEDICO PHYSICO INTERPRETE.

HIPPOCRATES genere Cous fuit, Heraclidæ & Praxitheæ filiæ Phenaretes filius. Ad Herculem autem & Æsculapium originem generis sui referebat, ab alteroque se vigesimum, ab altero decimum nonum se numerabat. Ejus autem genealogiæ Eratosthenes mentionem facit, & Pherecydes, & Apollodorus. Arius item Tarsensis.

Cæterum parentis sui Heraclidæ discipulus fuit, deinde Herodici, & ut quidam tradunt, Georgiam Leontinum rhetorem audivit, & Democritum philosophum Abderiten. Floruit temporibus Peloponesiacis, natus (velut Istomachus in primo de Hippocratis secta tradit) primo octogesimæ Olympiadis anno. Soranus vero Cous, qui Coorum bibliothecas perscrutatus est, addit, sub Abriadæ monarchia, Agriani mensis septima & vicesima die, in qua etiam usque in hunc diem Coos Hippocrati omnia sacra facere tradit.

Porro quum in arte medica, totoque disciplinarum orbe exercitatissimus esset, functis vita parentibus, ex patria discessit, ut quidem maligne de eo Andreas in eo, quem de medicinæ origine scripsit, libro prodit propterea quod publicam Cnidiorum bibliothecam igne concremasset. Alii

Alii autem eo propoſito eum patriam reliquiſſe dicunt, ut rei medicæ effectus & ſucceſſum per multos locos cognoſceret, & in his variis modis exercitaretur, quemadmodum vero Soranus Cous narrat, ſomnus deus eum per ſomnium admonuit, quo ſe ad Theſſalorum regionem inhabitandam conferret.

Cæterum per omnem Græciam medicinæ gloria omnibus admirationi fuit, adeo ut etiam a Perdicca Macedonum rege, qui tabe laborare putabatur, vocatus publice ſit, ad ipſumque una cum Euryphonte, qui ipſo ætate major erat, pervenit; animique hunc regis adfectum eſſe certis ſignis deprehendit. Poſt mortem enim Alexandri parentis, unam ex pellicum ejus numero Phylam nomine Perdiccas deperibat, ad quam quum rem ipſam Hippocrates detuliſſet, poſtea ex illius conſpectu omnino illum mutari obſervavit, atque ita morbo depulſo regem conſervavit. Vocatus eſt & Abderam, quo præſens ipſe Democritum ab inſania liberaret, atque eo ſanato, a tota urbe peſtem depelleret. Quin & in Illyricum plurimasque barbaras terras peſte ingruente, & illarum gentium regibus ipſum ad ſe vocantibus, quum a legatis ipſorum, qui venti in illis regionibus vigerent, didiciſſet, ipſos re infecta dimiſit. At vero, quum prudenti ratiocinatione peſtem in Atticam graſſaturam prævidiſſet, futurum id prædixit, & tum civitatum, tum diſcipulorum curam geſſit, intantumque Græciæ amator fuit, ut quum ipſius nominis celebritas usque ad Perſas divulgaretur, atque ea gratia ab Artaxerxe per Hiſtanidem Helleſponti præfectum, magnis muneribus & precibus, ut ad ipſum veniret, invitaretur, ob honeſtatem, argentique contemptum, ac Græciæ amorem, regi id denegarit,

quemadmodum & hoc ex epiſtola ejus ad illum manifeſte oſtenditur.

Propriam porro patriam liberavit, quum Athenienſes ei bellum illaturi eſſent, Theſſalis ad auxilium ferendum rogatis, quapropter ſplendidos honores apud Coos conſequutus eſt: imo & apud Theſſalos, Argivosque, & Athenienſes, qui eum Eleuſiniis ſacris ſecundum ab Hercule publice initiarunt, & civem conſcripſerunt, atque in Prytaneo alimenta tum ipſi, tum poſteris ejus dederunt. Liberaliter autem, & minime invidioſe ſtudioſos artem edocuit, decenti jurejurando prius adſtrictos.

Vita functus eſt apud Lariſſæos, quando & Democritus obiiſſe traditur, atque alii quidem nonageſimo ætatis ſuæ anno, alii octogeſimo quinto, alii centeſimo quarto, quidam vero centeſimo nono deceſſiſſe tradunt. Sepultus autem eſt inter Gyrtonem & Lariſſam, ubi usque in hunc diem monumentum ejus cernitur, in quo ſane ad multum tempus examen apum mellificantium erat, quo melle ad infantum oris ulcuſcula juxta tumulum illito, nutrices ea facile perſanabant.

Porro in multis imaginibus velato capite pingitur, ut quidam ajunt pileo, quod nobilitatis ſignum eſt: nam hoc modo etiam Ulyſſes pileatus cernitur. Alii autem pallio velatum dicunt, atque ex his aliqui, decoris gratia, id fieri adſerunt, quandoquidem calvus erat: aliqui vero ob capitis imbecillitatem id fieri perhibent, aliqui autem ſignificanter id ab eo factum volunt, nimirum quod principem rationalis animæ ſedem probe munitam & contectam eſſe oporteat. Alii ſignum peregrinationes amantis eſſe ferunt: alii vero rurſus obſcuritatem ſcriptorum ipſius per hoc

hoc ſignificari contendunt. Alii poſtremum in teſtificationem id fieri volunt, quod etiam ſanitatis tempore ea, quæ lædere poſſunt, cavere debeamus. Quamquam quidem affirment, quod in adminiſtratione rerum gerendarum, ne quid a circumfluo pallio manus ipſius impedirentur, id ipſum complicatum in caput rejicere conſueverit.

Cæterum de ſcriptis ipſius multa diſſenſio eſt, quare fit, ut quum alia alii opinentur, non facile ſit de ipſis certum quid pronunciare, ob multas præſertim cauſſas, quæ judicii certitudinem obfuſcant: velut eſt primum quidem cognomen. Secundo, quod dictionis characterem poſſibile ſit ſervare. Tertio, quod unus, & idem modo robuſtiore, modo remiſſiore dictione per ætatem utatur: neque deſunt etiam aliæ præter has cauſſas, ſi referre libeat.

Pecuniarum autem penitus contemptor fuit, moribusque ſanctis, ac Græcorum amator, quare etiam gentiles ſuos ſumma diligentia curavit, adeo ut a peſte omnes ipſorum civitates liberarit, quemadmodum ſupra dixi. Unde & ſplendidos honores non apud Coos tantum, ſed & apud Argivos & Athenienſes eſt conſequutus.

Filios a morte reliquit duos, Theſſalum & Draconem, diſcipulorum vero magnum numerum. Clariſſimi vero ipſius filii fuiſſe perhibentur.

* *
*

DE VITA ET FAMILIA
SCRIPTISQUE
HIPPOCRATIS
TESTIMONIA
EX
JOANNE ANTONI DE VANDER LINDEN.

JOA. TZETZES.
Histor. VII. *Chiliad.* *CLV.* 945.

PAULO LACISIO, VERONENSI, interprete.

ISTE Cous Medicus, magnus Hippocrates,
Patre quidem erat Heraclida, matre autem Phænareta,
Exsistens septimus decimus, ex Æsculapii progenie.
Post enim Trojæ captionem, in trajectione Rhodi,
Podalirius filius Æsculapii exsistens,
Hippolochum genuit, ex quo Sostratus natus est,
Ex quo Dardanus, ex quo Crisamis, ex quo Clemyttades,
Cujus filius Theodorus, ex hoc autem Sostratus alius,
Ex quo Sostrato Crisamis secundus natus est.
Crisamide Theodorus secundus rursum natus est.
Ex Theodoro hoc autem Sostratus tertius;
Ex quo Nebrus, ex quo Gnosidicus, ex quo Hippocrates.
Primi Hippocratis autem, filii Gnosidici,

Filius erat Heraclidas: ex quo, & Phænareta,
Ille magnus, qui & secundus, fuit Hippocrates.
Quem pater Heraclidas, quæ medicorum sunt, docet:
Quique ex Selybria Herodi.s, cum hoc.
Gorgias Leontinus vero artem rhetorum,
Philosophiam post ipsos Democritus ille.
In Coo autem librorum custos designatus Hippocrates,
Antiquos medicorum exussit libros,
Et librorum armentarium, quapropter fugiens illinc
In Hedonis moratus est, Græcia, Thessalia,
Artaxerxæ contemporaneus exsistens, & Perdiccæ.
Filii Hippocratis autem, Thessalus atque Dracon,
Quos, & Praxagoram Coum, atque alios,
Medicinam docuit, scripsitque libros
Tres & quinquaginta. Deinde moritur autem,
Annorum existens centum simul atque quatuor.
Mortuus autem sepultus est medio inter Larissam, atque Gyrtonem.
Septem Hippocrates autem scito fuisse:
Gnosidici primum quidem, Heraclidæ autem secundum,
Illum Thessali, illum Draconis, duos filios Thymbræi,
Et illum Praxianactis septimum Hippocratem.
Septem Hippocrates quidem: iste autem pingebatur
Contegens suum caput suo cum vestimento.
Quatuor autem caussas hujus dicunt esse:
Vel enim dolens caput, vel velut peregrinus,
Vel tamquam ostendens ratiocinationis instrumentum id esse,
Vel quo modo in chirurgiis oporteat caput operire.
Hoc faciebat vir, & sic depingitur.

Male autem quidam dicunt, empiricum virum.
Ex Ephesio Sorano res Hippocratis exposui.
Qui Hippocrates Medicus, Heraclidæ, Cous,
Jubebat (sententiis erudiebat medicorum genera)
In alienis calamitatibus proprias vindemiare tristitias.

VI. 2. SVIDAS

Lexico.

ÆM. PORTO interprete.

Cos: insula. Unde Hippocrates medicus. Quæ & Meropis vocatur.

STEPHANUS

de Urbibus.

JO. ANT. VANDER LINDEN interprete.

Cos urbs, & insula. Hinc vero cognomen Hippocrates, & Erasistratus medici acceperunt. Erat autem Hippocrates ex Nebridis dictis. Nebrus enim fuit nobilissimus Asclepiadarum: cui & Pythia testimonium perhibuit, cujus, Gnosidicus: Gnosidici, Hippocrates, & Ænius, & Podalirius. Hippocratis, Heraclides, cujus, Hippocrates ille celeberrimus, qui & admirabiles libros reliquit.

ISIDORUS HISPALENSIS,

Geograph. sive *Orig.* XIV. 5.

Coos insula, adjacens provinciæ Atticæ, in qua Hippocrates medicus natus: quæ, ut Varro testis est, arte lanificii prima in ornamento feminarum inclaruit.

SVIDAS

Lexico.

ÆM. PORTO interprete.

Hippocrates Cous medicus, Heraclidæ filius, *artis medicæ peritissimus.* Præfertur enim etiam avo, & patri Heraclidæ, quamvis ejusdem nominis esset, quod tanquam sidus, & lumen fuerit medicinæ, quæ vitæ est utilissima. Fuit autem unus ex posteris Chrysi, & Elaphi, illius filii, qui & ipsi fuerunt medici. Hic primum quidem fuit discipulus patris, postea vero Herodici Selybriani, & Gorgiæ Oratoris ac philosophi; ut vero quidam *tradunt*, Democriti Abderitæ. Ipsum enim adolescentem ad illum jam senem accessisse *ferunt.* Ut vero quidam *dicunt*, *fuit* & Prodici *discipulus.* Commoratus est in Macedonia, Regi Perdiccæ admodum charus. Duos habuit filios, Thessalum, & Draconem. Obiit autem ætatis anno CIV. Sepultus est Larissæ in Thessalia. In imaginibus autem traditur ipsum habere caput veste involutum, & tectum: vel quod hic esset ejus mos, vel propter peregrinandi studium, quo flagrabat, vel ob peculiarem in chirurgia morem. Hic multa scripsit, & apud omnes clarus evasit: adeo ut magnus ille Persarum rex, qui vocabatur Artaxerxes, scriptis ad Hystanem litteris, hujus viri sapientiam expetiverit. Rex regum, & cætera. Libri autem ab Hippocrate scripti omnibus medicinæ studiosis sunt notissimi, eosque adeo amplectuntur, *tantique faciunt*, ut divinas, non autem ex humano ore progressas voces *esse putent.* Præcipuos tamen & ipsi recensebimus: Primus igitur liber est ille, qui *medicum* jusjurandum continet: Secundus vero, qui prædictiones explicat:

Tertius Aphorifmorum, qui fuperat ingenium humanum: Quartum locum teneat celeberrimum illud, & valde admirabile opus, quod a LX. librorum numero vocatur Hexecontabiblus, quod omnem medicam fcientiam, & fapientiam continet.

Hippocrates, Gnofidici filius, Cous, pater Heraclidæ, patris Hippocratis, medicus & ipfe, e familia Afclepiadarum, Artem medicam *fcripfit.*

Hippocrates, Theffali F. Cous medicus, nepos Hippocratis fecundi, filii Heraclidæ, fcripfit & ipfe medica.

Hippocrates quartus Draconis F. Cous medicus, ejusdem & ipfe generis, qui curavit Roxanen. Sub Caffandro autem, Antipatri filio, de vita deceffit; fcripfit & ipfe medica.

Hippocrates duo, quintus, & fextus medici, Thymbræi filii, Coi & ipfi, ejusdem generis; fcripferunt ambo in eandem fcientiam.

Hippocrates feptimus, Cous, & ipfe medicus, Praxianactis filius, ejusdem & ipfe generis; fcripfit & ipfe de eadem arte.

JOH. TZETZES.

Hiftor. x. *Chil.* CCCXLIX. 722. ut & XII. *Chil.* CCCCXXXIV. 638.

PAULO LACISIO VERONENSI.
interprete.

ASCLEPIADÆ igitur vocantur quidem proprie,
Quotquot trahunt feriem a genere hoc,
Sive medici, five aliam exercentes vitam,
Quemadmodum Hippocrates, atque alii complures.
Medici vero dicuntur magis abufive

Aſclepiadæ omnes, ab arte hujusmodi: Quemadmodum & Nicomachus, pater Ariſtotelis.

A. CORN. CELSUS

Præfat. pag. edit. Linden. 3. lin. 3.

Democriti autem, ut quidam crediderunt, diſcipulus Hippocrates Cous, primus ex omnibus memoria dignis ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparavit, vir & arte, & facundia inſignis.

SVIDAS

Gorgia

ÆM. PORTO interprete.

Gorgias Charmiantidæ *filius*, Leontinus, Rhetor, Empedoclis diſcipulus, magiſter Poli Agrigentini, & Periclis, & Iſocratis, & Alcidamantis Eleatæ, qui & in ſchola ipſi ſucceſſit. Frater autem fuit Herodici medici.

SVIDAS

Democrito

ÆM. PORTO interprete.

Ipſius vero diſcipulus inſignis fuit Metrodorus Chius. Cujus viciſſim auditores *fuerunt* Anaxarchus, & Hippocrates medicus.

EUSEBIUS PAMPHILUS

Chronic. lib. 1. *pag. edit. Scal.* 55. *l.* 8. 12. 17.

V. L. interprete.

Sub Artaxerxe Longimano etiam Peloponneſiacum bellum fuit patratum. Tunc Hippocrates Cous medicus innotuit.

IDEM ibid. p. 55. *l.* 28.

Macedonibus imperante Perdicca, Hippocrates Cous medicorum optimus innotuit, genus Asclepiada.

EUSEB. PAMPHILUS

Chron. can. p. edit. Scal. 172.

D. HIERONYMO interprete.

l. II. *p. ed. Scal.* 133.

Olymp. LXXXVI. Democritus Abderites, & Empedocles, & Hippocrates medicus, Gorgias, Hippiasque, & Prodicus, & Zeno, & Parmenides Philosophi insignes habentur.

LUCIANUS

Philopseudēs

JOH. BENEDICTO interprete.

Et mihi, o Eucrates, est æreus Hippocrates, magnitudine ferme cubitali, qui duntaxat extincta lucerna, totam domum in orbem ambit, strepens, & pyxides evertens, & pharmaca commiscens, & ostium subvertens, imprimis si sacrificium differamus, quod ei quotannis facimus. Postulat ergo, inquam ego, etiam Hippocrates medicus jam ut sibi sacrificetur, indignaturque nisi in tempore justorum sacrificiorum epulis accipiatur? quem boni consulere oportebat, si quis ei libaret, aut mulsum infunderet, aut caput coronaret.

MAX. TYRIUS

Serm. VII.

COSMO PACCIO interprete.

Horum igitur aliquis ſi figulum audiat dicentem, homines hujusmodi, quod ea ratione compoſiti eſſent, ut nequaquam Hippocratis curationibus egerent, oportere Hippocratem ipſum coronatum velleribus, ac delibutum unguentis, in alium locum amandare, ubi vigentes morbi, ejus operam expoſcerent, & medicinam honorabilem redderent.

PLINIUS SECUNDUS

Hiſt. nat. XXIX. I.

Diis primum inventores ſuos adſignavit, & cælo dicavit. Nec non & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æſculapium fabulata, quoniam Tyndaridem revocaſſet ad vitam. Nec tamen ceſſavit narrare alios revixiſſe opera ſua, clara Trojanis temporibus, quibus fama certior, vulnerum tamen dumtaxat remediis. Sequentia ejus (mirum dictu) in nocte denſiſſima latuere usque ad Peloponneſiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in inſula Coo, imprimis clara ac valida, & Æſculapio dicata. Is, cum fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo ejus Dei, quid auxiliatum eſſet, ut poſtea ea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, inſtituiſſe medicinam hanc, quæ Clinice vocatur.

ISIDORUS HISPALENSIS

Orig. IV. 3. 4.

Medicinæ autem artis auctor ac repertor apud Græcos perhibetur Apollo. Hanc filius ejus Æsculapius laude vel opere ampliavit. Sed postquam fulminis ictu Æsculapius interiit, interdicta fertur medendi cura, & ars simul cum auctore defecit, latuitque per annos pene quingentos usque ad tempus Artaxerxis regis Persarum. Tunc eam revocavit ad lucem Hippocrates, Asclepio patre genitus, in insula Coo.

Itaque tres viri totidem hæreses invenerunt. Prima Methodica inventa est ab Apolline, quæ remedia sectatur, & carmina. Secunda Empirica, id est experientissima, inventa est ab Æsculapio, quæ non indiciorum signis, sed solis constat experimentis. Tertia Logica, idest, rationabilis, inventa ab Hippocrate. Iste enim discussis ætatum, regionum, vel ægritudinum qualitatibus, artis curam rationabiliter perscrutatus est.

Auctor Medici, c. I.

JO. ANDERNACO interprete.

Perfectam medicinam, & omnibus numeris absolutam, illam divinam scilicet, Æsculapius solus invenit. Illam vero, quæ inter homines versatur, hujus successores, Asclepiadæ posteri veluti hæreditario acceptam tradiderunt, maxime Hippocrates, qui omnibus facile præcelluit, primusque perfectam apud Græcos medicinam in lucem protulit.

PHILOSTRATUS

de Vita Apollon. Tyanei III. 114.

FED. MORELLO interprete.

Iarchas multa bona erga homines divinationem efficere dixit. Inter quæ præcipuum eſt medicinæ donum. Non enim, inquit, ii, qui ſapientes in hac arte habiti ſunt, Æſculapii filii tam multum profeciſſent, niſi Apollinis filius Æſculapius, juxta patris vaticinia morbis proficua remedia compoſuiſſet: quæ ille deinceps filios docens, atque illi nepotibus poſteriſque tradentes, amicis tandem, familiaribusque eadem demonſtrarunt.

SORANUS EPHESIUS

Præf. in Artis med. Iſag.

Medicinam quidem invenit Apollo, amplificavit Æſculapius, perfecit Hippocrates: quem mihi hominis ducem, & judicem omnium cauſſarum, & quæſtionum oportet accipere, tamquam parentem, & inventorem omnium bonorum operum, per quem Logica nobis juxta rationem eſt facta traditio.

AUCTOR

l. de Catharticis c. I.

Hippocrates libros, amore medicinæ per diverſas civitates, provincias, & ſingulas regiones proficiſcens, experimento cognoſcitur collegiſſe, & artificioſe vitam & theoremata conſummaſſe: & quomodo ordinando nobis medicinam derelictam, voluiſſet perquirere, ut poſteris traderet.

ÆLIANUS

Variæ hist. IV. 20.

JUSTO VULTEJO interprete.

Dicunt etiam in primo congressu cum Democrito Hippocratem de ipso tamquam de stulto sensisse. Postquam vero ipsis familiaritas intercesserat, mirum in modum admiratum esse hominis sapientiam.

JOA. TZETZES

Histor. I. *Chil.* lxi. 978.

PAULO LACISIO

Veronensi interprete.

Abderites Democritus, filius Hegesistrati,
Leucippi autem discipulus, discipuli Melissi,
Tamquam vere philosophus, omnia pulcre sciens,
Semper vanitatem vitæ deridebat.
Abderitæ autem arbitrati insanire virum,
Decem talentis dono missis Hippocrati,
Rogabant curatum venire medicum Coum.
Medicus autem profectus navi, & absque pecuniis,
Conspicatus Democritum ipsum, iterum reversus est,
Plus ipse curatus, quam qui curasset hunc:
Confessusque gratias omnibus Abderitis,
Quod talem propter sapientem virum agnoverit.

DIOGENES LAERTIUS

Democrito l. IX.

FR. AMBROSIO interprete.

Refert autem Athenodorus in VIII. Deambulationum libro, quum ad Democritum Hippo-

crates venisset, jussisse afferri lac, inspectoque lacte dixisse. Et capellæ primi partus & nigræ est. Unde maximum diligentiæ suæ miraculum Hippocrati fecisse. Sed & puellam Hippocratis comitem, primo die ita salutasse, salve virgo: postridie vero, salve mulier. Fuerat enim puella nocte illa vitiata.

SVIDAS

Democrito.

ÆMYL. PORTO interprete.

Democritus Abderites non adiit Athenas, sed tantam urbem contemsit. Nam non a loco gloriam accipere volebat: sed loco gloriam conciliare studebat. Cum autem Hippocrates ad Democritum venisset, *ajunt* jussisse lac adferri: quod cum vidisset, dixisse, lac esse capræ primiparæ & nigræ. Hippocratem vero admiratum fuisse ipsius accuratam rerum cognitionem. Quin etiam puellam, quæ cum Hippocrate ad ipsum accesserat, primo quidem die ab ipso sic salutatam: salve puella. Postridie vero, salve mulier. Illa enim puella noctu fuerat stuprata.

PLINIUS

Histor. nat. VII. 37.

Hippocrates (enituit) medicina: qui venientem ab Illyriis pestilentiam prædixit, & discipulos ad auxiliandum circa urbes dimisit: quod ob meritum honores illi, quos Herculi, decrevit Græcia.

VARRO

de Re ruſt. 1. 4.

Annon ille Hippocrates medicus in magna peſtilentia, non unum agrum, ſed multa oppida, ſcientia ſervavit?

BARTHOL. SYLVANIUS

interpres.

Hippocratis apud Græcos omnes memoria in ævum durabit, quandoquidem publice eſt de omnibus bene meritus.

AETIUS AMIDENUS

tetrab. II. *ſerm.* I. *c.* 94.

JANO CORNARIO interprete.

Sed & rogo ingenti exſtructo & incenſo aerem ad caliditatem & ſiccitatem tranſmutare quis poteſt, humidum & frigidum factum, quemadmodum Hippocratem Athenis feciſſe dicunt, itemque Acronem Agrigentinum.

NICOMEDIS,

ſive ut alii,

BASSI

in Hippocratem diſtichum recurrens,

ex Anthol. Epigrammat. l. I. *c.* 39.

Hippocrates fuit arx miſeris, ac gentibus ægris
Reddidit hic vires: Dis, tibi pauperies.

Recurrens.

Pauperies tibi, Dis: vires hic reddidit ægris

Gentibus, ac miſeris arx fuit Hippocrates.

Joh. Coccejus.

AUCTOR

l. de Ther. ad Piſon. c. 16.

JUL. MART. ROTA interprete.

Quocirca ſummis laudibus proſequor admirandum Hippocratem, qui peſtem illam ex Æthiopia ad Græcos venientem non alio præſidio repulit, quam aerem purum faciendo, ne ab hominibus (qualis tunc erat) infectus hauriretur. Præcepit itaque ut per totam civitatem ignis accenderetur, qui non ſolum ex ſimplici materia conſtaret, ſed bene olentes coronas & flores haberet. Talia ſiquidem ignibus alimenta ſubminiſtrari conſuluit, ut & unguenta quam pinguiſſima infunderent, & id genus alia bonum odorem fundentia: ut hoc pacto cives aerem purum inſpirantes ab imminenti lue tuti forent.

GALENUS

l. Quot opt. med.

LUD. BELLISARIO interprete.

An noſtris ſeculis quemquam memorare poſſumus, qui tantum habere cupiat, quantum ſit ad uſum vitæ neceſſarium? qui non verbis tantum effingere, ſed etiam propriis vitæ exemplis docere poſſit divitiarum terminum, qui quidem ſit ſecundum naturam, nec ultra, quam ut fames, ſitis, frigus abſit, progredi. Sed, ſi quis tamen ejuſmodi eſt, is & Artaxerxis & Perdiccæ poteſtatem contemnet, nec unquam in conſpectum hujus ibit: huic vero ſic ægrotanti, ut Hippocratis artem deſideret, medebitur quidem, non

tamen ſemper cum eò eſſe volet, ſed Cranonem & Thaſum, aliaque ad oppida multa proficiſcetur, ut pauperibus his locis ægrotantibus curationes adhibeat. Cois hominibus civibusque ſuis Polybum aliosque diſcipulos relinquet: ipſe Græciam peragans omnem perquiret, (*vel* occupabit) ut naturam locorum, ſicut oratione (*vel* narratione) didicit, ſic experimentis comprobet.

SCRIBONIUS LARGUS

Epiſt. ad C. Jul. Calliſtum.

Hippocrates conditor noſtræ profeſſionis initia diſciplinæ ab Jurejurando tradidit: in quo ſanctum eſt, ne prægnanti quidem medicamentum, quo conceptum excutitur, aut detur, aut demonſtretur a quoquam medico, longe præformans animos diſcentium ad humanitatem.

OCTAVIANUS HORATIANUS

ad Victoriam III. 6.

Abortivum dare nulli unquam fas eſt. Ut enim Hippocratis atteſtatur adjuratio, tam duri reatus conſcientia medicorum innocens officium non debet maculari.

TERTULLIANUS

de Anima c. 25.

Atqui & in ipſo adhuc utero infans trucidatur, neceſſaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum; matricida, ni moriturus. Itaque & inter arma medicorum & organon eſt, quo prius pateſcere ſecreta coguntur, tortili temperamento, cum anulo cultrato, quo intus membra cæduntur, anxio arbitrio; cum hebete

hebete unco, quo totum facinus extrahitur violento puerperio. Eſt etiam æneum ſpiculum, quo jugulatio ipſa dirigitur, cæco latrocinio: ἐμβρυοσφάκτην appellant, de infanticidii officio utique viventis infantis peremptorium, hoc & Hippocrates habuit, & Aſclepiades, & Eraſiſtratus, & majorum quoque proſector Herophilus; & mitior ipſe Soranus, certi animal eſſe conceptum, atque ita miſerti infeliciſſimæ hujusmodi infantiæ, ut prius occidatur, ne viva lanietur.

SORANUS EPHESIUS

Iſag. Art. med. c. 3.

Memor etiam ſit juramenti Hippocratis, ut ab omni culpa abſtineat, maxime venereo, & corruptibili actu. Ea quæ in domibus aguntur, & dicuntur, tamquam myſteria celanda exiſtimet. Sic enim ſibi & arti ampliorem laudem acquiret. Habeat etiam digitorum elegantiam & ſubtilitatem, ut ſuavis omnibus videatur, & in tangendo ſubtilior appareat: hæc enim & ipſe Hippocrates dixit.

D. HIERONYMUS

ad Nepotianum de Vita Clericorum cap. 18.

Hippocrates adjurat diſcipulos, antequam doceat, & in verba ſua jurare compellit, extorquet ſacramento ſilentium, ſermonem, inceſſum, habitum, moresque præſcribit: quanto magis nos, quibus animarum cura commiſſa eſt, omnium Chriſtianorum domos debemus amare quaſi proprias?

AVENZOAR

II. *Theisir.* I. 5.

Quilibet medicus tenetur observare praecepta Hippocratis: quae sunt, quod medicus non debet discipulum docere, nisi prius jurare ipsum faciat, ne utatur medicinis mortiferis, vel venenosis ullo modo.

M. ANTONINUS

Imp. de Rebus suis lib. III. §. 3.

TH. GATAKERO interprete.

Hippocrates, ubi multos sustulerat morbos, morbo tandem & ipse sublatus est.

IGNOTI

Epitaphium Hippocratis.

Ex Anthol. Epigrammat. sect. III. *c.* 15.

Thessalus Hippocrates, Cous genere, hac jacet urna,
Phoebi immortalis semine progenitus.
Crebra trophaea tulit morborum armis medicinae,
Laus cui magna, nec id sorte, sed arte fuit.

Th. Morus, Anglus.

ÆLIANUS

Var. hist. IV. 20.

JUSTO VULTEJO interprete.

Dicunt praeterea, Hippocratem fuisse Doriensem: sed in gratiam Democriti Jonica lingua suos libros scripsisse.

C. PLINIUS SECUNDUS

Nat. hist. XXVI. 2.

Hippocrates certe, qui primus medendi præcepta clariſſime condidit, referta herbarum mentione invenimus volumina.

M. AUR. CASSIODORUS

Divin. lect. c. 31.

Poſt hæc legite Hippocratem, atque Galenum latina lingua converſos, id eſt, Therapeutica Galeni ad philoſophum Glauconem deſtinata. Deinde Cælii Aureliani de medicina, & Hippocratis de Herbis & curis.

D. AUGUSTINUS

contra Manichæum XXXIII. 5.

Nonne, ut alios omittam, ſub Hippocratis medici nobiliſſimi nomine quidam libri prolati in authoritatem a medicis non recepti ſunt? Nec eos adjuvit nonnulla ſimilitudo rerum, atque verborum, quando comparati eis, quos vere Hippocratis eſſe conſtaret, impares judicati ſunt, & quod ab eo tempore, quo & cætera ſcripta ejus, non innotuerunt, quod vere ejus eſſent. Hos autem libros, quibus illi, qui de tranſverſo proferuntur, comparati reſpuuntur, unde conſtat eſſe Hippocratis, unde ſi quis hoc neget, nec ſaltem refellitur, ſed ridetur, niſi quia ſic eos ab ipſo Hippocratis tempore usque ad hoc tempus, & deinceps ſucceſſionis ſeries commendavit, ut hinc dubitare dementis ſit.

A. CORN. CELSUS

de Medic. VIII. 4. *p. edit. Linden.* 515. *l.* 1.

A ſuturis ſe deceptum eſſe, Hippocrates memoriæ prodidit, more ſcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam ſimplex veri erroris confeſſio; præcipueque in eo miniſterio, quod utilitatis cauſſa poſteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eſt. Sed hæc quidem alioquin memoria magni profeſſoris, uti interponeremus, effecit.

M. F. QUINTILIANUS

Inſtit. Orat. III.

Nam & Hippocrates clarus arte medicinæ, videtur honeſtiſſime feciſſe, qui quosdam errores ſuos, ne poſteri errarent, confeſſus eſt.

PLUTARCHUS

de Prof. in virtute.

Qui vero reipſa proficit, exemplum Hippocratis ſibi imitandum ducet, qui errorem ſuum de ſuturis capitis profeſſus eſt, inque litteras retulit, exiſtimabitque indignum fore, ſi (cum tantus vir, ne alii eodem erroris venirent, ſuam teſtatam fecerit ignorantiam) ipſe ſalutis ſuæ ſtudio non audeat ſtultitiam inſcitiamque ſuam detegere atque confiteri.

PAUSANIAS

Phocic. X.

ROMULO AMASÆO interprete.

Phocenses ejus fratri Phayllo summa cum potestate imperium decreverunt. Ei vix dum ad imperandum aggresso talis oblata est per somnium species. Inter Apollinis donaria pervetus effigies quædam fuit, ex ære, hominis, cui diuturniore morbo carne consumta, sola essent reliqua ossa, ajebant Delphi ab Hippocrate medico dedicatam, Huic Phayllus se similem factum videre visus est: ac paucis post diebus macie contabescens somnii eventum implevit.

SUIDAS

Lexico.

ÆM. PORTO interprete.

Thessalus, Cous medicus, illius illustris Hippocratis filius, cujus iterum *filii fuerunt* Gorgias & Hippocrates. Scripsit libros de re medica sex.

Dracon, nepos Hippocratis illius insignis medici, ex Thessalo f. pater Hippocratis, ex quo rursus natus est Dracon, & ipse medicus, qui Rhoxanen Alexandri Macedonis conjugem curavit.

GALENUS

de Vict. rat. in morb. acut. III. 42.

JOA. VASSÆO interprete.

Erasistratus malitiose satis criminatur Hippocratem, discipulos ipsius prope accusans, Appollonium, & Dexippum: quos ait cereos cyathos

duodecim in ſextantali cotylæ cyatho effinxiſſe, atque unum ex illis, aut duos febrientibus admetiri. Verum Eraſiſtratus de Apollonio quidem & Dexippo mentionem facit, nec ullum eorum librum oſtendere poteſt.

SVIDAS

Lexico.

ÆMIL. PORTO interprete.

Dexippus, Cous, medicus, Hippocratis diſcipulus. Qui arceſſitus ab Hecatomno Carum rege, ut ipſius filios deſperatos, Mauſolum & Pixodarum, curaret, eos ea conditione ſanavit, ut bellum, quod tunc adverſus Caras Coos potius gerebat, deponeret. Scripſit unum medicum librum, & de præcognitionibus duos.

PLUTARCHUS

de Stoic. repugn.

Enimvero nobiliſſimi medicorum teſtimonium Platoni perhibent, Hippocrates, Philiſtio, Dioxippus Hippocraticus.

JOH. MANDEVYLE

de Itinerario cap. 6. De filia Hippocratis *mirabile.*

Exinde itinerando itur ad inſulam de Orccia, & poſtea ad inſulam, quæ Stanco dicitur, & ad inſulam de Lango, de quibus inſulis Hippocrates exſtitit dominus. Et dicitur adhuc, quod in inſula de Lango reſtat adhuc filia Hippocratis, in effigie magni Draconis, qui centum toyſas continet longitudinis, ſicut dicitur (nam ipſe non

vidi) inclusa, quam habitatores dictæ insulæ vocant Dominam patriæ. Jacet autem in quodam castello antiquo: & aliquando ostendit se quibusdam personis, eis minime nocendo, nisi eam aliquis læserit. Fuit autem dicta filia aliquando mutata de pulchra puella in draconem, per unam deissam, quæ Diana vocabatur, & dicitur quod aliquando reducetur ad gradum pristinum, quando videlicet inventus aliquis miles, in tantum audax, quod osculetur eam ore ad os. Sed quando conversa fuerit in mulierem, non vivet ulterius.

Unde modico tempore transacto quidam miles de hospitali de Rodes, valens & audax dixit, quod eam deoscularetur: & adscendens cursorium suum transtulit se ad dictum castrum. Et ingrediendo cavernam Draconis, incepit Draco caput suum contra militem erigere. Cernens igitur miles Draconis vultum horribilem, atque terribilem nimis, rediit de caverna: at equus militis horrore tanto perterritus, super ripam altam prosiliens adscensorem projecit in mare, & ita cum equo suo demersus interiit.

Iterum juvenis quidam Draconem prædictum ignorans exiens de navi per medium insulæ incedens, & dictum ingrediens castellum, & cavernam Draconis processit ulterius, & in quadam interius caverna vidit puellam capillos capitis parantem præmisso speculo ante faciem dictæ domicellæ. Circa quam thesaurus non modicus erat appositus. Cogitansque penes se credit eam fuisse mulierem communem. Exspectans tandem juvenis, quousque ejus umbram cerneret, puella quæsivit, quis esset juvenis ille. Qui respondebat, quod intendebat esse sponsatus tam pulchræ puellæ. Quæ quæsivit a juvene, si miles esset? & respondit, non. Quæ dixit, nullo modo amicitiam

eum ab eadem prius ſe obtinere, quousque ordini adſcriptus fuiſſet militari. Et dixit, redeundo ad ſociales tuos facias te militari ordini adſcribi, & cras exeundo cavernam præcedam te, & veniens dabis mihi oſculum, & de turpitudine mea noli terreri, quod non tibi nocebo, & quantumcumque conſpexeris me horribilem, ne timeas, quod per incantationes transfigurationem talem recepi, & deformitatem, quam cernis. Quod ſi oſculari me poteris, theſaurum, quem vidiſti, recipies, & ſponſus meus eris, & iſtius inſulæ dominus. Rediens tandem ad conſocios ſuos, & ordinem aſſumens militarem in craſtinum ad puellam redit cupiens oſculari. Ipſa vero in deformitate horribiliſſima exeunte perterritus fugam cœpit, & usque ad navem properans puella perſequitur, cernensque militem redire ad eam nolle, clamare terribiliter cœpit, & quaſi triſtis ad cavernam ſuam reverſa eſt, & miles in continenti moriebatur: nec auſus fuit quisquam ex illa die dictam puellam adſpicere, quin ſtatim moriatur. Quando vero aliquis fuerit audax eam oſculari, non morietur, ſed convertetur puella in pulchritudinem, & oſculator erit dominus patriæ.

FRAGMENTA ET ELOGIA,

ex eodem Lindenio *ibid.*

PLATO

Phædro

MARSILIO FICINO interprete.

SOCR. Animæ vero naturam absque totius natura sufficienter cognosci posse existimas? *Phæd.* Si Hippocrati Æsculapii successori credendum est, neque etiam corporis naturam, sive doctrinam hujusmodi comprehendi posse putabimus. *Socr.* Scite loqueris, o amice. Oportet autem præter Hippocratem considerare, utrum disputationis nobis ratio consonet. *Phæd.* Assentior. *Socr.* De naturæ igitur perscrutatione quid Hippocrates, & vera ratio dicat, attende.

IDEM

Protagora.

Dic age, o Hippocrates, si ad Hippocratem tibi cognominem Coum illum, Æsculapii stirpe natum, proficisci velles, pro te mercedem erogaturus, & aliquis quæreret, Dic mihi, o Hippocrates, mercedem Hippocrati dabis? Qualinam homini, & cujus ratione? quid responderes? *Hip.* Ut medico. *Socr.* Qualis & ipse futurus, id est cujus gratia? *Hip.* Ut medicus evasurus.

ARISTOTELES

Politic. VII. 4.

Quemadmodum Hippocratem non hominem, ſed medicum quis eo majorem dixerit, qui illum corporis magnitudine ſuperat.

CLEMENS ALEXANDRINUS

Stromat. II.

GENTIANO HERVETO interprete.

Fit autem exercitatio, ex ſententia Coi Hippocratis, non ſolum corporis ſanitas, ſed etiam animæ, impigra laborum ſuſceptio, & non nimia nutrimenti exſaturatio.

IDEM

Stromat. VI.

Quinetiam cum medicus ſcripſiſſet Hippocrates, Reſpicere oportet & tempus, & regionem, & ætatem, & morbos, dicit Euripides in hexametro.

qui volunt mederier,
Ut unaquæque poſcit urbs & incolæ,
Hos terram oportet noſſe, ſic morbo manus demum admovere.

THEODORETUS

de nat. hom. ſerm. V.

JACOBO SIRMONDO interprete.

Quanta item inter eos controverſia ſit in collocanda principaliori animæ vi, facile eſt videre. Hippocrates enim, & Democritus, ac Plato in cerebro ſitam eſſe affirmant.

GREG. NAZIANZENUS

Orat. fun. Cæsarii fratris x. 11.

JAC. BILLIO PRUNÆO interprete.

Qui cum ob pudicitiam & temperantiam omnibus charus esset, eaque de caussa pretiosarum curam susciperet, nec adjuratore Hippocrate ullo modo opus haberet, adeo ut nihil prorsus esset Cratetis simplicitas, si cum illius simplicitate conferretur.

ISIDORUS PELUSIOTA

Epist. II. 16.

JAC. BILLIO PRUNÆO interprete.

Medicus Hippocrates incurabili morbo correptis manum admovere vetat.

IDEM.

Epist. II. 79.

Verum Hippocrati morem gerens, ut incurabili morbo laboranti manum haudquaquam admoves. Quamvis in corporibus verum hoc esse quidam existiment (etsi alioqui persæpe falsum inventum sit: complures enim medici, admota manu iis, qui incurabili morbo affecti esse videbantur, rem ex sententia gesserunt) in animis tamen hoc magis adhuc falsum esse reperitur.

PLUTARCHUS

de Plac. Philos. V. 18.

GUL. XYLANDRO interprete.

Hippocrates dicit, si uterus impleatur septem mensibus, tunc fetum se exserere, ac in lucem

edi; quod si se exserens non alatur ob umbilici languorem, laboriose gestato fetu, tunc eum non nutriri: si vero novem menses in utero maneat, tunc se promere, integrumque nasci.

IDEM

l. Non posse suaviter vivi sec. Epicuri decr.

Est enim, inquit Hippocrates, ad summum progressa corporis bona affectio periculosa.

IDEM *ibid.*

Sed, sicut inquit Hippocrates, e duobus doloribus minorem a majore obscurari: sic voluptates etiam corporeæ a voluptatibus agendo & honesti studio partis ob animi lætitiam ingentem ac incomparabilem obliterantur & extinguuntur.

AUCTOR

Prog. de Decub. ex Mathem. c. I.

JAC. ANTON. MARISCOTTO

Hippocrates igitur, & vetustate admodum notus, & scientia admirandus, inquit: Quicumque exercentes medicinam, Physiognomoniæ sunt expertes, horum mens in tenebras devoluta torpet.

AUCTOR

l. de Spermate c. 14. *De Concept. pueri alterata.*

Philosophi indubitanter asserunt, teste Hippocrate, quod omnis substantia corporea animata juncta sit, & ligata in planetis, & signis, quatuorque elementorum nexibus.

IDEM

c. 22. De qualit. & efficacia planetarum.

Dicit Hippocrates in Physica, quod terra est apposita generare naturam corporum.

IDEM

c. 23. De nat. Conjunct. & adjunct. quatuor elementorum.

Dicit Hippocrates: sicut nulla substantia incorporea, habet nutrimentum a differentia corporea, sic nulla substantia corporea, potest nutriri a differentia incorporea.

SEXTUS EMPIRICUS

adv. Mathem. VII.

Virum autem, hominem: specie abutens pro genere. Speciem namque hominis constituit vir. Solet vero etiam Hippocrates hoc loquendi modo uti: ut cum dicit, Mulier ambidextra non nascitur: hoc est, feminæ in dextris partibus uteri non consistunt.

IDEM

Pyrrhon. hypot. I.

Sed & (canis) Hippocraticum præceptum valde bene observat. Quum enim pedis medela sit quies: siquidem vulnus in pede habuerit, eum sublimem ponit, quantumque potest, immotum servat.

JOH. STOBÆUS

serm. CCXLIII. 801.

Cibi, potus, somni, venus, omnia moderata sint, inquit Hippocrates.

IDEM

ſerm. XIII. *Apophthegma.*

Hippocrati ſuadebat quis ad Xerxem proficiſci, bonum eſſe regem dicens. At ille, non eſt opus mihi, inquit, bono domino.

ALIUD

Serm. CXCIII.

Verumtamen aliquo opus habet mulier, a quo caſtigetur. Habet enim in natura laſciviam, quæ niſi quotidie amputetur, luxuriatur, & ſilveſcit inſtar arborum.

JOH. TZETZES.

Hiſt. VII. *chil.* cl. 884.

JOH. ANT. VAN LINDEN interprete.

Mœrore quotquot occupantur, quibus & mens labat,
Tum quotquot indomitum furunt, ut Hippocrates notat,
Hominem exuunt, & procul ab hominum notis degunt,
Æque peroſi notos ut vultus incognitos.

JUL. POLLUX

Onom. IX. 6.

RUD. GUALTHERO interprete.

Et ſane, cum Hippocrates inquit, Frigidum infeſtum eſt nervis, oſſibus, dentibus, & cerebro: manifeſtum eſt, quod calida dentibus offerenda ſunt.

NEMESIUS

de nat. hom. c. 2.

Galenus videtur probare magis, animam esse temperamentum: id enim sequitur morum differentia: quod ex Hippocratis dictis confirmare nititur.

IDEM *cap. 22.*

Veteres tamen etiam os ventris cor usurpant, ut Hippocrates, & Thucydides in descriptione pestis.

ALEXANDER TRALLIANUS

lib. 1. cap. 16.

JOH. GUINT. ANDERNACO interprete.

Quemadmodum divus Hippocrates ait: Confluxus unus, conspiratio una, omnia consentientia.

IDEM VII. 2.

Et, siquidem intra thoracem pus illapsum diutius intus manserit, & non fuerit expurgatum, ut divinissimus ait Hippocrates, in phthisin pervenit.

IDEM IX. 3.

Nam, quæ Hippocraticæ artis methodi vocantur, hæ sunt: nempe contraria contrariorum semper esse remedia.

DEMETRIUS PEPAGOMENUS

de Podagra in Proœm.

HADRIANO TURNEBO interprete.

Ut diu multumque recusare non potuerim, cum præsertim scirem, quæ maximus omnium

magister Hippocrates dicat, Naturæ a naturis multum differunt, & a locis loca.

ATHENÆUS

Deipnos. II. 7.

JAC. DALECHAMPIO interprete.

Vinum subdulce caput non gravat, inquit Hippocrates lib. de rat. victus, quem quidam inscripserunt de morbis acutis, alii vero, Adversus Cnidias sententias. Ejus hæc verba sunt: Vinum dulce capiti grave minus est, quam vinosum, mentemque minus tentat; per intestina citius meat, & excernitur alio quovis.

IDEM *ibid.*

Hippocrates leviorem semper illam esse judicat, quæ promptius incalescit ac refrigeratur: malam, qua tardius coquuntur legumina, nimirum quia salsa vel nitrosa sit. Idem Auctor lib. de Aquis, optimam esse statuit multum exercitatam, & agitatam, noxias autem resides & pigras, quales sunt paludum, & stagnorum: præterea fontium aquas esse maxima ex parte duriores.

Et Mox.

Hippocrates libro de locis optimam esse aquam pronunciat e locis sublimibus, & aridis tumulis profluentem, ut quæ candida sit, dulcis, nec limi trahere multum possit, & æstate frigida, hyeme tepeat. Idem aquam maxime laudat, cujus procursus orientem solem versus erumpit, præsertim æstivum, quia levis, limpida, & naribus grata sit.

IDEM

IDEM *l.* II. 16.

Hippocrates vero Coccalos, in lib de Ptisana, cujus pars dimidia spuria est, &, ut quidam censent, totum opus.

IDEM *l.* IX. 13.

ψοῶν quoque meminit sanctissimus Hippocrates.

ORIBASIUS

ad Aph. II. 28.

Novenarius, qui criticus sine dubio est, a Galeno non immerito additus est : non quod ab Hippocrate hoc ignoratum sit (nihil enim in hominis natura tantum philosophum latuit) sed quod inter cætera ab eo prætermissum sit. Non enim quidquid prætermittitur, etiam ignoratur.

THEOPHILUS

de Vrinis

FED. MORELLO interprete.

Ergo primum aggrediamur optimæ substantiæ præparationem. Optimum autem est a sapientissimo Hippocrate hanc ordiri.

A. CORN. CELSUS

de Med. l. I. *præf: p. Edit. Linden.* 17. *l.* 28.

Ergo etiam vetustissimus auctor Hippocrates dixit, mederi oportere, & communia, & propria intuentem.

IDEM

l. II. *præf. p. Edit. Linden.* 41. *l.* 23.

Inſtantis autem valetudinis ſigna complura ſunt: In quibus explicandis non dubitabo, auctoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis; cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutarint, tamen hæc illum optime præſagiſſe fateantur.

IDEM II. *c.* 14. *p.* 88. *l.* 7.

Neque dubitari poteſt, quin latius quidem, & dilucidius, ubi, & quomodo frictione utendum eſſet, Aſclepiades præceperit: nihil tamen reperit, quod non a vetuſtiſſimo auctore Hippocrate paucis verbis comprehenſum ſit; qui dixit: Frictione, ſi vehemens ſit, durari corpus: ſi leni, molliri: ſi multa, minus: ſi modica, impleri.

IDEM

VIII. 15. *p.* 549. *l.* 18.

Multas eſſe alias rationes, ſcire facile eſt, uno Hippocrate lecto; ſed non alia magis uſu comprobata eſt.

IDEM

VIII. 20. *p.* 554. *l.* 4.

Sed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum auctores.

APULEJUS.

Aſclepiades ille, inter præcipuos Medicorum, ſi unum Hippocratem excipias, cæteris princeps.

CÆLIUS AURELIANUS

Acut. morb. I. 12.

Hippocrates igitur ſolum nomen videtur tetigiſſe paſſionis, libro quem de ptiſana ſcripſit; item libro prædictivo, quem prorrheticum appellavit; nam curationem nullam tradidit.

IDEM

Acut. morb. III. 15.

Item Hippocrates magis phreneticos memoravit, non hydrophobos, parvibibulos. Nam inquit, eos, quod in quibusdam phreneticis frequentare videmus, aut faſtidio poſſeſſos, non ſolum cibum, verum etiam potum refugere: vel certe traductos viſis, quæ Græci phantaſiam appellant (ut ait Eudemus) ut accipiendum non exiſtiment potum: vel ſuſpicione delirationis affecti, admixta putent venena liquori.

IDEM

Tard. paſſ. II. 1. *qua de Paralyſi.*

Veterum autem Medicorum Hippocratis, atque Herophili ſectatores memorant ea, quæ in paſſione conſtitutos ſequuntur, curationem vero nullam tradiderunt.

IDEM *Tard.* II. 10.

Alii vero eruptiones, ut Hippocrates, Eurypho. Sed Hippocrates ſolarum venarum, Eurypho vero etiam arteriarum.

IDEM *Tard.* v. I.

Utilem inquit Hippocrates iſchiadicis dyſenteriam. Habet enim imitationis quiddam recorporationis faciundæ, quamquam plurima vexatione corpus afficere videatur.

SORANUS EPHESIUS

Præf. in Iſag. Art. med.

Medicinam quidem invenit Apollo, amplificavit Æſculapius, perfecit Hippocrates; quem mihi hominis ducem, & judicem omnium cauſſarum, & quæſtionum oportet accipere, tamquam parentem, & inventorum omnium bonorum operum; per quem Logica nobis, juxta rationem, eſt facta traditio, & tamquam viſibilis facta doctrina; ut per eam meliores fiant & acutiores, qui introducuntur ad medicinam, quos Græci εἰσαγομένους appellant.

IDEM

Iſag. Art. med. c. 14.

Hippocrates quoque ait: Medici quidem fama multi, ſed opere valde pauci. Vult enim Hippocrates, & præterita medicos cognoſcere, & præſentia ſcire, & futura prædicere.

PLINIUS VALERIANUS

de Re med. IV. 17. 20.

Suffito allio feminarum ſecundas evocari Hippocrates auctor eſt. Porro capitato ad multa corporis vitia Hippocrates uſus eſt.

OCTAVIUS HORATIANUS

ad Euporist. II. 7.

De his igitur Hippocrates noſter, hujus profeſſionis auctor, ſic ſua ſententia judicavit. Apoplecticos, inquit, graviter occupatos, nullo penitus pacto curari poſſe; leviores autem, licet difficile, liberari.

ad Euſeb. fil. IV.

Hippocrates quem primarium medicorum appellamus.

Et Mox.

Ut beatiſſimus Hippocrates affirmat.

GARIOPONTUS

III. 43.

Hoc enim noſtri Hippocratis docuit auctoritas, quia nervorum cauſſis omnia ſemper frigida nocuerunt.

IDEM VI. II.

Similiter decimum diem Hippocrates omnium peritiſſimus in uno tantum invenit criticum, & ideo etiam ipſum incertum obſervamus.

CICERO

de Orat. III. 33.

An tu exiſtimas, cum eſſet Hippocrates ille Cous, fuiſſe tum alios medicos, qui morbis, alios, qui vulneribus, alios, qui oculis mederentur.

de Nat. Deor. III. 38.

Nec ego multorum ægrorum ſalutem non ab Hippocrate, quam ab Æſculapio datam judico.

ad Attic. XVI. 15.

Sed deſperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam.

L. A. SENECA.

Epiſt. XCV.

Maximus ille medicorum, & hujus ſcientiæ conditor feminis nec capillos defluere dixit, nec pedes laborare. Atqui hæ jam & capillis deſtituuntur, & pedibus ægræ ſunt. Non mutata feminarum natura, ſed vita eſt: nam cum virorum licentiam æquaverint, corporum virilium vitia æquaverunt: Non minus pervigilant, non minus potant, & oleo, & mero viros provocant: æque invitis ingeſta viſceribus per os reddunt, & vinum omne vomitu remetiuntur: æque nivem rodunt, ſolatium ſtomachi æſtuantis. Quid ergo mirandum eſt, maximum medicorum, ac naturæ peritiſſimum, in mendacio prehendi, cum tot feminæ podagricæ, calvæque ſint? Beneficium ſexus ſui vitiis perdiderunt; & quia feminam exuerunt, damnatæ ſunt morbis virilibus.

IDEM

de Brevit. vitæ c. I.

Maximi medicorum exclamatio eſt, Vitam brevem eſſe, longam artem.

IDEM *ibid.*

Itaque alia eſt Hippocratis ſecta, alia Aſclepiadis, alia Themiſonis.

PLINIUS

Hiſt. nat. VII. 51.

Jam ſigna lethalia: in furoris morbo riſum: ſapientiæ vero ægritudine, fimbriarum curam, & ſtragulæ veſtis plicaturas, a ſomno moventium neglectum, præfandi humoris e corporibus effluvium: .... quæque alia Hippocrati principi medicinæ obſervata ſunt.

IDEM

Hiſt. nat. XXIX. I.

Diis primum inventores ſuos adſignavit, & cælo dicavit: nec non & hodie multifariam ab oraculis medicina petitur. Auxit deinde famam etiam crimine, ictum fulmine Æſculapium fabulata, quoniam Tyndaridem revocaſſet ad vitam. Nec tamen ceſſavit narrare, alios revixiſſe opera ſua, clara Trojanis temporibus, quibus fama certior, vulnerum tamen duntaxat remediis. Sequentia ejus (mirum dictu) in nocte denſiſſima latuere usque ad Peloponneſiacum bellum: tunc eam revocavit in lucem Hippocrates, genitus in inſula Coo, in primis clara, ac valida, & Æſculapio dicata. Is cum fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo ejus Dei, quid auxiliatum eſſet, ut poſtea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea traditur, atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato, inſtituiſſe medicinam hanc quæ Clinice vocatur.

TERTULLIANUS

l. de Anima c. 15.

Sed plures .... Medici adversus Andream, & Asclepiadem, Herophilus, Erasistratus, Diocles, Hippocrates, & ipse Soranus .... & esse principale in anima, & certo in corporis recessu consecratum. Si enim scrutatorem, & dispectorem Cordis Deum legimus .... simul utrumque dilucet, & esse principale in anima, quo intensio divina conveniat, id est, vim sapientialem, atque vitalem; quod enim sapit, vividum est; & in eo thesauro corporis haberi, ad quem Deus respicit, ut neque extrinsecus agitari putes principale istud secundum Heraclitum .... neque in cerebro cubare secundum Hippocratem.

AUGUSTINUS

de Civ. Dei v. 2.

Cicero dicit, Hippocratem nobilissimum medicum scriptum reliquisse, quosdam fratres cum simul ægrotare cœpissent, & eorum morbus eodem tempore ingravesceret, eodem levaretur, geminos suspicatum. Quos Possidonius Stoicus multum Astrologiæ deditus, eadem constitutione astrorum natos, eademque conceptos solebat asserere. Ita quod medicus pertinere credebat ad simillimam temperiem valetudinis; hoc philosophus astrologus ad vim, constitutionemque syderum, quæ fuerat quo tempore concepti natique sunt. In hac caussa multo est acceptabilior, & de proximo credibilior conjectura medicinalis: quoniam parentes ut erant corpore affecti dum concumberent, ita primordia conceptorum affici potuerunt, ut consecutis ex materno corpore

prioribus incrementis paris valetudinis nascerentur: deinde in una domo eisdem alimentis nutriti, ubi aerem, & loci positionem, & vim aquarum plurimum valere ad corpus, vel bene vel male accipiendum medicina testatur, eisdem etiam exercitationibus assuefacti, tam similia corpora gererent, ut etiam ad ægrotandum uno tempore eisdemque caussis similiter moverentur. Constitutionem vero cæli, ac syderum, quæ fuit, quando concepti, sive nati sunt, velle trahere ad istam ægrotandi parilitatem, cum tam multa diversissimi generis animalia diversissimorum affectuum, & eventuum eodem tempore in unius regionis terra eidem cælo subdita, potuerunt concipi, & nasci: nescio cujus sit insolentiæ. Nos autem novimus, geminos non solum actus, & peregrinationes habere diversas, verum etiam dispares ægritudines perpeti. De qua re facillimam, quantum mihi videtur, rationem redderet Hippocrates, diversis alimentis, & exercitationibus, quæ non de corporis temperatione, sed de animi voluntate veniunt, dissimiles eis accidere potuisse valetudines.

CYPRIANUS

Epist. LXXVI.

Porro autem, quod quidam eos salutari aqua, & fide legitima Christi gratiam consecutos, non Christianos, sed Clinicos vocant, non invenio, unde hoc nomen assumant; nisi forte qui plura, & secretiora legerunt apud Hippocratem, vel Soranum, κλινικὰς istos deprehenderunt.

POLLUX

Onom. II. I.

RUD. GUALTHERO interprete.

Septem ſunt ætates ſecundum Hippocratem. Prima, ab anno primo ad ſeptimum. Secunda, a ſeptimo ad decimumquartum annum. Tertia, a decimoquarto usque ad viceſimum primum. Quarta, a viceſimoprimo usque ad viceſimum octavum. Quinta, a viceſimo octavo ad triceſimum quintum. Sexta, a triceſimo quinto ad quadrageſimum ſecundum. Septima, a quadrageſimo ſecundo ad quadrageſimum nonum. Prima quidem; Puerulus: ſecunda, Puer: tertia, Adoleſcens: quarta, Juvenis: quinta, Vir: ſexta, Senex: ſeptima, Decrepitus dicitur.

MARTIALIS

Epigr. IX. 96.

DE HIPPOCRATE.

Santonica medicata dedit mihi pocula virga:
  Os hominis, mulſum me rogat Hippocrates.
Tam ſtupidus nunquam nec tu, puto, Glauce, fuiſti,
  Chalcea donanti Chryſea qui dederas.
Dulce aliquis munus pro munere poſcit amaro?
  Accipiat, ſed ſi potat in helleboro.

INCERTI AUCTORIS.

GALENUS.

Dempſeris Hippocratem, medicorum primus habebor.
  Debeo multa illi, debet & ille mihi.

Nam, quæ nota parum reliquis dedit, omnia feci
Mille libris claro lucidiora die.

IDEM.

Hippocratem magnum brevis insula, me dedit ingens
Terra Asiæ, plus nos scripsimus, ille minus:
Ille elementa dedit, nos inde exstruximus aram,
Quam servat medici præsul Apollo chori.

In Iconem

HIPPOCRATIS.

ex Floril. Epigr. sect. IV. *cap.* XIII.

SYNESII SCHOLASTICI.

Unde is, qui posuit? quo nomine? Byzantinus
Eusebius. Tu quis? Coius Hippocrates.
Quare is te pinxit? Pro verbis patria munus
Picturæ nostræ grata rependit ei.
Et cur ille suam non protulit icona? Major
Illi honor est proprio prætetulisse meum.

INCERTI.

Vel vocem Pæan tibi finxit vel medicinæ
Illius testis magnus es, Hippocrates.
J. Ant. Vander Linden.

ANONYMI.

Ille vias meruit tectas aperire medendi,
Ille hominum Pæan Coius Hippocrates.
J. Ant. Vander Linden.

AMBROSIUS

Epist. VII. 39.

Celebretur itaque hebdomas, eo quod per ſeptem ætatum curſus vita hominum usque ad ſenectutem tranſcurritur, ſicut Hippocrates medicinæ magiſter ſcriptis explicuit ſuis. Prima ætas infantia eſt, ſecunda pueritia, tertia adoleſcentia, quarta juventus, quinta virilis ætas, ſexta ævi maturitas, ſeptima ſenectus. Eſt ergo infans, puer, adoleſcens, juvenis, vir, veteranus, ſenex. Ergo Hippocrates vel ſeptem ætates, vel hebdomadas ætatum norit, in illis ſe hebdomadas præferet.

MACROBIUS

in Somn. Scip. I. 6.

Hoc cum a Phyſicis deprehenſum ſit, Hippocrates quoque ipſe, qui tam fallere, quam falli neſcit, experimenti certus aſſeruit, referens in libro, qui de natura pueri inſcribitur, tale ſeminis receptaculum de utero ejus ejectum, quam ſeptimo poſt conceptum die gravidam intellexerat. Mulierem enim ſemine non effuſo, ne gravida maneret, orantem, imperaverat ſaltibus concitari; aitque ſeptimo die ſaltum ſeptimum ejiciendo cum tali folliculo, qualem ſupra retulimus, ſufſeciſſe conceptui: Hæc Hippocrates.

A. GELLIUS

Noct. Attic. III. 16.

Menſe nonnunquam octavo editum eſſe partum M. Varro in lib. XIV. rerum divinarum ſcriptum reliquit. Quo in libro, undecimo menſe aliquando naſci poſſe hominem dicit. Ejusque

ſententiæ, tam de VIII quam de XI menſe Ariſtotelem laudat auctorem. Sed hujus de menſe VIII diſſenſionis cauſſa cognoſci poteſt in libro Hippocratis, qui inſcriptus eſt περὶ τροφῆς; Ex quo libro verba hæc ſunt: ἔςι δὲ καὶ οὐκ ἔςιν ὀκτάμηνος γένεσις. Id tam obſcure, atque præciſe, tamque adverſe dictum Sabinus medicus, qui Hippocratem commodiſſime commentatus eſt, his verbis enarravit: ἔςι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔςι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἔςιν οὖν φαντασία μὲν παραυτίκα ὄντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἔςι.

Et poſtea.

Hippocrates autem in eo libro, de quo ſupra ſcripſi, cum & numerum dierum, quibus conceptum in utero coagulum conformatur, & tempus ipſius partionis nono aut decimo menſe definiſſet: neque id tamen ſemper eadem eſſe fini dixiſſet, ſed alias ocyus fieri, alias ſerius; hiſce ad poſtremum verbis uſus eſt: γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλείω, καὶ ἐλάσσω, καὶ ὅλον κατὰ μέρος, καὶ ἔποιμεν δὲ καὶ πλείω πλειόνων, καὶ ἐλάσσω ἐλασσόνων. Quibus verbis ſignificat, quod aliquando ocyus fieret, non multo tamen fieri ocyus: neque quod ſerius, multo ſerius.

CENSORINUS

de Die natali c. 6.

Nec Hippocrates Cous decimo partum poſſe fieri contendit.

IDEM *cap.* II.

Hippocrates quoque, aliique medici in corporum valetudinibus non aliud oſtendunt.

IDEM *cap.* 14.

Hippocrates medicus in ſeptem gradus ætates diſtribuit: finem primæ putavit VII annum; ſecundæ XIV, tertiæ XXIIX, quartæ XXXV, quintæ XLII, ſextæ LVI, ſeptimæ noviſſimum annum vitæ humanæ. Solon autem partes fecit decem; & Hippocrates gradum tertium, & ſextum, & ſeptimum, ſingulos bifariam diviſit; ut unaquæque ætas annos haberet ſeptenos.

JUS CANONICUM

III. *Decret. ex Hieronymi adverſus Jovinianum lib.* II. *diſt.* V. *c.* 29. *Ne tales.*

Hippocrates in aphoriſmis docet, craſſa, & obeſa corpora, quæ creſcendi menſuram compleverint, niſi cito ablatione ſanguinis imminuantur, in paralyſin, & peſſima morborum genera erumpere: & idcirco eſſe neceſſariam demptionem, ut rurſus habeant, in quæ poſſint creſcere; non enim manere in uno ſtatu naturam corporum, ſed aut creſcere ſemper, aut decreſcere, nec poſſe vivere animal, niſi creſcendi capax ſit.

PAULUS Ictus

l. II. *ff. de Statu hominum.*

Septimo menſe naſci perfectum partum, jam receptum eſt propter auctoritatem doctiſſimi viri Hippocratis; & ideo credendum eſt, eum, qui ex juſtis nuptiis ſeptimo menſe natus eſt, juſtum filium eſſe.

ULPIANUS Ictus

l. 3. §. 12. *ff. de Suis, & legit. hær.*

De eo autem, qui centesimo octogentesimo secundo die natus est, Hippocrates scripsit, & D. Pius Pontificibus rescripsit, justo tempore videri natum, nec videri in servitutem conceptum, cum mater ipsius ante centesimum octogentesimum secundum diem esset manumissa.

BARTOLUS Ictus

l. III. *ff. Si certa pet.*

Standum est libris Hippocratis tamquam authenticis.

CONSENTIENTIA, EX GALENO.

GENUS.

l. de Articul. IV. 42.

VIDO VIDIO interprete.

HIPPOCRATES, quemadmodum & Ctesias Cnidius cognatus ejus, genere Asclepiades erat.

l. de Victu in morb. acut. II. 18.

JO. VASSÆO interprete.

Loquor autem de Hippocrate Heraclidæ filio, qui librum hunc confecit. Nam avus ipsius

Gnosidici filius Hippocrates, quorumdam judicio, nihil omnino scripsit.

l. I. *Prorrhetic.* III. 18.

JO. VASSÆO interprete.

Duo magni Hippocratis filii fuisse perhibentur, Draco, & Thessalus: quorum utriusque rursum filius Hippocrates.

l. de Respir. diffic. II. 18.

JANO CORNARIO interprete.

Quintus vero Epidemiorum non magis Hippocratis, Heraclidæ filii, sed junioris filii Draconis est.

l. de Nat. hum. I. I.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Thessalus illius filius, vir & ipse admirabilis: is tamen in patria non est, ut Polybus, diu moratus: Archelao etenim Macedoniæ regi adhæsit.

l. III. *Epidem.* II. *init.*

HERM. CRUSERIO interprete.

Erat ille Hippocratis filiorum clarissimus, Thessalus nomine, qui exacte sententiam patris est æmulatus.

PATRIA, HABITATIO.

l. de sanit. tuenda II. 7.

THO. LINACRO interprete.

Optime temperata est Hippocratis patria: etenim ea tum hyeme, tum æstate mediocrem temperiem exhibet.

l. de

l. de Articul. I. 22.

VIDO VIDIO interprete.

Eſt autem Smyrna urbs multo major illa, cujus ubique meminit Hippocrates, ut qui plurimum in ea verſaretur.

in l. de Artic. I. 23.

VIDO VIDIO interprete.

Urbes, quarum meminit Hippocrates, ubi diutius egit, non plures incolunt, quam Romæ vicum unum.

ÆTATIS,

seu ſeculi mos.

l. de Artic. I. 22.

VID. VIDIO interprete.

Hippocratis ſeculo medici optime artis præcepta diſcebant, atque ea præſertim, quæ ad manus operam pertinent: ea nunc a medicis vel nullo modo addiſcuntur, vel certe exiguo temporis ſpatio.

l. Quod opt. med. ſit philoſ.

LUD. BELLISARIO interprete.

Noſtræ ætatis medici ita a ſtudio rationalis medicinæ averſi ſunt, ut eos etiam, qui in ea re operam conſumunt, quaſi inutilia tentantes, reprehendant.

LINGUA

l. de Humor. I. 2. *f.*

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Atticorum lingua Hippocrates aliqua ex parte utitur.

in l. de Fractur. I. I.

VID. VIDIO interprete.

Atticis enim hoc prorſus eſt uſitatum, quorum linguam Hippocrates aliquantum uſurpat, ita ut ejus ſermo a nonnullis priſcus Atticus exiſtimetur. Nos autem in alio parvo libello, quid de ſermone Hippocratis judicemus, ſeorſum demonſtravimus.

PHRASIS

in l. III. *Epidem.* III. 32.

HERM. CRUSERIO interprete.

Non eſt Hippocratis inſtitutum, inuſitatis, & infrequentibus uti nominibus.

ibidem, initio.

Etenim Hippocrates, cujus etiam Aphoriſmos eſſe, & Præſagia autumant, uſitatiſſimis eſſe uſus, & proinde claris vocabulis videtur, quæ vocare rhetorici civilia ſolent.

l. Expoſ. obſolet. voc. Hipp.

MARIO NIZOLIO interprete.

Sic & Hippocrates ex nominibus, quæ uſitata non ſunt, aliqua adſumit, aliqua & ipſe facit, aliqua autem novis adjunctis ſententiis mutat.

in l. de Offic. med. II. 23.

VIDO VIDIO interprete.

Quod ab Hippocrate effertur, præcise dicitur, nisi quid aliud subintelligitur.

in lib. Aphor. VII. 63.

NIC. LEONICENO interprete.

Dicta Hippocratis exquisita sunt.

in l. de Artic. I. 69.

VIDO VIDIO interprete.

Solet Hippocrates quasdam figuras, ac linguarum proprietates usurpare, quamvis consuetam locutionem sequatur.

in l. Aphor. VI. 58.

NIC. LEONICENO interprete.

Commune huic cum aliis ab Hippocrate dictis, ut perpetuum quiddam ex figura dictionis ostendatur; quamvis res ipsæ non semper eodem modo eveniant; sed, licet raro, interdum etiam aliter eveniant.

l. de Comate cap. 3.

AUG. GADALDINO interprete.

Somnolenta tentabo distinguere, ut possis invenire dictam ab Hippocrate differentiam. Non enim vir iste erat eorum, qui vane imponunt nomina; neque stulte adjicit cataphoræ, pigra: neque dicit, sicut Homerus, lac album; sed

unumquodque vocabulum, & ſyllaba omnis rem aliquam ſignificat apud eum.

in lib. de Vict. acut. IV. 67.

JO. VASSÆO interprete.

Dictio, quæ ſymptomatum multorum, quæ non in omni ægro coeunt, & conveniunt, complicationem habet, utilis eſt; cum doctrina ab univerſalibus recipiat commoditatem: quo Hippocrates modo facere conſuevit.

in lib. de Vict. acut. IV. 10.

JO. VASSÆO interprete.

Legitimi appellationem ſecundum morborum ideas inferre conſueverunt cum alii medicorum probatiſſimi, tum Hippocrates ipſe.

SCRIBENDI MOS

in l. VI. *Epid.* I. 3. *f.*

JUN. CRASSO interprete.

Hippocrates ſibi ipſi, ut memoriæ ſubveniret, nonnulla ſcripſit, prout unumquodque aut experientia comprehendiſſet, aut rationali meditatione excogitaſſet.

in l. I. *Epid.* 37.

HERM. CRUSERIO interprete.

Solet Hippocrates frequenter antedicta in ſummam colligere.

in l. de humor. I. 7.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates omnibus in locis adferre demonſtrationes conatur.

in l. de Nat. hum. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Semper ſane Hippocrates ea ſectatur, quæ evidentia ſunt.

in lib. de Nat. hum. II. 7.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Hippocratem videmus non modo omnia ad amuſſim in commentarios retuliſſe, quæ cunctis plane conſpicua ſunt; verum etiam ea, quæ ad videndum ſunt difficiliora.

l. de diffic. Reſpir. II. 8.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocrates nihil eorum, quæ etiam aliis manifeſte cognoſcuntur, ſcribit.

l. de Dieb. decret. II. 13.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates aliquando ſolum id, quod creberrime oculis uſurpatum eſt, nihili faciens, id quod raro evenit, pronunciat.

l. de Venæſ. adv. Eraſiſtratæos, c. 4.

JOS. TECTANDRO interprete.

Hippocrates cum in plurimis ſuis operibus brevitati ſummopere ſtudeat, tamen quod ad venæ

ſectionem attinet, non eſt gravatus ſcribere, tum partem corporis, in qua ſecari vas oporteat, tum evacuationis menſuram, una cum occaſione ipſa.

l. de Offic. med. III. 8.

VIDO VIDIO interprete.

Hippocratis mos eſt, ex unius, vel alterius rei exemplo res univerſas complecti, quum id, quod proponitur evidentia antecellit ea, quæ ſunt ejusdem generis, ſic ut ex ipſo intelligantur.

l. de Elem. I. 3.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Hippocrates ſi aliquando unum quippiam ex eorum numero proferat, quæ eandem naturam continent, reliqua deinde, quæ eandem vim habent, nobis ad rationem addenda relinquit.

l. I. *Prorrhet.* III. 7.

JOH. VASSÆO interprete.

Medicinalis ſpeculationis doctrina ab Hippocrate in legitimis omnibus libris per univerſalia facta eſt, expromente etiam aliquando particularia quædam, gratia exempli, ad eorum, qui diſcunt, perſpicuitatem.

l. Aphoriſ. VI. 25.

NIC. LEONICENO interprete.

Videtur Hippocrates dixiſſe multa veluti exempla ſermonum univerſalium, a quibus ejus, quod ſolet evenire, experientiam poſſumus habere manifeſtiorem. Talia etenim exempla oportet eſſe.

l. de Diff. resp. II. 8.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocrates, quum consuetæ species symptomatum exstiterint, tunc sane solo universali morbi nomine contentus est; quum vero aliquid ex variis incidit, post universalem & communem totius morbi appellationem, statim illud ipsum discriminat.

l. de Fractur. II. 71.

VIDO VIDIO interprete.

Solet Hippocrates, ubi de una specie pertractat, complura docere ex iis, quæ communia sunt, ac generalia, monens ea non esse propria unius speciei, sed ad omnes, vel multas, vel aliquot pertinere.

l. de Artic. II. 35.

VIDO VIDIO interprete.

Consuetudo ex Hippocratis in iis præceptis, quæ singulis communia sunt, cum semel unius mentionem facit, exponere vim rei communem esse omnium similium.

l. de Diffic. respir. II. 7.

JANO CORNARIO interprete.

Existimant veteres, omnia quæ ægris contingunt, Hippocratem conscribere, velut Thucydidem: verum res non ita habet; sed hoc ipsum est, in quo vel maxime contraria sunt Hippocratis, & Thucydidis scripta. Thucydides enim omnia scribit, etiam idiotis nota, nihil ipsorum penitus prætermittens. Hippocrates vero pauca ex iis,

quæ ad totam adfectionem pertinent, circa quam ægrotus eſt periclitatus: multa vero alia ab idiotis quidem neglecta, artificioſam vero, & exactam cognitionem exhibentia, & quæ optimos medicos ſæpe latere poſſunt.

Et mox.

Thucydides quidem, quæ circa ægros contingunt, velut idiota idiotis conſcripſit; Hippocrates vero ut artifex artificibus.

in l. de Victu acut. II. 18.

JOH. VASSÆO interprete.

Medicos culpat Hippocrates, qui languentes ipſos in abſoluta ciborum abſtinentia ſervant; non tamen mentionem eorum facit, qui cibos validiores ante morbi concoctionem miniſtrant. Conſuevit ſiquidem interdum, prætermiſſis, quæ maxima ſunt, erratis, culpare minora; & eam quæ ex illis oritur, demonſtrare offenſam.

l. de Diff. reſpir. II. 8.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocrates, cum breviloquus ſit, hunc morem habet, ut ad unum nomen, & caput partialia ſemper reducat. Neque veriſimile eum in præſenti fortuito ſcribere, qui haud unum aliquod temere ſcribat.

DOCTRINA.

in l. de Alim. III. 21.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates cum in aliis rebus omnibus ornandus eſt laudibus, tum vel maxime in hoc,

quod censet, usque eo progredi medicum oportere, quousque pervenire ipsius ars potest.

in l. de Vict. acut. I. 17.

JOH. VASSÆO interprete.

Ob id juste venit laudandus Hippocrates, qui de sola secundum rei veritatem meminit controversia; quam, qui aliquam constituere artem volunt, patiuntur, cum secum, suoque in animo differenter opinantur, & non verbo tenus simulate, ac subdole id agunt, ob gloriæ, vel lucri cupiditatem.

in lib. de Humor. I. 7.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates, vir admirabilis, multa potius experientia, quam ratione videtur cognovisse.

in l. de Artic. I. 3.

VIDO VIDIO interprete.

Hippocrates, cum quid nunquam vidit, commentitias caussas scribendas esse minime credidit, ubique magis fide dignum existimans, quod evidenter apparet, quam quod a ratione ducitur. Sic &, quæcunque ipse ad curationem excogitavit, priusquam nos doceat, experimento comprobat; non, sicut nonnulli ex junioribus medicis, qui in scriptis de ratione medendi nobis ea imperarunt, quæ ipsi nunquam ante sunt experti.

in l. Prorrh. III. 33.

Videtur Hippocrates ex multa experientia, quam ex particularibus sibi fecit, universalia collegisse.

l. de Dieb. decret. II. 14.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates non ratione quadam persuasus decimum septimum decretorium esse statuit, vigesimo autem primo efficaciam ademit, sed usu, & experientia doctus.

in l. Aph. I. 15.

NIC. LEONICENO interprete.

Verum est, quod quidam hyeme non modo melius concoquunt cibum, sed etiam quod pauca adsumentes refrigerantur, atque ideo offenduntur: si vero plura adsumserint, in nullos plethoricos morbos incidere, ipse eventus ostendit manifeste. Cujus caussæ inquisitio cum omnes fatiget, tu animadverte, numquid hac in parte aliis quidem omnibus ratio sit inexplicabilis, soli vero Hippocrati, atque ejus sectatoribus explicabilis.

INVENTA.

in l. de Humor. II. 20.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates omnium bonorum inventor.

l. de Crisib. III. 11.

NIC. LEONICENO interprete.

Hippocrates nobis omnium fuit dux, atque auctor optimarum disciplinarum.

l. Quod Animi mor. 7. *f.*

JUN. PAUL. CRASSO interprete,

Sed ad divinum Hippocratem medicorum omnium, philoſophorumque primum huiuſce contemplationis inventorem accedere licet.

in l. de Humorib. I. I.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates princeps omnium eorum, quorum nomen fama ad nos pertulit, principia demonſtrationum, quibus poſtea Ariſtoteles uſus eſt, ipſe prior monimentis mandavit litterarum.

in l. Aphoriſm. IV. 76.

NIC. LEONICENO interprete.

In his itaque, ſicuti & in aliis, Hippocrates dignus eſt admiratione, cum ipſe eorum inventor exſtiterit, quæ ne pluribus quidem medicis ad hunc usque diem fuere comperta.

l. de Arte cur. ad Glauc. I.

NIC. LEONICENO interprete.

Artifex plus aliquid, quam ii, qui arte carent aſſequitur. Quid vero hoc ipſum plus ſit, primus omnium quos novimus, & hoc memoravit Hippocrates.

l. de Dieb. decret. II. 2.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Pulchrum omne, & ordinatum, & artificioſum ex ſupernis innaſci; inordinatum contra, &

erraticum ex materia, quæ hic verſatur, provenire, primus omnium, quorum memoria ad nos pervenit, græcorum Hippocrates credidit; poſt eum philoſophorum præcipui.

l. de Elem. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Primus profecto omnium Hippocrates videtur naturæ rerum omnium elementa excogitaſſe, atque, quantum ſatis eſſe poſſit, demonſtraſſe.

l. de Nat. facult. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates primus omnium tum medicorum, tum philoſophorum, quorum utique fama ad nos pervenit, demonſtrare tentavit, quatuor eſſe omnes, quæ mutuo in ſe agerent, qualitates: a quibus quæ genitum, interitumque agnoſcunt, omnia gignantur, ac perimantur. Quin etiam miſceri eas mutuo totas per totas, primus omnium, quorum fama ad nos percrebuit, Hippocrates novit: principiaque demonſtrationum, quas Ariſtoteles poſtea pertractavit, ſcripta apud eum priorem invenias.

in l. de Alim. III. 22.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocrates ut qui primus Naturæ opera novit, hanc admiratur, & perpetuo prædicat, & juſtam nominat, & ſolam animalibus ad omnia ſufficere dicit, & ipſam ex ſe ſine doctore, quæ opus ſunt, efficere.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Audiſti Platonem ſimili methodo Animæ naturam inveniendam eſſe cenſere, qua corporis naturam Hippocrates. An adhuc vis, multas hominis dictiones ex multis librorum ejus locis deligam, in quibus ille Hippocratem omnium, qui ante ſe fuerunt, maxime admiratur?

l. Quod an. mores. c. 8. *f.*

JUN. PAULO CRASSO interprete.

Hippocrates primus conſuetudini, quæ poſtea increbuit, initium dedit, omnium, quisquis eſſet, arteriarum motum, pulſum nominans.

l. de Format. fet. c. I.

JOH. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates primus omnium, quos ſcimus, de Formatione fetuum vera conſcripſit, non ratione tantum nixis opinionibus quæſtionem hanc perſecutus, ſed ſenſui expoſitis evidentiis, atque his non paucis.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. I.

JOH. BERN. FELICIANO interprete.

Et Hippocrates, & Eraſiſtratus, Eudemus, Herophilus, Marinus, omnes poſt veterum memoriam diſſectoriam ſpeculationem, negligentia poſteritatis interlapſam, pro ſe quisque reſtituerunt.

l. de Præcogn. ad Posth. c. I.

JUL. MART. ROTA interprete.

Præcognoſcendi ars ab antiquorum multis, & in primis ab Hippocrate, qui nobis bonorum omnium auctor exiſtit, conſcripta eſt.

l. de Theriac. ad Piſ. c. 4.

JUL. MART. ROTA interprete.

Magiſtrum Hippocratem exactiſſimum medicinarum, ut reliquorum omnium, artificem fuiſſe, multa probant.

in l. VI. *Epidem.* VIII. I.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Quemadmodum Hippocrates bonorum omnium, quæ ad faciendam medicinam, quæque ad morbos cognoſcendos, & cauſſas indagandas pertinent, omniumque, quibus ad tuendam ſanitatem opus eſt, & ad recuperandam eam, quæ jam perdita ſit, inventor fuit: ita etiam ipſe princeps fuit, quem victus rationem recte inſtituiſſe cognovimus.

l. de Hipp. & Plat. decr. IX. 6.

JOH. BERN. FELICIANO interprete.

Atque has utrasque methodos ex omnibus veteribus medicis, & philoſophis pulcherrime, atque optime Hippocrates, & Plato invenerunt, multaque opera ab auctoribus, qui communia a propriis diſtinguere neſciebant, falſo fuiſſe conſcripta, demonſtrarunt.

l. de Temper. II. 14.

THO. LINACRO interprete.

Sane ejuscemodi ſignorum auctor, æque ut reliquorum omnium, mirus eſt Hippocrates.

in l. III. *Epid.* I. 8.

HERM. CRUSERIO interprete.

Omnium, quæ ad prædictionem, princeps eſt divinus ille Hippocrates.

in l. Prognoſt. III. I.

LAUR. LAURENTIANO interprete.

Ceterum cognovit non primus ſolum, ſed etiam maxime, admirandus Hippocrates decretorium dierum naturam.

l. de Dieb. decret. I. 2.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Cum igitur non ſolum mihi, tot annis obſervanti, hujusmodi quædam dierum differentia, ſed Archigeni etiam in artis operibus diligenter admodum verſato, inventa ſit: inſuper hoc ſuperiori Tarentino Heraclidi, qui experientia ſpeculationem collegit; poſtremo etiam Philotimo, & Diocli, aliisque veteribus; tum ante hos univerſos Hippocrati diviniſſimo: quomodo non quis jure in dierum numero differentiam quamdam ſtatuat?

in l. Prorrh. III. 69.

JO. VASSÆO interprete.

Hippocrates quantum ſuperiores ſuos in virium

cujuslibet ſimplicis medicamenti inventione ſuperaverit, in omnibus ſuis libris demonſtratum eſt.

l. de Comp. κ. γένη. IV. 5.

JO. ANDERNACO interprete.

Rite faſciandi primus, quorum ad nos memoria pervenit Hippocrates inventor exſtitit, quum in ea omnes ante ipſum peccarent.

l. Meth. med. VII. 2.

THO. LINACRO interprete.

Cum ab Hippocrate diſceſſeris, qui nobis omnium ſalutarium præceptorum ſemina præbuit, reliquorum certe nemo vel conatus eſt methodo curare. Poſtulant autem, quæ ipſe Hippocrates reliquit, non malos agricolas, qui ea tum ſeminent commode, tum augeant, tum perficiant.

l. Meth. med. IX. 8.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates omnem ad medicationem viam aperuiſſe videtur, ſed ita ut ea curam, & diligentiam ad abſolutionem deſideret.

l. de Atra bile c. I.

BART. SYLVANIO interprete.

Hippocrates primus id, quod ad artis officia pertinet, prodidit.

l. Meth.

l. Meth. med. V. 10.

THO. LINACRO interprete.

Omnium methodorum nobis auctor Hippocrates.

l. Meth. med. IV. 6.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates omnium, quos novimus, primus indicationem adinvenit.

l. Meth. med. XI. 15.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates ab ipsa rei natura idoneum curationis modum invenit.

l. Meth. med. V. 3.

THO. LINACRO interprete.

Nam & hæc, derivatio, & revulsio scilicet, Hippocratis quoque inventa sunt, omnis scilicet immodicæ vacuationis communia remedia.

l. de Comp. κ. τόπ. VI. 5.

JANO CORNARIO interprete.

Omnia enim respectu ad aliquid, tum emolumentum, tum detrimentum in se habent. Quod ipsum etiam cum Hippocrates dixerit primus omnium, quos sciam, ii, qui post ipsum fuerunt, insequuti sunt.

l. de Resp. diff. II. I.

JANO CORNARIO interprete.

Hippocratem inventorem, ac veluti patrem dogmatum venerabimur. Hoc est enim justum, simulque decens præmium eorum, qui quodcumque tandem in vita bonum invenerunt, ut videlicet inventa ipsorum non occultentur, neque hominibus sint ignota, sed tum ipsa appareant, tum ratio, & methodus, quæ ipsa invenit, cognoscatur. Sic enim & pro dignitate ipsos in admiratione constitui continget.

DILIGENTIA.

in l. de Alim. III. 25.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hoc autem non omnes medici norunt; cum tamen Hippocrates & hoc ipsum, & alia multa perspicue docuerit.

l. de Nat. hom. II. 7.

Hippocratem videmus non modo omnia a damussim in commentarios retulisse, quæ cunctis plane perspicua sunt, verum etiam ea, quæ ad videndum sunt difficiliora.

l. de Dieb. decret. II. 13.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Si quid optime dividi potest, Hippocrates præter cæteros hoc mihi fecisse videtur.

l. de Natur. fac. II. 8.

THO. LINACRO interprete.

De ſuccorum generatione, haud ſcio, an aliquis exactius quicquam afferre in medium poſſit iis, quæ Hippocrates, Ariſtoteles, Praxagoras, Philotimus, aliique veterum non pauci reliquerunt.

in l. I. *Prorrh.* II. 40.

JOH. VASSÆO interprete.

In ægris utiliſſimum eſt omnia contemplari, nihilque prætermittere: quod utrumque fecit Hippocrates.

l. de Reſp. diff. II. 3.

JANO CORNARIO interprete.

Apparet enim Hippocrates confeſſione, ac ſuffragio omnium medicorum, ad eorum, quæ ægris accidunt, obſervationem diligentiſſimus fuiſſe.

in l. de Humor. I. 12.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Hippocratis diligentiam tum in aliis rebus omnibus, tum vel maxime in eo commendo, quod ſcopum eum, qui non in uno, alterove morbo ſolum, ſed in omnibus ad purgationem indicandam præſtet cæteris, non omiſerit.

l. Meth. med. IV. 6.

THO. LINACRO interprete.

Hippocratem ſane diligentiæ nomine admiror; cum in aliis omnibus, tum vero quod ſcopum,

qui medico ad indicationem, non in uno, alterove, ſed prorſus omni morbo ſit ſpectandus, non omiſerit.

l. de Decr. Hipp. & Plat. IX. 2.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates, & Plato exempla nobis & ad artes, & ad omnes vitæ actiones utilia tradidere.

l. de Atra bile c. 7.

BARTHOL. SYLVANIO interprete.

Hippocrates ergo vir quidam honeſtus bonusque videtur fuiſſe, non honoris, aut gloriæ, ſed veritatis amator.

L A U S.

l. de Hipp. & Plat. decr. IX. 5.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Diocles, Hippocrates, Empedocles, aliique quamplures ex veteribus, humanitate, & benignitate hominibus medebantur.

l. de Subfig. empir. 13.

INCERTO interprete.

His enim officiis Hippocrates omnium poſterorum judicio Æſculapii gloriam adeptus eſt.

l. Defin. medic. c. I.

BARTHOL. SYLVANIO interprete.

Veteres quidem, quique ante Hippocratem fuere, in quorum nos volumina incidimus, nec

aliqua finiverunt, quæ ad artem pertineant, nec libros complures, ſed paucos admodum reliquere. His igitur jure laus debetur, quod animum applicuerint primi, ac vitæ emolumentum aliquod invenire ſtuduerint. Poſt hos vero exortus Hippocrates medicinam literis prodidit : ille nimirum, qui ſemper bonorum auctor, ac princeps fuit.

l. de Decr. Hipp. & Plat. III. 4.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates conſenſu omnium medicorum facile princeps.

in l. de Fract. I. I.

VIDO VIDIO interprete.

Magnus Hippocrates maximus inter Græcos habitus eſt auctor, & medicus.

l. de Subfig. empir. c. 13.

INCERTO interprete.

Maximus artis medicæ exornator Hippocrates.

l. de Semine. I. 9.

JOH. BERN. FELICIANO interprete.

Hippocrates in omnibus admirabilis.

l. ad Thraſyb. c. 47.

JUN. PAULO CRASSO interprete.

Hippocrates, & Diocles, Praxagoras, Philotimus, atque Herophilus totam corporis præſidem artem, ut ipſorum teſtantur volumina, callebant.

l. de Dieb. decret. I. 3.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates, vir verax.

l. de Nat. fac. I. 13.

THO. LINACRO interprete.

Dogmata Hippocratis recta, veraque ſunt.

in l. de Victu acut. I. 44.

JO. VASSÆO interprete.

Omnia Hippocratis dogmata veriſſima ſunt.

l. Meth. med. III. 2.

THO. LINACRO interprete.

Noſti quam longo tempore aphor. XXXI. lib. VI. conſideraverim, quamque ex reliqua Hippocratis diligentia ſperaverim, ne in hoc quidem vel falſum quippiam, vel quod fieri non poſſit, præcipi: idque fuiſſe quod me ad inquiſitionem incitavit, quoad ipſa Hippocratis inſiſtens via, inveni.

l. de Atra bile c. 5.

BARTH. SYLVANIO interprete.

Qui in artis operibus verſatus eſt, vera dicere Hippocratem affirmabit.

l. de Subfig. empir. 10.

INCERTO interprete.

Si Hippocratem, & Andream conferas, illum veritiſſimum, & ſtudioſiſſimum veritatis invenies,

hunc rudem, & temerarium, prorſusque ab Hippocratis gravitate alienum.

l. Meth. med. IV. 4.

THO. LINACRO interprete.

Empirici nec antiquis maledicunt, nec Hippocratem pro nihilo habent; immo vero ipſum laudant, fereque omnia vere dixiſſe affirmant.

l. de Diff. reſpir. I. 4.

JANO CORNARIO interprete.

Etiam in hac parte, quæ ad reſpirationum notitiam ſpectat, longe reliquos omnes Hippocrates antecellit.

SECTA.

l. Medicus, ſive *Iſag. c.* 4.

JO. ANDERNACO interprete.

Rationalis ſectæ auctor Hippocrates Cous fuit, qui & princeps ſectæ extitit, & primus conſtituit rationalem ſectam.

l. Quod opt. med. ſit philoſ.

LUD. BELLISARIO interprete.

Quod per genera ſpeciesque ignota ſit morborum diviſio; idcirco medicis a curandi ſcopis errare contingat, animadvertit Hippocrates, cum nos ad rationalem contemplationem adhortatur.

in l. de Artic. III. 28.

VIDO VIDIO interprete.

In quo Empiricorum impudentiam cognoſces, qui audent Hippocratem appellare empiricum. Fuit enim omnium, qui medicinam exercuerunt, maxime experiens, maximeque experimentorum ſpectator, iisque omnia comprobavit, quæ multis fretus rationalibus argumentis invenit: potiſſimumque rationi corporum incidendorum operam dedit, ut quæ mirum in modum ad artem conferat.

in l. de Vict. acut. III. 62.

JO. VASSÆO interprete.

Quæ medicum, ait Hippocrates, ante animadvertiſſe, ægro non referente, oportet, plurima ſunt. Hæc, qui Hippocratem dogmaticum eſſe putant, locos affectos eſſe dixerunt, & affectiones ipſas, & cauſſas. Sed qui Hippocratem empiricum eſſe exiſtimant, anni tempora eſſe, regiones, ætates, & ambientis nos aeris conditiones affirmarunt.

in lib. de Offic. med. I. 4.

VIDO VIDIO interprete.

Nonnullis placet, ex opinionibus, quas videntur ſectarum auctores inveniſſe, nullam eſſe novam, ſed quæ priori ſeculo tradita fuerunt, una cum aliorum mente interiiſſe. Si quis in opinione ad res ipſas animum advertat, neque Pyrrhonis ſectam, neque Academicam, Stoicam, Peripateticam, nec quamvis aliam, poſt Hippocratem ſumſiſſe initium judicabit, quum Pyrrhonii ad

vetustissimos auctores suam referant sectam. Quocirca verisimile est, vel adeo non verisimile, sed necessarium, Hippocratis seculo de naturalibus judicandi potentiis disceptatum esse, & quosdam nullam talem posuisse, quemadmodum postea Pyrrhonii; quosdam sensum dumtaxat; alios nihil huic tribuentes, id verum putasse, quod vulgatum est, mens videt, mens audit, cætera surda sunt, & cæca: alios utramque dedisse judicandi potentiam, sensum in iis, quæ sensibus subjiciuntur, mentem in iis, quæ comprehenduntur intelligentia: quosdam alias animi nostri potentias concepisse. Hippocrates igitur, ut eorum vitaret importunitatem, generatim duarum potentiarum meminit, sensus, & mentis; quas solas in nobis docet cognoscendi, ac judicandi vim habere.

AUCTORITAS.

l. de Atra bile c. 7.

BARTHOL. SYLVANIO interprete.

Hippocrate posteriores insatiabiliter immeritæ gloriæ libidine vexati, contradictionibus adversus se vetustiores adductis, proprias sectas pravas constituerunt.

in l. de Victu acut. I. 44.

JO. VASSÆO interprete.

At potius culpa eos, qui, cum ea, quæ ab Hippocrate bene præcepta sunt, elaborare, & conficere deberent, laudis appetentia ducti sectam aliam constituunt. Verum nos, qui veritatem honoramus, laudamus Hippocratem cum in cæteris omnibus, tum quod in unoquoque opere pro-

prium ſcopum ita docuerit, ut huic attentus omnino quispiam definitam certamque inventionis auxiliorum habeat viam.

l. An anim. quod in ut. c. 3.

HOR. LIMANO interprete.

Hippocrates antiquus eſt.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Si Stoicis philoſophis in conſeſſum admiſſis judicium permittetur, ex iis placitis, quæ ipſimet ſtatuunt, Hippocrati palmam dabunt.

Ibidem paulo poſt.

Quare Platonis, & Peripateticorum, & Stoicorum judicio, Hippocratis phyſiologiæ victoria dabitur.

Et mox.

Quid ſi Geometris, Aſtronomis, Muſicis, aut Rhetoribus judicium concedet, putemuſne hos, Hippocrate prætermiſſo, ulli alii palmam daturos?

in l. Prognoſt. III. I.

LAURENT. LAURENTIANO interprete.

Quæcumque arti utilia ab Hippocrate didiciſſe oportet.

l. de Dieb. decr. II. I.

JO. GUINTHERIO interprete.

Hippocrates, vir ut cæteris fide dignior, ita omnium consensu decernendi peritissimus.

l. de Usu part. I. 9.

Hippocratis dictio velut Dei vox est.

l. de Dieb. decr. III. 12.

Nihil quicquam ab Hippocrate frustra scriptum invenio.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. 5.

JO. GUINTERIO interprete.

Quod sane pituita alba appareat, eo quod in generatione ipsius exiguæ multæ bullæ excitantur, Hippocrates dicere ausus non est, ceu quid ulterioris contemplationis, quam ad artem medicam pertineat.

l. de Respir. diff. II. I.

JANO CORNARIO interprete.

Ne quis Hippocraticæ famæ, ac nomini honore habito flectatur, ac citius dictis fidem præbeat, priusquam per demonstrationes cogatur.

in l. I. *Epidem.* III. 7.

Neque Hippocrati decet diffidere (præsefert enim oculis arbitrata hæc conscribere) neque mentiri convenit, dicereque etiam se se vidisse. Quare observandum nobis est sedulo, & experientia de veritate existimandum.

l. Quod animi mor. c. 9.

JUN. CRASSO interprete.

Hippocrates testis sane fide dignus, atque gravissimus est, si quisquam testibus, ut nonnullis mos est, decretorum suorum veritatem afferat. At ego viro huic non tamquam testi, ut plerique assolent, sed quoniam ejus rationes firmas invenio, idcirco fidem adhibeo, eumque laudo.

l. contra Julian. c. 5.

JUL. ALEXANDRINO interprete.

Hippocrati, præter optimos medicos, philosophorum etiam optimi consentiunt.

l. de Usu part. I. 8.

Imitator, si quis alius unquam, Hippocratis Plato fuit, & ab illo dogmata mutuatus est maxima.

l. de Decr. Hipp. & Plat. VIII. 5.

JO. BERN. FELICIANO interprete.

Neque solus Plato, sed & Aristoteles, & Theophrastus, aliique cum Platonis, tum Aristotelis discipuli Hippocratis de Humoribus rationem æmulati sunt. Quin etiam ex medicis gravissimi quique, Diocles, Plistonicus, Mnesitheus, Praxagoras, Herophilus.

lib. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Rationum Hippocratis de natura Aristoteles interpres est.

in l. de Alim. III. 22.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Si quis in Aristotelis, ac Theophrasti libris sit versatus, is ceu commentarios physiologiæ Hippocratis illos conscriptos esse, arbitrabitur.

l. de Nat. facul. II. 4.

THO. LINACRO interprete.

Hæc omnia, atque etiam alia quamplurima, tum de prædictis facultatibus, tum de morborum generatione, tum remediorum inventione Hippocrates, omnium post hominum memoriam primus recte dixit: Aristoteles post eum recte est interpretatus.

l. Meth. med. I. 2.

THO. LINACRO interprete.

Testis cœtus Peripateticus, qui & ipse Hippocratis Physiologiæ principia confirmat.

l. Quod opt. med. initio.

REN. CHARTERIO interprete.

Quod moris patiuntur Athletarum plerique, cupientes quidem Olympiorum victores evadere, nihil autem moliri, quo id consequantur studentes; idem & multis medicis accidit. Nam Hippocratem quidem laudant, ac omnium principem existimant; ut autem fiant illi inter similes, ipsi omnia potius, quam id agunt.

IMITATIO.

l. Quod opt. med. sit philos. f.

LUD. BELLISARIO interprete.

Certe nos primun ſtudium debemus in philoſophia conſumere, ſi veri Hippocratis æmuli eſſe volumus. Quod ſi fecerimus, nihil impediet, quo minus eo meliores efficiamur, nedum ſimiles, ſi, cognitis iis, quæ ab illo bene dicta ſunt, cetera, quæ arti deſunt, ipſi inveniamus.

in. l. de Victu acut. 1. 17.

JOH. VASSÆO interprete.

Nam quæ ab Hippocrate ſcripta ſunt, ea in prudentibus viris, qui vere artem conſtituere ſtudent, reperiri poſſunt.

l. de Tot. morb. temp. c. 8.

JO. GUINTERIO interprete.

Præſtat vero artem Hippocratis excolere, quod nemo proprie factitavit.

l. de Uſu part. 1. 8.

NIC. RHEGINO interprete.

Cur itaque Plato (præſertim cum Hippocratis imitator, ſi quis alius unquam, fuerit, & ab illo dogmata mutuatus ſit maxima) tam negligenter de unguium utilitate locutus eſt?

CONTRADICTA, ET DEFEENSA.

ARISTOPHANES *Nubibus.*

JO. ANT. VAND. LINDEN. interprete.

TE filiis Hippocratis
Similem, blitum vocant iners.

EUPOLIS ἐν Δήμοις

citante Schol. Ariſtoph. *ibi.*

JO. ANT. VAND. LIND. interprete.

Hippocratis fuere filii nothi,
Soboles inſulſa, nullius frugi bonæ.

Etymologicon in Σύες.

Sues Hippocratis filios dicunt, cum Panætio, & Memnone ſuillum ingenium cavillantes.

ATHENÆUS.

Deipnoſ. III. 17.

ISAC. CASAUBONO interprete.

Deinceps illata eſt vulva, metropolis revera, & mater filiorum Hippocratis. quos propter ingenium ſuillum ſcio eſſe Comicis irriſos.

GALENUS.

l. Quod an. mores c. 4.

JO. GUINT. ANDERNACO interprete.

Hippocratis autem filii ob calorem immodicum stulti Comicorum fabulis ridentur alterius HIPPOCRATIS Atheniensis filii.

l. adv. Lycum, initio.

JUL. ALEXANDRINO interprete.

Qui Hippocratem accusare, aut pro eo respondere vult, priusquam facit, exerceri eum oportet in sententia senis.

l. de Elem. I. 9.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Hippocrates solita antiquorum brevitate utitur.

l. de Usu part. I. 9.

NIC. RHEGINO interprete.

Multa Hippocrates verbis paucis eos docet, qui ipsius dicta assequi possunt.

l. de Crisib. III. II.

NIC. LEONICENO interprete.

Multi priscam brevitatem assequi minime consueti, quædam deficere arbitrantur.

l. de

l. de Fractur. III. 4.

VIDO VIDIO interprete.

Brevitatis Hippocratis proprium eſt, id, quod in propoſito ſermone deſideratur, aperte ex eo, quod ſubjicitur, indicare.

l. de Reſp. diff. III. 5.

JANO CORNARIO interprete.

Quæ eſt igitur via facultatis? oportet enim inde initium ſumere Una quidem communis illa omnibus veteribus familiaris breviloquentia. Altera vero peculiaris illa Hippocratis animi altitudo. Monſtratum enim nobis eſt, quam gravis ſit ſæpe numero hic vir, ut qui ea, quæ aliis medicis nota ſunt, prætereat, velut quæ a nemine eorum, qui artem exercent, ignorari queant; quæ vero talibus ignota ſunt, omnia diligenter, ſimulque perſpicue exponat.

in. l. de Artic. IV. 16.

VID. VIDIO interprete.

Iis, qui hæc requirunt, reſpondendum eſt; Hippocratem eo tantum intendere, ut propoſitam rem exprimat; quod & ipſe Plato faciendum nobis præcipit.

l. de Elem. II. 3.

VICT. TRINCAVELLIO interprete.

Oratio Hippocratis brevis, & conciſa eſt. quia id, quod evidenter apparet, abſque ulla proba-

tione scripsit, haud suspicatus fore, qui hæc ignoraret, aut negaret.

l. de Purg. facult. c. 5.

JUL. MART. ROTA interprete.

Sunt, qui omnia potius, quam verba Hippocratis, vera esse volunt.

l. de diff. resp. I. 4.

Sententiam Hippocratis exponere, ac veritatis, quæ in ea est, certitudinem iis, qui in nostra inciderint, exhibere multo melius est, quam præoccupare tempus existimationi, ac famæ venerandi senis.

l. de Suc. bon. & mal. c. I.

JUL. ALEXANDRINO interprete.

Eorum, qui ab Hippocratica doctrina descivere, apud me nonnulli clam confessi sunt, manifesto adse quidem cernere cupiditatem contendendi adversus Hippocratem, interim pudore affici, si post quinquagesimum demum annum ad Hippocratem deficiant.

in l. Aph. V. 64.

NIC. LEONICENO interprete.

Non simpliciter, neque semper servare brevitatem videtur Hippocrates, sed in quibus magnum aliquod periculum imminet, si negligentius, quod ab ipso docetur, accipiatur, in his bis terve repetere eadem non veretur.

l. Meth. med. IX. 8.

THO. LINACRO interprete.

Hippocrates, ceu primus inventor, nec debitum omnibus ordinem dedit, nec cujusque indicationis dignitatem ad unguem finivit, & quasdam in ipsis discretiones omisit, obscureque plurima pro antiqua dicendi brevitate est interpretatus.

in l. de Vict. acut. II. 36.

JO. VASSÆO interprete.

Fieri nequit, ut uno libro omnia ad medendum pertinentia, bene scriberet Hippocrates, atque ordine doceret, præcipue cum ipse primus horum inventionem sit molitus.

in l. de Off. med. I. 10.

VIDO VIDIO interprete.

Hippocrates breviter loquitur, quum quid existimat evidens futurum, si qui id ipsum invenire studeant. Non enim rudes docuit, quemadmodum nos nunc, sed admodum in disciplinis assuefactos, sic ut ex eorum, quæ prius ostensa sunt, consequutione, talia per se nullo negotio assequantur.

in l. de Artic. III. 49.

VIDO VIDIO interprete.

Si quis prima lectione non intelligit, quæ clare ab Hippocrate scribuntur, iterum, & tertio, & sæpius diligenti animadversione relegat: quod si faciat, quæ plane ab ipso traduntur, omnino intelliget.

l. de Præcogn. ad Posth. c. 12.

JUL. MART. ROTA interprete.

Solam pulſuum ſcientiam Hippocrates non excoluit.

in l. de Humor. II. 28.

JO. BAPT. RASARIO interprete.

Notitiam à pulſibus profectam vel non habuit Hippocrates, vel certe non exercuit.

in l. de Artic. III. 37.

VIDO VIDIO interprete.

Quædam Hippocrates prætermiſit, vel quod non ex toto univerſam eorum naturam fuerit intuitus, vel quod tam diligentem inquiſitionem ad propoſitum pertinere non exiſtimaret.

in l. de Fractur. I. 9.

VIDO VIDIO interprete.

Sagittariorum exemplum transferre ad vinciendum, exiſtimari debet prorſus fatuum, ſatiusque fuiſſet eos ab Hippocrate nullo modo commemorari, quam acerrime refelli. Nam quæ prorſus ſtulta ſunt, deridenda magis ſunt, quam a ſcriptoribus confutanda. Non tamen prohibeo, quominus, dum in vivis agunt, redarguantur; ac præſertim ubi, qui hæc nugatur, audientibus perſuadet, ut ſibi hominis curationem committant. Fit etiam interdum, ut nos quoque in ſcribendo ſtultis opinionibus contradicamus, ubi multos videmus illis credere, quaſi veræ ſint; quod & nunc accidit Hippocrati, nihil eſſe commune ſagittariis, & vinciendis, oſtendenti.

in l. de Vict. acut. I.

JOH. VASSÆO interprete.

Logicam magis ſpeculationem ſapere videtur, quod ab Hippocrate in quæſtionem diſceptationemque ponitur, cum & ſine hujusmodi ſpeculationibus recte ſanare queamus. Nempe morbos recte ſanare ineſt medicis ex faciendorum cognitione, & non ex inveſtigatione cauſſæ: ob quam ſunt controverſi, qui varias in hujusmodi morbis ſcripſerunt curationes. Eſt vero ſecundum veritatem id non commodiſſimum modo, verum quoque & omnium primum, & quæſitu neceſſarium, ut procedente exponam ſermone: quod enim quæſtione dignum ſit quod proponit, & quo ſolvit modo.

l. de Dicta Hipp. in acut. c. II.

AUG. GADALDINO interprete.

Temere Hippocrâti adverſantur, qui ad ejus ſcripta imparati accedunt, priusquam litteras didicerint. Suam enim ipſorum ignorantiam accuſare cum debuiſſent, obſcuritatem Hippocratis reprehendunt: quippe qui ob propriam imbecillitatem non poſſint magnitudinem Hippocraticæ virtutis aſſequi. Ita enim, opinor, affectæ ſunt ad Hippocratis ſcripturas inſipientium, abjectorumque hominum animæ, ut oculi ad ſolem, dum in ipſum intuentur. Ut enim illi de propria imbecillitate redarguuntur a ſolis pulchritudine, convincunturque; quippe qui haud poſſint perſeveranter citra laborem in ipſum intueri, ſed tandem cæcutientes ad tenebroſa ſe vertunt; ita animæ profanorum hominum, quæ prius in en-

cyclopædiis non fuerint educatæ, a pulchritudine ſcripturarum Hippocratis, & fulgure circum circa perculſæ, ac dogmatum lumine vallatæ, quodam modo cæcæ fiunt, & ab iis, quæ majora ſunt, quam ut ipſæ ferre poſſint, averſæ, ad parva quædam, & obſcura, ſuæque ipſarum ignorationi accommodata, accedunt.

l. Meth. med. XI. 15.

THO. LINACRO interprete.

Sed aliqui ſunt (ut Hippocrates ait) qui ex eo, quod ignorant, non parum lucri faciunt.

l. de Venæſ. adv. Eraſiſtr. c. 3.

JOS. TECTANDRO interprete.

Aſclepiades adeo contentionis ſtudioſus fuit, ut mortis meditationem cum Hippocratis, tum veterum medicinam nominare non ſit veritus.

in l. I. *Epid.* II. 50.

HERM. CRUSERIO interprete.

Poſteaquam non parum multos vidi claros medicos jure ob id reprehenſos, quod vel in mittendo ſanguine, vel lavando, vel medicamento dando, aut vino propinando, aut frigida, offendiſſent, cogitavi mecum fortaſſe etiam ipſi Hippocrati tale quid uſu veniſſe: neceſſario itaque multis etiam aliis ejus æqualibus medicis.

A. CORN. CELSUS.

III. 4. *Edit. Lind. p.* 121. *l.* 9.

Igitur ſic ægros nutriebant, ut dierum imparium acceſſiones exſpectarent; deinde poſtea ci-

bum, quaſi levioribus acceſſionibus inſtantibus, darent; adeo ut Hippocrates, ſi alio die febris deſiſſet, recidivam timere ſit ſolitus.

Id Aſclepiades jure ut vanum repudiavit; neque in ullo die, quia par, imparve eſſet, ægris vel majus, vel minus periculum eſſe dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt, & opportunius poſt febrium acceſſiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipſo morbo dierum ratio mutatur: fitque gravior, qui remiſſior eſſe conſueverat. Atque ipſius quartus decimus par eſt, in quo eſſe magnam vim antiqui fatebantur.

A. CORN. CELSUS.

III. 4. *Edit. Lind. p.* 121. *l.* 34.

Eſt etiam apud Hippocratem, ei, quem ſeptimus dies liberaturus ſit, quartum eſſe graviſſimum. Ita, illo auctore, in die pari & gravior febris eſſe poteſt, & certa futuri nota.

Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrumque efficaciſſimum apprehendit, id eſt quartum, ſeptimum, quartumdecimum, decimumſeptimum; in quo ab impare ad paris rationem tranſit. Et ne in hoc quidem propoſitum conſervavit; cum a ſeptimo die undecimus, non quartus, ſed quintus ſit. Adeo apparet, quacunque ratione ad numeros reſpexerimus, nihil rationis, ſub illo quidem auctore, reperiri, Verum in his quidem antiquos tum celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt.

CÆLIUS AURELIANUS.

Acut. morb. II. 29.

Hippocrates libro regulari (quem diæteticum vocavit) peripneumonicæ inquit remedium aptan-

dum ex cocco, atque galbano, atque attico melle, vel abrotano, ex aceto mulſo, atque pipere admixto, & helleboro nigro. Summum, inquit, eſt etiam panacem in mulſo ex aceto confecto decoquere, & liquatum dare bibendum.

Sed hæc omnia Soranus eſſe judicavit, & propterea reprobanda, adjiciens, quod mulſum ex aceto factum conſtringat, & ſit inconveniens tumori.

ITERUM.

Acut. III. 4.

Antiquorum Hippocrates libro quem ad ſententias Cnidias conſcripſit, ex utroque oportere, inquit, brachio ſynanchicos phlebotomari.

Sed hoc erit vitandum. Siquidem coacervata ſanguinis effuſio animi facit defectionem, & propterea prohibet tantum detrahi, quantum ſufficiat ad relaxandam ſtricturam.

ITERUM.

Acut. morb. III. 6.

Febrem vero ſecundum Hippocratem in ſpaſmum venientem, ſalutarem accipimus; ſpaſmum autem in febrem, perniciosum: quamquam ejus excludant ſententiam; dicentes, quia ſecundum ipſum febres corpora gravant, multo magis geminant incommodum, cum vehementibus doloribus. Laxat enim, inquiunt, tumorem naturalis, ac mediocris fervor: febrium vero acer, & contra naturam immodicus vexat.

ITERUM.

Acut. III. 7.

Hippocrates libro quem ad ſententias Cnidias ſcripſit, cerotario inquit ungendos opiſthotoni-

cos, & aqua calida eorum crura fovenda. Jacere jubet in lineis ſtramentis, utens ad ventrem movendum collyriis, quæ appellavit balanos, & potiones ex radice bryoniæ, & dauco, atque vino confectis. Offert præterea farinam coctam tepentem in partem cibi, ut ſæpiſſime facit, permittens etiam vinum ſuperbibendum, quando voluerint ægrotantes. Tetanico vero non advertens adhibendam vere phlebotomiam, ſed non ſolam. Non enim dignum, atque ſufficiens tantæ paſſionis unum adjutorium eſſe probatur. Item collyria, ſive balani, & potiones ſupra memoratæ, & vinum intemporaliter datum patientibus, contrarium, atque ſaluti noxium monſtratur. Alia enim tempore importuna nervis officiunt.

IDEM

Acut. III. 8.

Item ſecundo libro, quem de morbis ſcripſit, ait eſſe aliquando conducibile tetanico ſine vulnere effecto, atque primævo corpore, & habitudine vigenti, æſtatis tempore plurimæ frigidæ ablutionem, ſiquidem fervorem reclamet, ac revocet. Dat etiam nigrum helleborum cum pipere, & lacte aſinino carne concocto potat, atque ſternutamentum commovet.

Mirandum igitur, quod in his, qui tali paſſione afficiuntur, frigida utendum exiſtimat Hippocrates, qui jamdudum ait, frigida quæque eſſe inimica oſſibus, nervis, dentibus, & cerebro. Sternutamenta etiam commovere tumores, nulli non dubium eſt. Item aſininum lac nulla ratione

laxare tumentia probatur. Dehinc ſtomachum evertet; ſiquidem ſit tetri odoris, & ſaporis. Item helleborum nigrum nervos obſidet, atque purgando, vel deducendo corpus exagitat.

IDEM

Acut. III. 17.

Veterum autem medicorum, Hippocrates ſecundo libro de morbis, communiter inquit refrigeranda ſuperiora, particulariter autem adhibenda vomifica medicamenta, & phlebotomia ex brachio, & capite. Tunc ſacculum aqua calida plenum deponendo jubet ægrotantes: facere etiam collyrium decem digitorum, quem appellavit balanum, atque hunc ſummo tactu felle taurino ungendum: tunc ſi nihil perfecerit, clyſterem adhibendum. Vel ſi hoc quoque minus valuerit, folliculo artis ærariæ immittendum, inquit, ventum per podicem, quo diſtantia ventris inteſtinorum replicatis folliculis fiat, tunc ſtatim adhibendum clyſterem probat, detracto ſupradicto folliculo, & podicem cum ſpongia obſtruendum, atque in aquam calidam ægrotantem deponendum. Utendum inquit primo tempore paſſionis melle decocto, atque vino.

Secundo libro epidemion multum vini meraci, atque frigidi dari jubet, donec ſomnus, vel dolor fiat crurum, ſuſpicione cauſſarum ſollicitatus: exiſtimat enim vel conſtituit fieri paſſionem incendio ſuperiorum, & frigore inferiorum.

Contrarias igitur virtute materias adhibendas judicavit, non intuens paſſionem ex tumore fuiſſe confectam. Denique principio vomitus,

quem adhibendum probat, aſperat ejus celeritatem: ſiquidem disjiciendo corpora commovet. Phlebotomare autem convenit non poſt vomitum, ſed laxamenti cauſſa, non ut Hippocrates affectandum putat, ob frigidandum corpus. Dehinc ex brachio, non ex capite, neque ſimul ex multis partibus phlebotomare oportet. Etenim repentina ſanguinis effuſio virium defectum faciens, non ſinit congruam fieri detractionem, vel quantum magnitudini paſſionis eſt conveniens. Collyrium autem felle taurino perunctum, omniſariam nocens accipimus: Etenim ob acrimoniam fellis, atque mordicationem tumentia provocat in fervorem, & ob longitudinem digitorum decem immiſſum premit eas partes, quæ neque tenuem liquorem ſine gravatione accipere, vel ferre valent. Nam ex ærario folliculo quid dicere oportet, ſi ubi inflationis metus eſt, immittendum extrinſecus exiſtimat ventum, atque, quod eſt maximi peccati, frigidum his partibus, quæ etiam naturali tactu prægravantur, non aliter quam ſi quemquam in tetanica paſſione conſtitutum cum ſit poteſtatis laxativis curare virtutis, eumdem organis diſtendere contendamus. Advertendum igitur, quod magis roborat vexationem, vel duplicat corporis inflationem, adjiciens graviora, quo etiam per clyſterem liquoribus magis prægravet corpus, ut tumentia importune vento vexata, etiam liquoris percuſſu intemporali feriantur. Item ſpongia apponenda quam probat, extenta magis premit. Utitur autem vino, malis quidem, ſed ſui ſimilibus conſiliis. Neque enim temporaliter declinationem paſſionis obſervavit. Præterea uſu immodico, ſiquidem plurimum dari jubet, & intemperato, quod ſæpe in ſanitate conſtitutos

alienari mente perficit, tunc etiam incongrue, siquidem frigido. Omne etenim frigidum tumentia auget. Repugnanti ergo judicio vinum dare perspicitur, effectum somno, atque dolori crurum adscribens, somnus etenim levigata atque soluta passione efficitur: dolore autem pejorante, & asperato tollitur. Quod ita manifestum est, ut demonstratione non indigeat.

IDEM

Tard. IV. 3.

Hippocrates enim libro, quem ad sententias Cnidias scripsit, helleborandos principio ægros ordinavit, ultimum adjutorium cæteris anteponens. Dat præterea panem ita curatum, ut neque ab hominibus recte valentibus posse digeri facile videatur. Item pulmentum, atque fœni græci semina.

Cum sint hæc qualitate contraria; alia enim adstringunt, alia relaxant, & nulli adjutorio tempus adjunxit.

IDEM

Tard. pass. IV. 8.

Hippocrates libro Prognostico significare inquit lumbricos interfectionem ægrotantis, quoties mortui fuerint exclusi omnibus in morbis.

Herophilus vero libro, quem ad Hippocratis Prognosticum scripsit, sive vivos, sive mortuos excludi negat incongruum.

Et Mox.

Chryſippus Aſclepiadis ſectator, libro tertio de lumbricis ſic inquit, Hippocratem ferri, dicentem ſuo libro, eos qui in ægritudinis declinatione cum ſtercoribus egeruntur, nihil grave ſignificare.

Sed neque inquit Dioclem Hippocrati contrariam protuliſſe ſententiam, dicendo mortuos vel inanes eſſe meliores: ſiquidem hic in febribus ſolutionum hoc dixiſſe videtur, Hippocrates autem mortem ſignificare in febribus ſtructuræ.

IDEM

Tard. V. I.

Hippocrates vero libris, quos ad ſententias Cnidias ſcripſit, magis utendum dicit egeſtate, atque vaporatione, & continentia, & danda ſicca, vel arida quæque, & acriora mandenda. Si enim æquibilis æger fiat, hoc eſt, urina facilior, ac ſi ſpiratio difficilis fuerit, quam dyſpnœam vocant, & tempus æſtatis; & æſtas media, dicit ex brachio phlebotomandos, & poſt detractionem factam dat panem calidum vino infuſum, atque oleo, & carnem ſuillam ex aceto decoctam. Dat etiam cantharides tres detracto capite, & pedibus, & primis in tribus cyathis aquæ contritas.

Sed neque quo tempore exercitio utendum ſit manifeſtat, neque uſque quo mandenda ſint acriora, vel quando vaporationes adhibendæ.

Dehinc ſi phlebotomare oportuerit, non ſolum æſtivo tempore, ac media æſtate, ſed etiam omni tempore, atque ætati convenire phlebotomiam probamus. Eſt præterea importunum vinum, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiæ. Item cantharides humorem commovent. Carnis quoque offerendæ tempus ſignificare neglexit.

FINIS.

OPE.

OPERUM HIPPOCRATIS

TABULA GENERALIS.

TOMUS PRIMUS CONTINET.

TOMUS SECUNDUS CONTINET.

TOMUS TERTIUS CONTINET.

TOMUS QUARTUS CONTINET.